

ס פ ר

אהבת ציון וירושלים

כ"ל

שנויי נוסחאות וגירסאות

מתלמוד ירושלמי

הנמצאים בספרי הראשונים, בדפוסים ישנים ופראנמענמן כתבי יד

עם הערות ותקונים

מסני

בער ראטנער

נין ונכד להגאון בעל פנים מאירות ז"ל.

מסכת מגילה

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

ווילנא

תרע"ב

АГВАТЪ ЦІОНЪ ВЕ-ІЕРУШОЛАИМЪ.

Варианты разночтения и пополнения текста Иерусалимскаго Талмуда, изданные по древнимъ печатнымъ и рукописнымъ источникамъ съ критическими замѣчаніями и объясненіями Б. РАТНЕРОМЪ.

Трактатъ Мегилла.

Вильна, Типографія Ф. Гарбера. Завальная ул. д. 25.

1912 г.

נדפס מחדש ירושלים, תשכ"ז

במהדורת צילום מצומצמת

AHAWATH ZION WE-JERUSCHOLAIM

Varianten und Ergänzungen des Textes des Jerusalemitischen Talmuds nach alten Quellen und handschriftlichen Fragmenten ediert, mit kritischen Noten und Erläuterungen versehen

V O N

B. Ratner.

TRAKTAT MEGILLA

Subventionirt von der Zunz Stiftung in Berlin.

WILNA.

Buchdruckerei von F. Garber.

1912.

נדפס ברשות בת המחבר
גב' שרה סלונימסקי מניו-יורק
ונכדתו גב' דליה קאופמן מירושלים
בת דבורה ייעקב ריאר הי"ד

61710

Storage-#

R.

44...

R. 2.

V. 6, 9

R. 100

אהבת ציון וירושלים

מס' מגילה.

פ"א ה"א כמשנה כפרים ועירות וכו'. בילקוט אסתר ר' אלף נ"ט (כדפוס שאלוניקא ויניציא) כך שנו רבותינו מגילה נקראת וכו' ועירות (כפרים ועירות) גדולה ב"ד אלא שכפרים (שהכפרים) מקדימים ליום הכניסה. וכן ברא"ש מגילה פ"א סי' א'. ובתנחומא (הנדפס מכבר בראשית סי' ג') ותשובת שאלת זו ממתיבתא שאלו הא דתנן מגילה וכו' לא פחות ולא יותר (יתר).

פ"א ה"א כמשנה שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. בתוספתא תענית פ"ב יום שני וחמישי וכו' ובהן מפסיקין לקרות המגילה. וע"ש בהגהת הגר"א בתוספתא שעם הרי"ף.

פ"א ה"א שמעון בר בא בשם ר' יוחנן כתיב לקיים וכו'. בבבלי מגילה ב' ע"א היבא רמיזא אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם וזמנים הרבה תיקנו להם וכו'. ור' שמן בר אבא שנוכר בבבלי הוא שמעון בר בא שנוכר בירושלמי כאן. עי' אהבת ציון וירושלים לשבת צד 75.

פ"א ה"א שמואל בר נחמן בשם ר"י ימים וכו'. בבבלי מגילה ב' ע"א ור' שמואל בר נחמני אמר כימים אשר נחו בהם היהודים ימים כימים וכו'.

פ"א ה"א יום י"ג זמן מלחמה היה וכו'. באור זרוע ח"ב סי' שס"ו וכן מוכח בירושלמי דפריך התם או אינו אלא תשיעי וכו' יום י"ג יום מלחמה הזו (הוא) מוכיח על עצמו שאין בו נוחה (ניחה) פי' שלא היה בו מנוחה הלכך אינו יכול לומר הן י"ב וי"ג וכו' ופריך מעתה אל יקראו בו הואיל ולא דיתה בו מנוחה וכו' ומשני לפניו ולאחריו קורין בו בתמיה וכו'. ובסמ"ג ה' מגילה יש לפרש שנקהלו בו היהודים בעריהם להנקם מאויביהם ועקר הגם היה בו וכן גרסינן בירושלמי יום שלשה עשר מלחמה היה וכו'. וברא"ש מגילה פ"א סי' א' ואר"ש בר יצחק י"ג זמן קהלה לכל ופירש"י וכו' דמונית גמרא דידן כעין הירושלמי וכו' ומשני ר' חלבו י"ג זמן מלחמה היא והוא מוכיח על עצמו שאין ניחה (ניחה) פי' ליכא לרבויה דלא היו כימים אשר נחו בהם וכו'.

(והרא"ש הנ"ל סובא בשנתיים בשלמי הגבורים במגילה סביב הרי"ף סי' אלף ס"ג). ובתום הרא"ש למגילה ובירושלמי יש זמן (יום) מלחמה לכל הוא ופריך אלא מעתה לא קראו בו, ומשני לפניו ולאחריו מקדימין (ליתא) וקורין בו לא כל ש"כ קורא וכו'. ובמנהיג (צד 42) ומה שנהגו להתענות ערב הפורים לא לדבר תענית וכו' (עי' שאלתה פ' וקהל) אלא על שם נקהלו היהודים אשר בשושן ב"ג בו ואמר מר זמן קהלה לכל היא וכן פי' בירושלמי וכו' עכ"ל אבל בפיו הרא"ש לסמ"ג ה' מגילה וא"כ דברי הירושלמי לתור ורכרי תלמוד דידן לתור שהירושלמי סובר מכין דיום י"ג מלחמה וכו'. ובמאירי למגילה

(ג' ע"א) ובתלמוד המערב פירשו שלא היה בו ניח ומתוך כך ריכזו הכתוב וכו' ושאלו א"כ לא יהיו קורין בו והשיבו לפניו ולאחריו קורין הוא עצמו לא כל שכן וכו'. וברימב"א מגילה (ד' א') ובירושלמי משמע כשיטה רש"י ז"ל דגרסינן החם ימים וכו' יום י"ג זמן מלחמה לכל היא אף (ג' מלות ליתא) הוא מוכיח על עצמו שאין בו ניחא ופריך מעתה לא יקראו בו ופריק לפניו וכו'. וכן מובא עוד בספרי הראשונים. כדעת ר' חלבו שביום י"ג באדר היה עיקר מלחמת היהודים. כן דעת יוסף הכהן בקדמוניות (11. 8. 13).

פ"א ה"א ר' אבהו בר"ל לא יעבר ולא יעבר. לעיל בסמוך ר' אבהו בשם ר' לעזר ולא יעבר לא יעבר. ולקמן באותה הלכה דאמר ר' אבהו בשם ר"ל לא יעבור ולא יעבור. ועי' בספר שלום ירושלים.

פ"א ה"א הני בשם ר' נתן כל החדש וכו'. בכבלי לא נזכר מזה כלל. והירושלמי מובא באור זרוע ח"ב סי' שס"ו ובמרדכי ריש מגילה ובהגהת מיימוני ה' מגילה פ"א אות ו' ובשבלי הלקט סי' קצ"ה ובהניא סי' מ'.

פ"א ה"א א"ר חלבו וכו'. בא"ו ח"ב סי' שס"ו א"ר אבהו (חלבו) ובלבד עד מ"ו דמר (דאמר) ר' אבהו (בשם ר' לעזר) לא יעבור לא יעבר (ולא יעבור) עכ"ל. ובשבלי הלקט הנ"ל מובא לא יעבור ולא יעבור. ובר' קושטנמינא בירושלמי כאן ולא יעבור לא יעבור. וכן הגי' להלן. ובהגהת מימוני ה' מגילה פ"א ירושלמי וכו' אמר ר' חלבו עד מ"ו דאמר ולא יעבור.

פ"א ה"א ר"י בר נחמן. בשבלי הלקט הנ"ל ריב"נ בשם שמאל לא יעבור ולא יעבור (לא יעבר ולא יעבר). ובר' קושטנמינא ולא יעבור לא יעבור. וכן הגי' להלן. ולפנינו (באסתר מ' כ"ז) ולא יעבור.

פ"א ה"א הדא דאת אמר לקריאת. בא"ו ח"ב סי' שס"ו בירושלמי דפרקין וכו' הדתמר כל החדש כשר (ג' מלות ליתא) לקרות את המגילה בשביל הולכי דרכים שאין בידם מגילה (ו' מלות ליתא) אבל לסעודה וכו'. ובהגהת מימוני ה' מגילה פ"א אות ו' ופסק ראב"ה והביא ראה סדרגריסין בפ"ק דמגילה ירושלמי וכו' הא דאיתמר כל החדש כשר לקרות את המגילה בשביל הולכי דרכים שאין בידם מגילה וכו' ואפילו קודם י"א נראה לי דיקרא די"א לא תנן אלא לכפרים משום יום כניסה אבל להולכי דרכים שרי מדלא אמר ר' חלבו ובלבד מי"א עד מ"ו וכו'. וכן הוא בשם הירושלמי במרדכי ריש מגילה. ובאגודה סי' ו' ובירושלמי אסרינן כל החדש כשר לקריאת מגילה ולעוברי דרכים ואפילו קודם י"א אם אין להם מגילה בדרך עכ"ל וכן מובא הירושלמי בלקוטים מספר אמרכל (ד' כ"ה ע"ב) וע"ש. וכן הוא בלקח טוב (על אסתר מ' כ"ב). וכל זה ליתא לפנינו. ובשבלי הלקט הנ"ל מובא הירושלמי בנירסת הדפוס.

פ"א ה"א ואין מחלקין לעניים וכו'. בתמים דעים סי' רמ"ג (ד' ע"א ע"ב) הדא דתימר (דאת אמר) לקרות (לקריאת המגילה) אבל לעשות סעודה אין (אינן) עושים אלא בי"ד ומ"ו ואין עיניהן של עניים תלויות אלא בי"ד ובמ"ו כך מצאתי הגירסא ונ"ל שיש כאן חסרון וכך היא הגירסא ובזמן הזה אין קדין ואין מחלקין אלא בי"ד ובמ"ו שאין עיניהם וכו' והכי פירושה וכו' ע"ש.

פ"א ה"א והיו. בא"ו הנ"ל ויהיו אלו לקריאת מגילה (ליתא) וכו'. ובמרדכי הנ"ל והיו אלו לקריאה ואלו לסעודה ואפילו קודם י"א נראה לי די"א לא תנן אלא לכפרים וכו' מדלא אמר ר' חלבו ובלבד מי"א עד מ"ו וכו' ע"כ ראב"ה.

פ"א ה"א ר' חונה בשם רב והימים וכו'. לקמן פ"ג ה"ה כן אמר רב והימים

האלה

האלה נזכרים ונעשים שההא אוזרתן קודם לעשייתן. ועי' בכבלי מגילה ל' ע"א.
פ"א ה"א נזכרים בקריאה. בכבלי מגילה ב' ע"ב נזכרים ונעשים איתקש
 זכירה לעשייה. ובא"ו הנ"ל נזכרים לקריאה (בקריאה) ונעשים לסעודה (בסעודה)
 ע"כ ירושלמי ואומר סורי רבינו אבי העזרי דאפילו קודם מ"ו וכו'. וכני' הא"ו
 כן הוא בשם הירושלמי בילקוט המכירי משלי כ"ג אות כ"ג ובריטב"א ריש מגילה.
פ"א ה"א שמגילת אסתר ניתנה להדרש. בריטב"א מגילה (ד' ע"א)
 גרסינן בירושלמי מגילת אסתר ניתנה לדרש ומסתברא לי וכו'. וכן מוכח
 הירושלמי בכמה ראשונים.

פ"א ה"א הרי היא כאמיתה של תורה. בכבלי מגילה מ"ז ע"ב שצריכה
 שדמוט כאמיתה של הורה. ובתשובת הנאונים (הוצאת ידיו הרב ר' לוי
 גינצבורג נ"י) צד 342 אמתה של הורה כעיקר שבתורה כאמת שלה כגון
 מצוות וחקים ומשפטים שבה עכ"ל. יש מהראשונים שפירשו כאמיתה של תורה
 על ס"ת ואחרים פרשו על מזוה. ראה בהוס' מנחות ל"ב ע"ב ד"ה הא
 ובאשכול חלק ב' צד 41 בירושלמי ר"א (ר' יסא) בשם ר"ל וכו' ובסמ"ג עשין
 כ"ה ובמנהיג צד 41 ס' י"א ובשו"ה הראב"ן הירחי (בגניו ירושלים ד' כ"ג)
 ובחדושי הר"ן סוף מגילה ובגיטין ז' ע"א שהביאו הירושלמי בשנים קלים.
 ובאר זרוע חלק א' ס' הקט"ב והכי נמי מוכח בירושלמי דמגלה דמספר הורה
 עצמו יליף כפירש"י (מגילה מ"ז ע"ב) דמסיק התם נאמר כאן דברי שלום ואמת
 וכו' ע"ש. ובספר המכריע לרד"א ס' פ"ה דגרסינן בירושלמי בהלכהא קמיתא
 דמגילה ר' חלבו בשם ר"א וכו'. ובהנהגת סימוני ה' תפילין פ"א אות ח' אמנם
 ר"י פי' כרבינו המחבר ורש"י והביא ראה מירושלמי דמגילה דגרסינן נאמר
 כאן וכו'. ובילקוט המכירי משלי הצ"ל נאמר כאן דברי שלום ואמת ונאמר להלן
 אמת וגו' הכי כאמיתה (כאמיתה) של הורה וכו'. ובחי' הרשב"א בגיטין ו'
 ע"א והא דאמרינן במגלה דמגלה צריכה שדמוט כאמיתה של הורה לאו היינו
 ס"ת אלא כמוזוה וכו' וכן פי' רבינו חננאל ז"ל (לפנים בפ"י רבינו חננאל
 במגילה י"ז ע"ב חסר זה) והדע מדדייקינן לה בירושלמי מדנאמר כאן דברי
 וכו' אלמא ס"ת אינה צריכה שדמוט אלא אמתה של תורה היינו מזוה כדכתב'.
 אבל רש"י ז"ל פי' כאמתה של תורה ס"ת וכדמשני התם בירושלמי דגרסינן
 התם נאמר כאן (להלן) אמת קנה ואל תמכור ונאמר כאן דברי שלום ואמת
 סה להלן (זו) נתנה לידרש (להדרש) אף כאן (זו) נתנה לידרש (להדרש)
 ומדקאמר נתנה לידרש משמע כל התורה כלה קאמר וכו'. ובחי' הרשב"ן
 בגיטין שם אבל רש"י ז"ל פי' במגילה כאמתה של הורה היינו כס"ת עצמו וכן
 משמע בירושלמי דגרסינן נאמר וכו' הכי (הרי) היא כאמתה של תורה מה
 זו צריכה שדמוט (סידמוט) וכו'. ובקריה ספר להמאירי (ד' י' ע"א) וכמו
 שאמרו עליה בתלמוד המערב נאמר כאן וכו'.

פ"א ה"א מגילה שמסר שבואל וכו'. במדרש שמאל פמ"ו אות ג' נשנה
 בשנים. וע"ש בהערה. ובאגדת בראשית פל"ח. וע"ש בהערה הרב רש"ב ז"ל.
פ"א ה"א חלקו כבוד לא"י וכו'. ברמב"ם ה' מגילה פ"א ה"ה ולמה הלן
 הדבר בימי יהושע כדי לחלוק כבוד לא"י וכו'. ובמגיד משנה שם ולמה תלו
 הדבר וכו' ירושלמי שם עכ"ל. ובפי' המשניות לרמב"ם ובילקוטי הרשב"ן במגילה
 ב' ובפסקי תוס' מגילה ס' כ"ו. ובר"ן ריש מגילה כדגרסינן בירושלמי ר"ס
 בשם ריב"ל אמר כדי לחלוק וכו' ופירוש הענין שכיון וכו'. ובתוס' הרא"ש
 למגילה

למגילה ובירושלמי למה לא נקטו אנשי כנסת הגדולה מוקפות מימות אחשורוש ומשני דחלקו כבוד לא"י שאם היו מונין בימות אחשורוש ואז היתה א"י כערי הפרזי יהיתה חריבה כאותם הימים היה גנאי לא"י עכ"ל. וכן מובא בירושלמי בכל בו סי' ט"ה ובארחות חיים ה' מגילה סי' ח' וכתב אמנם צ"ע למה לא תלו הדבר במשה ואהרן וכו'. והירושלמי מובא עוד בכמה ספרי ראשונים.

פ"א ה"א הני ר' יהושע בן קרחה וכו'. תוספתא מגילה פ"א. ובאיזה כתבי יד שם הני ר' יהודה בן קרחה. עי' הוצאת צוקערמאנדעל. ובפי' רבינו חננאל במגילה כ"ה סע"ב ר' יהודה בן קרחה אומר וישימם וכו'. ולפנינו בתוספתא סוף מגילה הני' שם ר' יהושע בן קרחה. ובפתיחה להמאירי לאבות שבתוספתא ערכין ר' יוחנן בן קרחה ואולי צ"ל ר' יהודה ב"ק. וביוחסין השלם (צד 40) ובפרק חלק יש ר' יהודה בן קרחה אולי שהיה קרח או היה אחיו עכ"ל. והיה ג"כ אמורא מאוחר ששמו ר' יודן בן קרח ראה מדרש איכה פ"ד ב' ר' יודן בן קרח בשם רשב"ג. וע"ש בהערות. ובחי' הרמב"ן ליבמות ע"ח ע"ב מירושלמי קדושין פ"ד ה"א (ד"ו ס"ה ע"ג שורה ז') בימי ר' לעזר הקרח. ולפנינו ליתא מלה אחרונה. ובתוס' בכורות נ"ח ע"א ד"ה חוץ ר' אלעזר בן עזריה דאמר בירושלמי שהיה קרח. וכן נקראו בשם קרחה לכמה אמוראים.

פ"א ה"א הא חמתה עצמה מוקפת וכו'. לכאורא זה סותר למ"ש בירושלמי עירובין פרק ה' ה"ו ועכשיו בני חמתה ובני מיבריא עיר אחת היא.

פ"א ה"א כפר חייטיא. ביקרא רבא פ"ז סי' ד' ר' אבא בר כהנא ור' חנן תריוהן בשם ר' עזריה דכפר חטייה וכו'. ובבבלי חגיגה ה' סע"ב ר' יעקב איש כפר חייטיא. ובבראשית רבה פכ"ו אות נ' שמעון בר חומה: ובכתבי יד הני' בר חייטיא. עי' מהדורת הרב ר"י טהעאדאר נ"ו. ובמקומות אחרים בר חייטיא בלא שם שמעון. וריש לקיש ברח לכפר חייטיא (ירושלמי מנהרדין פ"ב ה"א).

פ"א ה"א שני אבמוניות. בערוך ערך אבטלויות ס"א אבטלוות פי' כרכים גדולים דבמקום שיש שם גשר דמי וכו'. ועי' בערוך השלם.

פ"א ה"א כגון בית ירח וכו'. עי' ב"ר פ' צ"ח. לעזר מעתיק מכאן: שני אבמוניות כגון ירח וצינבריי. וזה שלא כנוסחתינו.

פ"א ה"א שהן מגדלות כינרים. בר' קושמנטינא שהן מגדלות כנורים. ובערוך ערך כנר (פיורו רל"ז) בראש גמ' דמגלה כנרת זו גניסר ולמה נקרא י"סה כנרה דמהיקי פירה פי' בפרי של כנרת וכו'. ובמוסף הערוך שם א"ב ככינרה זכו' ובל"י וכו' כונר מין אילן עושה פרי.

פ"א ה"א וחרב הכרך ונעשה של גוים. בלקוטי הרמב"ן למגילה ב' ע"א ועוד מצאתי בירושלמי הכרך שחרב אית חמי בו אינן קורין ובח"ל (ובחוצה לו) קורין פי' הכרך שחרב ונטלו ממנו י' בטלנין לכשיחזרו שם ישראל שיקראו בס"ו וכו'. ובר"ן מגילה סי' אלף ס"ג אבל הרמב"ן ז"ל כתב וכו' ועוד הביא ראיה מדגריסין בירושלמי הכרך שחרב ונעשה של גוים אית חמו בו אין קורין בחוצה לארץ קורין פי' בירושלמי שאלו מילתא דריב"ל דלקמן דכרך שחרב מי' בטלנים ולכסוף ישב או שנעשה של גוים והשיבו דק"ו היא שהרי בכרכין המוקפין חומה שבחול' קורין וכו'. ע"ש שלפי גירסתם האיבעיא נפשטא. אבל בחי' הריטב"א במגילה ואית דמסייע לה נמי מדאמרינן בירושלמי הכרך שחרב ונעשה של גוים אתמהה (מלה אחרינה מהריטב"א בעצמו) בו אין קורין בח"ל

קורין

קורן מיה בעקד נסח הכי נרסין בי אן קרין בחל (נראה ש"ת: בחוצה לו) קורן בלוטר וכו'.

פ"א ה"א חוקה קר לה וכו'. ברישב"א היש מגילה מדאמרין בירושלמי חוקה קרא במבריא (ליתא, אבל איתא בבבלי מגילה ה' ע"ב) וכו' למבריא שמה חומתה (שהם חומה לה) פי' לא דמספקא וכו'.

פ"א ה"א ר' יהונן קרי. ברישב"א הג"ל ר' יהונן קרי לה בכנישתא דכפרא (דכיפרא, ועי' אהבה ציון הירושלים ברה"ש צד 45) במ"ו (ליתא) אמר (ואמר) תרא הוא (היא) עיקר מבריא קדמיתא עכ"ל. וכנפתור ופרח פ"ק ח' וכן על מבריה אמרתי כי יש לה דין מוקפת חומה וכו'.

פ"א ה"א בכנישתא דכיפרא. עי' אנד"ר ברה"ש צד 45.

פ"א ה"א מבריא קדמיתא. בירושלמי שבת פ"ח ה"א מברית הישנה.

פ"א ה"א קל היקלו. ברישב"א הג"ל כל (קל) היקלו בקריאתם (בקריאתה) כלומר דאע"ג דלענין בית כבתי ערי חומה וכו'. וברישב"א שנדפס בס' מכתם לרוד קל היקלו וכו'. וברין מגילה ס"י אלף ס"ג וכדאמר' בירושלמי הני ר"ש ב"ר (רשב"י) קל הוא וכו'.

פ"א ה"א ותני בן הסמוך. ברישב"א הג"ל ותנין הסמוך וכו' פי' וכו'. וברין הג"ל ותני כאן (בן) הסמוך וכו'.

פ"א ה"א מנבות ועד אנטיפרס. בהעניה פ"ד ה"ח מנבת ועד אנטיפרס. ובבבלי יבמות ס"ב ע"ב מנבתק ועד אנטיפרס. ובסנהדרין צ"ד ע"ב מנבת וכו' וכן בכ"ס.

פ"א ה"א הסמוכה לספר מנה. וכן בבבלי כנא בהרא נ"ו ע"א ואר"י אמר רב לא מנה יהושע אלא עירות העומדות על הגבולין. וע"ש בתוס' ד"ה העומדות. ובערכין ל"ב ע"ב אלא כל שהעלה לך מסורה בידך מאבותך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון וכו'.

פ"א ה"א ושומרון ויראלה. לפנינו ביהושע י"ט ס"ו ושומרון ויראלה. ובאיוה כתבי יד שם: ויראלה. ובירושלמי כאן טובא הפסוקים והיי גבולם מחלף וגו' (יהושע י"ט ל"ג) קמת תהלל וכו' וזה מיהושע י"ט ס"ו. וכבר העירו ע"ז.

פ"א ה"א חורייה. בד' זימאמר חורייה. וכחולין י"ב ע"ב דתני אושעיא זעירא דסן חבריא. ובתוס' שם דסן חבריא שם מקום כדאמרין בב"ר אבימי חבריא וכו' עכ"ל וע"ש בגליון. ובמהדורת הרב ר"י מעאדאר כפי"ג אבימי סן חברייה. **פ"א** ה"א ריב"ל בשם רבי לוד וגיא החרשים וכו' ולמה לא אסרן ואונו. בבבלי מגילה ג' סע"ב ואמר ריב"ל לוד ואונו וגיא החרשים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון וכו'. ובפירש"י שם ונמרא גמיר לה ריב"ל מרביה דמוקפות חומה מימות יהושע בן נון הן וכו'.

פ"א ה"א וחדיר ואונו. כנפתור ופרח פ"ח (הוצאה לונץ) במס' ערכין וכו' וחדיר ואונו. וע"ש כהערה. וככפ"פ פי"א (צד ש') מלוד לאונו שלשה מילין חריר הוא על ראש הר וכו'. ועי' בתו"כ בהר פ' ד' וברש"א במגילה ד' ע"א. ובפי' רבינו חננאל במגילה י' סע"א דתניא בה"כ ערי חומה וכו'.

פ"א ה"א ר' חלבו ר' חונה בשם ר"ח רבה. כשקלים פ"א ה"א ולקמן פ"א ה"ז ר' חלבו ורב חונה רב (ליתא) בשם ר"ח רבה. ועי' לקמן בשם ס' והוהיר.

פ"א ה"א בשם ר"ח רבה וכו'. במאירי למגילה (ד' ע"א) ומכל מקום בתלמוד המערב בראשון של שקלים ובפרק זה אמרו בשם ר"ח רבא הכל יוצאין בי"ד

בי"ד שהוא זמן קריאתה וכו'. ושם במאירי ג' ע"ב ואע"פ שבתלמוד המערב אמרו הכל יוצאין בי"ד לא נאמר זה אלא על הספקות עכ"ל.

פ"א ה"א אלא ללמדך שהמצוות נוהגות באדר שני. בשקלים פ"א ה"א הגי' לא בא אלא ללמדך שכל המצוה הנוהגות באדר השני נוהגות באדר הראשון. ובמרכבת המשנה על הרמב"ם ח"ב (ר' נ"א ע"ב) בירושלמי ד"ו (דפוס וויניציא) בט"ו בו וכו' הנוהגות באדר שני נוהגות באדר ראשון וכו' ע"ש.

פ"א ה"א ר' יוסי ור' אחא הוון יתיבין. כעין זה בברכות פ"ג ה"ג ר' יוסי ור' אחא הוון יתבין אמרין מה בין וכו' ושם פ"א ה"א ר' יוסי ור' אחא הוון יתיבין וכו'.

פ"א ה"א לא מסתברא לשעבר. בשקלים פ"א ה"א לא מסתברא אלא (ליתא) לשעבר אבל לבא לא (ליתא). ובר' קושטמניא כאן: אבל לבא לא.

פ"א ה"א תני מקום שנדגו לקרותה ב' ימים. מס' סופרים פכ"א ה"ח וע"ש.

פ"א ה"א שמחה וששון מיכן שהן אסורין בהספד. לפנינו אסתר פ' י"ט שמחה ומשתה וי"ט. וכן לעיל שם י"ח יום משתה ושמחה. ורק ח' י"ז שמחה וששון ליהודים.

פ"א ה"א א"ר חלבו זימנין סגין יתבית קומי ר' שמואל בר נחמן. בברכות פרק ד' ה"ג ר' חלבו ור' שמואל בר רב נחמן תריהון אמרין כנגד כ"ד וכו'. ונראה שהיה תלמיד חבר לרשב"ג. בנויר פ"ג ה"א ר' חלבו בר חונה בשם ר' יוחנן חל יום שמונה שלו וכו'. אבל במ"ק פ"ג ה"ה הגי' ר' חלבו רב חונה וכו'. וכן בברכות פ"ז ה"א ר' חלבו בר חנן בשם רב זו הון וכו'. ועי' באצו"ר שם צד 162 ובכ' הוהדר ח"א ד' ק"ג ע"א אמר ר' חלבו בר חונה בשם ר"ח רבה הכל מודים בי"ד וכו'. ושם ע"ב לא כן אמר ר' חלבו בר חונה וכו'. ולעיל בהלכה זו וכן לקמן בהלכה זו הגי' אמר ר' חלבו ר' חונה וכו'. וקשה לומר שבכל אלה המקומות מ"ס.

פ"א ה"א משפחה ומשפחה וכו'. בתוס' ירד"א במגילה ג' ע"ב ירושלמי ר' סימון בשם רשב"ג, משפחה ומשפחה אלו הכפרים מדינה ומדינה אלו הכרמים (מ"ס וצ"ל הכרכים) וכו', ובריטב"א שם טובא ג"כ הירושלמי.

פ"א ה"א תני שמואל מפני וכו'. בכבלי מגילה (ד' ע"א) נאמר זה בשם ר' חנינה. ובפ"י רבינו חננאל במגילה (שם ע"ב) הכפרים מקדימין וכו' וכן תנא דבי (ליהא) שמואל עכ"ל וכיון לירושלמי דילן. וע"ד תני שמואל ראה באהבה ציון וירושלים בסוכה צד 65.

פ"א ה"א ר' פליפא בר פרוטה אמר קומי ר' יונה. וכן לקמן במגילה פרק ד' ה"ב ר' פיליפי בר פרוטה קומי ר' יונה. ובאור זרוע ח"ב ס' שע"א ירושלמי יבו' ר' פליפא בר פריטה בעי קומי ר' מנא (יונה). ובסדר הדורות (צד 312) ר' מנא קומי פיליפא בר פרוטה. ואולי צ"ל ר' פיליפא כ"פ קומי ר' מנא. ויתאים לגי' הא"ז הנ"ל בירושלמי כאן.

פ"א ה"א שאסור בעשיית מלאכה. בקרבן ע"ה הגיה שמוחר בעשיית מלאכה. אבל באור זרוע הנ"ל לית הדא אמרה שאסור בעשיית מלאכה א"ל מן (אין מן) הדא ליה את (ליתא) ש"ס וכו' הירושלמי מוכר כרנא כריה דרבה (כבלי מגילה ה' ע"ב) וכו' כדי להודיע שפורים מותר במלאכה עכ"ל ובראב"ן (ר' ע"ח ע"ד) וי"ט שאסור בעשיית מלאכה וכהאי תנא יסר הקלירי יוסו לעד לעצור עצור במלאכה וכו'.

פ"א ה"א ליה לך אלא כהדא דרבי. כאד ורוע ח"ב סי' ה"ב אומר מדי רבינו אבי העזרי ד"ז בתמו זנום גדליה מותרין ברחיצה וכן המנהג שרחצין באלו התעניות וכו' והכי מוכח בירושלמי בפ"ק דמגלה דמסיק ליה לך אלא כהדא דרבי הוה מפרסם פעמים (שני ימים) בשנה רוחץ ב"ז וכו' משמע שהוא עיקר דמסיק ליה לך אלא כהדא וכו'. ובהש"ך חלק ב' סי' רע"א מה שאמרו בראשון דמגילה ר' רחץ בקרונה של צפדי ב"ז בתמה וכו' ורבינו הקדוש שרחץ בצפדי ב"ז בתמה לא לבטל תקנת הגבאים עשה כן שכן תיקט דהיכא דליכא שמד לא רצו אין מתענין וכו' עכ"ל. ובירושלמי ספ"ק דבתכות קרונה של ציפורין לאו רשות הרבים הוא.

פ"א ה"א ולא עזרא תיקן וכו'. בפ"י רבינו חננאל במגילה ר' ע"ב ואקשינן והלא עזרא אחר שבאו לא"י וכו' (לפנינו בכבל שם הקושיא שזכר הר"ח איננה מבוארת יפה) ומצאנו בתלמוד א"י כך וכי מרדכי ואסתר מתקינן סמניהן (ליתא) כדאמרן להיותם מקדימין ליום הכניסה על מה שעזרא עתיד לתקן יום הכניסה להיות קודין כס"ת בב' ובה' וא"ר מנא נמי מי שמדר את המשנה וכו'. ובה' רימב"א בספר סכתם לדוד ריש מגילה ובירושלמי משמע בפ"י התוס' דגרסינן התם בעון קמי' ר' מנא (מנא) ולא עזרא התקין שיהו קודין בתורה בב' ובה' בשבת (ליתא) ושבת ובמנחה (במנחה) וכו' והכי פירושו דאנהו מתמה מעיקרא האיך שנינו שהכפרים מקדימין ליום הכניסה כשנכנסים לקרא בתורה שהרי בזמן מרדכי ואסתר ואנשי כנסת הגדולה עדיין לא נתקנה תקנה קריאה בתורה וכו'. ובמאירי במגילה ד' א' ע"ב ושאלו על זה בהלמוד המערב ולא עזרא תקן שיהו קודין וכו' וכי מרדכי ואסתר מתקנים זמניהם על מה שעזרא עתיד לתקן והשיב מי שסבר (שמדר) המשנה אסמכתא אקרא כלומר אסמכתא בעלמא הוא וכו' עכ"ל. ובהש"ך ח"ג סי' רצ"ח ירושלמי פ"א דמגילה וכו' ולא עזרא תיקן וכו' ע"ש ובס' הישר לר"ת סי' של"א הקשה ר"ח הלא עזרא תיקן יום הכניסה וכו' ואומר רבי דמאי דמקשה ומתקן בתלמוד ירושלמי אינו אלא מלתא לגלויי בעלמא וכו' ומתקן שבתלמוד שבא"י מקשה ומתקן וגורם הכי וכי מרדכי ואסתר מתקינן סימניהן בעלמא (כגו' הר"ח הנ"ל) עכ"ל. והמאמר בספר הישר משוכש שם.

פ"א ה"א שיהו קודין בתורה וכו'. ברמב"ם ה' מגילה פ"א ה"ו וקוראים ביום הכניסה. ובמגיד משנה שם במשנה הכפרים מקדימין ליום הכניסה ופירשו בירושלמי שהוא מפני קריאה התורה וכו' עכ"ל ובברכתי יוסף (או"ח סי' קל"ה) ואחר זמן רב באו לירי תוספי הרא"ש מגילה כ"ו וראיתי לו שהביא בירושלמי הגז' דריש מגילה וכתב וז"ל ומקשים על הירושלמי דמאי פריך והלא עזרא תיקן שיהו קודין בב' וה' והלא משה רבינו תקן להם כדאיתא פ' סרובה וכו' וז"ל שלא היו חוששין כ"כ לבא לעירורה בשביל פסוק חד לחד גברא ועיקר תקנה תיקן עזרא עכ"ל וכו' עכ"ל. והתוס' הרא"ש הנ"ל נדפסו אח"כ בס' סדרנות נתן (ליוודנו תקי"ד). ולא העיר הרא"ש מ"ש לקמן בירושלמי מגילה פ"ד סה"א עזרא התקין לישראל שיהו קודין בתורה בשני ובחמישי וכו'.

פ"א ה"ב במשנה חל להיות בשני. במשנה בכליה (מגילה ב' ע"א) חל להיות י"ד בשני. ומגמרא ירושלמי לקמן בהלכה ב' בפרק זה כל הן דהנינן חל להיות בארבעה עשר אנו קיימין, נראה מפורש שלא היו בהמשנה הסלוח: בארבעה עשר. ובתשב"ץ ח"א סי' קל"ו וכן במשנה (לקמן)

משנה

משנה ה') מגילה מצינו חל פורים בשבת ומסתמא יום י"ד קאמר וכו'.
פ"א ה"ב כל הן וכו'. בפ"י רבינו חננאל במגילה ד' ע"ב ירושלמי
 כל הני (הן) דתנינן חל להיות בארביסר וכו' אומרת (אמרה) כן ומוקפות וכו'.
 ובריטב"א במגילה שם גרסינן בירושלמי וכו' פ"י כי לפי שיום י"ד קורין בו
 רוב העולם עביד מיניה תנא עיקר.

פ"א ה"ב ליה כאן חל להיות בשני וכו'. בפ"י רבינו חננאל בשבת
 קמ"ו ע"א וגרסינן בירושלמי בתחלה מגילה א"ר יוסי (יוסה) לית כאן חל להיות
 בשני חל להיות בשבת דאם חל להיות י"ד בשני צומא רבא בחד בשבא
 (בשובא) ואם חל בשבת צומא רבא בעירובתא (בערובתא) שמעינן מינה דאע"ג
 דסתם משנה היא רחוייה היא ומשנה יחיד היא ולא דסמכא היא וכן כל
 משנה והלכה שהיא כיוצא בה וכו' עכ"ל. ובפ"י רבינו חננאל בפסחים פ"ג ע"א
 חל פ"ו להיות בשבת וכו' ולא תימא חל מטש דאם כן חל פסח להיות בכד"ו
 אלא אלו חל כו' וכן מפורש בהלמוד א"י במס' מגילה עכ"ל (וכעין זה מפרש
 הרמב"ם בפ"י המשניות, ע"י כפתור ופרח פרק י"ד גרסינן במנחות וכו' חל
 יוהכ"פ להיות בשבת וכו' וזהו שכתב שם הרמב"ם וכו' ואף על פי שכל מה
 שאמרו מזה במשנה הוא על דרך תנאי שאם חל וכו') ובפ"י רבינו חננאל
 במגילה ד' ע"ב ירושלמי וכו' לית כאן חל להיות בשני דאם אקלע צומא
 רבה חד בשבא ואע"ג דאם חל י"ד באדר להיות בשני או בשבת יבוא פסח
 בכ' או בד' לא הביאה המשנה להוסיף שחלו מטש אלא סרוד דיומי נקט
 והבי קאמר חל להיות בכ' אין מקדימין וקורין בה' עכ"ל. ורבינו חננאל בפ"י
 לשבת סוהר את עצמו למ"ש בפסחים ומגילה הנ"ל. ובתוס' ריד"א במגילה
 (ד' ע"ב) ירושלמי אמר ר"י לית כאן חל להיות בשני וכו' פ"י אין לנו עכשיו
 שיחול י"ד באדר לא בשני בשבת ולא בשבת מפני יום הכפורים וכו' אבל
 יחול י"ד באדר ביום רביעי ואע"ג דמיקלע יום שביעי של סוכות שהוא יום
 שבת בשבת דמעיקרא לא ה'יקנו אלא שלא יחול יוה"כ בע"ש ואחד בשבת
 וכו' ע"ש ובאשכול (ח"ב צד 24) ובירושלמי אר"י וכו' פ"י לאחר התורבן
 בזמנא תקנו שלא יחול פורים וכו'. ובתשב"ץ ח"א סי' קל"ה והיה אומר רבינו
 סעדיה גאון ז"ל וכו' ואין דבריו נכונים שהרי בכמה מקומות בתלמוד מצינו
 שבימי המשנה שהיו מקדשין ע"פ הראיה היו כשרים הימים הפסולים לנו שהרי
 מצינו במגלה שיום י"ד באדר יכול לחול בשבת וכו'.

פ"א ה"ג במשנה חל להיות בחמישי וכו'. במאירי למגילה ולא היה
 צריך התנא ללמדני דין חמישי שכבר למדנוהו מן השני אלא שרוצה לבאר
 כל ימי השבוע עכ"ל. ובסתניתא דבני מערבא חסר כל הבבא זו.
פ"א ה"ג בעון קומי ר"ז וכו'. המאמר משובש לפנינו והג"י המתוקנת
 בהוס' ריד"א במגילה (ד' ע"ב) גרסינן התם (בירושלמי) בעון קומי ר' זעירה
 איתא תמן חל להיות כרכים (לכרכים) קורין (בשבת קורין) ע"ש (בע"ש) חל
 להיות עיירות (לעיירות) בשבת ידחו ליום הכניסה אמר ר' (בד' ויסאמיר במ"ס:
 רב) לא מפני כבוד הכרכים (כרכים) שלא יהו אומרים ראינו כרכים וכפרים
 (ועיירות) קורין כאחת מעתה עיירות (ליהא) לא ידחו ליום הכניסה וכו' אשכח
 הני כפרים ועיירות (וכרכים) קורין כאחת עכ"ל.

פ"א ה"ג חל להיות לעיירות בשבת ידחו ליום הכניסה. בד' קושטמנינא
 חל לעיירות בערב שבת ידחו ליום הכניסה. וע"ש בשדה יהושע.

פ"א

פ"א ה"ג חל להיות בשבת. בתום ריד"א הנ"ל ליהא.
פ"א ה"ג וההן תנייה לא נסב אפילו לבירייה. בד' קושטנטינא וההן תניא לא נסיב אפילו לבירייה. ובד' ויטאמר בט"ס: וההן תנייה וכו'. ונראה שפרוש המאמר התנא הזה איננו נושא פנים לשום איש (כתרגום אונקלוס בראשית ל"ב כ"א ישא פני יסב אפי) וחולק על המעם המובא לעיל, מפני כבוד כרכים שלא יהו אומרים ראינו כרכים ועירות קורין כאחה, ולדודיה כל שהוא נדחה ממקומו ידחה ליום הכניסה. וכאן צ"ל וההן תנייה לא נסב אפי לבירייה. לעווי קאהוש ויאסמראו לא זכרו בספריהם הירושלמי הנ"ל.

פ"א ה"ג רבי אומר כולהם ידחו ליום הכניסה. בקרבן עדה מגיה כולהם לא ידחו ליום הכניסה. וזה עפ"י הבבלי מגילה ד' ע"ב ע"ש. אבל בתום ריד"א במגילה ד' ע"ב והא אשכחן דרבי הכי קסבר דעירות נדחין ליום הכניסה ותו דהא בירושלמי מוכח דהכי גרסינן עכ"ל.

פ"א ה"ד כן אמר רב חד תנייא הוא. כבבלי לא נזכר מזה.
פ"א ה"ד חל להיות לעירות בשבת. בריטב"א מגילה אבל בירושלמי פ"י המעם דכל היכא דאיפשר מפי עדיף למקרי בי"ד או בי"ב מלמקרי בי"ג וכו' ובלשון הזה אמרו שם חל להיות בשבת יקראו בע"ש לית יכיל (ה') מלות ליתא) דא"ר חלבו וכו'.

פ"א ה"ה במשנה חל להיות בשבת. בתום ריד"א במגילה ד' ע"ב הכי גרסינן חל להיות בשבת כפרים ועירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין חומה למחר והכי כתובה מתני' בירושלמי עכ"ל, ושם להלן בתום ריד"א: ותו דהא בירושלמי מוכח דהכי גרסינן עכ"ל. ונראה שלפני הריד"א היתה הגי' שהזכירה המאירי למגילה, וז"ל ויש שגורסין עירות בערב שבת עכ"ל. וכריטב"א במגילה שם ובהו' אומרים דמתני' ה"ג חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועירות גדולות קורין. בע"ש וכו'. ובשו"ת ר' לוי אבן חביב סי' ל"ב מובא שו"ת רבני צרפת ז"ל שנינו כפרים מקדימין ליום הכניסה ועירות גדולות ומוקפות חומה בערב שבת וכו' ובחי' הרשב"א במגילה ד' ד' ע"א מביא בשם ההוס' שהגיהו בהמשנה כנ"ל. ולפינו בתום ליהא. וגם הרמב"ם ה' מגילה פ"א ה"ד גרס כן עי' בס' מכתם לרוד שם. ולכן הגיה הריד"א עפ"י הירושלמי. וגם בתנחומא (הנדפס מכבר בראשית סי' ג') הגי' חל להיות בשבת או בא' בשבת כפרים (ול"ג ועירות גדולות) מקדימין וכו'. במשנה כאן בדפוס וויניציא חסרה הבבא: חל להיות לאחר השבת וכו'. ובמתניהא דבני מערבא ובמשנה בבבלי איתא. ובמשיגה בבבלי הגי' מקדימין וקורין ליום הכניסה.

פ"א ה"ה ר' בא בשם רב יהודה וכו'. בפ"י רבינו חננאל במגילה ה' ע"א הלכוד א"י ר' בא בש"ד יהודה כל שאמרו חכמים (ליתא) ידחה ממקומו ויקרא (ליתא) ובלבד בעשרה ואנן חמין רבנן קורין (ליתא) אפילו ביחיד. הלכך קורין השתא אפילו ביחיד ועוד דא"ר בא אנן חמין רבנן קורין (ליתא) אפילו ביחיד וקו"ל מעשה רב עכ"ל. ובשבלי הלקט השלם סי' קצ"ה ירושלמי לרבינו חננאל ז"ל רב בא בשם ר"י וכו' ע"ש שהביא פ"י רבינו חננאל הנ"ל בגירסא מהוקנת. וכתניא סי' ס' מוכח בקצור לשון. וכמאור פ"א דמגילה ובר"ן שם סי' אלף ס"ח מובא הירושלמי כניסת הדפוס. וכאור זרוע ח"ב סי' ש"ע וכן פסק ר' שמחה (כרב) דאמר בירושלמי דפירקין ר' בא בשם ר' יהודה

(ר') אבונה בשם ר' אמי) כל שאמרו ידחה ממקומו ליום הכניסה ובלבד בעשרה ורב הונא (חונה) אמר אפי' ביחיד מתיב מ"ד ב'י' וכו' עד כאן לא פליגי אלא שלא בזמנה אבל בזמנה לכולי עלמא אפילו ביחיד (י"ג מלות ליתא) ובשם ר' שמריה זצ"ל שמעתי שהיה מהיר לקרותה אפילו שלא בזמנה ביחיד כרב הונא דבירושלמי וכו' עכ"ל. ובמגיד משנה ה' מגילה פרק א' ה"ז וכן העלה הרשב"א ז"ל מהוך הירושלמי שאמרו כל שאמרו ידחה ליום הכניסה ובלבד בעשרה ושם מוכיח דלדעת הירושלמי לא צריך בזמנה עשרה וכו'. ובמאירי למגילה (ב' ע"ב) ובתלמוד המערב ראיתי סעד לפירוש זה והוא שאמר שם ר' בא בשר"י כל שאמרנו (שאמרו) ידחה ממקומו בלבד בעשרה ואנן חמין רבנן אמרין (ליתא) אף (אפילו) ביחיד. ובירושלמי מגילה וכן נראה בירושלמי בכולהי אמוראי דהתם אזלי בשימיה דרב (דאמר בבבלי מגילה ה' ע"א מגילה בזמנה קורין אותה אפי' ביחיד שלא בזמנה בעשרה) ושמואל (לפנינו בבבלי ובירושלמי לא נזכר משמואל) דהלכה כותיה וכו'.

פ"א ה"ה עד שהוא במקומו יקרא. במאירי הג"ל והקשה לו עד שהוא במקומו יקרא כלומר אם יחיד למה מקדים והלא אינו מתכנס לקריאה התורה ויקרא בזמנה ככל מקום שהוא עכ"ל.

פ"א ה"ו במשנה אעפ"י שאמרו. במתניתא דב"מ מפני שאמרו, ועי' ברמב"ם ה' מגילה פרק ב' ה"ד ובמגיד משנה שם. ובלחם משנה שם: וא"ה והיכי קאמר אע"פ שאמרו וכו' אדרבה הואיל ואמרו ה"ל וכו'. ובהגהת מרדכי מגילה סי' השע"ו דתנן אע"ג שאמרו וכו'. ובמלאכת שלמה בפ"י כאן: כתב הר"י ז"ל ברוב הספרים גרסינן מפני שאמרו.

פ"א ה"ז במשנה ובמתנות לאכיונים. וכן הוא במתניתא דב"מ. ובתוס' ריד"א במגילה ה' ע"א (מהר"ת) ובמתנות לאכיונים קשיא לי וכו' וראיתי במקצת ספרים ולא היה כהוב בהן ומתנות לאכיונים וכו' ונ"ל דלא גרסינן ליה עכ"ל. וכן ליתא בבבלי העניית י"ח ע"ב ובפ"י רבינו חננאל שם ותנן במס' מגילה אע"פ שאמרו מקדימין כפרים ליום הכניסה (נ' מלות מהר"ח בעצמו) ולא מאחרין מותרין בהספד ובתענית בו ביום שקורין בו עכ"ל וכן ליתא במאור בפ"א דמגילה.

פ"א ה"ח תני עשרה במילים כמלאכתן לביה"כ. בד' קושמטניא תני עשרה במלנים במילים כמלאכתם לבית הכנסת. וכן הוא בשם הירושלמי בלכותים להרמב"ן במגילה שם. אבל בפ"י רבינו חננאל במגילה ה' ע"א ובערוך ערך במל (דפוס ראשון) ירושלמי עשרה במלנין בכנסת כמלאכתן עכ"ל. ובשו"ת פאר דרור להרמב"ם סי' י' ז"ל שאלה בענין עשרה במלנין ואמרו בירושלמי במלנין כמלאכתם לבית הכנסת וכו' תשובה כיוונו בזה שצריך שיהיה באותו המקום עשרה בני אדם מופקדים לצרכי צבור ואם יהיה דבר מצוה או דבר נצרך לצבור או יבטלו כמלאכתם ויבואו לבית הכנסת ולויה אמרו במלנים כמלאכתם ולא אמרו עשרה במלנים שאין להם מלאכה. ומ"ש בבית הכנסת וכו' ע"ש ובחידושי הר"ן למגילה ד' נ' (ירושלים הרמ"ד) ובירושלמי במלנין שאין עושין כלום אלא עומדין בבית הכנסת להתפלל מהר בשעה הראיה ובהלכות גדולות (הוצאת מק"נ צד 227) פי' עשרה במלנים ג' דינים ושמש ב"ד וכו'. ובמאירי למגילה (ד' ע"ב) ובשאלהות פירשו שכלן נחלקין שלשה לדינים וכו'. ולפנינו בשאלהות לרא"ג לא ראיה זה.

פ"א ה"ו ה"י אבד בנך או שאך או צדקן להלכותי . ב"י קטשניא
 בנך או שאך צדקן להלכותי . הדיאא שעת ביה לפני הראשונים . א' בפ"י
 רבינו הגאון במעלה ה' ע"א ויחזיקו וכו' או בנך או שאך צדקן עכ"ל .
 ב' בשלה פאך הדין ה"ל יב ידחה אבד בנך או שאך או צדקנים להלכותי .
 וכן הוא ידעא דא בנך שוב בשאלה שאך צדקנים להלכות (ב"י ה"ח ה"ג)
 והוה הא עליה בשיטתא או עליה בפרקים הראשונים . ובהה"ו ידחה דאם
 דהוה ה"ח בפרקים הראשונים או ידחה בפרקים אחרים לא נשמו הא והוה
 להלכות דידן פריש או יבנן בפרקים אלו העשרה בפרקים הלכה ויבטל לדין
 צדק שאך בנך בפרק הא בנך לפרו דהוה בנך לו לפרק בלכות
 ובדעותיו פרקם צדקן צדק אבל בנך ה' ידחה שאך צדקן להלכות
 דעוה ביה שאך צדקן ידחה בפרקים הראשונים עכ"ל לא יבטל בלכות
 אהוה מעשה בפריש בדין צדקן שיהו צדקן לפרו עכ"ל . ג' בפרקים
 להלכותי (ב"י מעלה) ה' ידחה אבד בנך או שאך או צדקנים אלא (להא)
 להלכותי עכ"ל . ה' בפרק סוכת השנה על התפילין ה"ב (ד' ג"א) ביהלמי
 הוה עשה בפרק סוכתין ה"א בנך אהו (א"ו) שאך או צדקן להלכותי וכו' .

פ"א ה"ו וכו' ה"י ה"י קטשניא וכו' . וכן הוא בפ"י רבינו הגאון
 מנייה ה' ס"א . ובפרקים ה' מעלה פ"א ה"ח הא אין הם עשה בני אדם
 הקטנו קלילתו דהוה הם באשד עד גמלה וכן קראים אלא ב"ד עכ"ל . ובסוד
 שנה הם ואם אין בעד וכו' ביהלמי דהוה זה לפני עומת רבינו עכ"ל וע'
 בהשגות הראשונות הם . ופרקים הראשונים בדין מעלה אבל ביהלמי מצאנו
 הוה ב"ד (ב"י) וכו' אבל סוכת ה"ח בפ"ל נראה וכו' דהוה נהם ביהלמי
 ב"י שאך וכו' ודעת ה"ח ה"ל בן הוא ב"ד (לפניו בפרק ה"ג) וכו' .
 ובפרק הסוכה (למעלה ד' ע"ב) וביהלמי נוסח ב"י שאך בו עשה בני
 אדם אין קרין א"א ב"י וכו' . ובפרקים מעלה והבוא דהוה בן הוהלמי
 דהוה ב"ד (ב"י) שאך בו ה' בפריש (להא) הקטנו קלילתו וכן בעד וכו' .
 י"א הוא הקטנו שיש לפרק זה וכו' ע"ש .

פ"א ה"ז באלו אסרו וכו' קראת מעלה ודעות שקלים . וכן בפ"י
 רבינו הגאון במעלה ה' ע"ב . ובפרקים מעלה ה' א"א ס"ח וכן בפ"י רבינו
 הגאון ה"ל . וכן נערך כל המאמר באהה אהה (לבוש הדניו ה' כ"ז הוצאת
 הרב י"ש באב"ד ה"ל ע"ש בהערות . ובפרק בדין הם נוסחן ביהלמי
 באלו וכו' קראת מעלה וכו' פ"י בקראת מעלה משום דתוב וכו' ובמאמר
 מעלה ה' ה' תריסר שקלים תבאר בהלכות המערכה שמקדשין ולא מאתין
 וענין תריסר שקלים הוא שהיו חשבונים שלהם בפ"י וכו' . ובתריסר מעלה פ"א
 שנה ה' ודל"ה פ"י ע"ש הוהלמי באלו ה"ל מעלה ודעות שקלים וכו' .
 ובשלה סד"ס ב"י הוצאת סק"ג (ע"ד 121) וביהלמי דפ"ק המעלה ובאלו
 אסרו מקדשין ולא מאתין קראת מעלה וכו' . ובשלה הראשונה ה' ע"ש אפילו
 בסבה ק"ה שבקלות מקדשין קראת הוצאת ביה ידו חבתי וכו' שאסרו
 ביהלמי וכו' עכ"ל .

פ"א ה"ז סעודה ה"ח . בתוספתא מעלה פ"א להא . אבל בן דיה בהוהלמי
 לפני כל הראשונים שנבא בספר . ובפרקים ה' מעלה ובדין ה"ח במעלה
 ד' ה' . ובפרקים ה"ח נוסחן ביהלמי ובתוס' לא נוסחן וכו' ע"ש . והג"א
 הוה בתוספתא מעלה ה"ח ובפרקים פריש . ב"י ביהלמי .

פ"א

פ"א ה"ו וסעודה פורים מאחרין ולא מקדימין. וכן בפ"י רבינו חננאל וברי"ף שם ובאגדה אסתר הנ"ל: אבל בסעודות פורים וסעודות ר"ח וספק מילה (ב' מלות אחרונות ליתא בירושלמי אבל איתה בתוספתא מגילה פ"א. ובהוצאת צוקערמאנדעל במ"ס: ספק מעילה, ולפני רבותינו הנ"ל היה זה ג"כ בירושלמי) וכו' מאחרין ולא מקדימין. ובמאור שם כתב הר"ף ז"ל אבל סעודת פורים וסעודת ר"ח וספק מילה מאחרין וכו' ועיקר דבר זה הוא בתלמוד ירושלמי ואינו בתלמוד שלנו וכו'. וברוקח סי' רל"ו ירושלמי סעודת ר"ח וסעודת פורים וכו' וכן מובא בטור או"ח הי"מ ע"ש בב"ח ובאו"ז ח"ב סי' תנ"ג. ובתשב"ץ ח"ג סי' ח' שהרי סעודות ר"ח וכן סעודת פורים לבני א"י שחל מ"ו של אדר בשבת היו עושין אותה לאחר השבת כמו שאמרו בירושלמי וכו'. ושם סי' רצ"ח מה שאמרו בירושלמי דסעודת פורים אינה נעשית בשבת ונדרחית לאחר השבת אין לנו בגמרא דידן מי שהוא חולק על זה וכו'. וכן הוא בש"ע או"ח סי' תרפ"ח. ובאשכול (ח"ב צד 107) בתוספתא מגילה ותרומה שקלים מקדימין אבל ספק מילה ועצי כהנים כו'. ולעיל (צד 17) וכן סעודת פורים וסעודת ר"ח וספק מילה מאחרין וכו'. אבל בשו"ת ר' לוי אבן חביב סי' ל"ב בדין הסעודה יש ספק כי כפי הנראה מהירושלמי מאחרים אותה ליום ראשון וכו' האמת שהדבר הזה קשה מאד לשכל לקבלו וכו' והגני מודה שמעות גדולה היא אלי לחלוק על זה מכח השכל כיון שבירושלמי נאמר, ועם כל זה לענין מעשה אומר שכיון שהרמב"ם ז"ל אין כן דעתו וכו' יש לנו לעשות מעשה על פיו וכו' נראה שהתלמוד שלנו חולק על אותו הירושלמי ואין לעשות כמותו וכו'. וברישב"א במגילה ופי' בירושלמי שאם חל פורים בשבת וכו' ואין הירושלמי הזה ברור וכו'.

פ"א ה"ו ר"ו בעא וכו'. בר"ן מגילה סי' אלף ס"ח ר' זעירה (זעורה) בעא קומי ר"א ויעשו אותה (אוהן) בשבת (בדפוס ויטאמיר: שבת) וכו' ע"ש. ובספר המכתם (ד' ג') מיהו בירושלמי מיבעי ויעשו אותה בשבת אמר ק"א (ב' מלות ליחא) לעשות אותה ימי משה ושמחה מי (את) ששמחתו וכו' כלומר ששבת אינו הלוי בקדוש כ"ד אלא בידי שמים שמקודשת ועומדת מששת ימי בראשית עכ"ל. ובמאירי ובתלמוד המערב שאלו ויעשו אותה וכו'. ובאשכול (ח"ב צד 29) כ' הגר"ף באלו אמרו וכו' מירושלמי שמעת לי' דכ' לעשות אותה ימי כשתה ושמחה את ששמחתו וכו'. וכן מובא בכלבו סי' מ"ה ובארחות חיים סי' ל"ו ועוד בספרי ראשונים.

פ"א ה"ו ובלבד שלא ישנה וכו'. תוספתא מגילה פ"א וערכין ו' ע"ב בשניים. ובאור זרוע ח"ב סי' שצ"ב ובלבד שלא ישנה ממנה (העני) רציעה לסנדלו (למגעלו, וכד' קושט' לסנדלו) וכו'. ועי' בספר חסידים סי' תתס"ט. ובס' אדם וחיה נתיב י' חלק א' ואין מדקדקין בדבר כמו שכתוב בירושלמי וכו'. ועי' הוס' ע"ז ר' י"ז ע"ב ד"ה מעות.

פ"א ה"ו כל מי שהוא פושט וכו'. ברמב"ם ה' מגילה פ"ב הט"ז ואין מדקדקין וכו'. ובכסף משנה שם: ירושלמי פ"ק דמגילה כלשון רבינו עכ"ל. ובסמ"ג ה' מגילה ואמרינן בירושלמי אין מדקדקין במעות פורים וכו'. ובטור או"ח סי' תרצ"ד ואין מדקדקין בהן אלא כל מי שפושט וכו'. ובבית יוסף שם: כל הפושט וכו' ירושלמי פ"ק דמגילה. ועי' בב"ח שם. ובשטה מקובצת בבבא מציעא ע"ח ע"ב וכן אמרו בתוספתא אין מדקדקין במגבת פורים וכו' אבל בירושלמי

בהערותי הערה י"ב. ובסמ"ג (ה' תשעה באב) גרסין בירושלמי בתענית:
בתשעה באב נכנסו וכו'.

פ"א ה"ו ריב"ל ציים תשיעי ועשירי. בתולדות אדם להרמב"ן (ענין אכלות
ד' ס"ג) ירושלמי ריב"ל וכו' ר' לוי ציים תשיעי ועשירי (וליל י', וכני' הרמב"ן
כן בכת"י בספר היקר שרידי ירושלמי צד 182) פי' מנהג חסידות היה להם
וכו' עכ"ל. ובסמ"ג ה' ת"ב ר' אבין וריב"ל היו מתענין תשיעי ועשירי (מר'
אבין לא נזכר בירושלמי כאן אבל איתא בירושלמי תענית פ"ד ה"ט). ובפרדס
לרש"י סי' קנ"ה ועוד יש בני אדם שמתענים שני ימים תשיעי ועשירי וכו' כי
ראיה בתלמוד ירושלמי עכ"ל. ובמור או"ח סי' הקנ"א בירושלמי ר' אבין ציים ט' ו'
ר' לוי ציים ט' וליל י' מפני שלא היה בו כח לצום כל יום י' צם ליל י'.
ובהגהת מיטוני ה' העניות פ"ה ה"ג ובירושלמי רבי (ר' לוי) וריב"ל היו מתענין
ט' ו'. וכן מובא בתניא סי' ס"א ובשבלי הלקט סי' רע"ד.

פ"א ה"ו ר' בא בר זבדא וכו' א"ל ר' לעזר וכו'. בבבלי מגילה (ה'
ע"א) אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינה רבי נטע וכו' ובקש לעקוד תשעה באב
ולא הודו לו אמר לפניו ר' אבא בר זבדא רבי לא כך היה מעשה וכו'.

פ"א ה"ו וגוה ליה. בתענית פ"ד ה"ט וגוי לוי. ואולי צ"ל וגוי ליה מלשן צעקה.

פ"א ה"ו הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג הקצרות סי'
ק"נ בירושלמי פסק הלכה כר"י בן ברוקא וכו' אם היתה נחבעת לנשא (תובעת
להינשא) הדין עמה סבורני דהכי פירוש דלא אמר ר"י בן ברוקא דכופין אותו
להציא אלא בנתבעת להנשא וכו' ע"ש.

פ"א ה"ו ובלבד שיבליים (בר' זימאמיר שיבליע) לעיסתה. ובחגיגה פ"ב
ה"ד שיבליים לעיסתו. ונתוס' חגיגה י"ז ע"ב ד"ה אלא בירושלמי וכו' ובלבד
שיכלם (שיבליים) לעיסתו וכו' אם כלה עיסתו וכו'. ונראה שבתוס' צ"ל שיכלה לעיסתו:
פ"א ה"ו כהדא דתני להן אינש וכו'. מגלת תענית פ"ה בשנויים ומובא
בירושלמי בפסחים פרק ד' ה"א ובחגיגה פ"ב ה"ד ובשנויים בתוס' חגיגה י"ז ע"ב
ד"ה אלא וביחוסו תנאים ואמראיכ ערך בר נתן ובא"ו ח"ב סי' תל"ב.

פ"א ה"ו ומלעשות מלאכה בו ביום. זהו ליתא בהמקור במגלת תענית.
ובאור זרוע ח"ב סי' תל"ב בנטרא ירושלמית וכו' ומלעשות מלאכה בו ביום פי'
שכל זמן שאדם מביא קרבן הוי יום טוב שלו ואסוד במלאכה וכו'. ועי'
באצ"ר בפסחים שם.

פ"א ה"ו ר' בא בריה דר"ח בר בא. בתוס' ריד"א למגילה (ה' ע"א)
ירושלמי ר' בא בשם (בר) ר"ח בר בר רב דדיא בשם ר' יוחנן (ה' מלות ליתא)
מפני התקיעה. ובספר המכתם למגילה (ג') ויש אומר מפני התקיעות פי' שהיו
תוקעין בחצוצרות ואותן התקיעות אינן דוחין את השבת עכ"ל. ובמאורי למגילה
(ז' ע"ב) ובתלמוד המערב וכו' מפני שהיו שם חצוצרות להקהל את העם וכו'
וכן הוא ברמב"ם ה' חגיגה פ"ג ה"ו וע"ש בהשגוה הראב"ד ובכ"ס ובלחם משנה שם.
פ"א ה"ו ר' יצחק וכו'. בתוס' ריד"א הנ"ל רב יצחק בריה (בי) דר"ח
אמר מפני הבימה. ובס' המכתם הנ"ל ובירושלמי מפרש מעמא מפני הבימה
פי' מפני הבימה שהיו עושין למלך שעומד עליה כשהיה קורא עכ"ל.

פ"א ה"ו רעשו אותה מאתמול. בפירש"י מגילה (ה' ע"א ד"ה חגיגה)
ובנטרא ירושלמי מפרש דהא דלא עבדינן ליה בשבת מפני הבימה וכו' ופרכינן
ההם וליעבדה מאתמול ומשני דחיקה ליה עורה עכ"ל ובפירש"י שעל הרי"ף
מגילה

מגילה ס' אלף ס"ט ופרכינן התם בתלמוד ירושלמי ולעכדיה מאתמול ומשני משום דוחקת דעורה שיהא דוחק בעורה שלא לצורך היום אם יעשה מע"ש וכו' ובפירש"י סוטה ס"א ע"ב והאי מעמא ספרש בגמרא ירושלמי במס' מגילה דקתני הקהל וכו' וקאמר מפני הביטה ונעברה מאתמול דחקה לה עורה. ובס' הסכתם הנ"ל ובעי יעשו אותה מערב שבת והרי"ן שלא לדחוק את העורה, ובשול"ת מהר"ע מפאנו ס' צ"א נדאיהא בירושלמי שבשכיל כך אין קורין פרשת המלך לא בשבת ולא ביו"ט וכו' ע"ש.

פ"א ה"ו לא חמע לך אשירה כל עץ. בתוס' היר"א הנ"ל לא חמע לך כל אשירה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך (ר' מלוח אחרונות ליתא, וכצ"ל). [דברים ט"ז כ"א].

פ"א ה"ו מהניתא דר' סאיר וכו'. וכן הוא בהעניה פ"ב הי"ג. ובבבלי תענית י"ז ע"ב ובסנהדרין ס"ה ע"א בשנים קלים. ועי' בדקדוקי סופרים בתענית שם **פ"א** ה"ו ודי לא סתם כדי לא להתעניה. במגילת הענית שלפנינו בכל ההוצאות ליתא בין הימים הנזכרים במגילת תענית: די לא סתם.

פ"א ה"ו אמר ר' יונה אילין יומיא די לא לההענאה בהון ומקצתהון די לא למספד בהון. וכן הוא במגילת תענית פ"א, אבל בהענית פ"ב הי"ג אמר ר' אילין יומיא די לא למספד בהון מקצתן די לא להתענייא בהון. והגי' במגילה היא הנכונה כי תענית חמור סהספד.

פ"א ה"ו אמר רשב"ג. וכן בהענית פ"ב הי"ג ובבבלי תענית י"ח ע"א. ובתניא ס' ס"ב אמר רבן גמליאל. אבל בשבלי הלקט השלם ס' רע"ח רשב"ג. ולקמן נראה שהגי' בערוך אמר ר' שמעון סתם בר פלוגתיה דר' יהודה. וגי' הערוך יותר נוח כי קשה לומר שר' שמעון בן גמליאל או רבן גמליאל ידרשו במגילת תענית כי כימיהם בודאי לא נסדרה עוד המגילת תענית.

פ"א ה"ו מה ת"ל וכו'. מגילת תענית הנ"ל. ובערוך ערך קבל (רפוס ראשון ולקמן כהאי פירקא (בירושלמי) נמי גרסינן אר' שמעון מה ת"ל בהון וכו' כיהא דתני להו כל אנש דייתי (דיהוי) עלוהי ייסר (אסר) בצלו אריב"ב שיהא (שהוא) צריך להזכירן (להזכיר) מבערב עכ"ל.

פ"א ה"ו אינש דיהוי עלוהי אסר בצלו. בתענית פ"ב הי"ג ייסר בצלו. ובמגילת תענית בסופה בס' סדר החכמים בכת"י אחד ייסר עצמו. ובכ"י אחר אסר. ובבבלי תענית י"ב ע"א מאי לאו ייסר עצמו בצלו לא יאסר עצמו פליגי בהא ר' חייא ור' שמעון ברבי חד אמר ייסר וחד אמר יאסר וכו'.

פ"א ה"ו ואהיא כההיא דאמר ר"ז בשם ר"ח. בערוך ערך קבל ואתיא כראמר ר' זעירא בשם רב הונא אומרה כלילי שבת ואיהא נמי בגמרא דמגלה דבני מערבא עכ"ל ועי' באהבת ציון וירושלים ברכות צד 107.

פ"א ה"ו יום שיריון. וכן בתענית פ"ב הי"ג. ובר' קושטמינא שם יום שיריון. ובמגילת תענית פ"ב יום שיריון. וכבלי תענית יום שיריון. וחכם אחד הגיה יום שירון והכוונה למ"ש כחשמונאים א' ג' י"ג וישמע שירון שר צבא ארם וכו'. ואין הנהגתו נראית. כי מדוע לא נזכרו שארי נצחונות שנצחו החשמונאים את שרי יון בשמותם? ובאגודה (מגילה ס' א') י"ג יום מרגינוס הוא וכיון דיום מרגינוס גופיה ביטלו לא נאסור משום דלפניהם.

פ"א ה"ו לית ליה עצמו אסור מפני י"ד. וכן בתענית פ"ב הי"ב. ובמלחמה להרמב"ן במגילה פ"ב ובירושלמי הקשו על י"ג למה אסרוהו משום יום נקנור הלא

והלא הוא עצמו דינו שיהא אסור משום י"ד. ובר"ן הענית פ"ב סי' תתכ"ד
 דבירושלמי פרכינן על יום נקטר לית הוא (ליהא) עצמו אסור מפני שהיא יום
 שלפני (ג' מלות ליהא) י"ד ואמרו להודיעך שהוא אסור בהספד וכו' ע"ש.
פ"א ה"ו כ"ד וכו' פורייא. בבה"ג ה' מגילה ותניא במגילת הענית
 (פי"ב) יום ארבעה עשר ומ"ו יומי פורייא אינון וכו'. ולכאורה קשה הלא
 כל זה מפורש במגלה אסתר?

פ"א ה"ו בשית עשר ביה שרון למיבנא שור ירושלים. בתענית פ"ב
 הי"ד בשית עשר ביה שרייו למיבני שור ירושלים. והמקור במג"ת פי"ב ע"ש.
 ובמאור פ"ב במגילה בשם הירושלמי וכן על ששה עשר שבו שהוא יום שור ירושלים.
פ"א ה"ו לית ליה עצמו אסור מפני מ"ו. במלחמות הרמב"ן הנ"ל וכן
 על ששה עשר שבו שהוא יום שור ירושלים הקשו שהרי הוא עצמו אסור
 מפני מ"ו עכ"ל.

פ"א ה"ו בשוכעה עשר ביה קמון עממיא וכו'. בתענית הנ"ל בשבעת
 ביה וכו' ע"ש שנויים. והמקור במגלה תענית פי"ב. ובצדה לדרך מאמר חמישי
 סביא בשם מגלת הענית בי"ו באדר קמו האויבים על פלישת חכמי ישראל
 להשמירם וברחו הכמים לבית זבדי וישבו שם עד שחשכה עכ"ל.
פ"א ה"ו בא לאסור. בתענית הנ"ל מה בא לומר לפניו לית ליה עצמו
 אסור (ד' מלות אחרונות חסרות כאן).

פ"א ה"ו א"ר יוסי כל אילין מיליא וכו'. כעין זה במעשר שני פ"א ה"ב
 א"ר יוסי כל אילין מיליא אנן מרין וכו'.

פ"א ה"ו ר' חנינה וריב"ל תריהן אמרין במלה מגילת תענית וכו'. כרי"ף
 בפ"ב דתענית סי' תהכ"ו והאידנא במלה מג"ת. וכוונתו שבזמן אחר החורבן
 במל מגלת הענית. וברה"ש י"ט ע"א בבבלי מחולקים בזה ר' מאיר ור'
 יוסי. ולא בדיוק מ"ש הרא"ש (פ"ב דתענית סי' כ"ד) ור' ירוחם בס' תולדות
 אדם וחיה (נהיב י"ח חלק א') והאידנא במלה מגלת תענית האידנא בימי
 האמוראים קאמר וכו'.

פ"א ה"ו ר' אבון ציים כל ערובת שובא. בירושלמי נדרים פ"ח ה"ב
 במ"ס: ר' אבין ציים כל ערובת סוכות. וברוקח ה' חסידות ירושלמי וכו' ר'
 אבא (אבון) ציים כל ערובת שבת. וכן הוא ברוקח סי' ר"י. ובשבלי הלקט
 השלם סי' רפ"ב ר' אבין ציים עריבת שובא פי' ערב שבת.

פ"א ה"ו ר' יוחנן צם כל ערובת ריש שתא. בנדרים הנ"ל ר' יוחנן
 ציים כל ערובת רה"ש. ובהגהה מימוני ה' שופר פ"א וכן בירושלמי פ"ח
 נדרים ר' יוחנן ציים כל ערב ריש שתא עכ"ל וכן הוא ברוקח סי' ר"א.
פ"א ה"ו ר' זעורה צם הלח מאון דצומין וכו'. בבבלי כבא מציעא פ"ה
 ע"א ר' זירא כי סליק לא"י יהיב מאה תענית וכו'. וע"ש בגליון בשם רש"ל.
 ובפי' רבינו חננאל תענית י"ח ע"ב ר' זעירא צם הת"ק תענית ולא חש למגילת
 תענית. וכן מובא הירושלמי באשכול ח"ב צד 7 ובספר חסידים סי' ס"ז.

פ"א ה"ו ר' יעקב בר אחא ספקד לספרייה אין אתת איתא משאלנכון.
 רוב הראשונים לא גרסו כאן אין אתת איתא. עי' בתשובות הגאונים שערי
 תשובה סי' ס"ד ובהדרא אמרינן בירושלמי ר' יעקב (בר אחא) ספקד לספרייה
 מאן אתא משאל לבון אתון אמרין ליה וכו'. ובפי' רבינו חננאל בתענית י"ח
 ע"ב ירושלמי וכו' ר' יעקב בר אחא ספקד לספרייה אין אתת כך אנשי שאיל לכוּן

וכו'

וכו', ובמלחמות להרמב"ן פסחים פרק אלו דברים זהו שאמרו בירושלמי במס' תענית ראב"י היה מפקד לספריא סאן אתא משאל לכן אתן אסרין ליה וכו'. ובאשכול ח"ב צד 7 ר' יצחק (ר' יעקב) מפקד לספריא כי אתא בר נש ושאל וכו'. וברוקח סי' ר"א אי אתא אינש ושאל לכן וכו'. וכן מובא בשו"ת מהר"ם ברבי ברוך (הוצאת הרב בלאך ז"ל סי' ש"נ). אבל בהגהת מימוני ה' תענית פרק א' ה"ה ובא"ז ח"ב סי' הנ"ג טיבא הירושלמי כני' הדפוס. ולפי"ז הגהת הרב בלאך ז"ל בתשובת מהר"ם בר"ב הנ"ל וכן המגיה בש"ס ויילנא בפ"י רבינו חננאל בתענית הנ"ל להגיה עפ"י ירושלמי הנדפס, היא ללא צורך. וכן יש לתקן מ"ש הגר"פ ז"ל במבוא הירושלמי ד' ק"ח ע"ב: ולהספרא באו ג"כ הנשים לשאול שאלות ומראה מקום לירושלמי דילן.

פ"א ה"ו בכל שתענין וכו'. גירסאות שונות בזה. בשו"ת שערי השובה הנ"ל הגי' חוץ משבתות יורם ור"ח ופורים. ומחולו של מועד וחנוכה לא נזכרו. ובשו"ת מהר"ם בר"ב הנ"ל והגהת סרדכי מגילה סי' תשע"ו לא זכר מחולו של מועד. ובמדר או"ח סי' תי"ח לא נזכר סחטכה ופורים ובארחות חיים ה' רה"ש סי' י"ז לא זכר מר"ח. ובפ"י רבינו חננאל הנ"ל ובשו"ת הרשב"א ה"ד סי' רס"ב ובמנהיג (צד 51) ובתשב"ץ ח"ג סי' ק"ס ובמאירי ביצה ד' ט"ו ע"ב הגי' כנסחת הדפוס. ועי' בספרי הראשונים הנ"ל.

פ"א ה"ו וחדרי כר' יוסי וכו' שבקין סתמא ועבדין כיחדייא. זה עפ"י שאמרו בירושלמי ברכות פ"ב ה"ד ובמעשרות פרק א' ה"א סתמא ור' יוסי הלכה כסתמא.

פ"א ה"ו כל מקום ששנה רבי כחלוקת. ערלה פרק ב' ה"א פסחים פ"ג שה"ג טוסה פ"ו ה"ג. ובהענין פ"ב ויבמות פ"ד נשנה המאמר דכאן.

פ"א ה"ו ואפילו אחרים שנו מחלוקת וכו'. בספר כריתות לר"ש מקינן סי' ט"ו ירושלמי בפרק החולץ וכן ירושלמי רפ"ג (צ"ל בפ"א) דמגילה ואפ"י אחרים שנו מחלוקת ור' שנה סתם הלכה כסתם הוא מורה כיחידאה (ולמה הוא מורה ליה כיחדייא) פי' שהורה כר' יוסי ולא כסתם משנה. ר' שמואל בר אבא (ר"ש בר ינה, ויבמות פרק ד' ה"ב בר אינייא) משום ר"א הדא דאיתמר (דאת אמר) בשאין מחלוקת אצל סתם אבל אם יש מחלוקת אצל סתם לא בזו (בדא) הלכה כסתם. ר' יוסי בר בון בשם ר"א הדא דתימא כיחיד אצל יחיד אבל כיחיד אצל חכמים לא בהא הלכה כסתם (כ' מלות אחרונות חסרות במגילה כאן אבל ביבמות הנ"ל איתא) עכ"ל. וכחידושי הרשב"א ביבמות ס"ב ע"ב וכדגרסינן בירושלמי בפ"ק דמגילה אין בין ספרים (לפנינו היא הלכה ו' והלכה אין בין ספרים היא הלכה י"א) בהא מילתא למה הוא מורה כיחידאה ר' שמואל בר איניא בשם רב הדא דתימא בשאין מחלוקת אצל סתם אבל אם יש מחלוקת אצל סתם לא בדא הלכה כסתם ר"י בר בון בשם ר' אחא הדא דתימא כיחיד אצל יחיד אבל כיחיד אצל חכמים לא בדא הלכה כסתם (לפנינו בשנים, והמאמר האחרון שהיה כאן במגילה לפני הר"ש מקינן הנ"ל היה ג"כ לפני הרשב"א) פי' אם שנה סתם ואח"כ מחלוקת יחיד אצל יחיד הלכה כסתם אבל אם שנה ליחיד סתם ומחלוקת בלשון חכמים בין באותה ששנה בין במשנה אחרת אין הלכה כאותו סתם אלא כדברי הרב"ם. הרמב"ן ז"ל. עכ"ל הרשב"א. וכן הוא בחי' הרמב"ן ביבמות שם.

פ"א ה"ו ר' יודן נשייא וכו' חזר ושלח ליה וכו'. בבבלי מגילה ז' ע"ב מובא

זה

זה בשנים. ובפירש"י שם: הדר שלח ליה איהו לא גרסינן ליה הכא. וכבר העירו שבשאלות פ' ויקהל מובא כני' הירושלמי. וכן הוא בילקוט אסתר ר' אלף נ"ט. וברימב"א במגילה שם אבל בכלהו נסחי גרסינן קיימת בנו רבינו ומתנוה לאביונים פי' שלא היתה יקרה התשורה בעיניו ואמר שאינה מהנה לאדם כמוהו וכו' הדר שלח ליה כלומר ר' יהודה הנשיא גופה עגלא וכו' כלומר שזו התשורה הראויה לך.

פ"א ה"ז הני במקום שנכנסין קורין אותה בי"ד. בכבלי מגילה ב' ע"ב הואיל ומסתכלין בה וכו'. וכפי' רבינו חננאל שם האביונים מסתכלין וכו' והאי שאמר גאון ז"ל כך אנו שונים ומסתכנין וכו'. וברי"ף מגילה סי' אלף ס"ג יש שנורסין הואיל ומסתכנין בה ופי' וכו'. ובריש מלחמות להרמב"ן במגילה אמר הכהוב תניא בתוספתא הואיל ומסתכנין בה (לפנינו בתוספתא מגילה פ"א בהוצאת צוקערמאנדעל הואיל ומתכנסין בה אבל בכת"י אחר שם הגי' הואיל ומסתכנין) וכו' גרסינן בירושלמי תני במקום שהן מסכנין (שנכנסין) קורין אותה (איתה) בי"ד ר' יוסי בעי אי במקום שאין (צ"ל שהן) מסכנין (שנכנסין) לא יקראו (אותה) כל עיקר וכו' וזו היא גירסתו של רבינו האי גאון ז"ל. ובמאירי למגילה הואיל ומסתכנין בה וכך היא שנויה בכריהא ובתלמוד המערב וכו' עכ"ל. וכן הוא בחידושי הר"ן במגילה (ירושלים תרמ"ד) וגרסי' בירושלמי תני במקום שהן מסכנין וכו'. ובאשכול (ח"ב צד 22) ופי' השני שכ' הרב הואיל ומסתכנים הוא בירושלמי ובתוספתא.

פ"א ה"ז מתניהא בשעיברו וכו'. בר"ן מגילה סי' אלף ס"ט והכי אסיקו בירושלמי דגרסינן ההם מהני' בשעברו ואח"כ קראו אבל אם קראו ואח"כ עברו לא. הדא (ברא) מתניתין (מתניתא) לא אמרה כן אלא קראו וכו' כלומר לישראל דמתני' משמע אפילו כשקראו ואחר כך נתעברה עכ"ל.

פ"א ה"ז ר' סימון בשם ריב"ל כתיב וכו'. בדפוס זיטאמיר בט"ס: ר' סימון בן ריב"ל. ומחבר אחד ברא גברא עפ"י מעות זו: ר' סימון בן ריב"ל. ועל מ"ש הסדר הדורות (צד 296) ר' סימון בריה דריב"ל ר' ברכיה בנו. העירוני כבר באהבת ציון וירושלים בשבת (צד 139) ששנה בזה.

פ"א ה"ז שכן אמרו להם. בד' קראמ': שהן אמרו. וכן העתיק לעווי. **פ"א** ה"ז כתובה ומעלה בארכיים. במחזור ויטרי (צד 471) ובאגדה יש ארכי הרבה וכו'. ובמעריך ערך ארכי בירושלמי דמגילה ד' ע' ד' (הוא דו"ו) כתובה בארכיים פי' דברי הימים בערבי תאריך עכ"ל. ובס' מנות הלוי ד' ר"א ע"ג בשם מדרש: והרי היא כתובה בין ברכים.

פ"א ה"ז שמונים וחמשה זקנים ומהם שלשה וכמה נביאים. בכבלי מגילה י"ז ע"ב מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים וכו'. ובפי' הרמב"ן עה"ת (דברים ד' ב') ובירושלמי שמונים וחמשה זקנים ומהם כמה נביאים וכו' ע"ש. לעווי מעתיק הירושלמי כני' הדפוס.

פ"א ה"ז עד שהאיר הקב"ה את עיניהם וכו'. בר"ן מגילה סי' אלף ס"ג אבל הרמב"ן ז"ל נתן טעם אחר וכו' לאחר זמן שהאיר הקב"ה עיניהם וכו' ומה שאמר (הרמב"ן) שלאחר מכן האיר הקב"ה עיניהם ומצאו סמך מן התורה לא ידעתי מה הוא זה שלא הזכיר זה בגמרא וכו' עכ"ל ולא זכר הר"ן בירושלמי זה אף כי תמיד הירושלמי בפיו שגור.

פ"א ה"ז רב ור"ח וכו'. בהשנות הרמב"ן לס' המצות שורש ראשון

סי'

סי' ח' ובגמ' ירושלמי במס' מגילה רב ור"ח ור' נהן (זינתן) וב"ק וריב"ל הו' יתבין ואמרין (ג' מלות ליתא) המגילה הזאת וכו'.

פ"א ה"ו אף מגילה אסתר וכו' אינן עהידין ליבטל. ברמב"ם ה' מגילה פ"ב ה"ח כל ספרי הנביאים וכו' חוץ ממגילת אסתר וכו'. ובהגהת מיכוני שם ירושלמי גרסינן ר"י ור"ל רי"א אמר הנביאים וכו'. וע"ש בהשנות הראב"ד. ובס' סנות הלוי לר"ש אלקבץ (ר' ר"ח ע"ב) והרמב"ם ז"ל כתב וכו' ומצאתי מקור דברים הללו בירושלמי וכו' ע"ש. וכן מובא הירושלמי בספר חסידים סי' אלף נ"ה וע"ש בהערות. ובאגדה אסתר (הוצאת רש"ב ז"ל). ובשו"ת הרשב"א סי' צ"ג שאלת על מה שאמרו במדרש משלי וכו'. ובמנחת המאור סי' קל"ו כדגרסינן במדרש משלי וכו' כל המועדים במלים וכו'. ובילקוט המכירי חבקוק (צד 41) מגילה ירושלמי ר"י וריש לקיש וכו' מגלת אסתר נאמר להלן (כאן) ולא יסף נאמר כאן (להלן) וזכרם לא יסף מזרעם הלכות הליכות עולם לו עכ"ל. ולהירושלמי דילן כיון ר"א הקליר בפיוט לפורים.

פ"א ה"ו הלכות הליכות עולם לו. עי' בבבלי מגילה כ"ח. וילקוט חבקוק ר' הקס"ג. ובס' מנה הלוי הנ"ל דכתיב (ליתא) הליכות עולם לו וכו'.

פ"א ה"ו ר' לוי בשם ר"ש בן לקיש צפה הקב"ה שהמן וכו'. נשנה לקמן פרק ג' הלכה ה'. והנה המסדר הירושלמי מגילה מצא לנכון לשנות אגדה זו שתי פעמים, ומדוע לא הביא דרשות אחרות על מגילות אסתר הנאמרות במדרש אסתר? ובלקח טוב בפסוק והכתוב אסתר רב דברים שהיו באותו הזמן לא נכתבו כענין ההגדות שבמדרש מגילה אסתר עכ"ל. כן הגי' בלקח טוב במנה הלוי ד' ק"ז ע"ב.

פ"א ה"ו אדר סמוך לניסן. בד' קושטנטינא מה שנה שאינה מעוברת קורין אותה (ב' מלות ליתא) אדר סמוך לניסן אף שנה שהיא מעוברת קורין אותה (ב' מלות ליתא) אדר סמוך לניסן.

פ"א ה"ו אותה השנה היתה מעוברת וכו'. בשו"ת חתם סופר (חלק או"ח סי' קס"ג) שוב מצאהו בירושלמי וכו' דכ' שם בפשימות דשנה הגזירה מעוברת היתה מהאי ראייה דכתיב בחדש שנים עשר פי' מכלל דאיכא שלשה עשר וכו' ע"ש. ובשו"ת מהר"י מברונא סי' קצ"ג ולא מצינו שהפיל רק י"ב גזרות ואי הו' עיבור וכו'.

פ"א ה"ו מר עוקבא אשכח וכו'. בחומ' רה"ש י"ט ע"ב ד"ה אדר ובירושלמי דמגילה איכה פלוגתא דקאמרינן התם עוקבא (מר עוקבא, וכן בירושלמי קרושין פ"א אמר ר' מר עוקבן כגון כיבוד אב ואם, ובילקוט המכירי תהלים מזמור א' אות ל"ד מובא זה והגי' א"ר עוקבא ובפ"ב דמכות ה"ו אר' זעירא בשם מר עוקבא אין מקדינן וכו'. ונשנה המאמר בסוטה פרק ה' ה"ה ר' זעירא בשם ר' עוקבא. ובעירובין פ"ה ה"ה גם כן נשנה המאמר ר"ז בשם מר עוקבן) אשכח הרין איגרון וכו' ע"ש שנים. ובשו"ת רדב"ז סי' ק"ג וגרסינן בירושלמי דמגילה מר עוקבא אשכח הרין אנרין (איגרון) בחדא כתיב ושפר באנפי (באפי) ובאנפי (ובאפי) חבראי (חבריי) מוספא על שהא תלתין יומין ובחדא כתיב שפר באנפי (באפי) ובאנפי (ובאפי) חבראי (חבריי) מוספא על שהא ירח יומין וכו' ע"ש. **פ"א** ה"ו בחדא כתיב וכו' תלתין יומין. כעין זה בירושלמי מע"ש פ"ה ה"ו וסנהדרין פרק א' ה"ב ושפר באנפי ובאנפי חבריי מוספא על שהא זה תלתין יומין.

פ"א ה"ז מצוה הנהגה באדר השני וכו'. מגלת תענית פי"ב נוסחאות שונות בזה (עי' סדר החכמים ח"ב צד 28). וכאור וזוע ח"ב סי' שע"א ירושלמי הני רשב"ג אומר מצות וכו' ע"ש. ובהגהת מימוני ה' מגילה פרק ב' אות ש' מובא המאמר בשנוי. ועי' בש"ת זכרון יוסף להר"י שמינהארם אר"ח סי' י"ח.

פ"א ה"ז ר' בא ר' ירמיה וכו'. בס' יד מלאכי סי' רי"ג הנהיג ר' פלוני וכו' כן למדתי מן הירושלמי דפ"ק דשקלים (ה"א) דקאמר ר' ברכיה בשם רב (ר' בא ר' ירמיה בשם רב) וכו' הלכה כרשב"ג ר' חנא (חונה רבה) דצפורי אמר הנהיג ר' חנינא בצפורי (דציפורין) כהדא דרשב"ג לא אמר אלא הנהיג אבל הלכה (הא להלכה) לא ע"כ.

פ"א ה"ז ר' חונה רבה דציפורין וכו'. כעין זה בדמאי פ"ה ה"ח ובגיטין פ"ד ה"ט ר' הנה רובא דצפורי אמר הנהיג ר' חנינה דציפורין כהדא דר' שמעון.

פ"א ה"ז אבל לענין שמרות כותבין אדר הראשון וכו'. וכן הוא בדו"ו בשקלים פ"א ה"א ובגדרים פ"ח ה"י ולענין (אבל לענין) שמרות וכו'. ובבבלי גדרים ס"ג ע"א דהניא אדר הראשון כותב אדר הראשון אדר שני כותב אדר סהם דברי ר"ם ר' יהודה אומר אדר הראשון כותב סתם אדר שני כותב תנין. ובמגלת תענית פי"ב. בסדר החכמים הנ"ל הגי' מבולבלת בזה"ל וכותבין בשמך אדר ראשון אלא שכותבין את השני תנין חוץ מן הספד ותענית וכו'. וכשרה יהושע כאן הביא בזה המאמר גרסות שונות גם מר"ש שיריליו ז"ל. ועי' בספר התרומות שער נ"ה גרסינן בשקלים לענין שמרא וכו' שני כותב שני ובכל מקום שנחלקו ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר"י וכו'.

פ"א ה"ח ר"י בר פוי דברזילה. בביצה פ"ה ה"ג נשנה המאמר ושם הגי' ר"י בר פוי דבר דלייא. וכן הוא בר' קושט' כאן. וכן הנכון. וכן בכ"מ בירושלמי.

פ"א ה"ח הוא הדבר מהו הוא הדבר וכו'. בר' קושטמניא הוא מהו הוא לחדר וכו'. ובבבלי מגילה ז' ע"ב מ"ט דת"ק אמר קרא הוא ולא מבשריו וכו'.

פ"א ה"ח והא אית לך חורנין וכו'. בפ"י רבינו חננאל במגילה ז' ע"ב ירושלמי אין בין יו"ט לשבת וכו' והא איכא חיובין סקילה וכתה בשבת וכו' ואין תימא באוכל נפש סתני' הוא וכו' להדליק נר של בטלה כיו"ט אמר משמיה דר' יוחנן לא תהיר ולא תאסור (ט"ז) מלות אחרונות ליתא לפנינו. וכנראה שלפני רבינו חננאל היה כתוב בירושלמי כאן מ"ש בביצה פרק ה' ה"ב מהו להדליק נר של אבטלה וכו' ר' נחום אחי דר' אילא בעא קומי ר' יוחנן (רבינו חננאל סקצר המיד בשמות האמוראים, ולכן העתיק: משמיה דר' יוחנן) א"ל לא תאסור ולא תשרי. והמעתיק במגילה כאן השמיט הלכה זו שעיקרה בביצה שם. וכן מביא כל הירושלמי הנ"ל רבינו חננאל בביצה ל"ז סע"א וע"ש. ובמאירו בביצה ל"ז ע"ב ובירושלמי אמרו בסוגיא זו הילין אינון הא אית לך אחרני' סקילה בשבת וכו'.

פ"א ה"ח משחילין וכו' אבל לא בשבת. בביצה פרק ה' משנה א' בירושלמי חסרות המלות: אבל לא בשבת. ושם בביצה פרק ה' ה"ב הגי' כמו שהוא לנכון במגילה כאן.

פ"א ה"ח מודין חכמים לר"ם וכו'. וכן הגי' בירושלמי שבת פרק ט"ז ה"ב ובסוף פרק תולין. אבל בהוספה ביצה פרק ג' הוצאת צוקערמאנדעל הגירסא משינה.

פ"א ה"ח ומפקיעין ומתירין וחתכין. כד' קושטנמינא ומפקיעין ומתירין וחתכין ביו"ט. מלה אחרונה חסרה כדו' וככל החצאות כאן ובירושלמי שבת פמ"ו ה"ב ובשבת סוף פרק כ' ובביצה פ"ה ה"ב ושם פ"ד ה"ב. ועל ידי חסרון המלה: ביו"ט, נדחקו המפרשים בפירושיהם.

פ"א ה"ח הא בתשלומין שניהן שוין. באצו"ר תרומות (צד 54) העירותי על השנים בהמאמר שהובאו בספרי הראשונים.

פ"א ה"ח ר' אחא בשם ר' אבונא. לר' אבונא אין זכר בסדר הדורות. ועי' לקמן פרק זה הלכה ט' ר' אבונה אמר ר' ירמיה בעי וכו' ולקמן פ"ד ה"ד אר' אבונא וכו'. ובעירובין פ"ד ה"ב ר' אבונא בשם חיה בריה דרב. ונראה שר' אבונא איננו ר' אבינא. ועי' באצו"ר כזמא צד 6.

פ"א ה"ח ר' יונה בעי וכו' דתני רשב"י ר"ם אמר. כעין זה בחלה פ"ב ה"ג. **פ"א** ה"ח תמן לשני דברים וכו'. בירושלמי מנות פ"א ה"א ועשיתם לו שני דברים מסורין לבית דין אה תופש אחד מהן וכו' ע"ש.

פ"א ה"ט במשנה למודר ממנו. בחי' הרמב"ן כ"ב נ"ו, למודר הימנו.

פ"א ה"ט במשנה שהנדרים סתו וכו' חייבין באחריותן וכו'. במתניתא דבני מערבא אלא שהנדרים חייבין באחריותן, וזה שלא כנוסחתינו. אבל באמת אין כאן נוסח אחר ורק הסופר השמיט המלות: סתו או נגנבו חייבין באחריותן נדבות סתו או נגנבו אין חייבין באחריותן. והסופר השמיט מן באחריותן עד באחריותן. במתניתא בכלית (מגילה ח' ע"א) חסרות המלות סתו או נגנבו. וכד' קראטאשין בירושלמי סבכו המלות הנ"ל בשתי חצאות ענולה. כלומר שיש למוחקן! **פ"א** ה"ט בקודרום של ניכוש. וכן בשם הירושלמי ברמב"ן וברימב"א ריש פ"ד דנדרים וע"ש. וכד' קראטאשין בנדרים שם במ"ס: בקודרום של סכוש.

פ"א ה"ט אי זהו נדר וכו'. עי' אצו"ר כרה"ש צד 6.

פ"א ה"י במשנה תגלחת וצפורים. כד' זימאמיר וצפורים. ובמשנה בכלית מגילה ח' ע"ב ליתא תגלחת וצפורים. ויש שם כבא אין בין טהור מהוך הסנר וכו'. ובירושלמי ליתא. **פ"א** ה"י שהים בשופי ואחת בקושי. כד' קושטנמינא ואחת באונס. ובדפוכי קראקא זימאמיר וקראטאשין: ואחת באושי. ובק"ע: באושי באונס. וכן העתיקו לעווי וקאהוט.

פ"א ה"י ר' לעזר דרומיא בשם ר' ישמי' בסדר הדורות בערך ר' שמי לא זכר מזה. **פ"א** ה"יא במשנה אין בין ספרים וכו'. באו"ז (ח"א תקמ"ד) הנן אין בין וכו' הפילין ומוזוות אין נכתבין (אינן נכתבות) אלא אשורית פירש"י הורה נביאים וכתובים נכתבים בכל לשון וכל כתיבה תפילין ומוזוות דוקא בכתב אשורית ובלה"ק עכ"ל, והאו"ז מובא בהגהת מרדכי בסוף ה' קטנות. ולפינו בפירש"י ליתא כל מה שהביא האו"ז.

פ"א ה"יא במשנה רשבג"א וכו'. כריש דברים רבה רבן נמליאל אומר אף הספרים (בספרים) וכו' ומ"ט של ר"ג וכו'.

פ"א ה"יא ר' לעזר ור' יוחנן וכו'. מובא בילקוט בקנטרס אחרון. ובמאור עינים פרק נ"ו תמצא בירושלמי דמגלה פ"ק ויהו וגו' ר' אלעזר (לעזר) ור' יוחנן וכו' וכן איתא בכראשית רבא וכו' ע"ש. ובס' זכרון תורת משה (ח"ב ד' ט) וחורנא אמר וכו' שהוא (ליתא) לשון הקודש וכו'.

פ"א ה"יא גומר גרמטייה וכו'. בכראשית רבא פ' ל"ז בשנים. ובמתנות כהונה שם: כאמר זה מצאהו בירושלמי פ"ק דכגילה בע"א עכ"ל. ועי'

בערוך

בערוך ערך גרמסיה. וכמוסף הערוך שם: ובירושלמי דמגילה כתוב, גמר גרמסיה מנגנ נותיא וכו'.

פ"א ה"א מר כשמועה. וכן הוא בכבלי יומא י' ע"ב בעין יעקב שם. **פ"א** ה"א הארודי רודוס. דמעריך ערך ארודי של עיר רודוס וכו' וכמגילה ד' ע"א את הארודי רודוס. וכין לירושלמי דילן.

פ"א ה"א עד קלרה. הסקום קלרוי נזכר אצל יוסף הכהן במלחמות 1.33.5 ובקדמוניות 17.6.5 שהיה שם מעינות חמים. וראה ראזענמיללער בספר שני חלק ראשון צד 218.

פ"א ה"א ר' יודן בר שלום. בדפומי קראקא זיטאמיר וקראטאשין כמ"ס: ר' יודן בר יודן בר שלום. ובסדר הדורות (צד 184) מביא מירושלמי דילן ר' יודן בר יודן בר שלום. ובעין זה מעה הסה"ר (בצד 286) שכ' רב נהמן בר נחמן בר יעקב ירושלמי מע"ש פ"ד ה"ב. והמעה אותו דפוס קראקא שכן הוא שם כמ"ס. אבל בר"ו ושאר דפוסים הגי' לנכון ר"ג בר יעקב.

פ"א ה"א מיכן לתרגום. זה קאי על מאמר בר קפרא שזכר לעיל שהיו מדברין בלשוננו של יפת באוהלו של שם. ועי' בבלי מגילה ט' ע"ב.

פ"א ה"א רומי לקרב. בחמרא וחיי לסנהדרין הנ"ל וז"ל הירושלמי בפ"ק דמגילה ד' לשונות נאים להשתמש (בהן העולם) לעז לומר ארמי (רומי) לקרב וכו'. הרא"ש ז"ל עכ"ל.

פ"א ה"א סורסי לאיליא. במדרש אסתר פ"ד פרסי לאיליה. ובמהנות כהונה שם בירושלמי גרם סורסיה עכ"ל וכמאור עינים פנ"ז נמצא בירושלמי דמגילה פ"ק וכו' לעז לומר וכו' ע"ש. ובמדרש תהלים מזמור ל"א ובילקוט המכירי שם בשניים.

פ"א ה"א אשורי יש לו כתב. בריטב"א מגילה אמרינן בירושלמי אשור לשון אין להם כתב יש להם כלומר כתב יש להם משלהם אבל אין להם לשון אלא משל אחרים וכו'. ובסוף ס' חמרא וחיי לסנהדרין (ד' קכ"ו ע"א) בשם הרא"ש ובירושלמי משמע איפכא דאמרי' בירושלמי אשורי יש בו (לו) כתב ואין בו (לו) לשון עברי יש בו (לו) לשון ואין בו (לו) כתב ושמא לענין יופי הלשון קאמר.

פ"א ה"א בחרו להם כתב אשורי ולשון עברי. בכבלי סנהדרין כ"א מע"ב בירו דהן לישראל כתב אשוריה ולשון קודש והניחו להדיוטות כתב עבריה וכו'. ובמאור עינים פרק נ"ו בירושלמי דמגילה פ"ק אשורי יש לו כתב וכו' בחרו להם וכו'. ובפסקי תוס' מגילה ס' כ"ג אשוריה לשון הקודש ולא עבריה וכו' ע"ש.

פ"א ה"א בדעץ ניתנה ההורה וכו'. במאור עינים פרק נ"ו מאמר אחד עקרי אשר בירושלמי פ"ק דמגילה והוא א"ר לוי מאן דאמר ברעץ (בדעץ) ניתנה תורה וכו' ע"ש. ובסוף ס' חמרא וחיי לסנהדרין (ד' קכ"ו ע"א) דאמרי' בירושלמי פ"ק דמגילה א"ר לוי מאן דאמר ברועץ (בדעץ) ניתנה תורה וכו'. הוסי' הרא"ש עכ"ל. וברב"ז ח"ג ס' תקפ"ט בירושלמי בהדיא וכו'. דלמ"ד ברעץ ניתנה התורה עי"ן מעשה ניסים וכו' ורע"ץ היינו כתב עברי וכו'. ובר' קראטאשין בירושלמי ברעץ וכו'. וכן העתיק לעז.

פ"א ה"א נהפך להן לדעץ. בכבלי סנהדרין כ"א ע"ב נהפך להם לרועץ. ובילקוט המכירי תהלים מזמור ט"ז אות י"ח גורם שם: נהפך להם לרוחק.

פ"א ה"א הורת הראשונים לא היה. באור זרוע ח"א ס' תקנ"ב כראיתא בירושלמי דהורות הראשונים לא ה' שלהם ולא מ' שלהם היו סתומי מכלל דשל

דשל אחרונים סתומים וכו'. נראה תורתן של ראשונים קודם שבאו צופים עכ"ל. וכתבש"ץ ח"א סי' נ"א ומצאתי בירושלמי במס' מגילה בשני מקומות רב ירמיה וכו' תורת הראשונים לא היה ה' ומ' שלהן סתומים חית' (ליתא) ומס"ך סתומים וכו'. וכתבש"ץ ח"ב סי' ע"ג מוכא בירושלמי כנוסח הרפוס והיה לפניו כתבי יד שונים מהירושלמי. ועל מ"ש שחית' סתום לא מצאתי לו חבר ועי' מנחות כ"ט ע"ב חזינא להו לספרי דווקא דחמרי להו לגניה דחית' וכו'. ובפחד יצחק אה ס"ת (ד' קמ"א) שאלה בדבר ס"ת שנמצא בתוכו צורות חיתין מינים ממינים שונים יש מהן פשוטות מרובעות וכו' ע"ש. ובמאור עינים פרק נ"ח וכן תמצא בירושלמי דמגלה פ"ק א"ר לוי תורתן של ראשונים וכו' הא סמ"ך סתום ע"כ, ובאור זה לדעתה אם אין מעות בנסחו כי ראיתי וכו' ע"ש.

פ"א הי"א הני ר' יוסי אומר וכו'. כל המאמר בשנים בכבלי סנהדרין כ"א ע"ב ובתוספתא סנהדרין פ"ד ומוכא בילקוט המכירי זכריה צד 86 ועי' בתשובות הגאונים במ' בית נכות הלכות ח"ב צד 43 ובמאור עינים פנ"ח וכן בירושלמי מגלה פ"ק הובאו דברי ר' יוסי וכו'. ובעיקרים מאמר ג' פרק מ"ז בתוספתא דמס' סנהדרין למה נקרא שמה אשורית וכו' ע"ש.

פ"א הי"א ברכו ומצאו שאין החורה וכו'. כה' מגילה לרי"ץ אבן גיאת (ד' ק"י) ובגמרא דבני מערבא אמרי מעמא מעמיה דרשב"ג עכ"ל.

פ"א הי"א בורגני אחד בידא להם ארמית מתוך יונת. במדרש אסתר פ"ד אות י"ב הגי' בורגני אחד אמר בררו להון לשון רומי (ארמית) מלשון יוני. וכן הביא המתנות כהונה שם בשם הירושלמי. ובשול"ת חתם סופר (ח"ט סי' קצ"ג) והאר"ך מירושלמי פ"ק דמגילה בורגני אחד בדה להם ארמית וכו' לע"ד פשוט מאד דמ"ס וצ"ל רומית והוא לשון למיין וכו' עכ"ל ולא זכר מהמדרש אסתר הנ"ל.

פ"א הי"א ר' ירמיה בשם ר"ח בר בא. בכבלי מגילה ג' ע"א וא"ר ירמיה ואיהימא ר"ח בר אנא תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו וכו'.

פ"א הי"א תרגם עקילם הגר התורה לפני ר"א ולפני ר"י. בספר העתים (צד 258) במערבא כתב ר' ירמיה בשם בר בא (ר"ח בר בא) תרגום עקילם וכו'. וכן מוכא בשם ס' העתים במ' זכר נתן ד' קל"ג ע"א. ובילקוט המכירי תהלים מזמור מ"ה אות ז' מגילה ירושלמי ר"י בשר"ח בר בא אמר (ליתא) תרגם וכו' וקלסוהו (וקלסו אותו) ואמרו לו יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך (ג' סלוח ליתא). ובמאור עינים פרק מ"ה ולויה תמצא בירושלמי וכו' אמר ר' חייא עקילם הגר וכו'.

פ"א הי"א לפני ר"א ור"י בקדושין פ"א מה"א תרגם עקילם הגר לפני ר' עקיבא. **פ"א** הי"א ולמה לי נן אמרין וכו'. באור זרוע ח"א סי' תקל"ט וגרסינן בירושלמי פ"ק דמגילה ר"י ב"פ אמר ריב"ל שאיל ולמה לינן (לי נן) אמרין וכו' התיב ר' יצחק בריה דר"ח (כתובה) ודרובה (דרבה) שהספרים (נכתבין) בשני (בשהי) עורות וכו' אין (ברדיו: או, ובדפוסו זיטאמיר וקראט' חסר סלה זו) אמר (נאמר) דף אחד בשני עורות ולית הוא דרובה (דרבה) אמר לן וכו' ע"כ לשון הירושלמי ואמר סורי הרב ר' שמחה זצ"ל נראה דהכי פירושו ריב"ל שאל אמאי לא הני נמי במתני' שיש בין ספרים לתפילין ומזוזות וכו' ע"ש.

פ"א

פ"א הי"א ר"י בריה דר"ח כתובה דרבה שהספרים וכו'. פי' דרבה שיוהר יש להקשות. ובסדר הדורות (צד 241) ר"י בריה דר"ח כתובה (פי' סופר) דרבה ירושלמי מגילה וכו'. וחשב שהמלה דרבה מוסב למעלה. וזה טעוה. **פ"א** הי"א ותפילין ומוזות אינן נכתבות אלא בעור אחד. בתום מנחות ל"ב ע"א ד"ה דילמא דאמרינן בירושלמי דתפילין ומוזות אינן נכתבין אלא על עור אחד ההיא בשלא תפר העורות זה כזה. ועי' בשמה סקובצת שם. ושם ל"ג ע"א ד"ה כתבה ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך ולמה לא תנינן שהספרים נכתבין בשני עורות ותפילין ומוזות אינן נכתבין אלא בעור א'. ובמרדכי בה' קטנות ס"י תתקס"א והר"א אלחנן הביא ראייה לפי' הקונטרס דבירושלמי פ"ק דמגילה אמרינן יש בספרים משא"כ בתפילין ומוזות שהספרים נכתבין בשני דפין ותפילין ומוזות אינן נכתבין אלא על דף אחד והאריך בירושלמי ולסוף קאמר ספרים בב' עורות ותפילין ומוזות אינן נכתבים אלא על עור א' ומדחשיב בסוף עור אחד ושני עורות ובתחלה קתני דפין ש"ס דמעיקרא שני דפין בעור אחד קאמר ור' שמעון כתב פי' הירושלמי נעלם ממני שמא פליג אתלמודא דידן עכ"ל. ובכתב אל ראסייל ד' מ"ט ובירושלמי דמגילה מקשי שהספרים נכתבים בשני דפין משא"כ בתפילין ומוזות שהספרים תולים בהם ומשא"כ בתפילין ומוזות (עי' בסמוך בירושלמי) שהספרים נכתבים בשני עורות משא"כ בתפילין ומוזות. ושם ד' קכ"ה דהא שירר הני דחשיב בירושלמי שהספרים נכתבים בשני דפים ובב' עורות ותולים בהם משא"כ בתפילין ומוזות. ובאשכול ח"ב (צד 45) בירושלמי ספרים נכתבים בשני דפין וכו' ספרים נכתבים בשני עורות וכו'. ושם (צד 74) אע"ג דמירושלמי משמע אף בעור א' אסור בב' דפין מ"ט תלמודא דידן בב' עורות קאמר וכו'. ובעימור ה' תפילין (ד' נ"ה) ומאי דגרסי' בירושלמי תפילין וספרים נכתבין בב' דפין ומוזות אינה נכתבה אלא בדף אחד וכו'. והיא גירסא חדשה.

פ"א הי"א תולין בספרים וכו'. כל ההלכות שנשנו כאן בעניני ס"ת ותפילין ומוזות נסמכו כאן להמשנה אין בין ספרים לתפילין וכו'. אבל כמדומה לי שמקומן העיקרי היו בירושלמי מנחות בפ"ג על המשנה שתי פרשיות שבכוזוה וכו' ד' פרשיות שבתפילין. וכן שם פ"ד במשנה תפלה של יד אינה מעכבת וכו'. ומשם באו הנה. וסעד לדבר כי רוב מהלכות הנ"ל נשנו בגמ' בבלי מנחות שם. ובבלי במגילה רק מעט מוער. **פ"א** הי"א תולין בספרים וכו'. כרי"ף ה' סוזה טובא הירושלמי. ובסמ"ג עשין כ"ה עוד גרסינן בירושלמי דמגילה תולין בספרים ואין (אין) תולין בתפילין ומוזות ומשמע דאפילו חול אין תולין וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ב ותולין דילוגין בס"ת ואין תולין דילוגין בתפילין ומוזות כדאיתא בירושלמי פ"ק דמגילה וכו'. ובמנהיג (צד 118) אם טעה בהן אף באות אחת וכו' כלן פסולות ויגנו דתני בירושלמי דמגילה תולין בספרים ואין תולין בתפילין ומוזות תפילין ומוזות שתלה בהן יגנו (ה' מלות אחרונות ליתא) עכ"ל, ובמחזור ויטרי (צד 638) ותולין דלוגים בתורה וכו' כדאיתא בירושלמי פ"ק דמגילה. ובתשב"ץ ח"א סי' ט' וכן ס"ש הרי"א"ף ז"ל בה' מוזה מהירושלמי שאין תולין וכו'. ובכת"י בירחון אנגלי (משנת 1896 צד 692) ואם טעה והשמיט תיבות או אותיות מוהר לו לתלות דגרסי בני מערבא במגלה נקראת תולין בספרים וכו' עכ"ל. ובס' התרומה סי' ר"ד ומשפס תולין דילוגין בס"ת וכו' כדאיתא בירושלמי וכו'. ושם לעיל סי' קצ"ט אבל בתפילין ומוזות אסור לתלות אפילו החול כדאמרי' בירושלמי תולין

תולין בספרים ואין תולין בספרים ומוזות ולא קא מפליג בין שם לחול עכ"ל. ובספר ברוך שאמר (ר' ח' ע"ב) מיסוד מהר"ם מרוטנבורג מדגריסין בירושלמי דמנילה תולין בספרים ואין תולין בתפילין ובמוזות משמע דוקא תולין הוא דלא יכול הא לתקן האותיות בעלמא שפיר דמי וכו'. ובקריית ספר להמאירי (ד' כ"ב ע"א) ומה שההרנו בתלמוד בדיעבד דוקא בס"ת אבל תפילין ומוזות אין תולין בהם כלל ולא סוף דבר בשם שבהם אלא אף בשאר תיבות אפי' אות אחת וכמו שאמרו בירושלמי בראשון של מנילה תולין בספרים ואין תולין בתו"מ ומהא קאמר בין בשם בין בשאר היותו וכו'.

פ"א ה"א ספרים שכתבן בתפילין וכו'. בשו"ת הר"ן סי' ל"ט ואמרינן שם (בירושלמי) על דרך הירויין ספרים שכתבם בתפילין ומוזות אין תולין בהם תפילין ומוזות שכתבם בספרים תולין בהם כלומר האי דלא קתני במתניתין אין בין לענין תלמוד לפי שמה שהולין בספרים ואין תולין בתפילין ומוזות אינו סותר תפילין ומוזות ולא מקולן של ספרים אלא מפני דרך כתיבתן אסרו כן שלפי שהספרים כתיבתם נטה ויש ריוח הרבה בין שיטה לשיטה תולין אבל תפילין ומוזות שהן כתיבתם דקה אין תולין וכו' עכ"ל. ורוב הראשונים הג"ל לא הביאו המאמר ספרים שכתבן בתפילין וכו'. ונראה שהמאמר לא היה לפניו בבירושלמי. ובדפוס קושטאנטינא ליתא מן ספרים שכתבן וכו' עד ר' יעודה אמר רב ניקב וכו' מן שורה י"ז עד שורה כ' בדו"ו.

פ"א ה"א היה כותב אלה עם וכו'. אולי מקום המאמר לקמן באותה הלכה: היה עשוי כמין סימפון שורה העליונה וכו'. היה כותב אלה וכו'.

פ"א ה"א ר' אימי בר חיננא. הראשונים הג"ל גרסו ר' אימי בר חיננא. ולא נמצא במקום אחר. ובכראשיה רבה פס"ז אות ג' ר' חיננא בר אימי. ובמהדורת הרב סהר"י סעאדאר נ"י הגי' ר' חיננא בר איגוד וע"ש בהערות. **פ"א** ה"א ר"ז בשם ר"א וכו'. בכת"י בירחון אנגלי הג"ל (צד 88) בה' ס"ת הגי' שכותבין עליו ס"ת הוא שכותבין עליו מוזות ותפילין ובגמ' דבני מערבא כמס' מנילה גרסינן ר"ז בשם אימי (ר' אימי) בר חיננא בכתב ספרים כן כתב תפילין ומוזות. ובשו"ת הרשב"א סי' תר"א וגרסינן בירושלמי דמנילה ר"ז בשם אימי בר' חיננא (בר חיננא) בכתב ספרים וכו'. ובשו"ת מהר"ב עזריה מפאנו סי' ל"ו ואיתא התם בירושלמי ר' זעורא בשם אימי בר חיננא בכתב ספרים וכו'.

פ"א ה"א ניקב נקב ביריכו של ה"א. בכת"י בירחון אנגלי הג"ל (צד 691) ובני מערבא נמי בגמרא דמנילה גרסי ר"ז בשם רב ניקב נקב ביריכו של ה' אם גורדו ונשתיר יש יריך (ירך) קטנה כשר ואם לא פסול ר"ז בשם ר"ח היה הג' וכו' יריך (ירך) קטנה כשר פי' אם היה הדיו אוכל הגביל ומכלה את הירך של תיבה. ובשו"ת הרשב"א סי' תר"א ניקב ביריכו של ה' וכו'. ובשו"ת ר' סנחם עזריה מפאנו סי' ל"ז והני נמי מסתברא דגרסינן התם ר"ז בשם רב נקב ביריכו של ה"א וכו'. ובקריית ספר להמאירי (ד' כ"ט ע"א) ואמר עוד שם (בירושלמי) ר' זעורא (ועזריה) בשם רב חסדא (ליתא) נקב ביריכו (של ה"א) אם גורדו ונשתיר בו (שם) ירך קטן (קטנה) כשר וכו'. ושם ד' ל' ע"א ובירושלמי מצריך שיהא הבריח הסמוך לנקב עבה כ"כ שיהא רשאי לגררו ישאר בו בריח דק וכו'.

פ"א ה"א היה הנ' מכלה וכו'. בשו"ת רד"כ (קושטאנטינא רצ"ח ביה ראשון

סי'

ס' כ"ו) זה למרו מהירושלמי דאמרינן התם וכו' היה מכלה (היה הגימ'ל מכלה) את הנבל (הגויל) וכו'.

פ"א הדיא ניקב נקב באמצע ב' וכו'. בס' התרומה ס' ר"ה ובירושלמי בפ"ק דמגילה חלק על זה (על מה שאמרו במנחות כ"ט ע"א) דקאמר התם אמר (ליתא) אשיאן בר נרבך ניקב באמצע ב' אם גויל מקיפו מכל צדדין (צד) בתוכו (ליתא) כשר ובתר הכי קאמר רב חסדא ורב (לפנינו הגי' משונה) תרודה פליגי על אשיאן בר נרבך דרב אמר ניקב ירכו של ה' אם נורדו וכו' פי' אעפ"י שאין גויל חלק סביב האוה אלא נוף הירך עכה כל כך שאם נורר מסנו וממעט עוביו וכו' ואשיאן בר נרבך מצריך גויל חלק בלא סעוט הירך ובתלמוד שלנו מכשיר לגמרי וכו'. ובשו"ת הרשב"א ס' תרי"א ר"ז בשם אשיין בר נרבך כרבי יוחנן (ב' מלות אחרונות ליתא) ניקב באמצע הב' וכו'. ובכת"י בירחון הג"ל נקב נקב באמצע הב' וכו'. ובה' קטנות להמרדכי ס' תתקנ"ב ניקב וכו' ובתפילין מיירי וכו' ומיהו בירושלמי קאמר ליה גבי ב' דקאמר אמר נרבך (אשיאן בר נירבה) ניקב נקב באמצע הב' אם היה גויל (הגויל) מקיפו מכל צדדיו כשר וכו'. ועי' בהשכות ר' מנחם עזריה מפאנו הג"ל.

פ"א הדי"א אשיאן בר נירבה. בספרי הראשונים הג"ל אשיאן בר נרבך כמו שהוא במנחות כ"ט ע"א. ובכת"י בירחון הג"ל ר' זעורא בר אשי בר נרבה. ובסדר הדורות (צד 80) כתב אשיאן בר נרבך משמיה דרב לא מצאתי. אבל כן היתה הגי' במנחות כ"ט ע"ב בה' ס"ת ובה' מוזה להרי"ף ובכת"י בירחון אנגלי הג"ל (צד 691) ובכסף משנה ה' תפילין פרק א' הלכה י"ט.

פ"א הדי"א אם היה הגויל מקיפו מכל צד כשר. במחזור ויטרי צד 639 ובסמ"ג עשין כ"ב ובס' התרומה ס' ר"ה ובמור יו"ד ס' רע"ד ובהג"מ ה' תפילין פרק א' אות ר' ובשלמי הנבורים סביב הרי"ף ה' ס"ה ס' ר"ה אבל בירושלמי דמגילה מצריך גויל סביב האוה בפנים עכ"ל. ובאגור ה' תפילין אם לאחר שנכתב נקב תוך האוה ולא נשאר סוקף גויל תוך האוה יש אומרים שכשר והירושלמי פסל עכ"ל. ובקריית ספר להמאירי (ד' כ"ט ע"א) ובירושלמי נראה להפך בראשון של מגילה תמן הני אמר (ליתא) אשיאן בר נרבך (כגי' הג"ל) נקב באמצע (בית) אם היה גויל (הגויל) מקיפו מד' צדדין (מכל צד) כשר ואם לאו פסול.

פ"א הדי"א ר' ארא בר שמעון בשם ר' יוחנן. בכרכות פ"ב ה"ג ר' אידי בשם ר' שמעון בשם ר' יוחנן. ובשו"ת הרשב"א ס' תרי"א רב אידי בר שמעון. ובמרדכי הג"ל א"ר יוחנן בר"ש בשם ר' יוחנן. ובשו"ת ר' מנחם עזריה מפאנו הג"ל ר' אידי בשם ר"ש. ובשו"ת רד"כ (בית ראשון ס' כ"א) בירושלמי וכו' רב אידי בשם ר' יוחנן. ועי' קהלת רבה פסוק שמור רגליך.

פ"א הדי"א ס"ד כשר מלמטן וכו'. במחזור ויטרי (צד 639) בירושלמי מכשיר נגיעה אות לאוה למטה ופוסל נגיעה למעלה ומסופק אם נוגעות באמצע עכ"ל ובסמ"ג עשין כ"ב אבל בירושלמי פ"ק דמגילה מכשיר נגיעה אות לאוה למטה ופוסל נגיעה למעלה ומסופק וכו'. ובאגור ה' תפילין ובס' המצות אם נפל וכו' אבל בירושלמי מכשיר נגיעה אות באוה למטה וכו'. וכיון להסמ"ג הג"ל. ובה' קטנות המיוחסות להמרדכי ס' תתקנ"ב בירושלמי וכו' והכי איתא התם עירב את האותיות וכו' מאן דמכשר למטה וכו' וכתב רבינו שמשון לרידי כהפא לי דאמר דוקא בתפילין אבל בס"ת וראי לכהחילה בעינן וכו' בין

אות

אות לאות וכו' וכן כתב הר' אלחנן בתיקון תפילין שלו דאין לסמוך על הירושלמי וכו' עכ"ל. ובשו"ת זכרון יהודה לר"י בן הרא"ש סי' כ"ג וכתוב בו ירושלמי חד תני דבק פסול וחד תני דבק כשר ומפרש רבינו מלמעלה כשר מלמטה פסול ותלמוד דידן פליג ופוסל בכל ענין ובסמ' ספרים כ' לא יקרע בו ע"כ לשון בעל התרומה עכ"ל, ומהר"י הנ"ל העתיק מס' ר"ה מס' התרומה שלא כדון כי שם כתוב עירב את האותיות אית תני כשר וכו', והוא העתיק הלשון תני דבק פסול וכו' וכן מ"ש ומפרש רבינו ג"כ שלא בדיוק כי כן מפורש בירושלמי. ונראה מזה שסמך על זכרונו ולא ראה בגוף הירושלמי. ובשו"ת ר' לוי אבן חביב סי' א' ד' י"ב בשם המאירי והוא שאמרו שם בראשון של מנלה ערב האותיות וכו' ע"ש שהאריך בזה. ועכשיו ראיתי בס' קרית ספר (ד' ט"ז ע"ב) ומכל מקום בתלמוד המערב יראה שפוסל בדבוק של מעלה ומכשיר בשל מטה וכו' והוא שאמרו שם בראשון של מנלה עירב האותיות אי הנאי כשר וכו' אבל (ליתא) ארצך תפארתך צריכה והם מפרשים שכל שנדבק מנג האותיות כגון בארצנו מנג הריש לגג הצדי וכו' ואף הירושלמי קצת נאותים מפרשים אותו לענין תקון המעות וכו' ואף הירושלמי שכתבנו מוכיח שאף בס"ת נאמר שהרי מאחר שהמעם מפני שאינה אות מה לו ס"ת מה לו תר"ם ועוד דראש הירושלמי בס"ת וכולה שמעתא בתר רישא גרירא עכ"ל וכן האריך בזה לחלוק בשו"ת רד"ך בית ראשון ע"ש. ועי' אהבת ציון וירושלים בכרכות צד 50.

פ"א הי"א ר' יעקב בר אביה בשם ר' אחא. בכרכות פ"כ ה"ג ר' יעקב בר אביי. ובילקוט קהלת ר' תתע"א ר' יעקב בר אירי. בסדר הדורות (צד 44 ערך ר' אחא) ר' יעקב בר אביה בשמו. ולא גלה המקור.

פ"א הי"א כסין סימפון וכו'. בדפוס קושטנטינא כמין סמפון שורה העליונה שיש למטה שתיים צריך שהיא בה (ג' מלות חסרות בדו"ו) שלש וכו'.

פ"א הי"א והאמצעית איני יודע. במנחות ל"א ע"ב מזוה שכתבה שהים שהים כשרה וכו' ע"ש.

פ"א הי"א ר' ירמיה אמר לה וכו' אם היתה הדיו יוצאה מבין הנקבים פסול. בבבלי שבת ק"ח ע"א וש"נ כראמרי במערבא כל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב. ובכת"י בירחון אנגלי הנ"ל צד 691 גרסין נמי התם (בירושלמי) ר' ירמיה אמר לה וכו' ר' זעורה בר אשי (בשם אשייאן) בר נדבה חברייה אמרין בשם רב חננאל (חברייא אמר ר"ז בשם ר"ח) אם היתה דיו (הדיו) יוצאה מן הנקבין (הנקבים) פסול כיצד יעשה (הוא עושה) לוחכה בלשונו והיא עומדת פי' קודם שיכתוב עכ"ל ובסמ"ק סי' קנ"ג אבל אם כבר נכתבה כתקנה ואח"כ נפל הדיו עליה ימלנו כדאמרין בירושלמי. ובארחות חיים ה' תפילין סי' כ"ה והירושלמי מתיר כל זמן שנכתבה מקודם לכן כתקנה וכו'. ובבית יוסף (בטור או"ח סי' ל"ב) כתוב בסמ"ק וכו' אבל אם כבר נכתבה וכו' כדאמרין בירושלמי עכ"ל והירושלמי הזה הוא בפרק היה קורא והכי איתא התם עירב האותיות אית תני כשר וכו' ע"ש. ובעיני נראה שלא להירושלמי הזה שהביא הב"י כיון הסמ"ק. ולהסמ"ק היה כאן גי' אחרת. ודברי הסמ"ק הנ"ל טובא ג"כ בס' ברוך שאמר (ד' ז' ע"ד).

פ"א הי"א אית תני תולה. במנחות ל' ע"ב מחלוקת ר' מאיר ור' יוסי והנאים אחרים בזה ההלכה ע"ש. ועי' ברדב"ן ח"ג סי' תרמ"ז מ"ש בזה.

פ"א הי"א ר' זעורה רב חננאל בשם רב. כן מצינו עפ"י רוב בעיני

תפילין

תפילין וס"ת וגם בהלכות אחרות כמו יבמות פמ"ז ה"ג ר' זעירא רב חננאל בשם רב הלכה כר' יהודה בן בבא. וכן בכ"מ.

פ"א ה"א הלכה כמו שהוא אמר מוחק וכו'. במנחות ל"ז ע"ב הלכה תולין את השם. וכבר התעוררו על הסתירה הרבה מהראשונים. בסמ"ג עשין כ"ה בפרק הקומץ אמר רב חננאל הלכה תולין את השם פי' הלכה ואין מורין כן דהא בירושלמי אמר רב חננאל אמר רב הלכה מוחק וכו' זה לשון הירושלמי אמר (ליהא) רבי חננאל בשם רב הלכה (כמי שהוא אמר) מוחק את החול וכותב את השם והולה את החול עליו (ליתא) עכ"ל. ובה' קמנות להמרדכי סי' תתקנ"ח ופי' רבינו משה מקוצי דהא דפסיק רב חננאל הלכה תולין את השם הוי פי' הלכה ואין מורין כן אבל מוחק הלכה ומורין כן דהא בירושלמי וכו' ע"ש שכיזן לדברי הסמ"ג הנ"ל. ובמרדכי מוכא הסמ"ג בני' מתוקנת. וכס' התרומה סי' קצ"ט ואם הקשי דרב חננאל אמר רב בירושלמי הלכה מוחק ובשמעתא קאמר הלכה תולין יש לומר דהכי קאמר בירושלמי הלכה מוחק נמי הוה מצוה מן המוכחר כמו גזר וכו'. ובהשבוה הרשב"א סי' תשל"ב ובירושלמי פ"ק דמגילה ור"ז ר"ח בשם רב מוחק את החול וכו' ע"ש. ובחי' הרשב"א במנחות ל' ע"ב וא"ת הרי מ"מ קשיא מדרב חננאל דגמרא לרב חננאל דגמרא דבני מערבא דהכא פסק דתולין והתם פסק דמוחק ולפי דברי הירושלמי משמע די"ל דמוחק עדיף וא"כ קשה וכו'. ובאז"ז ח"א סי' תקנ"ו בגמ' דידן איתמר וכו' תולין ובירושלמי וכו' הלכה כמי שאומר מוחק וכו'. ובכת"י בירחון אנגליא הנ"ל צד 69± ואי קשיא לך אהיאי דגרסי בני מערבא במס' דמגילה טעה והשמיט וכו' הלכה כמו שהוא אמר מוחק וכו' היא לא קשיא מידי דהא רב חננאל בשם רב הוא דפסק בגמרא דידן הלכה כר' יוסי דאמר תולין והוא גירסא בירושלמי לא סמכינן עליה דכל היכא דאיכא פלוגתא בין הרי אולפאני על גמרא דידן סמכינן ועל מה שפירשו בעלי תלמודנו כי הוא נכון ומסמיים יתר מגמרא דבני מערבא והאי דחאוית דגמרינן מגמרא דבני מערבא קצת הלכות התם ההוא כמידי דלא פליג עליה גמרא דידן וכו', וע"ש בתוס' מנחות ל' ע"ב ד"ה ר' יוסי. ובשו"ת מהרי"ק שורש ק"ל והקשה בתו' דהא בירושלמי אמר רב חננאל אמר רב אם אין שלשה תיבות אין תולין אלא מוחקין וכו' ואילו בירושלמי מוכיח דרב חננאל אמר רב אית ליה לכתחילה צריך לגרוד וכו' ע"ש.

פ"א ה"א ואם היה וכו'. בתוס' מנחות ל' ע"ב ד"ה ר' יוסי כדאמרינן בירושלמי וכו' ומיבעיא ליה ההם בני' תיבות וכו' ע"ש. וכס' התרומה סי' קצ"ט כגון אני ה' אלהיכם מותר ומבעיא ליה למה מפני שהן שלש תיבות וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ה תולין כגון (ב' מלות ליתא) אני ה' אלהיכם מותר, ושואל שם למה אם מפני שיש בהם (מפני שהן) ג' תיבות ואינו כ"כ גנאי כבתלית שם יחידי (ו' מלות מהסמ"ג בעצמו) או מפני שיש בהם חול ואין נראה השם בטפיל למה שבפנים (ו' מלות מהסמ"ג בעצמו) ואומר שם דנ"מ דאל אלהים ה' האומר בספר תלים ובספר יהושע שאם נאמר ההיתר מפני שיש שם שלשה תיבות מותר לתלותו ואם נאמר מפני שיש בהם חול אין כאן חול ואמר לתלותו הרי לך דמוחק מותר ותולה אסור וכו'. ובה' קמנות להמרדכי הנ"ל מוכא דברי הסמ"ג הנ"ל בתיקון לשון. ובכת"י בירחון אנגלי הנ"ל ועוד מסתייע האי סברא דתולין את השם ממאי דגרסי בני מערבא ר' זעיר (זעירה) ר"ה בשם רב כגון אני ה' אלהיכם מותר פי' מותר לתלותו למה מפני וכו' מה

מה (כן ברו"ו, אבל ברפומי וימאמיר וקראמאשין חסרה מלה זו) נפק מן כינירון אל וכו'. ובאור זרוע הנ"ל אם היה כגון אני וכו' ומותר פי' לתלות למה מפנ' וכו' אין בהם (בו) חול פי' ואסור לתלות עכ"ל. ובקריית ספר להמאירי (די כ"ב ע"א) ומ"ט בירושלמי משמע בראשון של מגילה שאין הולין את השם אלא אם מצטרפות עמו קצת היבות ושתהא היבה שלא סן השם ביניהם והוא שאמרו שם מעה והשמיט את השם איה תנאי וכו' וכותב ותולה את הנמחק ר"ח בשם רב אם היה כגון אני וכו' או מפני שיש תיבות (ליתא) חול עמו (ליתא) כלומר ואין השם נראה נמפל למה שבפנים מה נפיק וכו' ע"ש.

פ"א הי"א אל אלהים ה'. בקריית ספר הנ"ל ודין זה (תליה בספרים) יש מפרשים אותו אף בשאר ספרי הקדש ולא בס"ת. לכד והראיה שהרי בתלמוד המערב הזכירו בה אל אלהים ה' שהוא בספר תהלים ובס' יהושע אלא שבס"ת הדבר מוכרח ביותר עכ"ל ועי' בס' התרומה הנ"ל.

פ"א הי"א לה' צריכה בה' צריכה. בכת"י הנ"ל פירש מיבעיו בעו לה ולא אפשר עכ"ל. ובאור זרוע הנ"ל צריכה פי' צריך לשאול אם חשובין כשני תיבות ונפקא מינה וכו'. ובקריית ספר הנ"ל ולי' ביי' שיש בה אות שאינה של עיקר השם הדבר מסופק.

פ"א הי"א רב ששעה בריה דרב חננאל. ברפומי וימאמיר ר' יושע'. וברפומי קושטמנינא ר' ישעיה. (בתוספתא סוף כבא קמא ישעיה איש טיראה). וברפומי קראמאשין ר' שע'. ובגליון שם צ"ל ר' יושע. וכן הביא מהירושלמי דילן הסדר הדורות צד 155. וכמדרש שמות פכ"ד אות א' ר' ששא בנו של ר' אבא (ר' חננאל). ובהגהת מימוני ה' ס"ת פרק א' אות ס' בירושלמי דפ"ק דמגילה רב אושעיה בריה דר"ח. ובכת"י בירחון הנ"ל צד 697 ובירושלמי וכו' רב ששע' וכו'.

פ"א הי"א הא לה' הגמלו זאת. ד' מלות אלו ליתא בכת"י ובהג"מ הנ"ל. וכן ליתא ברפומי קושטמנינא. ועי' בסס' סופרים פרק ט' הלכה ו'. ובאור תורה ללונגאנו (ד', כ"ו ע"א) דאמר בירושלמי דמגילה ד' ע"א (היה לפניו דו"ו) צריך לכתוב ה"א למטה וכו'. כמו שהוא ברפומי. וכן לעווי העתיק כגי' הרפומי. ועכשיו ראינו בקריית ספר להמאירי ד' ט"ו ע"ב ואמרו בירושלמי בא' של מגילה צריך לכתוב ה' דהלי' למטה בארכבהו של למ"ד כלומר הא לי' תגמלו זאת.

פ"א הי"א משמיה דרב הלכה כמי שאומר וכו'. כבבלי לא ידעו הלכה זו משמיה דרב עי' כנחות ל"ב ע"א והא רב אית ליה מנהגא וכו'.

פ"א הי"א הלכה כמי שאומר פתוחה שאין זה מקומה. בסמ"ג עשין כ"ג (רפומי רפ"ב) ובירושלמי דמגילה פוסק רב כן דפתוחה כשירה לפי שאינה סמוכה בתורה עכ"ל. וברא"ש ה' ס"ת סי' ה' ובירושלמי פסק רב בהדיא כמ"ד פתוחות והכי גרסינן בירושלמי מוזה אית תנוי (ליתא) תני פתוחה ואית תנוי (תנוי) תני סתומה שמואל בר רב (ליתא) שילא (שילת) בשם רב הלכה כדברי (כמי) האומר פתוחה שאין זה מקומה. ובס' התרומה סי' ר' וקשה דאמרין בירושלמי פ"ק דמגילה שמואל בר שילת בשם רב אמר הלכה כדברי האומר מוזה (ליתא) הפרשה פתוחה וכו' וע"ש. ובקריית ספר להמאירי (ד' כ' ע"א) ואעפ"י שאמרו בתלמוד המערב בראשון של מגילה מוזה אית תנאי תני סתומה ואמר שמואל בר שילת בשם רב הלכה כדברי האומר פתוחה ומפני (ליתא) שאין זה מקומה בתורה (ליתא) כלומר שאין פרשה שניה סמוכה לחברתה בתורה הא איתא להאי פלו' (פלוגתא) נמי בפ' הקומץ ואסיקנא וכו'.

פ"א

פ"א ה"א פתוחה מראשה סתומה וכו'. כגירסתינו כן הוא ברמב"ם ה' ס"ה פרק ח' ה"ב. ובשו"ת ר' מנחם עזריה מפאנו סי' ק"ו דברי הרמב"ם ז"ל מיוסדים על פי הירושלמי בפ"ק דמגילה כפי גירסת הספרים מדפוס הנמצאים אצלנו כי היא היתה גירסת הרמב"ם לפי דעתי וז"ל הספרים שלנו פתוחה מראשה וכו'. אבל לפני רוב הראשונים היתה הגי' משונה. בס' התרומה סי' ר' ובסמ"ג עשין כ"ג ומאריך אחר כך שם (בירושלמי) פתוחה מראשה פתוחה (סתומה) פתוחה מסופה פתוחה פתוחה מכאן ומכאן (מיכן ומיכן) סתומה וקבלתי כך הפי' לא שתהא פתוחה לגמרי שראשה וכו' ולא שתהא פתוחה לגמרי מסופה שאם כן היתה פתוחה גמורה וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ה והירושלמי דפ"ק דמגילה דגרסינן בירושלמי פתוחה מראשה פתוחה פתוחה מסופה פתוחה ומכאן יש סעד לרבינו יעקב וכו'. וברא"ש ה' ס"ת סי' רל"ד ובירושלמי דפ"ק דמגילה אמרינן פתוחה מראשה פתוחה וכו' משמע דמכל צד מיקרי פתוחה וכו' וכאשר כתבתי כן נראה עיקר דהירושלמי הוא עיקר כנגד מס' סופרים וכו'. וברא"ש ה' סוזה ג"כ הגי' כנ"ל. וכן הוא בהגהת מרדכי בה' קמנות סי' תתקס"א וע"ש. ובס' אדם וחוה נתיב ב' חלק ב' ובירושלמי כתב דכין פתוחה מראשה של שטה בין פתוחה מסופה מכל צד מיקרי פתוחה וכן מסתבר דמכל צד מיקרי פתוחה. ובאגודה (ד' רמ"ו) ובירושלמי קאמר פתוחה מראשה פתוחה וכו'. שוב ראיתי בירושלמי כאן דפוס קושטאנמינא ושם הגי' פתוחה מראשה פתוחה. וזהו הגי' שהביאנו כל הראשונים הנ"ל. וראוי לדעת שבתשובות מהרש"ל סי' ל"ז מביא כמה פעמים בשם הירושלמי הגי' פתוחה מראשה פתוחה. והמרש"ל כתב בשנה של"ג. ונראה מזה שהיה לפניו כת"י מהירושלמי. וכן נראה בשו"ת רמ"א סי' כ"ה בתשובת הג' ר' ישראל שכ' ועוד דבירושלמי פ"ק דמגילה קאמר בהדיא דפתוחה מראשה כפתוחה מתוכה ר"ל כשיעור הפתוחות שעושין סתומה וכו' ע"ש. וגם לפניו היה כת"י מהירושלמי.

פ"א ה"א מראשה סתומה וכו'. בס' הפרדס לרש"י סי' רפ"ה ובירושלמי בפ"ק דמגילה א' זו היא פרשה פתוחה כל שהניח בראש היבנה כשיעור ג' אותיות וסתומה כל שהניח בסוף שיטה ובירושלמי משמע אם היה מניח בראש שיטה הרי זו סתומה עכ"ל. ולפנינו בירושלמי ליתא. ובסמ"ג סופרים פ"א ה"טו אי זו היא פתוחה כל שלא התחיל בראש השיטה ואי זו היא סתומה כל שהניח סבאמצע וכו'. ובסמ"ג ס"ה (ספ"א הוצאת ר"ק ז"ל) ופרשה סתומה היא מתחיל באמצע השיטה ואם פתוחה היא מתחיל מלמעלה וכו'. וברא"ש ה' ס"ה סי' י"ג ובהגהת מרדכי בפ' קמנות הנ"ל ור"ת כצא במס' סופרים איזו היא פתוחה כל שהניח בראש השיטה שלשה אותיות חלק לכוהנן סתומה וכו' עוד נמצא במ"ס איזו היא פתוחה וכו' ואומר ר"י דע"כ מ"ס וכו' ע"ש. ובעיטור ה' תפילין במס' סופרים איזוהו פתוחה וכו'. ועי' בב"י טור יו"ד סי' רע"ה ששם הגי' משונה. ועכשיו ראיתי בקריית ספר להמאירי (ד' כ' ע"א) שבראשון של מס' סופרים מצינו שמועה אחת בנסח זה איזוהי פתוחה כל שלא התחיל בראש שטה איזוהי סתומה כל שהניח מאמצע שטה כמה יניח בראש השטה ותהא פתוחה וכו' ובראשון של מגילה מצינו בתלמוד המערב פתוחה מראשה פתוחה וכו' ונראה לי לפרש כה מראשה ראש הדף וסופה סוף הדף כלומר שאם סיים וכו' ע"ש.

פ"א ה"א פתוחה מיכן ומיכן סתומה. בסמ"ק סי' קנ"ד ונהגו רבותינו להניח

להניח קצת חלק וכו' כדאמרין בירושלמי פתוחה מכאן ומכאן סתומה. ובארחות חיים (191) כדאמרין בירושלמי פתוחה מכאן וסתומה מכאן. וע"ש בהערות שלא דק קצת.

פ"א ה"א מעה והשמים וכו'. באשכול ח"ב (צד 51) גרסינן בירושלמי מעה והשמים וכו'. ובכת"י בירחון אנגלי הנ"ל (צד 701) והאי מעמא מיפרש כנמרא דבני מערבא דגרסי התם במגלה נקראת מעה והשמים פסוק אחד אם יש בו שהים שלש שימים (שימין) וכו' ר' זעיר (זעורה) בשם וכו'. ובתשב"ץ חלק א' סי' קע"ו וראיתי בירושלמי בראשון מסנילה מעה והשמים וכו'. ובשו"ת משאה בנימין סי' נ"ו עוד הביא ראיה מהאי דגרסינן בירושלמי מעה והשמים פסוק אחד וכו' ומדקתני אין קודין בו משמע דבכל ענין אין קודין בו ולא מועיל לו שום תיקון וכו'.

פ"א ה"א אף בקרע כן. במנחות ל"א ע"ב אמר ר"ז אמר רב חננאל אמר רב (ב' מלות ליהא) קרע הבא בשני שימין יתפור בשלש אל יתפור וכו' ע"ש שזה להיפך מירושלמי.

פ"א ה"א תני ספר שיש בו וכו'. עי' בבלי שבת קט"ז ע"ב. ומס' סופרים פ"ג ה"ט (הוצאת טיללער ז"ל). ובילקום עה"ת ר' תשכ"ט מספרי זוטא כל ספר שיש בו פ"ה מעיות לא יקרא בו עד שיוגה. ובכת"י בירחון הנ"ל (צד 709) ובגמ' דבני מערבא מקשי קושיא על הא דתניא (הני) ספר שיש בו שלש (שהים ושמש) מעיות בכל דף ודף ייתקן (מהקנו וקורא בו) ארבע ייגנו (אינו קורא בו) והא תני (והתני, וכדפוס זימ' ההני) ספר שיש בו פ"ה וכו' יתקן (מהקנו) וקורא בו פי' מיכלל דיתר מפ"ה ייגנו ומפרקי א"ר שבי כן (כאן) בספר גדול וכן (וכאן) בספר קטן פי' ספר קטן לא ייגנו אלא אם כן יהא בו ארבע בכל דף ודף וספר גדול ביתר מיהו בנסוע הארון ואמיר ספר גדול שהוא של גייל יש בו הקנות הרבה ודקדוקן וספר קטן הינו קלף דקליש ולא צריך לדקדוקי ביה ולא בהיקפו עכ"ל. ובאשכול הנ"ל והו תניא התם ס"ה שיש בו ג' מעיות בכל דף וכו' כאן בספר גדול כאן בספר קטן ובתלמוד דידן לא מחלק ש"מ לאו דמסכא היא.

פ"א ה"א מה שלם וכו'. בכת"י בירחון הנ"ל (צד 708) ובני מערבא בעו לה מיבעי במס' מנילה הכי מה שלים (שלם) שאין בו מעיות (שאינן בו ג' מעיות, אבל בסמוך בהלכה זו: שאין בו מעיות כמי בכת"י, וכן הנכון) או שלם שאין בו ארבע ופי' הא דאמרין אם יש בו דף אחת שלים (שלם) מציל על כולו הא דאמרת שלימה שלימה מן המעיות לגמרי או שלמה מלהיות בה ארבע מעיות ולא איפשיטי להו ההיא בעיא אבל בגמ' דידן לקולא פשמינן לה והינו דאמר ליה אבוי לרב יוסף אית ביה בההוא דף שלש מעיות וכו' עכ"ל. ועי' מנחות כ"ט סע"ב.

פ"א ה"א מציל את כולו. בכת"י הנ"ל פי' מצלת אותו מן הגניזה.

פ"א ה"א חגרא אחוי דר' בא בר בינה וכו'. במנחות ד' כ"ט סע"ב אנרא חכוה דר' אבא וכו' ע"ש ולעיל כ"ט סע"א אנרא חכוה דר' אבא וכו'.

פ"א ה"א תיפורה וכו'. בכת"י בירחון הנ"ל (צד 711) כה' ס"ה וגרסי בני מערבא במס' מנילה נמי ר' זעורה בשם (ליהא) ר"ח בשם רב תיפורה הל"ם. ובמנהג (צד 116) היתורא דהפילי הלל"ם פי' עוד המכסה הנתים לתפלת היר והראש והבתים תפורין עליו וכו'. ותיהורא איננו תיפירה. ועי' באו"ו הקס"ב.

פ"א

פ"א ה"א קשרי תפילין זולל"מ. כאשכול ח"ב (צד 88) אבל בירושל ר"י קשרי תפילין הל"מ פ"י קשר שבראש ושכיר עכ"ל וע"י בבלי שבת ס"ב ע"א ומנחות ל"ה ע"ב וכתוס' שבת הנ"ל ר"ה שי"ן. ובעימור ה' תפילין ואיכא נוסחא דלא כתיב בהו יו"ד דל"ת אלא שי"ן ותו לא עכ"ל.

פ"א ה"א ר' ירמיה אפסקת וכו'. באור זרוע ח"א סי' תקס"ז ואמר בירושלמי דמגילה ר' ירמיה אפסקא (אפסקת) ליה (ליתא) רצועה (רצועתה) דתפלו' שאל לר"א ב"מ א"ל וקשרתם אף (אפילו) קשירה תהא (ליתא) תמה וכו' ור' אבא בר סמל שאמר לר' ירמיה היינו בקשירה כדאמרינן נמי הכי (מנחות ל"ה:): מהו למקשרי' ואמר משום קשירה תמה עכ"ל. ובאו"ז ח"ב סי' ק"כ ובירושלמי וכו' ר"י אפסקא ליה רצועה דתפילי וכו' וקשרתם אפילו קשירה תהא תמה וכו' משמע כדברי ר"ה שיכול לתפור הרצועות בנידון וכו'. ובס' ההרומה סי' ר"א ופ"ק דמגילה בירושלמי ר"י אפסיק ליה רצועה דתפילין וכו' שתהא קשורה תמה וכו' ע"ש. ובה' תפילין להרא"ש סי' י"א ובשימושא רבא כתב היכא דאיפסק רצועה לא שרי לכרוכיה וכו' (לפנינו בשימושא רבא בשנוי) ובירושלמי ר"י איפסקא ליה רצועה של תפילין שאל לר"א ב"מ א"ל וקשרתם קשירה תמה ולא הזכיר שם הפירה עכ"ל ובמרדכי ה' תפילין ובפ"ק דמגילה בירושלמי איתא ר' ירמיה איפסיק ליה רצועה דתפילי אתא (ליתא) ושאל לר' חייא בר אבא (ר' בא בר ממל) א"ל וקשרתם קשירה תמה אלמא דאסור וכו'. ובס' אדם וחוה (גתיב י"ט חלק ה') ובירושלמי משמע שמותר לתפרה בנידון ואם נפסק פעם אחרת הגיד אין יכול לחזור ולקשור הגיד ויש שפירשו הירושלמי בתפירה מרובעת שבתיתורא. ובסמ"ק סי' קנ"ג אמרינן בירושלמי ר' ירמיה איפסיקא ליה גידא דרצועה סידא (ליתא) וכו'.

פ"א ה"א ר"ז אפסיק וכו'. בבבלי לא נזכר מזה. ובמחזור ויטרי (צד 641) בג' מקומות אין תקנה לחזור ולקשור אלא צריך תפירה חדשה כדאיתא בירושלמי דמגילה עכ"ל. ובאשכול ח"ב צד 88 וברוקח סי' ש"ע מובא הירושלמי וע"ש. ובס' התרומה פ"י ר"י בירושלמי פ"ק דמגילה אמר ר' זעירא (זעורה) אפסיק גידא (גודא) דרצועתא ונראה דהא גידא דתפילתא שאל לרב הונא (חונה) ורב קטינא וצרון ליה אפסיק זמן תניינותא (תיינינות) שרון ליה דלא מן אולפן פ"י שלא מן הדין וכדוחק וכו' ובשימושא רבא ובהלכות גדולות של רב אלפס כהוב ואם נפסקו שלשה חומין כהפרן פסולין דאע"פ שההירו ההפסקה בשני מקומות כדוחק כדקאמר דלא מן אולפן מ"מ השסיקו בשלשה מקומות לא ייתירו עכ"ל. ובאו"ז ח"א סי' תקס"ז ר"ז אפסקא גידא דרצועי וכו' ולא מן אולפנא (אולפן) משמע בהדיא כפי' ר"ה שיכול לתפור הרצועות וכו' והא דקאמר ולא מן אולפנא היינו שלא היתה קבלה בידו אלא מסברא התיר, ובאו"ז ח"ב סי' ק"כ ר"ז וכו', ובגליון שמה מקובצת במנחות ל"ה ע"ב כתב הרשב"א וכו' איתא בירושלמי ר' זירא איפסיק ליה גידא דרצועתה פ"י שנפסקה ותפרה בנידון וכו'. ובה' תפילין להרא"ש סי' י"א ר"ז איפסיק ליה גידא דרצועה משמע שנפסק הרצועה ותפרה בנידון ונפסק הגיד והתיר לו לחזור ולקשור הגיד, איפסיק ליה וכו' אלמא דמותר לתפור הרצועה שנפסקה ואית דגרסי גידא דתפילי ומיירי בתפירה מרובעת שבתיתורא. ובסמ"ג עשין כ"ב ואם נפסקה התפירה בשלשה מקומות אין תקנה לחזור ולתפור אלא צריך תפרה חדשה כדאיתא בירושלמי ר' ירמיה (ר"ז) אפסיק ליה גידא דרצועתא וכו' ולא מן

אולפנין

אלפֶּנֶן פִּי שְׁנֵי פַעַמִּים בְּלִבְךָ הִתִּירוּ כְּשִׁנְפַסְקָה. וְאֵנִי קִבַּלְתִּי דְּבַרצוּעָה שֶׁנִּתְּפַרָה בְּגִידֵיךָ קָאֵי וְכוּ' וּפִי' ר' יַעֲקֹב לְהַקֵּל מִכַּח הִירוּשָׁלַיִם וְכוּ'. וְבַה' קִמְנַת הַמִּיחֻחֶמֶת לְהַמְדַּבֵּי ה' תְּפִילֵּן (ד. רִיוּא) בִּירוּשָׁלַיִם רִי' אֶפְסָק לִיָּה נִירָא דְּרַצוּעָתָא וְכוּ' וְאֹמֵר הֵר' אֲלַחְנָן דְּגִרְסִינָן נִירָא דְּתִפְיִלְתָא (כְּד' ווִילְנָא בְּמִרְדְּכִי: נִירָא דְּתִפְיִלְתָּ) דְּמָה עֵינֵן נִירָא אֲצֵל רַצוּעוֹת וְכוּ' וּמִכַּאֵן נִרְאָה מָה שְׁאִמֵר בְּשִׁימוּשָׁא רַבָּה וְכֵן פִּי' רִי' שְׁאֵם נִפְסְקוּ ג' חֲרָסִין בְּהַפְרִדְתָּן דְּפִסּוּל דְּאִפִּילוּ פַעַם שְׁנִיָּה הִתִּירוּ לֹא בְּרוּחַ כְּדָאִמֵר' דְּלָאוּ מִן אֹלְפֵן וְכוּ' וּבִסְמִ"ג כְּתַב ווִ"ל וְאֵנִי קִבַּלְתִּי וְכוּ'. זְכוּיָן לְהַסְמִ"ג הַגִּיל. וּבִסְמִ"ק סִי' קִנְיָג וְהִכִּי אִמְרִינָן בִּירוּשָׁלַיִם רִי' (כְּנִי' הַסְמִ"ג הַגִּיל) אִיפְסָקָא לִיָּה נִירָא דְּרַצוּעָה וְכוּ' וְיֵשׁ סְפָרְשִׁים הֵוּא בְּגִיד הַתְּפִירָה. וְכַהֲנֵהָ מִימֹנֵי ה' תְּפִילֵּן פִּי' גִּרְסִינָן בִּירוּשָׁלַיִם פִּי' דְּמַגִּילָה הִלְכָה יִיא (מִזֶּה נִרְאָה שְׁלִבְעַל הַגִּיל הִיָּה כְּכַר הִירוּשָׁלַיִם סְחֻלָּק לְהִלְכוֹת כְּמוֹ שְׁהוּא בְּד' ווִינִיצִיא) רִי' אִיפְסָק וְכוּ' ע"ש. וּבִאֲרָחוֹת חִיִּים ה' תְּפִילֵּן סִי' כִּז' בִּירוּשָׁלַיִם ר' אִמִּי (ר' זְעוּרָה) אִיפְסָקָא וְכוּ'. וּבִשְׁוֹת הַרוּמָת הַדָּשָׁן סִי' מ"ז וְהִירוּשָׁלַיִם דְּמִיָּהּ הַתּוֹסֵפוֹת וְהַחֲבוּרִים לְסִיעֵי לְרַבֵּינוּ הֵם דְּשִׁרֵי לְהַפּוֹר רַצוּעוֹת בְּגִידֵיךָ וְכוּ'.

פ"א הִיא ר' כֹּא בְרִיה דְּר"ח וְכוּ'. כְּכַבְלֵי מַגִּילָה יִישׁ ע"ב וְאִמֵר ר' חִיא בְּר' אֲבָא א"ר יוֹחָנָן שְׁיֹר הַתְּפִירָה לְמַשָּׁה מְסִינֵי וּמַחוּ לָהּ אִמּוּחָא וְכוּ'. וְעִי' בְּסִס' סוֹפְרִים פ"ב הִי"ב (דְּהִצָּאָה דְּר"י מִלְּלַעַר ז"ל). וּבְכַתְּיָה ה' ס"ת בִּירְחֵין אֲנְגְלִי הַגִּיל (צד 709) וְלַעֲנִין שְׁיֹר הַתְּפִירָה גִּרְסִינָן בְּפִרְק הַקּוּדָא וְכוּ' אִמֵר אֲבָא בְרִיה דְּר"ח בְּר' אֲבָא (ר"ח בְּר' אֲבָא) שְׁיֹר הַתְּפִירָה וְכוּ' וּבְסִפְרָא תֵּנִי לְהָא שִׁמ' (שְׁמַעְתָּא) מַגִּילָה נִקְרָאָה בְּר' בִּין בְּרִי' י' דְּר"ח בְּר' אֲבָא ר"ח בְּשֵׁם רִי' הִלְכָה זֶה שְׁהוּא תּוֹפֵר צִרְיָךְ שִׁשְׁיִיר (שִׁיָּהָ מְשִׁיר) שְׁלָא יִקְרַע (וּמַחִי לִיָּה עַל בּוּחָא) אֲלָא (לִיָּהָ) אִם הִלְכָה לְמָה שְׁלָא (לָא) יִקְרַע וְאִם כְּדִי (לִיָּתָא) שְׁלָא (לָא) יִקְרַע לְמָה הִלְכָה ע"ל. וְכִד' קוּשְׁמ' אִם הִלְכָה לְמָה כְּדִי שְׁלָא יִקְרַע יְכוּ'. וּבְרַבְּזוֹ ח"ג סִי' תְּרַמ"ז מוּבָא ג"כ הִירוּשָׁלַיִם. וּבְנַחְלָה אִרְיָאֵל נְסוֹפְרִים הַגִּיל בִּירוּשָׁלַיִם הֵנִי וּמַחוּ לָהּ אִמּוּחָא וְכוּ' וְלֹא חֵשׁ לְהַשִּׁיב ע"ו דְּהִלְכָה הִיא כְּדִי שְׁלָא יִקְרַע וְכוּ'. וְלֹא רָאָה גִי' הַכְּתִי' הַגִּיל.

פ"א הִיא וּמַחִי לִיָּה עַל מוּחָא. בְּכַתְּיָה הַגִּיל לֹא גִרְסָה לֹוֹה. וּבְסִפְרָא מְאֹרֵי אִיר (ד' ס"ח ע"ב) וּמַחוּ לָהּ לְשׁוֹן אַחֲרֵי וְהַפְרִירָה. וּבְכַתְּיָה בְּסִס' סוֹפְרִים פ"ב הִי"ב: וּמַחֲחֵי לִיָּה מַאֲחִיָּה. חָה רָאִיָּה לְפִי' בְּעַל מְאֹרֵי אֹור הַגִּיל. וְעִי' מ"ש הַרְרִי מִלְּלַעַר ז"ל בְּהַעֲרֹוּתוֹ הַעֲרָה 26. וּמ"ש שֵׁם שְׂרִינָן בְּעַל הָעֵרוּךְ הִיָּה לֹו גִי' אַחֲרָה בְּגִמ' מַגִּילָה שֵׁם זֶה שְׁלָא בְּדִיוֹק: וְעִי' בְּעֵרוּךְ הַשְּׁלָם.

פ"א הִיא הַלְּמִ"ם שִׁיָּהוּ כּוֹתְבִין בְּעוֹרוֹת: פִּי' בְּסִס' וּבְתִפְיִלֵּין וּמוֹזוֹת. וּבְכַתְּיָ בִירְחֵין אֲנְגְלִי הַגִּיל (צד 685) הִכִּי דָאִמְרֵי בְּעַלֵי הַתְּלַמּוּד (בְּכַבְלֵי שַׁבַּת כ"ח). בְּעֵנָן עוֹרוֹת מְהוֹרוֹת לַעֲנִין תְּפִילֵּין וְלֹא הוֹצִרְכוּ לְהוֹכִיר סִפְרָא תּוֹרָה דַּתִּי בְּקַל וְחוּמֵר אֲבָל בְּבִרְיָתָא דְּסִפְרִים (פ"א) תֵּנִיא בְּהִירָא אִין כּוֹתְבִין סִפְרִים לֹא עַל עוֹר בְּהַמָּה מְטָאָה וְכוּ' רָאָה הִיאךְ הַבְּרִיחָא שְׁכַתּוּבָה כִּי עִיקְרָה שְׁנִיָּה בְּעֵנָן סִפְרָא תּוֹרָה וְכַשְׁהוֹצִרְכוּ לְלַמּוּד לַעֲנִין תְּפִילֵּין אִמְרוּהָ עַל הַתְּפִילֵּין לְהוֹדִיעַךְ דְּלֹא שְׁאֵנִי לְהוּ בִּין סִס' לְתִפְיִלֵּין ע"כ. וּבְסוּר יו"ד סִי' רַע"א גִּרְסָא בְּסִס' סוֹפְרִים סִפְרִים תְּפִילֵּין וּמוֹזוֹת. וְעִי' בְּכִי' שֵׁם. וּבִס' הַתְּרוּמוֹת סִי' קִפ"ט גִּרְסָא הַתְּפִילֵּין. וּבְתוּס' שַׁבַּת ע"ט: ד"ה תְּפִילֵּין אֲבָל תְּפִילֵּין אִינוּ נִכְתְּבִין אֲלָא עַל הָעוֹר וְכוּ' וְצִ"ע בִּירוּשָׁלַיִם בְּפ"ק דְּמַגִּילָה ע"ל.

פ"א הִיא וּכּוֹתְבִין בְּדִיוֹ וְכוּ'. בְּעֵרוּךְ עֵרַךְ סִפְרָא (דְּפּוּס הַרְאָשׁוֹן) יְרוּשָׁלַיִם

בפ"א

בפ"א דמגילה ובפי' רבינו חננאל בפרק הנוקין (פי' שרבינו חננאל הביא שם הירושלמי) הלכה למשה מסיני שיהו כותבין בעזרה בדיו (וכותבין בדיו) מסרגל וכו'. וברמב"ם ה' תפילין פ"א ה"ג שכותבין אותן בדיו וכו' ובכסף משנה שם מביא ירושלמי דילן. ובשבלי הלקט השלם סי' ל"א ואמרינן בירושלמי דמגלה הלמ"מ שיהו כותבין בעזרה בדיו מסורגל (כני' הערוך הנ"ל) וכו'. ובריטב"א מגילה אמרינן במכילתן בירושלמי גבי ס"ת הלכה למשה מסיני שיהו כותבין בעזרות בדיו ומסורגל. ובשו"ת חת יאיר סי' קצ"ב אות י"א כותבין בס"ת בדיו במימוני לא זכר דיו בס"ת וכו' עכ"ל. ובספרי ואהחנן (ל"ו) כהכה שלא בדיו וכו' יגנוז. ועי' בבלי שבת ק"ג. וברדב"ז ח"ג סי' תרמ"ז ירושלמי וכו' בדיו מסורגל.

פ"א ה"א ומסרגלין בקנה. מס' סופרים פרק א' ה"א. ובכת"י בירחק הנ"ל (צד 687) ובגמרא דא"י במס' דמגילה גרסי הלכה למשה מסיני שיהו כותבין בעזרות ומסרגלין בקנה פי' סורגול היינו שירטוט וכו'. וברי"ף ה' ס"ה ליהא מלה בקנה (כני' ר"ח שמוכא בערוך הנ"ל) וברמב"ם ה' מזוזה פרק ז' ה"ד ס"ה שכתבו בלא שרטוט וכו' ובכסף משנה שם ובה' תפילין פרק א' הי"ב: וכן בירושלמי פ"ק דמגילה כתבו הרי"ף במס' ה' ס"ה, ס"ה הלכה למשה מסיני שיהיו כהובין בדיו מסורגל כלומר משורטט עכ"ל. וכן הוא ברמב"ן גיטין ו' ע"ב שסרגול תורה שבכתב הלל"מ כדאמרינן בירושלמי וכו' והתם במס' מגילה ירושלמי גרסינן הלכה למשה מסיני שיהיו כותבין בעזרות בדיו מסורגל פי' משורטט בין שיטה לשיטה וכו' עכ"ל. ובמנהג (צד 41) ומצאהי בריש מס' סופרים בהלכות ס"ת הלכה למשה מסיני שמסרגלין בקנה. ובמנהג (צד 105) ובריש מס' סופרים והלכה למשה מסיני שמסרגלין בקנה מכאן יש לי [סמך] למנהג צרפה לסרגל כל עמודי ס"ת שיטה ראשונה בקנה וכו'. ובתוס' מנחות ל"ב ע"ב ד"ה הא במס' סופרים מסרגלין בקנים וכו'. ובספר המכריע סי' פ"ה דגרסינן בירושלמי וכו' ומסרגלין בקנה וכו' מסרגלין בקנה הוא השירטוט של ארבע רוחותיהן וכו'. ובר"ן מגילה סי' אלף ע"ז והכי נמי מוכח בירושלמי דמגלה שכתבי הקדש צריכין שרטוט בכל השמות דאמרינן התם הלמ"מ שיהיו כותבין בעזרות בדיו מסורגל (כני' הראשונים הנ"ל) כלומר משורטט בין שיטה לשיטה דהיינו לשון סרגול בכל מקום וכו'. וכן הוא בחידושי הר"ן בגיטין ז' ע"א. ועי' באור זרוע חלק א' סי' הקס"ג, ובס' ההרומה סי' קצ"ו ובמס' סופרים נמי אמרינן גבי ס"ת מסרגלין בקנה וכו' שנינו במס' סופרים ובירושלמי פ"ק דמגילה מסרגלין בקנה שמעתי משמו של רבי' יצחק בר שמואל לאו דוקא בקנה הוא הדין בסכין אלא לאפקי עופרת וכו' עכ"ל. ובאשכול ח"ב (צד 41) מצאנו בסופרים גבי ס"ת הלמ"מ שמסרגלין בקנה וכו'. ובחי' הרשב"א בגיטין (ו' ע"ב) שסרגול תורה שבכתב הלכה למשה מסיני הוא כדאיתא במגלה ירושלמי. ובמרדכי ה' קטנות סי' אלף של"ז והכי אמרי' בירושלמי הל"מ מסרגלין בקנה וכותבין בדיו ואכל השיטין קאי וכו'. ובפחד יצחק אות ספר תורה (ד' ק"ג) שאלה ס"ת מסורגל בעופרת וכו' תשובה ירושלמי דמגילה הל"מ שיהיו כותבין בעזרות בדיו מסורגל וכו' ע"ש.

פ"א ה"א וכורכין בשיער וטולין במטלית. הראשונים נחלקו בפי' כל המאמר נאן. יש מי שמפרשים שקאי על תפילין ויש שמפרשים על ס"ת. ברי"ף ה' ס"ת סי' רל"ט ירושלמי וכו' וכורכין בשיער וטולין במטלית. ובנמוקי יוסף שם: וכורכין

וכורכין וכו' כלומר אם נקרע הגרל או הקלף עושין לו מבחין מלאי. וברמב"ם ה' תפילין פרק ג' ה"ח וכשמכניסין את דפרשיות בבהים שלהם כורכין אותן במטלית ועל המטלית שיער. ובסמ"ג עשין כ"ב וטוב לכוון במטלית כדאיהא בירושלמי וכתב רבינו משה בפרק ג' בה' תפילין שיכרוך כל פרשה ופרשה במטלית ושיכרוך אותם בשער על המטלית ודבר זה להיפך בירושלמי דמגלה בפ"ק הלמ"ם וכו' וכורכין בשער וטולים במטלית וכו'. ובכסף משנה בפ"ג מה' תפילין שם כתב סמ"ג דבר זה להיפך בירושלמי וכו'. ובבית יוסף (בסוד או"ח סי' ל"ב) וכתב סמ"ג עליו ודבר זה להפך מירושלמי וכו'. וכיון להסמ"ג הנ"ל ועי' ברמב"ם בה' תפילין פרק ג' הלכה א' ובכסף משנה שם. ובאגור ה' תפילין בירושלמי אוכר כורכין בשערין ומולן במטלית החילה כורך ואח"כ מולין ובהלמוד בבלי אומר ההפך מולין במטלית וכורכין בשערין וכו'. ועי' בבלי שבת ק"ח ע"א הלכה למשה מסיני שהתפילין נכרכה בשערין וכו'. ובסמ"ק סי' קנ"ג ויש שכורכין במטלית ואחר כך כורכין בשערה על גבן והכי אמרין בירושלמי וכו' וכורכין בשער ומולין במטלית. וברא"ש ה' תפילין סי' י' הגי' כורכין בשערין. וברא"ש סוף ה' ס"ה (דפוס ש"ו) חסרות המלות הנ"ל.

פ"א ה"א ומולין במטלית ודובקן בדבק. במס' סופרים פרק ב' ה"א ובכס' ס"ת פרק ב' ה"ב מחלוקת ההנאים בזה וע"ש (ובשו"ת הראנ"ח סי' ע"ח בשאלה ד' ובמס' סופרים שנינו וכו' וכותבים על המטלית וצ"ע בכתובה זו שעל המטלית וכו' ע"ש) ובר"ף סוף ה' ס"ת מביא הירושלמי. ונראה שדעתו שעל ס"ת קאי. וכת"י בירחון אנגלי הנ"ל (צד 710) והאי דקא גרסי בני מערבא ומולן במטלית מפרש בכריהא דספרים (לפנינו במס' סופרים בפרק ב' ה"ב משוכש) דתניא ספר שנקרע מלמעלה תופרין אותו מלמטה תופרין אותו מלמעלה ומלמטה וכו' ופי' מר רב האי נא' פום (צ"ל נא' פום והן ראשי היבות: גאון פומבדיתא) בר מר רב דיוד ז"ל הכי, ס"ת שנקרע מלמעלה עליו מטלית מבחוץ היאך מלה עליו מטלית מכון קרעים וכתב שבהם זה בעד זה ועושה מטלית ממין הספר ושורה קימום במים ונותן על המטלית ומדביקה על הקרע כמדתו מבחוץ ומחזיקו עכ"ל. אבל בס' המכריע סי' פ"ה ומולין במטלית הוא מה שכתב רבינו האי גאון וצוק"ל שאחר שכתב התפילין כורכין בדוכסוסטוס ומכניסין בבהים עכ"ל וברא"ש סוף ה' תפילין ובצרפת ואשכנז לא נהגו לכוון עליהם (על התפילין) לא מטלית ולא קלף וכו' ובירושלמי אמרין וכו' ומולין במטלית וכו' וכתב הר' ברוך בס' התרומה דאין ראה משם למלית מטלית וכו'. ובספר התרומה סי' ר"ג ועוד שנינו במס' סופרים וכן איתא בירושלמי פ"ק דמגילה וכו' וכורכין בשער ומולין במטלית וכו' משמע דמירי בנקרע היריעה וכו', ושם סי' ר"ה ובירושלמי וכו' ומולין במטלית, משמע דמולין מטלית היינו כורכין קלף סביב הפרשה מיהו אין הפי' כך אלא מיירי בשיש קרע ושיכו קלף על הקרע וכו'. ובקריית ספר להמאירי (כ"ח ע"א) וזהו שאמרו בירושלמי מולין במטלית וכו'. ובשו"ת הריב"ש החדשות (מונקאטש הרס"א סי' י"ז) מא' מחכמי דורו של הריב"ש בירושלמי וכו' ונוטלין (ומולין) במטלית וכו'. ובכלבו סי' כ"א ויש כורכין אותן במטלית ואח"כ כורכין בשער בהסמ ע"ג דהכי איתא בירושלמי וכו' וכורכין בשער ונוטלין (בני' הריב"ש) במטלית ודובקין בדבק בקרע של ס"ת באמצע יריעה (ו' מלות מהכלבו בעצמו) ותופרין בנידין יריעה בחברתה (ב' מלות מהכלבו בעצמו) ואין סברא להקפיד בכריכת המטלית אם יהיה קודם כריכת

כריכת השער או אחריו וכו'. ובכ' אדם וחיה (נתיב י"ט חלק ה') ובאשכנז וצרפת לא נהגו לכרוך עליהן לא סמלית ולא קלף אלא כורכין שער בסביבותם וכן בירושלמי. ובבאורי הגר"א בשו"ע או"ח סי' ל"ב ס' כ"ד סביא הירושלמי וגורם ותולין במטלת וכו'. וכן במרדכי ה' קמנות (סי' אלף שס"ו ד' ריחא) ותולין במטלית. ועכשיו ראיתי בהצופה לארץ הגר (חיבת א' ש"ב) מאמר מר קשישא סבעל חות יאיר סי' נ"ג שהניח בצ"ע מ"ש הרמב"ם. ועי' בהערות הרב כהר"י גוטמאן נ"י. ובשו"ת מהרי"ק שורש קכ"ב הא דאהמר בירושלמי דטוליה במטלית ודובקין בדבק דקאי איריעה שנקרעה וכו' דס"ל למהר"ם דטולין במטלית קאי אתפילין כלומר שכורכין כל פרשה ופרשה במטלית וכו' ע"ש. **פ"א** הי"א ודובקן בדבק, בתשב"ץ ח"א סי' קמ"ט ולדבק במקום הנקב מעט גויל בדבק כמו שאני רואה הסופרים נוהגים ויש להם על מה שיסמכו בירושלמי דמגילה דאמרינן התם ודובקין בדבק וכו': ושם חלק ג' סי' ר"ז ושאלתך על הירושלמי שהביא הרי"ף ז"ל בסוף ה' ס"ת מולין במטלת ודובקין בדבק אם קאמר על קרע הבא בנ' שימין וכו' וכתב הרא"ש ז"ל כי הוא היה רוצה לעשות מעשה למלות במטלית ולדנוק בדבק ורבו מהר"ם מרוטנבורג לא הניחו לסמוך על בעל התרומה וכו' ואיני יודע מעם להשמטת הרמב"ם לזה הירושלמי וכו'. ובשו"ת הרשב"ש (בנו של התשב"ץ) סי' קכ"ו תשובה הסופר הוזה בשתים טעה האחת שדבקו בדבק ולא תפרו בנידין וכו' והא דאמרינן במס' סופרים ואיתא נמי בירושלמי דמגלה כתבו הרי"ף ז"ל בהלכותיו סוף ה' ס"ת דובקים בדבק וטולין במטלת כתיב בספר התרומה דזה מיירי בספר תורה שנקרע הדף מעצמו וכו'. ושם סי' ק"ג ובכאן היה מעשה בספר תורה שנקרע יותר משלש שימין והרב ר' יצחק פרכת ז"ל אסר לתפור וכו' וחזר הר' יצחק ז"ל והודה לרבוי ועדיין הוא הספר בבית הכנסת שלנו ואנחנו קורין בו וטלו עליו כמלית כדאיהא בירושלמי וכו' דובקים בדבק וטולין במטלית וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ב יש לפרש ודובקין בדבק בקרע ס"ת וכו'. ובשו"ת יכין וכו' (מנכדו של הרשב"ץ) חלק א' סי' כ"ג דין זה של דיבוק המלאי מבחוץ לא נזכר כי אם בירושלמי וכו' וטולין במטלית ודובקין בדבק וכו' ואעפ"י שיש מי שספרש שלא נאמר הירושלמי הוזה אלא לענין תפילין של יד שמצריך לד' פרשיות הכתובין כל פרשה לבדה לדבק אותם בדבק וכו' אבל זה הפירוש שמפרשים הברייתא הזאת גם הירושלמי הוזה לענין תפילין לא נתחזר וכו' ולשון מולין במ"ת מלשון מלאי בלשון רו"ל וכו' וע"ש שמאריך בפי' הירושלמי דילן. ובמרדכי ה' קמנות סי' אלף ת"ג בירושלמי וכו' ודובקין בדבק וכו' ויש לפרש דובקין בדבק אם נקרע ס"ת כאמצעות היריעה.

פ"א הי"א ותופרין בנידין. יש שמפרשים על ס"ת ויש שמפרשים על תפילין. ברמב"ם ה' ס"ת פרק ט' הי"ג וכשתופרין היריעות וכו'. ובמגדל עז שם: בירושלמי פ"ק דמגילה. ובס' התרומה סי' ר"ג וכן איתא בירושלמי ותופרין בנידין וכו' ט"מ האי מילתא ותופרין בנידין מיירי לתפור יריעות זו אצל זו וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ה מוכיח במס' סופרים ובירושלמי שלהי פ"ק דמגילה שהבא לתפור יריעות וכו'. ועי' בבבלי מכות י"א ע"א מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה בזה. ובשו"ת תרומת הדשן סי' נ"א הא דאמרינן ותופרה בנידין קאי אתפירה דיריעות זו לזו וכו'. ובשו"ת חות יאיר סי' קצ"ב אות י"ג נכרכות בשערן ונתפרות בנידין פי' בתפילין וכו'. וככת"י בירחון אנגלי הג"ל (צד 685) ולמדנו

ולמדנו שכל עולמיא דבעינן לתפילין כוהיה בענין לספר תורה וכו'. ובשו"ת הריב"ש החדשות סי' י"ז מאחד מחכמי דורו שאלת אם מותר לתפור ס"ת באותם מיהרים וכו' תשובה אכרא דס"ת פסול אם תפרוה שלא בנידון דוקא ולא דאתאמרא הלכה למשה מסיני בהו דתפילין בלחוד הוא דגרסי בפ"ק דמגלה בירושלמי הלכה למשה מסיני וכו' ותופרין בנידון וכו'. וברא"ש ה' תפילין סי' י' הגי' ותופרין בנידון. אבל בסוף ה' ס"ת ותופרין בנידון.

פ"א ה"א וכשהוא תופר יהא תופר כתפר הזה. בס' התרוסה סי' ר"ג וכן איתא בירושלמי וכו' וכשהוא תופר יהתפר כתפירה הזאת משמע דמיירי בנקרע הדיעה וקאמר שמכחוץ ישים מטלית וכו'. ושם סי' ר"ט ובירושלמי פ"ק דמגילה יש כורכן בשיער ותופרין בנידון וכשהוא תופר יהא תופר כתפירה הזה, צריך עיון מהו האי כתפירה הזה אם רוצה לומר כדרך שאר הפירות תופרי בגדים בשפת הבגד תופרים וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ה מוכיח כמס' סופרים ובירושלמי שלהי פ"ק דמגילה שהבא לתפור יריעות ס"ת זו לזו צריך שתהיה התפירה מבחוץ וכו'. וברא"ש ה' תפילין עם הרי"ף סי' רנ"ו. ובירושלמי דפ' ב' (צ"ל בפ"א) דמגילה וכו' וכשהוא תופר יהא תופר כתפירה הזאת (כתפר הזה) ומדקאמר בתפירה הזאת משמע כדרך כל תפירה של תופרי הבגדים וכו'. ובמרדכי ה' קמנות סי' התקנ"ח דבירושלמי ס"ת אין תופרין אותה במקום הכתב אלא מבחוץ וכו'. ובעיני נראה שחזר כאן בירושלמי אייה מלוה איך תופרין. וגם מה שהביאו הראשונים הג"ל מהירושלמי שצריך שתהא התפירה מבחוץ גם זה ליתא מפורש בירושלמי. ובסמ"ג סופרים פרק ב' ה"א (הוצאת מיללער ז"ל) אין תופרין במקום הכתב מבפנים אלא מבחוץ. ובסמ"ג ס"ת ספ"ב וספר שנקרע שולה עליו מטלית מבחוץ. וטובא המס' סופרים בהג"מ ה' ס"ת פ"ט הי"ג. ובמרדכי ה' קמנות (ד' ריווא סי' אלף שב"ו) דהא דאמר בירושלמי ס"ת אין תופרין אותה במקום הכתב אלא מבחוץ קאי אהך דקתני הכא (במנחות) שני שימין יהתפר וכו'. ועי' מס' סופרים (הוצאת שאנבלום ז"ל). וכל זה נובע מירושלמי שחזר לפנינו.

פ"א ה"א וצריך שיהא משייר וכו'. מס' ספרים פ"ב ה"ב. וכנוסחתינו בן מובא מירושלמי בנמוקי יוסף ספ"א בבבא בתרא. **פ"א** ה"א עשה סוף הדף שיהא לתחילתו פסול. במס' סופרים פ"ב ה"ב עשה סוף הדף לתחלתו פסול. ועי' בפ"י נחלה אריאל שהביא הירושלמי. ובס' רנ"ל ישרה עשה סוף הדף לתחילתו ר"ל מ"ש בסוף הדף כתב עוד פעם בהתחלת דף השני הסמוך לו.

פ"א ה"א מלמעלן שתי אצבעות וכו'. סופרים פרק ב' הלכה ד' וע"ש. **פ"א** ה"א וצריך שיהא משייר בין ספר לספר וכו'. בחי' הרמב"ן לבבא בתרא ד' י"ג ע"ב (וויניציא רפ"ג) ולמדתי פי' זה ממה שמצאתי בירושלמי במס' מגילה וצריך שיהא משייר בין כל (ליתא) ספר וספר כמלא (כמלוא) ארבע וכו'. **פ"א** ה"א ובנביא נומר בסופו ומתחיל בראשו. בכבלי בבא בתרא י"ג סע"ב בין חומש לחומש של תורה ארבעה שימין וכן בין כל נביא לנביא. וע"ש בגליון. ובקריה ספר להמאירי (כ"ה ע"ב) כביא ביה גירסאות שונות. ובשמה מקובצת שם כב"ב הביא נ"כ נוסחאות שונות בזה המאמר.

פ"א ה"א וצריך שיהא נומר באמצע הדף וכו'. מובא הירושלמי בשנים קלים מהריצב"א בתוס' בבא בתרא י"ד ע"א ד"ה ומסיים. ובחידושי הרמב"ן

בפ"ב

בכ"ב י"ג ע"ב. ובהגהת סימוני ה' ס"ת פרק ז' אות ל' מובא התוס' הנ"ל בשנויים. ובאגודה ב"ב סי' ל"ב כדאמרינן בירושלמי וכו' וצריך שיהא נומר באמצע הדף ומתחיל באמצעיתו ובגביא מסיים (גומר) בסופו ומתחיל בסופו (בראשו) וכו'. ובחתם סופר (חלק יו"ד סי' רנ"ה) ונ"ל דכל הגאונים הללו לא חשו להירושלמי וכו' משום שנ"ל ראייה ברורה מהש"ס נגד הירושלמי והוא מש"ס מנחות ל' ע"א דאמר רב הכותב ס"ת וכו' ע"ש. וקושייתו אינה קשיא כי יוכל להיות שהבבלי והירושלמי מחולקים וגם לא זכר שהרמב"ן ובהנ"ס הנ"ל מוכאים להלכה דברי הריצב"א שבתוס' ב"ב הנ"ל.

פ"א ה"א אין עושין יריעה וכו'. מס' סופרים פ"ב ה"ו. וכס' המכריע סי' פ"ד והכי גרסינן בירושלמי אין עושים יריעה פחות וכו'. ובכת"י בירחון הנ"ל צד 688 גרסי בני מערבא אין עושין יריעה פחות מנ' דפין ולא מוסיפין (יותר) על שמונה הדא דתימר (דאת אמר) בתחלה וכו'.

פ"א ה"א ובקלפים לא נתנו חכמים שיעור. מס' סופרים פ"ב ה"ז וע"ש. ובכת"י בירחון אנגלי הנ"ל (צד 682) ולא המריחו חכמים בשיעור והינו קלף שאמרנו בתלמודנו (ב"ב י"ד) שאלו את רבי וכו' ובקלף איני יודע וכן פה שאמרו בתלמוד א"י ובקלפים לא נתנו חכמים שיעור פי' דהוה להו קלישי ולא מצי הסופר לשער הקיפו כאורכו וכן לענין הרפין כמעוט וברוב וכו' וסר רב סתהיה גא' (גאון) ז"ל נמי פריש הכי וכו' שהקלף דק הוא וכו'. ושם (צד 684) ובני מערבא גרסי לענין שיעורי יריעות ובקלפים לא נתנו בהן שיעור ומשום רבינו יהודאי גאון ז"ל אמרו ובקלף כל מה שיכול לדקק ידקק וכל מה שאינו יכול לדקק אינו נתפס על כך וכו' ורבינו חננאל הרב הגדול ז"ל אמר וכו' ואע"ג דאמרינן בירושלמי בקלפים לא נתנו חכמים שיעור וכו'. ובחירושי הרמב"ן בבבא בתרא י"ד ע"א ושבת ע"מ ע"ב אבל בפ"י רבינו חננאל ז"ל מצאתי שכתב ואע"ג דגרסינן בירושלמי ובקלפים לא נתנו חכמים שיעור וכו' ע"ש. ובר"ן פ"ה דשבת סי' שצ"ו וגרסינן בירושלמי בפ"ק דבבא בתרא (לפנינו ליתא בב"ב) בקלפים לא נתנו חכמים שיעור וכו'. ובשבלי הלקט השלם סי' ל"א והר"ר אביגדור כ"צ גר"ז וכו' דבירושלמי מגילה מוכח דיש חילוק בין גויל לקלף לענין מנין דפין וכו'. ועי' מס' ס"ת פ"ב ה"ו (הוצאת ר"ק ז"ל) ובאשכול ח"ב (צד 50) ובירושלמי אין פוחתין וכו' ובקלפים וכו' והגגיר פי' לא נתנו שיעור לארכו והקיפו ומנין שמותיו ותיבותיו. ובשמה מקובצת בבבא בתרא י"ד ע"א שמעינן דכותבין ס"ת על הקלף וכן מוכח בירושלמי של מס' מגילה דגרסינן התם בקלפים לא נתנו חכמים שיעור וכו' ור"ח ז"ל כתב ואע"ג דגרסי' בירושלמי ובקלפים וכו'.

פ"א ה"א על הגויל במקום השיער. מס' סופרים פרק א' ה"ד. ובבב"א שבת ע"ט: דוכסוסמוס במקום שיעור. ועי' בשו"ת פאר הדור לרמב"ם וסי' י"ט ובירחון הנ"ל בה' ס"ח צד 689 ובפ"ק דמגילה נמי גרסי בני מערבא וכו' על הגויל במקום שיעור. וכן הוא בערוך ערך ספר ובתוס' ריד"א במגילה ח' ע"ב וכס' המכריע סי' פ"ד. וברמב"ם פ"א מה' תפילין ה"ח כותבין במקום השיער. ובכסף משנה שם: ירושלמי פ"ק דמגילה וכו'. וכן בעיטור ה' תפילין ירושלמי וכו' במקום שער. וכן בשמה מקובצת בב"ב הנ"ל. ובקריית ספר להמאירי ד' ח' ע"א ואף במס' מגילה אמרו בתלמוד המערב על הגויל במקום שיעור וכו' ונראה שהזכר כאן גויל במקום דוכסוס' שהגויל לא הוצרך לפסול בו צד המחובר בבשר שאינו

ראוי

ראוי לכתובה אלא לא כיון אלא לדוכסוסמים וכו' ושם בר' מ' ע"א שיש להם ראייה ממה שהוכרז בשם תלמוד המערב על הגי'ל במקום שער ופרשנו שהזכור שם גי'ל במקום דוכסוסמוס או לכלל שניהם וכו'. ושם להלן ואעפ"י שבתלמוד המערב שבסמ' סגילה מוכיח בדבריהם דעל ענין ס"ת אמרו על הגי'ל במקום שער וכו'.

פ"א היא ועל הקלף במקום נחושתו. במס' סופרים הג"ל על הקלף במקום בשר (נחושתו). וכן הוא בערוך ערך ספר (דפוס הראשון) בשם הירושלמי ועל הקלף במקום בשר. ובכת"י בירחון הג"ל (צד 688) דהניא במס' ספרים כותבין על הקלף במקום בשר. וברמב"ם ה' תפילין פ"א ה"ט אם כתב ס"ת על הקלף כשר. ובכ"מ שם: דבירושלמי פ"ק דמגילה ובמ"ס פ"ק קתני גבי ס"ת כותבין על הקלף במקום בשר וכו'. וע"ש במגדל עז. ובסוף ה' ס"ת להרי"ף במקום נחושתו. ובתוס' ריד"א הג"ל במקום נחושתן. וכן בירושלמי דפוס קושטנטינא. ובספר המכריע הג"ל במקום נחושתו פי' הצד ההחתון הסמוך לבשר קורא נחושתו. ובה' ס"ת להרא"ש בסופו כדפוס הראשון: במקום נמשתו. אולם בכל דפוס האחרונים ברא"ש: נחושתו. ובעימור ה' תפילין (צד 110) ועל הקלף במקום נחושתו כדאיתא בירושלמי ומקום בשר נמי דאמרינן לאו במקום נחושתו הוא וכו'. ובקריית ספר הג"ל ועל הקלף במקום נחושתו וכו' ולשון נחושתו הוא לשון שולים ורומז לצד ההחתון שבקלף הפונה אל הבשר ולא הזכיר בו לשון בשר מפני שאינו מקום בשר כמ"ס אלא מקום הפונה אל הבשר עכ"ל.

פ"א היא אם שינה פסל. בכבלי שבת ע"ט ע"ב התניא שינה פסל אמוזיה והתניא שינה בזה ובה פסול אירי ואירי אמוזיה וכו'. ומירושלמי דילן אי אפשר לומר שזה קאי על מוזה. ובכת"י בירחון הג"ל (צד 689) ובגמרא דבני מערבא נרסי ואם שינה פסול. ובמס' סופרים פ"א ה"ד שאם שינה בזה ובה אין קודין בו. וכן הוא במס' ס"ת פ"א ה"ד. ובמס' ספרים (הוצאת שאנבלום).

פ"א היא חציו על העור וחציו על הקלף. במס' סופרים פ"ב ה"י לא יעשה חצי גי'ל וחצי קלפים. ועי' במס' ס"ת פ"ב ה"יא. וברמב"ם ה' ס"ת מקצתו על הגי'ל ומקצתו על קלף וכו'. ובכסף משנה שם: ירושלמי פ"ק דמגילה לא יהא כותב חציו על קלף וחציו על עור. ובאוד זרוע ח"א סי' תקל"ט כמדומה לי שיש בירושלמי דפ"ק דמגילה לא יהיה כותב חציו על עור וחציו על קלף וכו'. ובערוך ערך ספר (פיזרו רל"ז) חציו של (על) עור וחציו של (על) קלף. וכן הוא ברי"ף והרא"ש בסוף ה' ס"ת. ובספר המכריע סי' פ"ד לא יהא אלא (ליחא) כותבו חציו על העור פי' הגי'ל קורא עור וחציו וכו'. ובמדר יז"ד סי' רע"א ירושלמי כתב חציה ע"ג גי'ל (עור) וחציה ע"ג קלף. ובתשב"ץ ח"א סי' קפ"ט אבל חציו על הגי'ל וחציו על הקלף ועל הדוכסוסמוס (ב' סלוח ליחא ובשבת ע"ט ע"ב דתנא רבי מנשה כהבה וכו' ועל הגי'ל ועל הדוכסוסמוס כשרה) פסול וכ"כ הרי"ף ז"ל בה' ס"ת מהירושלמי וכו'.

פ"א היא חציו על עור בהמה מהורה וכו'. במס' סופרים פ"ב ה"י אבל עושה חצי גי'ל וחצי צבאים קלפים וכו'. ועי' במס' ס"ת הג"ל. וכן הוא ברא"ש וטור הג"ל ובפרדס לרש"י סי' רפ"ג אבל עושה חציה גי'ל וחציה צבאים אעפ"י שאינה סוזה מן המוכחר. ובכ"י שם מראה מקום לירושלמי דילן. ובס'

ובס' אדם וחוה נתיב ב' חלק ב' אבל עושה חציו ג'ל וחציו צבאים ואע"פ שאינו מן המוכחר כך פשוט בירושלמי פרק קמא דמגילה. ולפנינו ליתא. ובנהלה אריאל פי' על מס' סופרים (ד' ז') ה"ג בירושלמי שבסוף פ"ק אע"פ שאינו מן המוכחר וקאי אחציו ג'ל וחציו צבאים וכו'.

פ"א הי"א מסה שאתה נותן בפ"ך. בד' קושט' מן הסוהר שבפ"ך. ובמרדכי ה' קטנת סי' אלף שס"ז על עור בהמה סהורה או חיה סהורה (ג' מלות ליתא) וכו' מן הסוהר בפ"ך.

פ"א הי"א מינא דאת נותן בפ"ך. באור זרוע ח"א סי' תקל"ו כתב מורי הרב ר"ש וכו' אלא עיקר המעם כדמפרש בירושלמי פ"ק דמגילה דמגילות ומריפות אע"ג דאינו מותר בפ"ך מינו מותר בפ"ך עכ"ל. ובקריית ספר להמאירי (ג' ע"ב) כבר פירשו שם המעם שאחד המין אנו הולכים וכל שמינו מותר לפ"ך וכו'. **פ"א** הי"א ועושין עמוד לספר בסופו וכו'. מס' סופרים פ"ב ה"ה ומס' ס"ה פ"ב ה"ה וע"ש בהערות. ובתוס' ב"ב י"ג ע"ב ד"ה ועושה ובהדיא נרסין בירושלמי בפ"ק דמגילה עושה (ועושין) אדם (ליתא) עמוד לספר תורה (ליתא) בסופו עכ"ל. ובר"ש וברא"ש ידים פרק ג' משנה ד' ובהדיא אמרו בירושלמי בפ"ק דמגילה ועושה עמוד לספר בסופו. וכונתם לפרש לספר לס"ת כמו שהביאו התוס' הנ"ל בפירוש. אבל בחידושי הרמב"ן בבבא בתרא י"ד ע"א בירושלמי ועושין עמוד לספר בסופו ולתורה (לתורה, וכני' הרמב"ן בד' קושט' שנינא) מכאן ומכאן (מיכן ומיכן). ובכת"י בירחון אנגלי הנ"ל (צד 711) תניא (ב"ב י"ד ע"א) כל הספרים גוללין לתחילתן (מתחילתן לסופן, וע' בחי' הרמב"ן: שם) וכו' ובמגילה נרסו בני מערבא ועושין עמוד לספר בסופו ולתורה (לתורה) מכאן ומיכאן וכו'. וכן הוא במרדכי ה' תפילין. וזה כנירסתינו ולא כני' התוס' ודד"ש הנ"ל. ובאגודה (ד' רכ"ז ע"ב) עושה עמוד בסוף הספר ובתחילתו (ליתא) ולתורה מכאן ומכאן. ובפי' על מס' סופרים נחלת אריאל בירושלמי דמגילה א"י ועושה עמוד לספר וכו' ע"ש שנים קלים. לעזי מעתיק הירושלמי בנוסח הדפוס.

פ"א הי"א לפיכך גוללין הספר לתחלתו. בבבלי בבא בתרא י"ד ע"א כל הספרים נגללים מתחילתן לסופן וס"ת נגלל לאמצעיתו. וזה ההיפך בירושלמי דילן. אולם בבבלי שם נירסאות שונות בהמאמר הנ"ל. כמו שנראה מגי' הכת"י הג"ל וכו' הרמב"ן הג"ל וביד רסה שם. ובשם מקובצה בבבא בתרא י"ד ע"א: ובמס' סופרים שהוא מקובלת מנהגן של ישראל שחבריה חכמים הראשונים שנו שם כל הספרים נגללים סופם לתחלתם. (כעין זה בלקוט' להרמב"ן במגילה כ"א ע"ב מצאנו במס' סופרים שהוא נמרא ירושלמית ממנהגן של אבותינו וכו'). ובכת"י בירחון הנ"ל צד הג"ל לפיכך גוללין את (ליתא) הספר לתחילתו ואת (ליתא) התורה לאמצעיתה. ובאגודה הנ"ל לפיכך גוללין הספר לתחלתו ולהתוב לאמצעיתו (והתורה לאמצעיתה).

פ"א הי"א ר' שמואל ר' ועורה. בד' קושט' ר' שמואל בר זעירא. ור' שמואל בר זעירא נזכר במדרש במדבר רבא פ"ג אות ח'.

פ"א הי"א אפי' שהי יריעות. בכת"י בירחון הנ"ל ואפילו (אפילו) שהי יריעות פי' האי דאמרינן לאמצעיתו לאו לאמצעיתו מס' אלא אפילו שהי יריעות מצד אחד ושהי יריעות מצד אחר סניא וכו' ובלבד במקום (מקום) התפר עכ"ל.

פ"א ה"א שמואל בר שילת. וכן לעיל בזה הלכה שמואל בר שילת משמיה דרב הלכה כמי שאומר פתחה וכו'. וכן לקמן פ"ד ה"ג שמואל בר שילת בשם רב. ובברכות פ"ו ה"ב שמואל בר שילת בעא קומי רב ואית דאמרין בעון קומי ר"ש בר שילת וכו'. וכן בפאה פ"ח ה"ה ועוד בכ"ס. ונראה ששני רב שמואל בר שילת היו. לאחד קראו שמואל בלא רבי.

פ"א ה"א ספר שאין עליו ספה וכו'. מס' סופרים פ"ג המ"ו. ובנחלת אריאל שם דאי לא אפיך איכא בזיון ספי כ"ה בגמרא דידן ובירושלמי מנילה אי' כדי שלא יתבזה הכתב והיא היא.

פ"א ה"א כל האותות הכפולים וכו'. בכת"י בירחון אנגלי הנ"ל (צד 700) ואחר ימים הרבה מצאתי תשובה לרבינו שדירא נאון ורבינו האי נא' ז"ל וכך אמרו אבל אשר אמרתם למה לא שמו רבותינו סימן שלהם על הסדר במנפ"ץ כך שמענו כיון שהשמעה כך צופים אמרו שכו את הסימן מנצפ"ך כלומר מן צופ"ך באו אלה ומצאתי עיקרא דהאי סברא לבני מערבא במס' מנילה והבין גרסי כל האותיות (האותות) הכפולין בא"ב כותב את (ליהא) הראשונים בתחילת התיבה וכו' ע"ש שהעתיק כל המאמר בשנים קלים עד תימן הימנה. ובמאור עינים פנ"ו בירושלמי דמגלה פ"ק וכו' אנשי ירושלים היו כותבין ירושלים וכו'.

פ"א ה"א ר' ירמיה בשם ר"ש בר רב יצחק. בד' קראט' ר"ש ר' יצחק. וכן העתיק לעזר. ובבבלי מנילה ב' ע"ב אמר ר' ירמיה ואיהימא ר"ח בר אבא וכו'.

פ"א ה"א שהתקינו לך הצופים. כריסב"א מנילה דמשמע צופים אמרו וכאלו בעי לומר מן צופ"ך וכך הוא בירושלמי. וכתום' מנילה ב' ע"ב ד"ה ועוד פיר"ה ז"ל שהגיה בספר הישר מנצפ"ך צופים אמרו וכו'.

פ"א ה"א סמאמר למאמר. במנהיג (ד' ל' ד. ברלין) בירושלמי התורה ניתנה (ב' סלות ליתא) סמאמר למאמר מנאמן לנאמן וכו'. ובספר הישר לר"ה ס' ל"ב ובתלמוד ירושלמי וכו' והיו דורשים כן סמאמר למאמר ניתנה תורה למשה מסיני (ד' סלות ליתא) כנאמן וכו' ספה אל פה וכן הוא אומר פא"פ אדבר בו (ח' סלות ליתא) ומשום האי מעמא היקנו צופים מנצפ"ך עכ"ל וראה בילקוט המכירי משל' ב' י'.

פ"א ה"א ר' ליעזר ור' יהושע הוון מינהון. בפ"י רב נסים נאון בשבת ק"ד ע"א בתחילת בראשית דר"א אמרו וכו' ויש אומרים ר"א ור"י ור"ע (בירושלמי ליתא) היו וכו' ומשכחה לה בגמרא דבני מערבא בפרק כנלה נקראה עכ"ל. ובהוס' שבת ק"ד ע"א ד"ה א"ל בירושלמי ובכראשית רבה (פ"א) קאמר דר' אליעזר ור' יהושע הוון מאותן דרדקי וחולק על הש"ס שלנו עכ"ל. ובחידושי הרמב"ן בשבת שם ובירושלמי דמנילה כהו מנצפ"ך וכו' ר"א ור"י מנהון היו; וכוחלפת שיטה זו סההיא דמס' מנילה דהכא ששמע סתמא דעל הפתחות אמרו וכו' ע"ש. ובס' הישר לר"ה ס' שליב אלא הני בתלמוד ירושלמי וכו'.

פ"א ה"א י"ג דבר שינו חכמים וכו'. במכילתא נא ובבבלי מנילה ס' ע"א ובמס' סופרים פ"א ומס' ס"ת פ"א ה"ט בשנויים.

פ"א ה"א אמו של הלמי הכלך ארננתא הוות שמה. בד' קראקא וקראמאשין ארננתא הוות שמה. והס"ס המעה גם את לעזר קאהום ואסמראו שכן העתיקו הירושלמי בספריהם. ור"ק ז"ל בהנהותו לט' ס"ת העתיק ג"כ במ"ס; ארפתא.

פ"א

פ"א היא קדוש ל' מלמטן. בכת"י בירחון אנגלי הנ"ל (צד 694) ובמגלה נקראת גרסי בני מערבא נמי קדש ל' מלמטן והשם מלמעלן.

פ"א היא כתב א' ד' מ"י וכו' הרי אילו נמחקין. בד' קושטמניא כתב אלף דל"ה סאדתי וכו'. ובפי' רבינו חננאל בשבועות ל"ה ע"ב גרס: ה"ר כתב א"ד מאדני וכו' אין נמחקין. ובהוס' שם ע"א הביאו פי' רבינו חננאל הנ"ל. זע"ש בהגהת הב"ח שהביא ירושלמי דילן שה"ז נמחק. ובאשכול ח"ב (צד 55) ור' חננאל כ' אד מאדני אינו נמחק משום שהוא שם הכיבוד אבל בירושלמי הגי' להדיא דנמחק עכ"ל. ובפסקים של סהר"י אשכנזי סי' קע"א והתוס' פרק שבועות העדות כתבו בשם רבינו חננאל דא"ד סאדני אינו נמחק וכו'. וכן העיר על התוס' בדרכי משה ז"ר (סי' רע"ח) מירושלמי דילן ומסיים וזע"ש שפסק ר"ח שלא כדברי הירושלמי עכ"ל. ועי' מס' סופרים פרק ד' ובמס' ס"ה פ"ד ה"א. ובחי' ר"י בן מינאש לשבועות שם (בגנזי ירושלים ד' ח' ע"ב). ובפרדס לרש"י סי' רפ"ג. ובאמת נראה שגי' רבינו חננאל בכבלי שבועות ל"ה ע"ב היתה: א"ד סאדתי אין נמחקין. וכן הגי' בכת"י בגמ' שם. עי' דקדוקי סופרים שם הערה ב'.

פ"א היא כתב יו"ד ה"א מארבע אותיות וכו'. ברמב"ם ה' יסודי התורה פ"ו ה"ד כתב אלף למ"ד מאלהים וכו' ובכסף משנה שם וכן מפורש במס' סופרים ובירושלמי פ"ק דמגילה הכותב אל מד' אותיות י"ה מד' אותיות אינם נמחקין מפני שיש שמות כיוצא בהם עכ"ל וזה סבואר וכו'.

פ"א היא כללו של דבר וכו'. בכת"י בירחון הנ"ל (צד 696) ת"ר כתב אלף ול' וכו' איתא נמי בכריתא דספרים ופירשוהו בגמרא דבני מערבא כמגילה כללו של דבר כל שכיוצא בו שם מתקרי (סתקים) עכ"ל.

פ"א היא הני רי"א וכו'. בכת"י בירחון הנ"ל (צד הנ"ל) ואע"ג דגרסי בני מערבא הני ר' יוסי אומר וכו' והיו (היו) מוחקין צבאות וכו' אפילו הכי לית הלכתה כותיה דהא כהדיא אמרינן בגמרא דידן (שבועות ל"ה ע"ב) אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי עכ"ל. ובחי' הריטב"א בשבועות שם טרם בגמרא הנ"ל אמר שמואל הלכה כר' יוסי. וכן גרס הבה"ג. ובהוס' שם ע"א הכי גרסינן אין כהלכה כר"י וכו'.

פ"א היא של בית חנינה. כנחלה אריאל פי' על מס' סופרים (ר' י') בירושלמי הגי' של בית חנינה (חנירה). ועי' לעיל בוו ההלכה הנרא אחי וכו'.

פ"א היא כל השמות הכתובים באבינו אברהם וכו'. בשניים בבבלי שבועות ל"ה ע"ב ובמס' סופרים פ"ד. ובכת"י בירחון הנ"ל (צד הנ"ל) וגרסי בני מערבא וכו' כל השמות הכתובים וכו' שאילולי (ואילולי) אלהים וכו'.

פ"א היא אלו שמות שאינן נחלקין וכו'. מס' סופרים פ"ה היא ומס' ספר תורה פ"ה בשניים. ובכת"י בירחון הנ"ל (צד 705) גרסי בני מערבא במס' דמגילה אלו שמות שאינן נחלקין וכו'. ובתשב"ץ חלק א' סי' קע"ו וכן עמ"א וכו' אמרו בירושלמי שאינן נחלקין וכו'. ובאר תורה (ר' ה' ע"א) ובירושלמי דמגילה ד' ע"ב (כן בד"ו) המצא אלו שמות שנחלקין וכו'. ובגליף בקריה ספר להמאירי (ד' י"ח ע"א) ולפיכך אל שבצוריאל שדי שבצורישדי שדי שבעמישדי כלם חול הם ונמחקין וכן מוכח בירושלמי כמגילה עכ"ל וזה שלא כנוסחתינו שאינן נחלקין.

פ"א היא אלו שמות שהן נחלקין וכו'. במס' סופרים פ"ה ה"י ובמס' ס"ח פ"ה ה"ב בשנים. ושם מוסיף: ר' יוסי אומר אין נחלקין. ובילקום המכירי תהלים מוזמר ק"ו את ב': סוכה ירושלמי (לפנינו ליתא בסוכה) אלו שמות שהן נחלקין וכו' וכן כמגילה ירושלמי עכ"ל.

פ"א ה"א וחרה אף. נפלא להבין מה זה שהן נחלקין? ובאהבת ציון ירושלים בברכות (צד 52) הבאתי בשם הרבה מהראשונים שהביאו מהירושלמי שלא נמצא לפנינו שצריך ליתן ריח בין וחרה אף דלא לישתמע וחרף.

פ"א ה"א שמעיה מן חביבי אם יתן לי אדם ספר תלים של ר' מאיר מוחק אני וכו'. בבבלי מכות י"א ע"א אמר רב חיינן להו לתפילין דבי חביבי וכו'. וברימב"א שם ואיכא דגרסי לתילי דבי רב והיט ספר וכו'. ובהנחות מבעל מחנה אפרים להסוד י"ד: וס"ש בירושלמי בשם ר' חייא אם יתן לי אדם וכו' הא דשרי למחקם היט משום היקף אבל בלא הכי אסור למחוק וכו'.

פ"א ה"א מוחק אני את כל הללויה בתשב"ץ חלק א' סי' קע"ו בירושלמי פ' לולב הגזול ובראשון מסגילה דכלהו ספר תהלים שרי למחוק כלהו הללויה דכתיב בהו מפני שלא נתחן לקדשם וכו'. ובאהבת ציון וירושלים לסוכה (צד 113) הבאתי השניים מספרי הראשונים בכל המאמר.

פ"א ה"א הכא כפה קוסך. עי' אצו"ר סוכה צד 113.

פ"א ה"ב ת"ל משיח שאין ע"ג משיח. בד' קושמנמינא ת"ל המשיח (ליהא) משיח שאין ע"ג משיח אחר (ליתא). וכצ"ל.

פ"א ה"ב אמר ר' אילא כל מדרש ומדרש בענינו, הלשון הזה שגור בפי ר' אילא עי' אהבת ציון וירושלים ביומא (צד 32).

פ"א ה"ב משהדינן מייחדין ליה. בד' קושמנמינא משה דאין מייחדין ליה וכו'. ובס' השמרות לר"י בר ברזילי (צד 182) משה דינן מחזירין וכו'.

ובסעריך ערך משה בירושלמי דסגילה ד' ע"ב משה דאי אינון מייחדין ליה וכו'. מהר"ס לתואנו השהמש המיד בירושלמי ד' וייניציא כמו שנראה לעיל בכסה מקומות ובפרק זה ה"א צד 29 בכל זה נראה מכאן שהיה לפנינו גם בתב"י בירושלמי. ועי' באצו"ר ביומא צד 7.

פ"א ה"א וכי ר"ט אביהן של כל ישראל וכו'. בסגן אבות להרשב"ץ (פרק ב' משנה ט"ו) ובירושלמי בראשון מסגילה קודא ר' טרפן רבן של כל ישראל ובראשון ביומא אביהן של כל ישראל עכ"ל ועי' באהבת ציון וירושלים ביומא צד 10 ששם הבאתי השניים בספרי הראשונים שנמצא בכל המאמר.

פ"א ה"ב לא מעה בין תקיעה הקהל לתקיעה קרבן. בפ"י ר"ש משאנן מצודע פ"א שר' טרפן היה גם קודם החורבן כראיתא בירושלמי וכו' ובסגילה פ"א שמעה בין תקיעות קרבן לתקיעות הקהל.

פ"א ה"ב במה הוא מתמנה וכו'. עי' באהבת ציון וירושלים ביומא צד 11. ובס' זכרון תורה משה (ד' י"א ע"ד) סגילה (ירושלמי) סמיכה או מני במה היה וכו' יע"ש.

פ"א ה"ג במשנה זה הכלל כל שהוא נידר ונידב וכו'. בתום' זבחים ק"ז ע"ב ד"ה ר"ש ואי היו גרמינן במגילה זה הכלל נידר ונידב בלא כל הוה ניחא ליה וכו'. ובסתנ' דבני מערבא זה הכלל כל שהוא נידר ולא נידב אינו קרב בבמה. וזה שלא כנוסחתינו, אבל באמת נראה שחסרון שם וצ"ל כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה וכל שאינו לא נידר וכו', והסופר השמיט מן נידר לנידר.

פ"א ה"ג ר' יוחנן עבד וכו'. באור זרוע ח"ב סי' שע"ב בירושלמי ר' יוחנן עבד תלה שנין (פלג) דלא נחת לבית ועדא (ועדא) מן צערא (כן בר' וייניציא אבל במדרש שה"ש פסוק דודי לי ר' יוחנן אתייסר ועבד חשש בצמר מורייה ג' שנין ופלג וזהו שם חלי ועי' אהבת ציון וירושלים בשבת צד 140) ובסיפא

חמא

חמא ר"א (בחילמיה) למחר סיני נחת ומחדת לון (לכון) מילה עאל וכו' אלו בנדים (ב' מלות ליתא) שדוה משמש בהן (ליתא) בכהונה גדולה וכו' לפיכך נימלה מהן עבודת מוכח וניתנה לשבט לוי שלא היו באותה מעשה שנאמר ויאספו אליו כל בני לוי (י"ח מלות אחרונות ליתא) עכ"ל. בירושלמי זבחים הגדפס בימינו ד' ע"ז ע"ב וכן בר' נ"ב ע"א העתיק המאמר כפי נוסחת הדפוס. וכן בדורות הראשונים ח"ב ד' קס"ו.

פ"א הי"ג אמר ר' לוי שכר ה' וגי'. בילקוט המכירי ישעיה י"ד אות ה' לפיכך כשהוקם המשכן צווחו הבכורים וזו וכן בירושלמי דמגילה אר"ל שבר ה' מטה רשעים שבט מושלים (ב' מלות ליתא) אלו הבכורות שהן הקריבו (שהקריבו) לעגל תחילה עכ"ל.

פ"א הי"ג פשט ר' לעזר לחברייא וכו'. בדפוס קושטנדינה שיהיו תמימים (ליהא) ושלמים באכריהם. וננידסתינו בירושלמי כאן כן הוא בירושלמי פסחים פ"ט ה"ד ובסוטה פרק ט' ה"ה. ובירושלמי על זבחים הגדפס בימינו ד' ע"ז ע"ב הני ר' חייא (העתיק התוספתא וזבחים פי"ג בשם תני ר"ח) וכו' תמימים ובעלי מומים מנין וכו' פשיט לן ר' לעזר וכו'. וזה כנ"ל הבבלי וזבחים קט"ז ע"א ולא כנ"ל הירושלמי המימים ולא בעלי מומים. ובבבלי ע"ז ה' ע"ב וש"נ דא"ר אלעזר מנין למהוסי אבר דאסור לבני נח דכתיב ומכל החי וגו' אמרה תורה הבא בהמה שחיון ראשי אברים שלה וכו'. וע"ד הלשון פשט ר' לעזר ראה אהבה ציון וירושלים בברכות צד 82.

פ"א הי"ג אמר לישראל לסייעו וכו'. ברמב"ם ה' מעשה הקרבנות פי"ט הט"ז ואסור לסייען ולעשות שליחותן וכו'. ובמשנה למלך שם ומ"ש רבינו ואסור לסייען הוא בירושלמי פ"ק דמגילה הי"ג וע"ש.

פ"א הי"ג גנוז אבניו. הרב ר"א עפשטיין מניה: גנוז אבניו.

פ"א הי"ג בנין ר' רומנוס. בבכורים פ"א ה"ה ובקרושין פ"ד ה"ז בדו"ו ושלח רבי את רומנוס לכודקה. אבל ביבמות פ"ח ה"ב ושלח רבי את ר' רומנוס לכודקה. וברש"י יבמות ס' סע"ב רומנוס גרסינו. ועי' אצ"ר בשבת צד 59. **פ"א** הי"ג מן ליתן לעלמא דאתי וכו'. הירושלמי מובא בשנים בס' חסידים ס' תקל"א ובתוס' ע"ז י' ע"ב ד"ה וזו וע"ש. ולקמן פרק ג' ה"ב ועי' מ"ש שם. **פ"א** הי"ג כל ערל לא יאכל בו. בירושלמי סנהדרין פ' חלק ה"ז מוסיף: הדיא אמרה דלא איתנייר אנטולינוס. ולפינו כאן ולקמן פ"ג ה"ב חסרות ה' מלות הללו. ובתוס' ר' אלחנן בע"ז י' ע"ב ד"ה אנטולינוס בירושלמי מגילה מדקדק אם נתנייר אנטולינוס וכו' הדיא אמרה דלא איתנייר אנטולינוס פי' עד עתה כיון דשמע כן אול ונייר וכו' עכ"ל. ובירושלמי זבחים הנ"ל ד' ע"ז ע"א הני' כמו שהוא בדפוס.

פ"א הי"ג נחום איש קודש הקדשים וכו'. ירושלמי ע"ז פ"ג ה"א וע"ש בהלכה י"ג ובפי' רבינו חננאל, בע"ז נ' ע"א. ובבבלי ע"ז שם: מאן נינהו בנין של קדושים ר' מנחם (נחום) בר' סימאי וכו'.

פ"א הי"ג דא"ר חזקיה ר"א בשם ר"ל וכו'. מדרש ההלים מזמור כ"ב אות כ"ט. וביקרא רבה פ"ג אות ב'.

פ"א הי"ג ר' לעזר ור"י בר חנינה ר' לעזר אמר שלמים וכו' ה"י ב"ח אמר עלות הקריבו בני נח. בבבלי זבחים קט"ז ע"א דאיתמר ר"א ור"י בר תנינא חד אמר קרבו שלמים בני נח וחד אמר לא קרבו וכו'. ובירושלמי

מפורש

מפירש שד' לעזר אמר שלמים הקריבו ב"ג. ד"י בר חנינא הוא האמר עולות וכו'.
פ"א ה"ג אתפליג יודיה בי ר' ה' ינאי וכו'. כובדים קמ"ו ע"א בני
 ר' היא דביב"ל וכו'. ועי' בגליק שם. וכדתע לא נזכר מסכילהא ריש יתרו
 מסחלוקה התנאים בזה?

פ"א ה"ג עזרי צפן זה העולה וכו'. המקד בסדר עולם פרק ז' וע"ש בהערותי.
פ"א ה"ג מה עבר לה ר' יוסי בר תיגנה. הגי' הסה הלא ר"י ב"ח סוכר
 שעולת הקריבו ולא שלמים ולדרידה לא קשיא מירי. ובקרבן עדה הגיה ה"ג
 מה עבר לה ר' לעזר. וכן הגיה בגליק בדפוס קראמאשין. ובמדרש ויקרא
 רבה פ"ט אות ו' מה מקיים ר' אלעזר לקרייה דר' יוסי ברבי חנינא עזרי צפון
 לבשיהעזרו וכו'. ובמדרש חזית פסוק עזרי צפון מה מקיים ר' אלעזר קרא
 דין עזרי צפון ובאי הימן לבשיהעזרו וכו'.

פ"א ה"ג דבר שהוא בא לירי ישרה וכו'. בפתיחה למהר"ש סיריליו ז"ל
 ד"ה ינשמענה התם (בירושלמי) אמרינן דבבמה קרב עולה ושלמים דהני
 דבר של ישרות אבל לא דבר של חובה וכו'. והמיל' היצין סימן השאלה על
 מלת ישרות ומניה: רשות, זה ללא צורך, ועי' לעזר.

פ"א ה"ג הני אף הנסכים. בתוספתא זבחים פ"ג במת יחיד אין נסכים
 דברי ר' מאיר וחכ"א מעונה נסכים. ועי' זבחים ק"א ע"א. ובספרי שלח
 ק"ו נ"ב מחלוקה תנאים בזה וע"ש. ובירושלמי דפוס קישמנמינא כאן: הני
 אף הנסכים אר"י ליה כאן נסכים (ו' מלות ליתא בדו"ו). ושיבת ר' יוחנן
 כשיבת אחר מהתנאים הנ"ל.

פ"א ה"ג מנין לשוחט לפסח וליחיד וכו'. בספרי ראה קל"ב וזבחים קי"ד
 ע"ב בשניים. ובספר מעשה נסים (צד 11) תשובת ר"א בנו של הרמב"ם וז"ל
 אמנם כבר יקשה ע"ז כי אז הוא אימור כרת בכלל כל הזבחים כמו שהקשו
 בתלמוד ירושלמי על דברי הברייתא מנין לשחט את הפסח בבמת יחיד בשעה
 איכיה בכות בכרת עכ"ל ועי' בכסף משנה פ"א מה' קרבן פסח הלכה ג'.

פ"א ה"ג בשוחט משש שעות ולמעלן וכו'. במ' ברכת אברהם לר"א בן
 הרמב"ם שאלה ו' והא כבר מוקמי לה בירושלמי כגון ששחטו משש שעות
 ולמעלה שלא לשבו בשעה התר במה ולמה שלא לשבו שלא האמר שלמים
 הן והן כשרים וכו' ובתשובה שם: ואותן הדברים שאמרת להעמיד דברי הירושלמי
 שנראה מכללן ומפרטן שאהה סוכר שבקרבנות צבור שהקריבן בבמת יחיד בשעה
 התר במת חייב כרת ולפיכך מאי שנא פסח מהן עד שלא יהיה בו כרת
 כדאברהם טעות גדולה עד לסאר וכו' ע"ש.

פ"א ה"ג עולה הבאה מחמת אשם וכו'. בפתיחה לר"ש סיריליו ז"ל (למס'
 ברכיה) דגרסי' בירושלמי עולה הבאה וכו' מיבעיא ליה לר' אלעזר וכ"ש לר'
 יוסי בר חנינא (החולקים לעיל אם שלמים הקריבו בני נח וכו') עולה הבאה
 מחמת אשם כגון מותר אשם דקרב עולה והכשר לשם והעודות לכהנים וכו'
 מי אמר' הך עולה בתר אביה שייכא ומחמת אשם קא אתיא הלכך אינה
 כשרה בבמה או דילמא בתר השתא הוא דאולי' ועולה היא וכשרה בבמה
 ומיבעי' לן בין לר' אלעזר דמכשר שלמים לבני נח וכ"ש לר"י בר חנינא דלא
 מכשר ופשיט' לה מדתנן גבי קרבנות דכשרי' בבמה וכו' ע"ש.

פ"א ה"ג אר"י בר' חנינא אין הבמה וכו'. מוכא במדרש שמואל
 פ"ג אות ב' וע"ש בהערות הרב רש"ב ז"ל וכן מוכא במדרש תוליד

מומר

מוזמר כ"ו אות ו'. וביקרא רבה פכ"ב אות מ' וע"ש בהגהת רש"ש ז"ל. פ"א הי"ג אר' שמלאי דבירא א"ל וכו'. בירושלמי תענית פרק ב' ה"ח אמר ר' שמלי דיבירא אמר ליה ובדברך עשיתי וגו'. ובשרירי ירושלמי (צד 178) אר' שמלי דבירה א' ליה וכו'. ובילקוט מלכים ר"ד סוכא הירושלמי הני' אר' שמלאי הקב"ה וכו'. ובילקוט המכירי תהלים מוזמר כ"ו א"ר שמואל בדבורו עשה וכו'. ובויק"ר פכ"ב אמר ר' שמלאי הקב"ה א"ל שנאמר ובדברך בדבורך עשיתי. וכן צ"ל כאן. ובקהלת רבא פ"ג פסוק ידעתי אר' שמלאי דברורייא וע"ש במתנות כהונה ובמפרשים. ועי' בהערות הרב רש"ב ז"ל במדרש תהלים מוזמר כ"ו אות מ"ט. יש להוסיף שגם הגרז"פ ז"ל חשב במבוא הירושלמי לאמורא את ר' שמלאי דבירא.

פ"א הי"ד ויעלהו עולה. לפנינו שמואל א' ז' מ' ויעלה עולה. ובבבלי ע"ז כ"ד ע"ב ויעלהו זכר משמע וכו' ויעלה כתיב. ובירושלמי כאן לא נזכר מט"ש שם מנין לעולת נקבה שהיא כשרה בבמת יחיד וכו'.

פ"א הי"ד ר"א שקא ואליה וכו'. מדרש תהלים מוזמר ז' אות ב' וע"ש בהערות ובבבלי ע"ז כ"ה ע"א.

פ"א הי"ד חזה ושוק לכהנים וכו'. בפירש"י ע"ז כ"ה סע"א שלא הביא הירושלמי. ועי' בערוך ערך במ שגי"כ לא נזכר הירושלמי.

פ"א הי"ד ר' זעורה בשם רב ירמיה (בדפוסים אחרתים ר' ירמיה) תרומת הודה וכו'. וכן לקמן פרק ג' ה"ח ר"ז ר' ירמיה בשם רב שירת הים וכו' ופרק ד' ה"ג ר' זעורה בשם רב ירמיה העבד וכו'. וכן הוא בברכות פ"א ה"א, פ"ג ה"א, פ"ד ה"ג, פ"ו ה"ו, ופרק ז' ה"א ובערלה פ"ג ה"א ושבת פ"ד ה"ג ויבמות פ"ב ה"א ושבעות פ"ו ה"ב ובנדה פ"ב ה"א וע"ש. וכן עוד בכ"ט. וכנגד זה מצינו לרוב ר' ירמיה בשם ר' זעורא. וזהו כי שלשה ר' ירמיה היו רב ירמיה בר אבא ר' ירמיה בר תחליפא ר' ירמיה בר' שמעון (ירושלמי שבת בדו"פ פ"ג ה"א ופרק ד' ה"ג ובמבוא הירושלמי לא נזכר). עי' אהבת ציון ירושלים יומא צד 9. ובדבר פשוט הזה שגו הרבה רבנים כמו הרב בעל מעדני מלך בברכות פ' כיצד מברכין ס' ל"ה ובברכי יוסף או"ח ס' פ"ו והרב המפרש ס' העתים (צד 270 הערה ק"ב) וכן בעל דורות הראשונים ח"ב בפרק ל"ב ע"ש. וכן בסדר הדורות (צד 244) א"ר זירא אמר ר' ירמיה. והעיר שם המו"ל רק ממקום אחד מירושלמי שבת!

פ"א הי"ד ר' פנחס בשם ר' יוסה בי ר' אילעאי. במדרש שמואל פ"ג אות ה' סוכא המאמר בשניים. ושם הני' ר' אליעזר בשם ר' יוסי בר' חנינא. וע"ש בהערות הרב רש"ב ז"ל. ובמדרש תהלים מוזמר ע"ח אות י"ח ר' אלעזר ור' יוסי בר' חנינה שניהם אומרים וכו'. ולהאמורא ר' יוסה בר' אילעי מצינו זכרון גם במקום אחר. בירושלמי כתובות פרק י"א הלכה א' ר' יודן ברח לנו אהא עובדא קומי ר' יוסי שכיב מרע שאמר יתנו אותיותיו לפלוני וכו'. וגו' זו תמוה ואין להמלות: ר' יודן ברח כל פתרון. אבל בעישור (מהנת ש"כ"ט) ירושלמי ר' יוסי ברבי אילעי עייל עובדא קומי ר' יוסי שכיב מרע שאמר יתנו אותיותי לפלוני וכו'. ומהמלות: ר' יוסי ברבי אילעי, נתהפכו: ר' יודן ברח לנו וכו'. ור' יוסי בר' אילעי נזכר גם בבבלי (עי' ד"ס סוכה כ"ו ע"א) ובמדרש רבה ובפסיקתא (הוצאת הרב רמא"ש ז"ל).

פ"א הי"ד כך אהל שבשילה וכו'. בילקוט המכירי תהלים מוזמר ע"ח

את

אה פ"ד מגילה ירושלמי כשם וכו' כך דה (ליתא) אהל שבשילה נמו וכו' יבחר את שבט (בשבט) יהודה את הר ציון אשר אהב (ההלים ע"ח ס"ח, וה' מלות אחרונות מהפסוק חסרות לפנינו) וכי ביהודה בחר וכו'.

פ"א ה"ד כראש הור דה וכו'. מדרש שמואל פי"ג אה א' וע"ש בהערות. וברד"ק שמואל א' ז' ה' טובא בני' משנה: כיפה יצאת מתחוכו של בנימין לתחוכו של יוסף וכו'. ועי' בספר דברי יוסף (פרי תבואה ח"ג ד' ס"א).

פ"א ה"ד ססה שנאכלו קדשים קלים וכו'. בר' קישנמינא ססה שנאכלו קדשים קלים (ומע"ש) בכל תראה לא צריך השנה להוהיר (על אכילתו) אלא על עלייתם מ"מ השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה (ר' מלות ליתא) [ברבים י"ב י"ג].

פ"א ה"ד ר"ש בן מישא בעא קומי ר' לעזר. בזבחים קי"ח ע"ב א"ל ר' שמעון בן אליקים לר' אלעזר אמברא לי (ראה בשיטה מקובצת) א"ל כגון בי כנישתא דמעון וכו' ובירושלמי בנימין פ"ה ה"ג עוברא קומי ר' אלעזר וה' שמעון בן יקים וכו' א"ל ר' אלעזר (לר"ש בן יקים) רבי אילו יבואו וכו'.

פ"א ה"ד כגון הדא ביה מעון. בירושלמי ססה פ"א ה"ח כגון הדא ביה מעון שזרדין בה מפלסטה ועולין בה סביביריה. ובמדרש הגדול (צד 572) הגי' משנה.

פ"א ה"ד זה סימן כל זמן שארין סכפנים וכו'. עי' בפ"י רבינו חננאל במגילה ס' סעי"ב ובסוף שחיפת קדשים בתוספתא אלו דברים שבין כמה גדולה וכו' אין הארץ נתון שם וכו' ע"ש.

פ"א ה"ד הרי מעשר שני הרי הוא נאכל בכל מושב. בדפוס קישנמינא הגי' הנכונה: הרי מעשר שני הרי אין נאכלין בכל מושב. וכן בפסחים בפרק ב' ה"ר בדו"ו הרי מע"ש אינו נאכל בכל מושב.

פ"א ה"ד זאת אומרת שנאכלו וכו' עד להוציאן מסושב ליתא בר' קישנמינא.

פ"א ה"ד איה תני תני מנוחה זו שילה וכו'. בתוספתא זבחים פי"ג ובזבחים קי"ט פלוגתא ר' מאיר וה' שמעון וע"ש. ובילקום ירמיה ר' ר"צ הגי' ר' יהודה וה' שמעון. ובמ"ש בהערותי לס"ע פרק י"א הערה ג"ד.

פ"א ה"ד באהל מועד עש ארבעים וכו'. כל המאמר מקורו מסדר עולם מפרק י"א ומסקומות אחרים שם.

פ"א ה"ד ובבנין האחרון ת"כ. בכבלי בבא בתרא ג' סע"א גדול יהיה כבוד הכיה הזה האחרון כן הראשון רב ושמואל ואמרי לה ר' יוחנן ור"א חד אמר בבנין וחד אמר בשנים וכו'.

פ"ב ה"א במשנה ללעזות כלעז. וכן במתניהא דב"ס.

פ"ב ה"א במשנה והלעז ששמע אשוריה יצא. וכן הוא בסתניתא דב"ס. אבל ברפטי קראקא יזאמיר וקראמאשין והלעז ששמע וכו'. וכן העתיק לעזי ומניה מדעתו והלעז.

פ"ב ה"א אף בהלל ובק"ש המגילה. הוספתא מגילה ריש פ"ב. ובר' קושנמינא תני אף בהלל ובקריאת המגילה כן. וכן הוא בכרכות פ"ב ה"ב בדו"ו. וברמב"ם ה' ק"ש פ"ב ה"י וברוקח רפ"ג גרסו גם בק"ש. ועי' בכבלי מגילה י"ז ע"א תנא וכן בהלל וכו'.

פ"ב ה"א תנה נחמן בר אדא. בכרכות פ"ב ה"ד תנא רב נחמן בר אדא. ובירושלמי לא נמצא במקום אחר. ובסדר הדורות (צד 288) מביאו סבבלי עירובין ל"ד ע"ב ומד' פ' ע"א אבל בכת"י בגמ' לא נזכר שם. עי' דקדוקי

סופרים

סופרים שם. ויהוה נראה שצ"ל ר' נחמן בר אבא. ונוכר בכבלי ע"ז ל"ט
 ע"א וקדושין ל"ג ע"א וברי"ף מגילה סי' אלף ק"א. וכן נזכר בפסיקתא (הוצאת
 מהר"ם א"ש ז"ל ר' קפ"ב ע"א). ובשו"ת הראנ"ח סי' ע"ג והא דא"ר נחמן בר
 אבא זימנין סניאין הוה קאימנא קמיה דר' נחמן (לפנינו בכבלי מגילה כ"ג
 ע"ב הגי' והאמר רב שמואל בר אבא זמנין סניאין הוה קאימנא קמיה דר'
 יוחנן וכו') וכי הוה קרינן וכו').

פ"ב ה"א אמר ר' אבון עוד וכו'. מדרש תהלים מזמור כ"ו אות ו' וע"ש
 בהערות. ובלקוט המכירי בתהלים שם ג"כ בשניים.

פ"ב ה"א מהולל שם ה' ממזרח שמש עד מבואו. בד' קושמנמינא ליתא כ"ו.

פ"ב ה"א ר' יוסה בשם ר"א ר' זעורה בשם ר' לעזר. בד' קושמנמינא
 ר' יוסה בשם ר' לעזר. והשמיט המו"ל האמוראים האמצעים: ר' אחא ר' זעורה.

פ"ב ה"א דהני מה בין ספרים וכו'. בכבלי שכת קמ"ו ע"ב היכי דכתיבי
 בדיו דמיקים וכו' כרתניא אין בין ספרים למגילה וכו' ומגילה עד שתהא
 כתובה אשורית על הספר וכדיו (ג' סלות אחרונה ליהא בירושלמי ועי' לקמן
 בפרק זה משנה כ' ובתוס' בשבת שם ר"ה מגילה. ובתוס' במגילה מ' ע"א
 ד"ה ורב אשי). ובמאירי למגילה (י"ב ע"א) ומה שאמרו בתלמוד המערב
 והביאוה בקצת גמרות בפרק כתבי הקודש בשם ברייתא אין בין ספרים למגילה
 אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ומגילה דוקא אשורית וכו'. ובקרת ספר
 להמאירי (ד' ר' ע"ב) ומה שגורסין גדולי הרבנים בפ' כ"ב אין בין ספרים
 למגילה וכו' שכשהא היא וברוב ספרים אין גורסין כן. ובר"ן מגילה סי' אלף
 ע"ז ועוד הביא (הרמב"ן) לראיה כדאמרינן בירושלמי מה בין ספרים וכו' אלא אשורית
 משמע הא לכל דכריהם זה וזה שוין וכו'. וכן בלקוטי הרמב"ן מגילה י"ז ע"א.

פ"ב ה"א בכל לשון. ביראים הנדפס מכה"י שצ"ט בכל לשון וככל דבר וע"ש.

פ"ב ה"א תפטר שהיתה כתובה וכו'. ברימב"א מגילה י"ז ע"א ואמרינן
 בירושלמי דוקא ללעווה שאינן מכירין בלשון אשורית יצא כשקורין להם בלעז
 דסתמא לועז לא ידע אשורית.

פ"ב ה"א כהובה גיגנטון. בד' קושמנמינא כתובה גיגנטון. ועל אודה באור
 המלה הנ"ל ראה מ"ש הרב רי"ל פראפעססאר בלח בספרו מבוא לכה"ק צד 90.

פ"ב ה"א ואת אמר הכין. בד' קראקא ויטאמיר וקראמאשין וקושמ' חסר
 הטלה: אמר. ובשו"ת ריב"ש סי' ש"צ ושו"ת הראנ"ח ותימר הכי.

פ"ב ה"א ר' שמואל אמר. בד' קושמנמינא שמואל אמר (בלא ר'). וכן
 הוא בשו"ת ריב"ש הנ"ל. ובשו"ת הראנ"ח סי' ע"ג דבירושלמי וכו' דשמואל
 כדעתיה שמואל אמר וכו' וע"ש. וע"ד הני שמואל עי' באצו"ר ברה"ש צד 2.
פ"ב ה"א הלעזו יוצא. בשו"ת ריב"ש ובשו"ת הראנ"ח הנ"ל הלעזו יוצא
 בה. וכדפוס ויטאמיר בירושלמי כאן במ"ס: הלעזו.

פ"ב ה"א ר' אבהו בשם ר' לעזר יודע אשורית יודע לעז יוצא בה בלעז
 ואשורית. ובר' זיטאמיר ור' אבהו וכו'. ובירושלמי סוטה פ"ז ה"א הגי' היה
 יודע לקרותה אשורית ולעז אינו יוצא בה אלא אשורית. ובמאירי (מגילה מ"ו
 ע"א) וכן בתלמוד המערב שבמס' סיטה פרק א"נ מגלה אסתר היה יודע
 אשורית ולעז אינו יוצא בה אלא אשורית וכו'. ובלקוטי הרמב"ן במגילה י"ז
 ומפורש בירושלמי ר"א בשם ר"ל יודע אשורית ויודע לעז יוצא בה אשורית

יצא

(יוצא בה בלעז ואשורית) בלעז (ואשורית) יוצא בה בלעז עכ"ל. וכן הוא בשם הירושלמי בשו"ת ריב"ש הנ"ל.

פ"ב ה"א בלעז יוצא בה בלעז. בשו"ת ריב"ש הנ"ל אבל נראה שיש טעות בנוסחת הירושלמי דמגילה ומה שכתוב בה בלעז יוצא בה בלעז ראוי שיהיה ולעז יוצא בה בלעז וכו'. ושם כפי' שצ"א ולעז יוצא בה בלעז כך הנוסחא המדוקדקת בירושלמי וכן היתה נוסחתו של הרמב"ן ז"ל ויש נוסחאות שאין כתוב בהן ולעז אלא בלעז יוצא בה בלעז וכו'.

פ"ב ה"א מהו שיוציא ידי אחרים בלעז וכו'. ברמב"ם ה' מגילה פ"ק ב' ה"ד היתה כתובה וכו'. ובמגיד משנה שם: ואין נראה מן הירושלמי שאמרו יודע לעז יודע אשורית מהו שיוציא אחרים בלעז לא יצא (ב' מלות אחרונות ליתא) כהדא כל שאינו מחויב בדבר וכו' אלמא פשיטא להו שמי שיודע אשורית ולעז הוא עצמו אינו יוצא בלעז ע"כ בחידושי הרשב"א ז"ל וכן כהב הרמב"ן ז"ל עכ"ל. ובר"ן מגילה סי' אלף ע"ד מאריך בזה וז"ל והקשה הרמב"ן וכו' והכי משמע בירושלמי ר' אבהו בשם ר' לעזר (ה' מלות אחרונות ליתא לפנינו בראש מאמר זה ורק לעיל נזכרים) יודע אשורית וכו' סבר (ייבא) כהדא וכו' כלומר וכו' ע"ש. ושם להלן: ור' אבהו בשם ר' אלעזר דאמר בירושלמי יודע אשורית יודע לעז אינו מוציא ידי אחרים בלעז וכו'. ובארחות חיים ה' מגילה סי' כ"א ובכלבו סי' מ"ה יש אומרים שאם השומע יודע אשורית ומכירו שאינו יוצא אלא באשורית ומוכחי מן הירושלמי דבעז יודע אשורית יודע לעז מהו שיוציא אחרים בלעז ומשני כל שאינו מחויב וכו'. ובמאירי למגילה (ט"ז ע"א) ומכל מקום בתלמוד המערב אמר יודע אשורית יודע בלעז (לעז) מהו שיוציא אחרים ר"ל בלעז (לפנינו מפורש: בלעז) יבא כהדא כל וכו' ודכוותא הכא היאיל ואינו מוציא את עצמו בלעז אינו מוציא אחרים עכ"ל. וברמב"ם מגילה י"ז ע"ב ועוד אמר שם (בירושלמי) שאם הקורא יודע אשורית אינו מוציא אף ללעז שהרי לעצמו אינו מוציא בלעז וקו"ל בהדיא כל שאינו מחויב וכו'. ור"ש סירליו ז"ל (בפתחה שלו למס' ברכות) מחזיק בנוסחת הירושלמי שלפנינו ברפום וז"ל דגריסין בפ"ב דמגילה וכו' והרמב"ן ז"ל רצה ללמוד מכאן שהיודע אשורית שאין מוציא לעצמו בלעז. והוא ז"ל פי' הירושלמי כך כלומר כשם שמי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן כך זה של עצמו אינו מוציא ביון שהוא יודע לשון הקודש אינו מוציא ככו כן ללעזות. והיה לו טעות בגירסא שלו בירושלמי ולכך כתב כן וכו' עכ"ל. ובטורי אבן במגילה (י"ז ע"ב) מביא הירושלמי וכתב: י"ל דהאי ירושלמי משבשתא היא וכו'.

פ"ב ה"ב במשנה נתנמנס יצא. צ"ל ומהנמנס יצא.

פ"ב ה"ב במשנה ובקנתום וכו'. בשבת פי"ב משנה ד' ובקלקנתום. ובירושלמי סוטה פ"ב ה"ד זו שאינו בא קלקנתום. (ובשו"ת פאר הרור להרמב"ם סי' ס"ה מובא הירושלמי סוטה הנ"ל בשנים). וכן הגי' במשנה כאן בשבלי הלקט סי' קצ"ו ובכת"י בירחון אנגלי הנ"ל צד 787. ועוד בספרים קדמונים. **פ"ב** ה"ב במשנה עד שתהא כתובה אשורית. בכת"י בירחון אנגלי הנ"ל כתובות בדיו. ול"ג אשורית. וכן ליהא באו"ז ח"א סי' תקל"ד. אבל במקומות אחרים באו"ז איתא. ובתוס' ריד"א מגילה י"ז ע"א (מהדו"ה) ונ"ל דטעות היא אלא הכי גריסין עד שתהא כתובה על הספר ובדיו. ובבה"ג (רפום ברלין

צד 196) עד שתהא כהנו: אשוריה בלשון הקדש (ב' מלות ליתא, וזה עפ"י גי' התוספתא מגילה פ"ב עד שתהא כתובה אשוריה לשון עברית וכו').
פ"ב ה"ב במשנה על הספר כרזי. בכת"י בירחון אנגלי הג"ל כרזי על העור. וכן הוא במתניתא דבני מערבא ובידים פ"ד משנה ה' ובתוספתא מגילה הג"ל. ובכת"י בירחון אנגלי הג"ל (צד 882) על העור והוא הגדול וכו'.
 ובשלטי הנכודים סביב הרי"ף במגילה סי' אלף ע"ח לשון ריא"ז הרי זה וכו' על הספר שהוא עור המתוקן וכו'.

פ"ב ה"ב סירוגין קיטועין. בערוך ערך סרג (פיורו רל"ו) סירוגין לא פי' בהלמודינו אבל בירושלמי סירוסין (סירוגין) קטועין סירוגין (סירוסים) חדא פרא חדא (חד פרה חד) פי' אחד זולתי אחד כגון שקרא פסוק ומניח פסוק וקרא פסוק ג' וחוזר וקרא פסוק שני עכ"ל. ועי' בערוך ערך סרס. ובפי' רבינו חננאל במגילה י"ח ע"ב הגי' משובש. וכנסחתינו בירושלמי כן כרי"ף וברא"ש מגילה פרק ב' ובאור זרוע ח"ב סי' שע"ד ובס' אדם וחזה נתיב י חלק ג'. ובמגיד משנה ה' מגילה פ"ב ה"א ובהלכות (הרי"ף) ירושלמי סירוסין קרין (ליתא) חדא פרא חדא פי' קורא אחד וכו'. וכן באגודה סי' מ"ו. ובכפתור ופרח פרק י' ופי' פרה דלג כדאיתא בירושלמי קראה סירוגין קרא חדא פרה חדא.
פ"ב ה"ב סירוגים וחלוגלות וכו'. על זה העירותי באצו"ר שביעיה צד 83.
פ"ב ה"ב ר' בא ר' ירמיה בשם רב הלכה כר' מנא וכו'. בבבלי מגילה י"ח ע"ב אמר ר' אבא א"ר ירמיה בר אבא אמר רב הלכה כר' מנא וכו' רב ביבי סחני איפכא וכו' אמר רב יוסף נקוט דרב ביבי בידך וכו'. וזה להפך מהירושלמי. ובפי' רבינו חננאל במגילה י"ח: ובהלמוד א"י אמרו משמיה דרב (כן דרך רבינו חננאל לקצר בשמות האמוראים) הלכתא כר' מינא (מנא) שאמר משום רב יהודה שאמר משום ר"י הגלילי עכ"ל. ובמנהיג (ד' מ"ב ד. ברלין) ירושלמי ר' מינא בשם ר' יודא אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש. ובשבלי הלקט השלם סי' קצ"ח ויראים פסק כר' סנא והכי איפסק הלכתא בירושלמי. וברוקח סי' רפ"ג ק"ש ומגילה אם פסק כדי לגמור כולה חוזר לראש וכן בירושלמי בפרק הקורא את המגילה למפרע כו' עכ"ל. ובהג"מ ה' מגילה פ"ב ה"ב ודלא כשאלחות (פ' ויקהל) וספר יראים שפסקו כר' סנא וכו'. אבל בהלכות גדולות (צד 196 הוצאת מק"נ) וליתא לדר' סנא וכו'.
פ"ב ה"ב ר' ירמיה בשם רב. בבבלי מגילה י"ח ע"ב אמר ר' ירמיה בר אבא (ב' מלות ליתא) אמר רב. וכן בכמה מקומות בירושלמי סתם ר' ירמיה. ובבבלי ספורש ר' ירמיה בר אבא. עי' שבת פ"א ה"ג רב ירמיה סלק לגבי רבסי מוג ליה וכו'. ובבבלי שם ד' י"ב ע"ב ר' ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי וכו'. ובשבת פי"ט ה"י ר' אבונא בשם ר' ירמיה כחופה וכו'. ובבבלי שנת קל"ו ע"ב א"ר אבינא א"ר ירמיה בר אבא וכו'. ובבבא מציעא פ"א ה"ח ר' ירמיה בשם רב סימפון וכו'. ובבבלי בכ"ס כ' ע"ב אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב סימפון וכו'.

פ"ב ה"ב סלקין לבית רבי ושמעון. בחי' הרשב"א בברכות י"ג ע"א הגי' סלקין לבית רב ושמעון וכו'. וכדפוס וימאמיר בירושלמי כאן במ"ס: סלקין לבית ר"ש. ובר' קראטאשין סלקין לבית רבי שמעון וכו'.

פ"ב ה"ב ר' יוסה בעי היה זה צריך לפשוטה וכו'. והאבעי' לא נפשטה. אבל גירסת הר"ן פרק ד' דרה"ש סי' תתק"ס שאין זה בעיא וו"ל וגרסינן בירושלמי

בירושלמי בפרק הקודא את המגלה למפרע רבי יוסי בשם ר' יוחנן אפילו שמען כל היום יצא. והוא ששמען על הסדר (סדר) היה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה הקיעה אחת מציאה את שניהם עכ"ל. יבן הוא בחד' הרין ברה"ש ל"ד ע"ב (ירושלים תרל"ג).
פ"ב ה"ב ובקודא משערים. ברימב"א מגלה (י"ט ע"א) ומפרש בירושלמי דבקודא משערינן.

פ"ב ה"ב מנשה הוה יתיב וכו'. בירושלמי שבת פ"ו ה"ה (ברו"ו 8.2.59. לגי' הרמב"ן והארז ורוע רב יהודה בשם מנשה בר ירמיה. עי' אצו"ר שבת צד 78. ובשרידי ירושלמי (צד 80) רב יהודה בש' מניישה בר ירמיה. ובבבלי מובא כמה אמדאים בשם ר' מנשה. ואחד מהם או אולי תנא מובא שם בכמה מקומות בשם: הנא דבי מנשה, לדוגמא שבת נ"ב ע"א, שם ע"ט ע"ב, שם קמ"ה ע"א, שם קנ"ג ע"א, עירובין צ"ה ע"ב צ"ו ע"ב, יומא ע"ז ע"ב, מ"ק י"ח ע"ב לגי' ר"ח שם. מנהדרין ג"ו ע"ב שם ע"א ע"ב ומנחות ל"ז ע"ב. ובירושלמי אין זכר מכל הנ"ל.

פ"ב ה"ב הוה יתיב וכו'. במדרכי מגילה סי' תשצ"א ירושלמי מעשה (מנשה) בחד דהוה יתיב קומי ר' זעירא וקא מתנמנם (ואינמנם) א"ל חזור כך (לך) דלא כותנה ואיכא למימר דלא פליג אמתני' דאם קרא מהנמנם מאחר שהוציאה בפיו יצא אבל אם שמעה מתנמנם לא יצא. ובבית יוסף במור או"ח סי' תר"צ כתב המדרכי ירושלמי מנשה הוה יתיב וכו'. והיה לפני הב"י גי' אחרת בהמדרכי.

פ"ב ה"ב שהוא מותר בעשיית מלאכה. הירושלמי מובא בפ"ו רבינו חננאל במגילה י"ח סע"ב בלא זכרון שם הירושלמי. וכן מובא ברא"ש מגילה פרק ב' ובספר אדם וחווה נתיב ט' חלק ב' וברימב"א מגילה י"ח ע"ב ובשבלי הלקט השלם סי' ר"ג ובכלבו סי' מ"ה ובארחות חיים ה' מגילה סי' כ"ז והירושלמי מוכיח שמוהר לעשות מלאכה מדאמרינן היה כותבה דורשה ומגיה וזה נוכל לדחות שזה אפשר לומר שעת הדחק היה וכו'. ובשו"ת תרומת הרשן סי' קי"ב דבאשירי פ"ב דמגילה מיהי ירושלמי אהא דתנן היה כותב ודורשה דרא אמרה דפורים מותר בעשיית מלאכה פי' מרשרי לכתוב המגילה וכו'. ועוד בראשונים מובא הירושלמי. ולעיל בירושלמי מגילה פרק א' סה"א י"ט מיכן שאסורין בעשיית מלאכה?

פ"ב ה"ב נאמר בי"ד בכרכים. וכן ברפוס קושטמניא. וברין מגילה סי' אלף ע"ד וגרסינן בירושלמי היה וכו' נמי (נאמר) בי"ד בכרכים וכו' והאי דנקט בירושלמי בני כרכין הקורין בי"ד לרבוהא נקמיה אע"פ שהוא זמן קריאה לכל וכו' עכ"ל. וברימב"א מגילה י"ח ע"ב גרסינן בירושלמי וכו' הפתר (נאמר) בי"ד בכרכין ע"ב (בירושלמי) וכו' והא דרחיקו לאוקומי מהניהוין בי"ד לכרכין היינו למימרא וכו'.

פ"ב ה"ב שלא יפליג וכו'. ברא"ש מגילה פ"ב סי' א' ובס' אדם וחווה נתיב י' הלך ג' בירושלמי ודורשה ובלבד שלא יפליגו (יפליג) דעתם (עצמו) לעניינים (לענינות) אחרים. ובב"י במור או"ח סי' תר"צ וכתב הרא"ש וכו' והכי איתא בירושלמי ודורשה וכו'.

פ"ב ה"ב הני אין מרדקין בטעיותיה. בשו"ת הרשב"א סי' הס"ו וסי' תשכ"ז שאלת בקריאת המגילה אם צריך לכיין בכל היכה והיכה וכו' והדע

לך רבירושלמי אמר שמדקדקין גמעותיה או אין מדקדקין והשיבו דאין מדקדקי וכו'. ובכסף משנה ה' תפלה פ"ק י"ב ה"ז ולי נראה ראה מדגרסינן בירושלמי דמגלה אין מדקדקין במעותיה כגון בין יהודים ליהודיים משמע דכספר תוריה מדקדקין. ובהקדמה למנחת שי (הוצאת הרב ר"א יעללינעק ז"ל צד 11) וההם (בירושלמי) נמי נבי אין מדקדקין במעותיה מפרש כגון בין יהודים ליהודיים משמע דוקא במגלה הקלו אבל בס"ת מדקדקים וכו' עכ"ל. ובמאירי למגילה (י"ז ע"א) הקלו במגילה אע"פ שנקראת ספר מפני שנקראה אגרת נ"כ והוא שאמר בתלמוד המערב אין מדקדקין במעותיה. ובריטב"א מגילה י"ח ומ"ש בירושלמי תני אין מדקדקין במעותיה היינו במעות שאין הלשון והענין משהנה בו וכדאמרינן עלה וכו'. ובאגודה סי' י"ח בירושלמי אין מדקדקים במעותיה מדקרי יהודיים ולא חור.

פ"ב ה"ב ר' יצחק בר אבא בר מחסיה. בד' קושמנטינא ר"י בר אבא ורב חננאל וכו'. ולא הזכיר בר מחסיה כי בעל שדה יהושע המו"ל הירושלמי קצר תמיד בשמות האמוראים האמצעים כמו שיראה תמיד הלומר. וכוונתו כן טובא הירושלמי בלקוטי הרמב"ן מגילה י"ז ע"א וברא"ש ובר"ן מגילה פ"ב ובמז"ל או"ח סי' תר"צ ובהג"מ ה' מגילה פ"ב ובארחות חיים סי' ט' ועוד בכמה ראשונים. אבל בכסף ארם וחיה נהיב י' חלק ג' ובירושלמי תני אין מדקדקים במעותיה יצחק בר אבא ורב חננאל הווי יתבי קמי דרב אחא (ליתא) וכו'. ובשבלי הלקט השלם סי' קצ"ח ירושלמי ר"י בר אבא בר מחסיה ור"ח וכו'. ושם בהערה: בכ"י ב' איתא רב אחא בר אבא.

פ"ב ה"ב ה"ב וחד אמר יהודיים. לפנינו באמת ד' ז' ביהודיים, וח' א' היהודיים, וט' י"ח והיהודיים, עם שני י'. ובמנות הלוי לר"ש אלקבץ ר' קכ"ז ע"ב נמצא ששה פעמים במגלה יהודיים וכו'.

פ"ב ה"ב ר"י הוה קרי כולה יהודים. כן הוא בכל הראשונים הנ"ל. אבל במרדכי מגילה סי' תשצ"א קרי כולה יהודיים. ובלא ספק מ"ס הוא. ובמנות הלוי דנ"ל מאריך בזה.

פ"ב ה"ב שנים או שלשה תכים. בד' קושמנטינא תנים ועי' בשדה יהושע. ובבבלי מגילה י"ט ע"א שאם הטיל בה שלשה חומי גידין כשרה. וכן הוא בכה"ג הישן ה' מגילה. אבל בהלכות גדולות (צד 196 בהוצאת מק"נ) שאם הטיל בה שלשה חומי גידים כשרה. והרב המו"ל שם לא העיר מירושלמי דילן. ובארחות חיים ה' מגילה סי' י"ד וכתב הבעל העתים שאם תפר השאר בחומי פשתן והטיל לה ג' חכי גידין כשרה פי' חכי מלשון משליכי ביאור חכה והם בנידי שוק השור וכו'. קאהוט ולעווי סעתיקים: תיכין.

פ"ב ה"ג במשנה קורא כמקומו. כנפתור ופרח פי"ב קורא כמקומו וע"ש. ובתמים דעים סי' רמ"ג דהירושלמי גורם. בהמשנה ואם לאו קורא במקומו.

פ"ב ה"ג ניחא בן כרך וכו'. במלחמות הרמב"ן פ"ב דמגילה וכלשון הזה פי' רבינו חננאל ז"ל אמר רבא וכו' ירושלמי ניחא בן כרך שהלך לעיר שומנו מאחר בן עיר שהלך לכרך שומנו מוקדם למה שנינו אם עתיד לחזור אם חזר הרי חזר ואם לא נעשה מוקף עכ"ל. ולפינו בפ"י רבינו חננאל במגילה י"ט ע"א ירושלמי ניחא בן כרך וכו' ע"ש שהלשון משובש ויש לתקן מהמלחמות הנ"ל. ובחירושי הר"ן למגילה (י"ט ע"א, ירושלים תרמ"ד) שאלו חזר ויצא לו וכו' ירושלמי ניחא בן כרך וכו' ופי' הירושלמי ניחא בן כרך שהלך לעיר
שם

שאם אינו עתיד לחזור למקומו בומן קריאתם דהינו ליל י"ד וכו' ע"ש. ובתמיב דעים להראב"ד סי' רמ"ג ובירושלמי גרסינן נחא בן כרך וכו'.

פ"ב ה"ג אר"י אוף כאן וכו'. בר' קושטנמינא ליתא מלת אוף. ובמלחמות להרמב"ן הנ"ל אמר ר' יוסי (יוסה) אית (אוף) כאן בעתיד להשתקע וכו' זה לשון רבינו חננאל וכו'. וכן הוא בפי' רבינו חננאל הנ"ל ובחידושי הר"ן הנ"ל. וברא"ש מגילה פ"ב סי' ג' מיהו לישנא דהש"ס משמע דרבא (בבלי מגילה י"ט ע"א) קאי אכולה מתני' וכן מוכח מירושלמי וכו'. ובס' אדם יחווה (נתיב י' חלק א') והתוס' הקשו עליו (לפנינו בתוס' ליתא) ופירשו דהאי לא שנו חוזר לשניהם וכן בירושלמי וכו'. ולפנינו אינו מבואר יפה.

פ"ב ה"ג ר"ג בר יעקב בעי גר וכו'. כעין זה בירושלמי עירובין פ"ד ה"ה ר' נחמן בר יעקב בעא גר שטבל לאחר שהאיר המזרח וכו'. ובאור זרוע ח"ב סי' שס"ט ש"ס דמגלה נמי עיקר מצותה ביום אע"פ שנוהגת בלילה כמו כן והכי מוכח בירושלמי בפ' הקורא דמסיק ר"ג בר יעקב בעי גר שמל אחר (לאחר) שהאיר המזרח כבר נפטר מדקתני אחר שהאיר המזרח שהוא פטור לפי שכבר יצא עליו מחיוב לפטור ואם לא היה עיקר מקרא מגלה אלא בלילה וכו'.

פ"ב ה"ג בן עיר שעקר דירתו וכו'. בר"ן מגילה סי' אלף ע"ט וגדולה סזו אמרו בירושלמי בן עיר שעקר דירתו ליל ט"ו ונתחייב כאן וכאן (ליתא). ובחידושי הר"ן למגילה י"ט ע"ב מאחר שנתעכב שם אף יום ט"ו שאלו חזר ויצא לו נעשה מוקף ביום ט"ו והיה קורא כאן וכאן. והכי אמרינן בירושלמי עכ"ל. ובשלמי הגבורים סביב הרי"ף שם: ובתלמוד א"י נמצא שבן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו והלך לו לכרך נתחייב לקרות עם בני מקומו ב"ד וכן נתחייב לקרות עם בני הכרך בט"ו. ובריטב"א למגילה י"ט ע"א וגדולה סזו אמרו בירושלמי דבן עיר שעקר דירתו לכרך (ליתא) ליל ט"ו נתחייב כאן וכאן וכו' ובשו"ת הרשב"א חלק ג' (ליוורנו תקל"ח) סי' תי"ד דאלו במגילה בן עיר שנעקר קודם י"ד דירתו מן העיר לדור בכרך ולא הגיע לכרך בט"ו אינו קורא כלל שאינו לא בן העיר ולא בן כרך כדאיתא בירושלמי עכ"ל. ונירסאות שונות היו באן לפני הראשונים הנ"ל.

פ"ב ה"ג ובן כרך שעקר דירתו וכו'. בשלמי הגבורים הנ"ל וכן בן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו (י"ד, וזה ט"ס) והלך לו לעיר ונפטר מבני הכרך ומבני העיר אינו קורא לא ב"ד ולא בט"ו שהרי ב"ד לא היה בעיר ובט"ו לא היה בכרך עכ"ל ובריטב"א מגילה י"ט כמותה שאמר בירושלמי במקום אחר בן כרך שעקר לילי י"ד נפטר סכאן ומכאן.

פ"ב ה"ג בן עיר מהו שיוציא בן כרך ידי חובתו. בתוס' הרא"ש כיבמות י"ג ע"ב דאמרינן בירושלמי בן עיר אינו מוציא בן כרך וכל שאינו מחויב בדבר וכו' וע"ש בתוס' כיבמות שם. ובמאירי למגילה (י"ט ע"ב) שאלו בתלמוד הסערב בן עיר מהו שיוציא בן כרך וכן כרך וכו' והשיבו בן עיר אינו מוציא בן כרך וגו'. ובריטב"א ריש מגילה איכא מרבוחא ז"ל מאן דסבר שבן כרך הוא שקורא להם ולא בן עיר וכו' והו דעת הרשב"א נר"ו והביא ראיה מדאמרינן בירושלמי בן כרך אינו קורא לבן עיר וכן עיר אינו קורא וכו'. ובשו"ת בניטין: אב סי' ש"ג (ר' הל"א ע"ב) דלא היה בן העיר מקרא להם המגילה ומוציאן י"ח אלא אחד סבני הכפרים הוא דמוציאן דהא בני העיר עדין לא חל עליהם

זמן

זמן חיוב קריאתה וכו' וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את חבירו י"ח כדאיתא בירושלמי וכו'.

פ"ב ה"ג בן כרך מהו שיוציא את בן עיר וכו'. לרעת המפרשים האיבעיא לא נפשטה. ובמאירי הנ"ל והשיבו וכו' בן כרך מוציא בן עיר אע"פ שאין זמנו עדין שהרי מכל מקום חיוב מגלה מוטל על הכל מתחילת ליל י"ד עכ"ל ובסמ"ג ה' מגלה כמו שיש בירושלמי בן כרך אינו מוציא בן כפר שכל מי שאינו מחויב בדבר וכו'. ובריב"א הנ"ל דהכא משמע בירושלמי שאין בן עיר קורא לבן כפר לבדו כלומר עד שיהא עשרה. ולפנינו ליתא מה שהביא המאירי וכן ההלכה שבן כרך או בן עיר אינו מוציא בן כפר ג"כ ליתא.

פ"ב ה"ג ר' יודן בעי וכו'. במלחמה להרמב"ן הנ"ל דאיתי עוד בירושלמי ר' יודן בעי בן עיר שנתן דעתו וכו' ע"ש. ובחירושי הר"ן למגילה י"ט ע"ב דאיתי עוד בירושלמי ר' יודן בעי וכו'. ובריב"א במגילה י"ט. גרסינן בירושלמי ר"י בעי וכו' לילי ס"ו סהו (ליתא) פי' וקס"ד דמיירי וכו' ומה צריכה לזה (ליה) כשהיה בעיר וכו'.

פ"ב ה"ג מתניתא כשהיה בכרך וכו'. בריב"א מגילה י"ט ע"ב מפרש המאמר וע"ש.

פ"ב ה"ג אבל מפרשי ימים והולכי מדברות קוראין כדרכן בי"ד. בהלכות גדולות (צד 117 הוצאה מק"נ) מובא זה כנוסחתינו אבל כבה"ג ה' מגילה הנדפס מכבר הגי' והיוצאין בשירא והמפרשין בספינה קורין סאחד עשר (י"ד) ואילך עכ"ל. ובמאור פ"א דמגלה הניא כביתא היוצא לדרך קורין בי"ג (בי"ד) וכו' גרסינן בירושלמי מפרשי ימים וכו' בי"ד ובריתא פליגא וכו'. ועיי' בר"ן שם ובריב"א מגילה ומסייע סן התוס' דתני' המפרש וכו' קורא בי"ג וכו'. ובתמים דעים להראב"ד סי' רמ"ג קורין בי"ג אמר אברהם אני יש לי התוספתא (במגילה פרק א') ויש בה קוראין בי"ד כמו שיש בירושלמי וכו' עכ"ל. ובאשכול (ח"ב צד 22) ואנן גרסינן בתוספתא ובירושלמי מפרשי הים והולכי מדבריות קורין כדרכן בי"ד וכו' וכן הוא בכלכו סי' ס"ה. ובמאירי למגילה (ג' ע"ב) ומכל מקום למדו מלוקמי הגאונים בהלכות גדולות שאף בזמן הזה המפרש והיוצא בשירא קורא באחד מאלו הזמנים וכו'. ובא"ו ח"ב שם"ו והיוצא לדרך נמי אין קורין אותה אלא בזמנה כדתניא בתוספתא דמכילתין היוצאין וכו'. וכן הוא במרדכי ריש מגילה. ועיי' בדגהת מימוני ה' מגילה פ"א הניא בתוספתא וכו'. ובס' המכתם על מגלה (ד' ב') ובתוספתא נמי גרסינן דכן כרך שהיה הולך על הים ושם הוא עומד ביום י"ד וביום ס"ו אינו קורא אלא בי"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם עכ"ל וגירסתו משונה מעמ'. ובחירושי הר"ן במגילה (ה' ע"א) והניא בהוס' יוצאין בשירא וכו' וכתב בה"ג יוצאין בשירא ומפרשים בספינה קורין מי"א עד ס"ו. ובשו"ת הראנ"ח סי' ע"ט וכן אמר בירושלמי במפרש כים ויוצא בשירא שמקדים וקורא אותה יוצא בה י"ח ואם נודמנה לו מגלה בזמנה חחר וקורא אותה עכ"ל וזה שלא כנוסחתינו.

פ"ב ה"ג פרוו היה באותה שעה. בכבלי מגילה י"ט ע"א פרוו בן יומו נקרא פרוו וכו'. ובאגודה סי' כ' בירושלמי אם עקר דירתו בו ביום משמע דקרוי דר בעבור יום אחד, עכ"ל. ובכפתור ופרח פי"ב ונקרא פרוו ופי' פרוו מגורת פרוו תשב ירושלים כלימך בלתי טיבך.

פ"ב ה"ג בשם רב הלכה כר' מאיר. בכבלי מגילה י"ט ע"א א"ר חלב אמר רב חסא בר גוריא אמר רב הלכה כרבני האומר כולה.

פ"ב ה"ג ר' יעקב בר אחא בשם ר"י וכו' כר' מאיר. כעין זה בנימין פרק א' ה"ב ולפנינו שם הגי' משוכשת המטה את הסדר הדורות וכן המבוא הירושלמי הגרא"פ ז"ל שחשבו בנימין שם ר' יעקב בר אדא בר עתליי בשם ר' לעזר הלכה כר' מאיר בנימין. והגי' הנכונה באור זרוע ח"א סי' ת"ש והא דכתב בפ"י ר"ח וכו' ירושלמי ר' יעקב בשם ר' לעזר וכו' והכי איתא בירושלמי ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר הלכה כר"ם וכו'. ויש עם גירסא אחרת במס"ג עשין נ' וז"ל ובירושלמי דנימין ראיתי ר' יעקב בשם ר' חלבו אמר הלכה כר"ם וכו'. ובשו"ת בנימין ואב סי' ק"ח וסמ"ג הביא משם הירושלמי דנימין וז"ל ראיתי ר' יעקב בשם ר' חלבו וכו'. וכן טובא הסמ"ג בשלמי הנכודים סביב הרי"ף בנימין סי' ת"ג. ובשו"ת ר"א מורחזי סי' ל"ה אלא שהסמ"ג וכו' ובירושלמי דנימין ראיתי ר' יעקב בשם ר' חלבו אמר הלכה כר"ם וכו'. **פ"ב** ה"ג ספני ההדיוטות. בכבלי מגילה י"ט ע"א אמר רב יהודה אמר שמואל הקודא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא וכו' בצבדו שנו. ובארחות חיים ה' מגילה סי' י' ובכלבו סי' מ"ה אין קירין בצבור במגלה הכתובה בין הכתובים וכו' ונותן מעם בירושלמי משום עמי הארץ דאמרי אפמדי קא ספמרי כלומר שיהיו סבורים שיאמר הפמרה ולא יתפרסם הגם באותה קריאה וכו'. וכן הוא בשם הירושלמי בס' המכהם למגילה (ה' ע"א). ולפנינו איתא רק: ספני ההדיוטות.

פ"ב ה"ג הני רשב"י אומר. הוספהא מגילה פ"ב (הוצאה צוקערמאנדעל) ר' שמעון אומר מבליה היהא וכו'. ובכבלי מגילה י"ט ע"א תניא רשב"י וכו'. וע"ש בגליון שלא זכר נ"י הירושלמי.

פ"ב ה"ג עולא בירייה ר' לעזר בשם ר"ח רגיל. הקרבן עדה פ"י ששמו היה ר' חגינה רגיל. ובאמת נראה שצ"ל ר"ל בשם ר"ח מגילה צריך לקרותה בלילה ולשנותה ביום. ובכבלי מגילה ד' ע"א לגי' הילקוט המכירי תהלים מוסור כ"ב אות ח' אר"ח עולא ביראה א"ר אלעזר חייב אדם וכו'.

פ"ב ה"ג אמר ר' אבא מרי בבלייה. במדרש שמואל י"ג, מ', כדפום ראשון א"ר אבא כרי כבליה וכו', וע"ש בהערות הרב רש"ב ז"ל. ואולי הוא אחד עם ר' אבדומא נחיתה?

פ"ב ה"ג להעשות ראש חולה וכו'. קהלת רבה פ"א פסוק אין זכרון לראשונים וע"ש במהנהגה כהונה. ובערך ערך חל, (פיזרו רל"ז) בפ' אילו מנלחין ירושלמי בנמ' וכו'. עתיד הקב"ה לעשות חולה (ראש חולה) לצדיקן לעיל הה"ד (פ"ט) שיהיו לבכם לחילה לחולה (כתיב) צדיקן סיכאן ומכאן והב"ה באמצע (ו' סלוח ליתא) פ"י מחול וכו'. וכנ"י הערוך הג"ל כן בילקוט תהלים תשנ"ו. ובילקוט ישעיה ר' הכ"ו מביא מירושלמי מגילה פ"ב ר' ראובן בשם ר' חנינא אמר עתיד הקב"ה לבנות לו ישיבה של זקנים משלו הה"ד כי מלך וכו' אמר שלמה חמיתיה וכו' (כל המאמר ליהא לפנינו בירושלמי) ועתיד הקב"ה להיות ראש חולה לצדיקים וכו'. ע"ש ובלקח טוב איכה (צד 73) לעשות מחול לצדיקים וכו'.

פ"ב ה"ג תרגם עקלם אתא נסייא עולם שאין בו מות וכו'. בערך ערך אתנביאר (פיזרו רל"ז) ובירושלמי בפ' אילו מגלהין בנמ' אין קרעין; והיא י' נחנני

ינהגנו על מות הרגם עקילם אתנסיאה עולם שאין בו מות פי' לשון יון אה אל תנסיאה מות עכ"ל ובמתנה כהונה בוקרא רבא פי"א אות ט' הרגם עקילם אתנסיאתא פירושו אחריו עולם שאין בו מות וכו' וה"ג בירושלמי דמועד קמין אתנסיאתא עולם שאין בו מות ובירושלמי דפרק הקורא את המגלה גרם אתא גייסא עולם שאין בו מות ונקוד אתא ניסייא ואע"פ שפירושו לא מצאתי ס"מ לא דבר רק היא כי הוא כהוב על קלף ישן נושן טוב ויפה ומוקנים אהבונן עכ"ל. ובמערך כתב ע"ז והמהתי על בעל מתנות כהונה שאחר שכתב האטה ופי' הערוך נטה לנו לשבוש א' שמצא בספר כתיבת יד וכו' ואני אומר הבל וריק הוא וכו'.

פ"ב ה"ג ר"ח בר גוריא בשם רב חסא וכו'. נראה דצ"ל רב חסא בר גוריא בשם רב, רב חסא בר עוקבא בשם ריב"ח. ובבבלי מגילה ג' ע"א רב יהודה אמר רב כהנים וכו'.

פ"ב ה"ג מיכן לבית הוועד שיהא במל. בבבלי מגילה ג' ע"א מכאן סמכו של בית רבי שמכמלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה. ועי' בר"ס. **פ"ב** ה"ג שקבעו לה חכמים מסכת. כעין זה בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ה קבעה מסכת לדרורות. ובפי' רבינו חננאל במגילה י"מ ע"ב ירושלמי וזכרם וגו' מיכן שקבעו להם (לה) דכמים מסכת עכ"ל.

פ"ב ה"ד במשנה לא מולין וכו'. באו"ו ח"ב שס"ט ותנן וכו' ולא מוהלין (מולין) וכו' עד שיהיה הנץ החמה (עד שהנץ החמה) וכו'. ועי' ביראים רפ"ח. **פ"ב** ה"ד במשנה ולא מובלין ולא מוין. בתוס' יבמות ס"ז ע"ב ד"ה דאין כדתנן בפ"ב דמגילה אין מובלין ואין מוין אלא ביום וכו'. ועי' בר"ש פרה פי"ב. ובשו"ת מהר"י קולון סי' קע"ג תנן ההם אין קורין וכו' ולא מוהלין וכו' וכולן שעשו עם עלות (משעלה) השחר יצאו.

פ"ב ה"ד אמר רב מתנה דר' יוסי היא. בבבלי מגילה י"ז ע"ב אמר רב מתנה ר' יוסי היא דהנן הקורא את שמע ולא השמיע לאונו וכו'.

פ"ב ה"ד טעמא דר' יוסה וכו'. בפי' רבינו חננאל במגילה כ' ע"א ירושלמי ר' יוסי אומר כתיב והאזנה למצוהי השמע (שמע) לאוניך (אוניך) מה שאהה מוצא מפ"ך (מה שפ"ך מדבר) עכ"ל ועי' באהבת ציון וירושלים בברכות צד 51. **פ"ב** ה"ד רב חסדא אמר וכו'. בבבלי מגילה כ' ע"ב לא נזכר פמאמרו של רב חסדא.

פ"ב ה"ד ליה כאן חרש באשגרת לשון היא מתניתא. בברכות פ"ב ה"ב ליה כן חרש השגרת לשון היא. ובהרומות פ"א ה"א ליה כאן חרש אשגרת לשון הי מתניתא. וזה כנגד הבבלי מגילה כ' ע"א. וע"ש בפי' רבינו חננאל והדר אוקימה למהני ר' יהודה לכתחילה לא יקרא חרש ודאי עבד יצא וכו'. ובס' הסכתם למגילה ה' ע"א ירושלמי ליה כאן חרש לישנא הוא. פי' אין ראוי לשנות כאן שהוא חרש שדברו בו חכמים בכל מקום הוא שאינו מדבר ואינו שומע וביון שאינו מדבר אין צריך למעט שלא יקרא וכו' ובחי' הרסב"ן כ"ב ע"י ע"ב כענין שאמרו בירושלמי ליה כן חרש אשגרת לישן. ועי' באצ"ר בברכות צד 51 ובהרומות צד 6.

פ"ב ה"ד אמר ר"י קמין וכו'. במאורי למגילה (כ' ע"א) ולשון התוספתא (מגילה פ"ב) וכו' אמר ר"י קמין הייתי וקראתיה לפני ר"ט וקבלני (היהא) אמר רבי קמין וכו' והיו שם זקנים ולא אמר לי אחר מהם דבר (ס' טלות ליתא ועי')

ועי' נאהבת ציון ירושלים בסוכה צד 81) ואמרו לי אין מביאין ראה מן המהיר (שהוא מהיר) עכ"ל. ובחידושי הר"ן למגילה י"ט ע"ב כדאיתא בתוספתא וכו' ע"ש שניים.

פ"ב ה"ד שהוא מהיר. בריטב"א מגילה (כ' ע"א) ועוד אין מביאין ראה מן המהיר (כגוי המאירי הנ"ל) כלומר כר' יהודה שקראתה לפניו כי הוא המהיר במשנתו עכ"ל. ומהמאמר בבבלי: כח דהתירא עדיף, לא נזכר בירושלמי.

פ"ב ה"ד מיכן והילך נהגו הרבים לקרותה בכיה"כ. פי' הרבים נערים עי' ערך רב ופירש'י בחולין כ' ע"ב. ובאור זרוע ח"ב סי' שע"ז הניא בתוספתא דפרקין (מגילה פ"ד) הכל וכו' מיכן ואיך הנהיגו שירו קטנים קורין אותה לרבים נראה דבקטן שהגיע לחינוך קאמר עכ"ל ובדגהת אשרי כוף פ"ב מגילה הנהיגו שירו קטנים קורין אותה לרבים נראה דקטן שהגיע לחנוך מירי. מא"ז. וכיון להנ"ל. ובאור זרוע ח"ב סי' שס"ח ירושלמי וכו' מיכן ואילך נהגו הרבים לקרותה בכיה"כ. ובמאירי למגילה כ' ע"א ואף בתלמוד המערב מוכיח להתיר קריאת המגילה בקטנים ואף בתוספתא אמרוה כן בהדיא וכו' ולשון התוספתא וכו' מכאן ואילך הונהגו קטנים שיהיו קורין ברבים ע"כ לשון התוספתא וכו' עכ"ל. ובפי' הרא"ם להסמ"ג ה' מגילה ומהתוספתא דמכאן הנהיגו דיהו קטנים קורין אותה לרבים וכו'. וברמב"ם ה' מגילה ז"ב ה"ז וקורא שותה גדול עם הקטן ואפילו בצבור עכ"ל ונראה שמקורו מירושלמי והתוספתא אילן וכוונתו שהמגילה יכול לקרות גדול וגם קטן.

פ"ב ה"ד בר קפרא אמר צריך לקרותה לפני נשים ולפני קטנים שאף אהם היו בספק. בבבלי מגילה ד' ע"א ואר"י בן לוי נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס. וכן אריב"ל שנשים חייבות בנר חנוכה ובארבע וסות (בבלי פסחים ק"ח וש"נ) וכן בערכין כ' סע"ב הכל חייבין בטקרא מגילה ככו' לאתויי נשים. וכן דעת הרמב"ם והמור והסמ"ג שנשים חייבות במקרא מגילה. וכן משמע מלשון הירושלמי שנשים חייבות, שבר קפרא אמר שצריך לקרותה לפני נשים. אבל בתוספתא מגילה פ"ב הכל חייבין בקריית המגילה וכו' נשים ועבדים וקטנים פטורין ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן. ובמאירי למגילה (ה' ע"ב) נראה להם ששיבוש נפל בכרייתא על ידי סופרים שאם פטורין מה הנצרך לומר שאין מוציאין אלא כך הוא הענין חייבין ואין מוציאין. ובאור זרוע ח"ב סי' שס"ח ונראה בעיני דהואיל הכרייתא דתוספתא לא הוזכרה בתלמוד שלנו לא סמכינן עלה עכ"ל. וכבר אמרתי דאי משום הא רא קשיא, שבמה תוספתא לא הוכחו בתלמוד שלנו ואי אפשר לדחותן בשביל זה (עי' אצו"ר סוכה צד 78) ואפשר שהתוספתא חולקת על התלמודים.

פ"ב ה"ד שאף אותם היו בספק. בבב"ג ה' מגילה (הוצאת מק"נ צד 196) אלא (שנשים) חייבין במשמע למה שהכל היו בספק להשמיר להרוג ולאבר הואיל והכל היו בספק הכל חייבין במשמע (י' מלות ליהא). ובהוס' ערכין ג' ע"א ד"ה לאתויי ובהלכות גדולות הוסיפו אלא שחייבין בשמיעה לפי שהכל היו בספק להשמיר להרוג ולאבר. וכן מובא הלכות גדולות בעיטור ה' מגילה וברא"ש מגילה פרק א' סי' ר'. ובפי' רבינו חננאל במגילה כ' ע"א ירושלמי וכו' בר קפרא אמר צריך לקרותה בפני הנשים והקטנים (לפני נשים ולפני קטנים) שאף הם (אותם) היו בספק נפשות (ליהא). ובהוס' פסחים ק"ח ע"ב

ד"ה

ר"ה היו ועוד דכירושלמי גרים שאף הן היו באותו ספק משמע דאותה סכנה דלהשמיר וכו'. ובתוס' מגילה ד' ע"א ד"ה שאף לא זכרו הירושלמי. ובאור זרוע ח"ב סי' רנ"ו (ד' נ"ט ע"ג) וכירושלמי איתא ר' הוה פקיד לאינשי ביתיה לשמוע קלא דמגלחא שאף הן היו בספק בכלל להשמיר להרוג ולאבד. ובאור זרוע ח"ב סי' שס"ח בר קפרא וכו' שאף הם היו בכלל ספק להשמיר להרוג ולאבד. ובעיטור ה' כגילה ירושלמי ב"ק אמר וכו' שאף הן היו באותו הנס (שאף אותם היו בספק) ובאבודרהם (ברכת המצות ד' ט') דכירושלמי תני בר קפרא צריך לקרותה לפני נשים ולפני קטנים וכו' מכל מקום נגמרא דירן לא קאמר אלא נשים חייבות כלבד וכו'. ובשבלי הלקט השלם סי' קצ"ח ירושלמי וכו'. ובהגהת מימוני ה' מגילה פ"א סי' א' וכן משמע בירושלמי וכו' ב"ק אמר צריך לקרות בפני אנשים (ליתא) ונשים וקטנים שאף הם היו באותו נס (בני' העיטור הנ"ל) וכו'. ובמרדכי סוף פסחים ועוד דכירושלמי נאמר שאף הן היו באותו ספק וכו'. ובהגהת מרדכי מגילה סי' תשע"ט והני איתא בירושלמי אמר בר קפרא צריך לקרותה בפני אנשים (כני' הג"מ הג"ל) ונשים וקטנים שאף הם היו באותו הנס בספק להרוג וכו' ושם להלן אלא נראה כדאיתא בירושלמי שאף הן היו באותו הנס להשמיר להרוג ולאבד וכו'. ובתניא סי' ט' אבל מירושלמי יש להוכיח שהקמן כשר לקרות את המגילה דגרסינן בירושלמי אמר ב"ק צריך לקרות את המגילה לפני נשים ולפני קטנים שאף הם היו בספק נפשות.

פ"ב ה"ד ר"י בן לוי עבד בן סכנש וכו'. בבה"ג הנ"ל ריב"ל היה מכניש את כל אנשי ביתו וקורא לפניהם מגילת אסתר ור' יונה אביו של ר' מנא היה מתכוין לקרות אותה לפני הנשים שבביתו שהכל היו בספק (ט"ז מלות אחרונות חסרות בכל ההוצאות שלפנינו. וזכר לדבר למנהג של ר' יונה נמצא בירושלמי ברכות פרק ד' ה"א ר' יונה כד הוה מצלי וכו' א"ר מנא ובני בייתי דאבא ילפי צלותא סיניה. ועי' באהבת ציון וירושלים ברכות צד 92). ובתוס' ערכין ג' ע"א ד"ה פסק בשם הבה"ג ריב"ל הוה סכנש (מכנש) כל אנשי ביתו וקורא לפנייהם ר' יונה אביו דר' מנא (צ"ל ר' מנא) היה מתכוין לקרותה לפני נשים שבביתו שהכל היו בספק והכל חייבין בשמיעה ע"כ לשון הלכות גדולות וכו'. ובשמה מקובצה בערכין שם בשם הוספת הרא"ש ועוד אמרין בירושלמי ר' יונה אביו דר' מנא היה מתכוין וכו'. וברא"ש מגילה פ"א סי' ד' ירושלמי ריב"ל הוה מכנש וכו' (כן ברא"ש דפוס ראשון) ור' יונה אביו דר' מנא וכו'. ובהוספת הרא"ש למגילה ור' מנא אביו דר' יונה וכו' וצ"ל ר"י אביו דר"מ. ובאור זרוע ח"ב סי' שס"ח ריב"ל הוה (ליתא) עבד בן סכנש ב"ב וקרי לה קמיהון. ובאבודרהם (ברכות המצות ט' ע"ב) וכתב הר"י יצחק בן אברהם דלשנא דאף הן היו דמשמע שהן מפלות וכו' ועוד דכירושלמי דמגילה לא משבע כפירושו (כפי' רש"י) דאמרין התם ר' יונה אביו דר' מנא היה מתכוין לקרות לפני הנשים שבביתו שהכל היו בספק פ"י בספק להשמיר להרוג ולאבד ולפי פי' רש"י יהיה לו לומר לפי שהן היו עיקר הנס וכו'. ובטור או"ח סי' תרפ"ט ירושלמי ריב"ל הוה מכניש בני ביתיה וקרי קמיהון מכאן נוהגין בסקצת מקומות להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה. ובהגהת מימוני הנ"ל ריב"ל הוה (כני' האוי' הנ"ל) עבד בן סכנש וכו' וקרי לה קמיהון (קמיהון) וכן פר"ו וכו'. ובס' ארם וחזו נתיב י' חלק ג' בעל ד"ב פסק אינן חייבות

אלא בשמיעה וכו' ובירושלמי ריב"ל הוה מכנס כל אנשי ביתו וקורא לפניהם מנלה אסתר ר' יונה אבנה דר' מנא וכו' וזה הירושלמי סייע לדברי בעל ה"ג וכו'. ובאגודה סי' ו' ובירושלמי ריב"ל מכנש בני ובנתיה (בני בייתה) וקרי קדמיהון. ובחדושי הר"ן במגילה (ד' ע"א) דבירושלמי לא משמע הכי דאמרין התם ר' יונה וכו' על כן נראה פירוש הירושלמי עיקר וכו' וא"ת אפי' קמנים לתחיבו דהא כתיב טף תשים ביום א' ואע"ג דבירושלמי תני בר קפרא צריך לקרוא לפני נשים ולפני קמנים שאף הם היו בספק מ"מ לר' יהושע לא אמר אלא נשים דמשמע דפליג אהאי ירושלמי עכ"ל הר"ן. ולא השיר הר"ן שבירושלמי מפורש על ריב"ל עכ"ל כן מכנש בניו ובני בייתה וכו'. וכן לעיל מפורש בירושלמי שהנהיגו שקמנים מהרים לקרות את המגילה. ובר"ן מגילה סי' אלף ס"ה וכדגרסינן בירושלמי ריב"ל מכניף (מכנש) בניו ובני ביתו. וכו'. ובתניא סי' ס' מכנש בניו ובני בנתיה וכו'.

פ"ב ה"ד מה הוייה ביום אף מבילה ביום. בהוס' מגילה כ' ע"א ד"ה ולא נראה כפי' ריב"א וכו' והכי נמי משמע בירושלמי דמייהי קרא דומבל והוה לסדרשא דאתקש מבילה להזאה והיינו מבילת אווב. וכתוס' יבמות מ"ו ע"ב ד"ה דאין ובתוס' הרא"ש שם. ויש מפרשים דהתם במבילת אווב איירי וכו' וכן משמע בירושלמי דמגילה דאמר ומבל וכו'. ובהנ"ל יומא ח' ע"א ד"ה וד"ה הביאי הירושלמי בשם ריב"א. ובר"ש וברא"ש פרה פרק י"ב משנה י"א ובהריא משמע בירושלמי דמגלה במבילת אווב איירי דגרסינן התם ולא טובלין ולא סוין דכתיב ומבל והוה מה הוייה ביום אף מבילה ביזם וכו'. ובריב"א מגילה (כ' ע"א) וכן אמרינן בירושלמי דאתיא מרכתיב ומבל והוה דכתיב בפרשת פרה אדומה וההיא במבילת האווב מיירי וכו'.

פ"ב ה"ד כל מחיבי מבילות. כפי' רבינו חננאל במגילה כ' ע"א ירושלמי כל חייבי (מחויבי) מבילות וכו' נדה שעבר (שעובר) זמנה פי' אחר ז' ימים לנדה דאורייתא או אחרי ז' נקיים לזבה טובלת בין ביום בין בלילה.

פ"ב ה"ד טובלת בין ביום בין בלילה. כפי' ר"ח הנ"ל טובלת אפילו ביום חסן אמרו (אמרין) אפילו עובר (עיבר) זמנה לא.

פ"ב ה"ד ראוה אותה טובלת כדרכה ביום. בר' קושטמניא ראוה טובלת ביום. ובפיר"ח ראוה טובלת כדרכה ביום.

פ"ב ה"ד נאמר מעוברת. כפי' ר"ח הנ"ל ואמרו עוברת זמן היתה.

פ"ב ה"ד וצוה הכהן וכנסו לדעת. כפי' רבינו חננאל הנ"ל וצוה הכהן וכנסו אף שניה (ב' מלות ליהא) לדעת. וברוקח סי' שע"ט ובירושלמי פרק שני דמגלה פליג ארר' חנינא דגרסינן ההם נדה שנאנסה וכו' ממיאה בין לביתה בין לתרומה (לטהרוה) מ"ט וכובס שניה מה ראשונה לדעת וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ד ואנן חמי רבנן מקדמין לעיבורה. בר' קושטמניא ואנן חמיין רבנן מקדמין לעבורה ר' מנא (המ"ל בעל שדה יהושע קצר בשמות האמוראים כי לפנינו ר' נחמן בשם ר' מנא) מצוה וכו'. ועי' ס"ש בזה באהבת ציון ירושלים כשבת צד 33. ועי' ר' נחמן בשם ר' מנא ראה אצו"ר פסחים צד 85.

פ"ב ה"ה במשנה ולמוספים. באגודה סי' כ"ב ליתא. וכן ליתא כנה"ג (הוצאת מק"ג צד 196). ועי' בכבלי מגילה כ' ע"ב ובר"ס שם.

פ"ב ה"ה במשנה ולחודי מעשר. בר"ן סביב היר"ף במגילה כאן מוסיף:

ולחודי בכורים, כשמיא בכורים בתורה כדכתיב הגתו הזם לה' אלהיך.

ראה

ונראה שהיה לפניו כן ברי"ף. ובמדרש הגדול בראשית (צד 28) מובא המשנה כנוסחתינו.

פ"ב ה"ה דכהיב זה היום וכו'. בילקוט המכירי תהלים מזמור קי"ח אות ל"ו כל היום כשר לקריאת מגלה וכו' רב יצחק אמר זה היום עשה ה' וכן בירושלמי. ולפינו בשנים.

פ"ב ה"ה דכהיב ביום צותו וכו'. בפ"י רבינו חננאל במגילה כ' ע"ב למיזספין שנא' ביום צותו וכו'. אבל בגמ' שם ולמוספין דכהיב דבר יום ביומו.

פ"ב ה"ז במשנה לקצירת העומר. בפיסקא דמתניתין לקמן ה"ז הגי' כל הלילה כשר לספירת העומר. ובגמרא ירושלמית שם נראה שהגי' מוכרחה. אבל לפני הגמרא בכלית לא היה זה בהמשנה. וברי"ף וברא"ש מגילה שם הגי' לקצור את העומר ולספירת העומר (ב' מלות ליהא) וכו'. ובר"ן שם ואיכא נסחי דגרסינן במתני' לקצירת העומר ולספירת העומר וכו'. וכן הגי' במשנה בשו"ת מהר"ם טרוטנבורג (הוצאה הרב בלאך ז"ל סי' תרמ"ה). וז"ל כל הלילה כשר לספירת העומר ולקצירת העומר וכו' והלכתא כי הך סתמא דבבליה איתא ולא ביום וכ"פ בה"ג שאם שכח ולא בירך בלילה לא יברך ביום מהא סתמא דמגילה וכו'. ועי' בבה"ג (הוצאה מק"נ צד 612). וכתוב' מגילה כ' ע"ב ד"ה כל בשם בה"ג להיפך וז"ל ובה"ג כתב דהיכא דאינשי לברך בלילה ימנה למחר בלא ברכה וכו'. ובהוס' הרא"ש למגילה כ"א ע"א לקצירה העומר ולספירת העומר מהכא פסקינן סדרמטה ספירת העומר לקצירת העומר דברכת ספירת העומר היא מעומד וכו'. ובמרדכי מגילה סי' השפ"א ורבינו הם אומר וכו' וכתר הכי קתני כל הלילה כשר לספירת העומר וכו'.

פ"ב ח"ו במשנה להקטר חלבים. באנידה סי' כ"ב להפלה (ליהא ועי' משנה א' בברכות פ"ד תפילה הערב אין לה קבע, פי' שזבנה כל הלילה) ולהקטר חלבים וכו'. ובפי' רבינו חננאל במגילה כ' ע"ב להקטר חלבים ולאמורין. **פ"ב** ה"ו רשב"ל בעי קצירת העומר מהו שידחו את השבת וכו'. כשי"ה חכם צבי סי' קס"ו אבל האמת הברור בעיני בדעת רבינו (הרמב"ם) וכו' שוב מצאתי בירושלמי ספ"ק דר"ה רשב"ל בעי קצירת העומר מהו שהדחה את השבת ביום ופשיט ההם דדחי ונ"ל שע"ו הירושלמי סמך רבינו כמנהגו לסמוך על הירושלמי במקום שאין הדבר ברור בתלמודין עכ"ל.

פ"ב ה"ז דבר שהוא דוחה את השבת. בפ"י רבינו חננאל במגילה כ"א ע"א ירושלמי דבר שדוחה את השבת ביום מהו שידחו מכשיריו (מכשיריו מהו שידחו) בלילה והתנינן (והא תנינן) וכו' תני ר' אחא (תנה ר' חייא בר אדא) וכו'. **פ"ג** ה"א א"ר יוחנן דר' מנחם בי ר' יוסי היא דר"מ בר"י אמר וכו'. כעין זה בירושלמי יבמות פט"ו ה"ד אמר ר' יוחנן זו דברי ר' מנחם בי ר' יוסי וכו'. ובבבלי מגילה כ"ו ע"א אמר רבה בר בר חנה (ד' מלות ליהא) אמר ר' יוחנן זו דברי ר' מנחם בר"י סהומהא (ליהא) וכו'. ובהוספהא מגלה פ"ד בכתבי יד אהדים מפורש שזה דעת ר' מנחם בר"י יוסי. ובהשונה הרשב"א סי' תרי"ז ובהוספהא קורא אותם פרנסין דתניא ההם ר' מנחם בר' יוסי אומר בני העיר וכו' ע"ש ובחי' הרמב"ן בב"ב ח' ע"ב.

פ"ג ה"א רחובה של עיר וכו'. בפ"י הרא"ש בבבא"ש פ"ג משנה א' דהנן בפ"ב (ר"ת: בפרק בתרא) דמגלה בני העיר שמכרו וכו' ומפרש בירושלמי

כיון

בין דיש לו משום קדושה שמתפלל בן בתעניות ומעמדות ומחוקן מן הספרים וכו'. וזה ליהא לפנינו. ועי' בבלי מגילה כ"ו ע"א ובפירש"י שם.

פ"ג ה"א ר' שמואל בר חלף. וכן בדפוס קושטנמינא. אבל בכרכות פ"ג ה"ה ר"ש בר חלפתא. ובמדרכי מגלה סי' תתכ"ח וגרסינן בירושלמי ר"י בשם ר' שמואל בשם רב אדא המהפלל לא ירוק עד שיהלך ארבע אמות.

פ"ג ה"א לא סוף דבר. במתנת כהונה במדרש שה"ש פ"ג לא סוף דבר בתלמוד ירושלמי הוא כמו לאו דוקא בתלמוד בבלי עכ"ל.

פ"ג ה"א ביישנאי שאלון. אנשי עיר בית שאן. ולקמן בפרק זה ה"ד לכנישתא דביה שאן. ועי' אצו"ר פסחים צד 60 ובברכות צד 52.

פ"ג ה"א מהו ליקח אבנים וכו'. בהגהת אשרי במגלה פ"ד סי' ב' וכן אסור ליקח אבנים מביה"כ ישנה כדי לבנות בחדשה כי ליכא דוכתא לצלו. מא"ז עכ"ל. וכיון למ"ש האר"ז ח"ב סי' שפ"ה ירושלמי שאלין לר' מנא (ר' אימי) מהו ליקח אבנים מביה"כ זו ולבנות וכו' אסר ר"ח לא אסר ר' מנא (ר' אימי) אלא טעני ענמה נפש. משמע אף על גב דאיכא דוכתא לצלו ופליג אנמרא דידן עכ"ל. ובריטב"א מגילה כ"ו ע"ב וכן פי' בירושלמי דהכא להכי אסרו ליה לרמי בר חמא (ר' אימי, ובבבלי מגילה כ"ו. רמי בר אבא) מפני ענמה נפש של ראשון כלומר שאין ראוי להחליפו וכו'.

פ"ג ה"א מוגדלאי שאלון וכו'. חכמי עיר מגדל נזכרים בתלמודים ומדרשים בשמותם: ר' יצחק ור' יודן. ועי' העיר מגדל ראה אצו"ר שביעית צד 86.

פ"ג ה"א מהו למכור ביה"כ. באו"ז ח"ב סי' שפ"ו בירושלמי מהו למכור ביה"כ וליקח בו (ליתא) ביה המדרש וכו'.

פ"ג ה"א ושרף אה בית ה' וכו'. כל המאמר בפתחתא י"ב במדרש איכה בשנים. ועי' בהערות הרב רש"ב ז"ל.

פ"ג ה"א ר' מאות ושמונים. בכתובות פי"ג ה"א ת' וששים. ובלקוט ישעיה ר' ש"צ ארבע מאות ושמונים ואחד בתי כנסיות כמנין מלאתי. וכן ברש"י ישעיה פ"א.

פ"ג ה"א זה סדרשו של ר' יוחנן כ"ו וכו'. בפסיקתא (פרשת פרה ד' מ"ב ע"ב) מובא בשנים. ועי' בהערות הרב רש"ב ז"ל.

פ"ג ה"א הרא דאת אמר בביה"כ של יחיד וכו'. באו"ז ח"ב סי' שפ"ה והכי איתא בירושלמי רשב"ג בשם ר"י הרא דאת אמר בביה"כ וכו' אומר אני שמא (ליהא) אחד בסוף (בסוף) העולם קנוי בה (בו) היינו משמע שיש לו חלק קנוי בה שנתן בה מעותיו. וכן מובא בירושלמי מגלה פ"ד סי' א' ובר"ן שם סי' אלף פ"ד ע"ש. ובאגודה סי' ל"ז ורבינו אבי"ה פי' דמעלמא אהו (בבלי מגלה כ"ו ע"א) פי' המעות מעלמא אתו אבל בני העיר יכולין למוכרו אם בנו אותה ממעותיהם והביא רביה מירושלמי עכ"ל. ובשו"ת ריב"ש סי' רפ"ה ואיכא למיחש למה שאמרו בירושלמי שמא אחד בסוף העולם קני בה כפי מה שפירשו קצת המפרשים ז"ל שמא הוקדשה לדעתו וכו' ומיהו יש מפרשים בירושלמי שמא יש אחד בסוף העולם שסייע ונתן חלק בכנינה וכו'. ובריטב"א מגילה (כ"ו ע"א) וכן אמר בירושלמי אני אומר שמא אחר בסוף קנייה לזה וכו'.

פ"ג ה"א מעשה בר"א בי ר' צדוק וכו'. בבבלי מגלה כ"ו ע"א א"ר יהודה מעשה בבה"כ של מודסיים שהיה בירושלים שמכרה לר' אליעזר וכו'. ובכת"י

ובכת"י בנמ" לר"א בן עזריה. וכן בפ"י רבינו חננאל ובמאירי שם. ובשו"ת מהר"ם בר"ב (קרימונה שי"ז סי' קס"ד) וגרסינן עלה בנמ" אמר ר"י מעשה בביה"כ שהיה בירושלים ומכרו לר"א בן עזריה וכו'. וגי' הירושלמי יותר נוח. ובהוספתא מגלה פרק ג' מעשה בר"א בר' צדוק שלקח בית הכנסת של אלכסנדרים שהיו בירושלים (ב' מלות ליתא בירושלמי). ובאר זרוע ח"ב סי' שפ"ה כדפרכינן בירושלמי והתני מעשה בר' צדוק (בר"א בר"צ) שלקח ביה"כ של אלכסנדרים בירושלים (ליהא) ועשה בה כל (ליתא) צרכיו ומשני אלכסנדרים עשו אותה משל עצמן וכו' כלומר בידוע שלא באו זווי להם מעלמא הלכך כל ביה"כ שנבנו מעלמא מעות לבנותו אין לו מכירה כלל וכו'. פ"ג ה"א עד כדון כשבנייה וכו'. באו"ו ח"ב סי' שפ"ה מיהו בירושלמי משמע שחלה עליה קדושה מיד כשבנה אע"פ שלא התפללו בו דאמר בירושלמי עד כדון כשבנייה לשם ביה"כ בנייה לשם חצר וכו' זה שבנייה לשם חצר לא כ"ש משמע דלא סבעיא ליה אלא שבנייה לשם חצר והקדישה אבל כנאה לשם ביה"כ פשיטא ליה דקדושה מיד וכו'. וכן מובא הירושלמי ברא"ש מגלה פ"ד סי' א'. ודברי הרא"ש מובא בשנים בשלמי הגבורים סניב הרי"ף בסגולה סי' אלף פ"ד. ועי' בהגהת אשרי שם. ובשו"ת ר"א מורח"א סי' נ"ג (ר' ע"ז ע"ד) ובירושלמי בנייה לשם חצר והקדישה אימתי קדישה וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א קונם לבית הזה שאיני נכנס וכו'. וכן הגי' בנדרים פ"ט ה"ב קונם לבית זה שאיני נכנס וכו'. ובאר זרוע הנ"ל קונם בית וכו'. וברא"ש מגלה הנ"ל שאני (שאיני) נכנס וכו'. וכתום' ע"ז כ"ו ע"א ד"ה קונם שאני נהנה ולא גרם ביד וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א העושה היכה לשם ספר וכו'. ראה ברמב"ם ה' בית הבחירה פ"א הלכה כ' ובכסף משנה שם ובמ"ש המניה שם.

פ"ג ה"א ניחא של משה שנתקדשו בשמן המשחה ודם של שלמה וכו'. בר' קראטאשין בגליון ה"ג ברם של שלמה וכו'. והגהתו נובע מפ"י הקרבן עדה שכן גרס שם. אבל הגהתו ללא צורך, עי' ירושלמי יומא פ"א ה"א ר' יוסי אומר תחת הדם ותחת שמן המשחה וע"ש.

פ"ג ה"א אכנים שחצבן וכו'. בשו"ת הרשב"א סי' רצ"ו ושם בירושלמי אמרו אכנים שחצבן וכו'. ועי' באהבת ציון וירושלים ביומא צד 34.

פ"ג ה"א לתוך ד' אמות שלו אסור וכו'. בכמ' שמחות פרק מ' כל המציל כלים מן המת וכו' אם עד שלא הגיע לארון מציל וכו'. ועי' בנחלת יעקב שם. פ"ג ה"א כל כלי ביה"כ וכו'. כן ברמב"ם ה' הפלה פי"א הט"ו. ובכסף משנה שם: ובירושלמי כתבו הר"ן פרק בני העיר כל כלי ביה"כ כבה"כ כ"ל. וכן מובא בתשובת הרשב"א סי' רצ"ו.

פ"ג ה"א ספסלה וקלטירה. בר"ן מגילה סי' אלף פ"ג וברימב"א מגילה ל"ב ע"ב ירושלמי כל כלי ביה"כ כנית הכנסת ספסילי (ספסלה) וקלטרא (וקלטירה) כבית הכנסת וכו'. ובהגהת אשרי מגלה פ"ד סי' ג' ירושלמי כל כלי בית הכנסת כגון ספסילא וקלטרא (וקלטירה), בימא ולוחים אם לא התנו וכו'. מא"ו. ובאמת כן הוא באור זרוע ח"ב סי' שפ"ו ירושלמי כל כלי ביה"כ כבית"כ ספסלא וקלטירה (והגיהו שם המו"ל: וקלטירה) כבית"כ. ובתשובת מהר"ם בר"ב (צד 326, הוצאת מק"נ) ושאלת על ספסלי ביה"כ גרסינן בתלמוד ירושלמי פ' בני העיר הני (ליתא) ספסלי וקלטרי דבני בנישהא הרי

הן כביה"כ. וחרום על התשובה אבי"ה. וכן בשו"ת מהר"ם בר"ב הקצרות (קרימונה שי"ז) סי' קמ"ה גרסינן בירושלמי פ' בני העיר האי ספסלא ופלמריא דבי כנישהא הרי הן כבית הכנסת וכו'. אבי העזרי. ושם לעיל תשובה מסהר"ם בר"ב בעצמו (בסי' ש' צד 46) וז"ל דגרסינן פ' בני העיר כל כלי ביהכ"נ כביהכ"נ כגון ספסירא (ספסלה) וקלמירא וכו' וצריך לחלק בין נר ומנורה לספסירא וקלמירא דספסל ג"ל היינו כו"סייא (מנילה כ"ו ע"ב) אלאמברא וכו' וקלמירא דהתם נמי איירי בכה"ג עכ"ל. ובפסקים וכתבים מסהר"י אשכנזי בעל הרומת הדשן סי' רכ"ה דבהני טילי לית בהו כמו קרושה ארון אבל יש בהן כמו קרושה ביה"כ דלא גריעי ספסלים וקתדראות (וקלמירא) דאיתא בירושלמי דאית בהון קרושה כ"ה כדאיתא באשירי ומרדכי פרק בני העיר וכו'. ולפינו באשירי ומרדכי ליתא זה שהביא מהר"י אשכנזי הנ"ל. ובשלמי הגבורים סביב הרי"ף בסגולה סי' אלף פ"ז כלי ביה"כ הרי הן ככה"כ כגון הספסלים והיריעות שפורסים בב"ה. לעזי קאהוט ויאסטרואו מביאים ירושלמי דילן וגורסים וקלמיקא ומניהם שם: לקמיקא. וזה דלא כנוסחתינו ונוסחת הראשונים הנ"ל.

פ"ג ה"א כילה דעל ארונא. בר' קושמנמינא כילא דעל ארונא. וכן הוא באור זרוע הנ"ל ובר"ן מגילה סי' אלף פ"ה. ובכסף משנה ה' תפלה פי"א הט"ז ופי' הר"ן וכו' וגרסינן בירושלמי כליא (בר"ן לפנינו: כילא) דעל ארונא כארונא. ובשלמי הגבורים הנ"ל ושפורסין על הארון כמו שמבואר בתלמוד א"י.

פ"ג ה"א ר' אבהו יהב גולתא וכו'. באו"ז הנ"ל ר' אבינא (ר' אבהו) יהיב גולתא ה' החתו ה' ה' כילן. ובדפוס קראקא קושמנמינא וויטאמיר וקראמאשין הגי' במ"ס: כר' אבהו. ובקרבן עדה הכי גרסינן ר' אבהו. ולא ראה ד' וויניציא.

פ"ג ה"א רב יהודה בשם שמואל בימה ו'ווחין אין בהן משום קדושת ארון יש בה משום קדושת בית הכנסת. בכבלי מגלה ל"ב ע"א אמר ר' זירא אמר רב מתנה הלוחות והבימות אין בהן משום קדושה. ובגליון שם גי' הרא"ש אין בהן משום קדושה. ובגליון שם גי' הרא"ש אין בהן משום קדושת ארון יש בהן קדושת ביה"כ. וע"ש בפירש"י. ובערוך ערך במה בסוף גמ' דמגלה אמר שמואל (כני' הירושלמי) בימה וכו'. וכן ברא"ש סוף מגלה אמר ר"ז רב מתנה בשם שמואל. ובשו"ת מהר"ם בר"ב (צד 46 התצא מק"ג) וגרסינן נמי בירושלמי שם והלוחין אין בהן משום קדושת ארון יש בהן וכו' ונ"ל דהא דגרסינן ס"פ בני העיר הלוחות והבימות אין בהן משום קדושה לאו היינו דאין בהם קדושה כלל וכו' אלא י"ל אין בהם משום קדושת ס"ת וארון אלא משום קדושת ביה"כ כדמפרש בירושלמי עכ"ל. וברמב"א מגילה ל"ב ע"ב בירושלמי אמר אין בהם משום קדושת ס"ת (ארון) אבל יש וכו'. וכן הוא בר"ן מגילה סי' אלף ק"ט. ופי' רבינו חננאל במגילה שם על מאמר זה מוכח בכתי' בירחון אנגלי הנ"ל (צד 715) בתיקון לשון. וע"ש שמובא הירושלמי דלעיל רק חסר שם. ומ"ש שם וממה שאמרו בסופה ובימה וכו' והציג הסו"ל סימן השאלה אחרי מלת ובסופה צ"ל בסוכה וכו'.

פ"ג ה"א בימה ולוחין אין וכו'. באו"ז הנ"ל בימה ולוחין אין בהם משום קדושה (ארון). ובסמ"ג עשין כ"ה (דפוס רפ"ב) ובירושלמי דמגלה גרסינן בימה ולוחין (בדפוס קאפוטס: ולוחים) אין בהם משום קדושת ארון יש בהם משום קדושת בית הכנסת פי' הבימות שעומד עליהן האוחזו ספר תורה והלוחות שכוהבין עליהן ללמד לתינוק עכ"ל. וברמב"ם ה' ס"ת פי"ה ה"ד אבל הבימות שעומד

שעומד עליהם ש"צ ואוחז הספר הלוחות שכותבין בהן להינזק להתלמד אין בהן קדושה. ובהשגחה הראב"ד שם אין דעתה נוחה וכו' ומה שאמרו שאין בהם קדושה כלומר שאין בהם קדושת השמים ס"ת אבל יש להן קדושת בית הכנסת והכי איתא בירושלמי. ובמגדל עז שם ואני אומר לשון הירושלמי דמגלה הוא והכי גרסינן ליה בימיה וכו' ע"ש ובכסף משנה שם. וברמב"ם ה' תפלה פי"א הט"ו מוכא ג"כ הירושלמי. ובמרדכי ה' קמטות סי' התקס"ה בירושלמי דמגלה אמרי' הנימה שעומד עליה האוחז ס"ת והלוחין שכותבין עליהם להתלמד אין בהם משום קדושת ארון וכו'. ובכסף משנה בה' תפלה פי"א הט"ו בירושלמי דמגלה אמרינן הבימה שאוחז וכו' כמו שהוא במרדכי הנ"ל. (והמרדכי והכסף משנה הביאו בשם הירושלמי מה שלא נמצא שם כי זה רק פירושם מרעהם) ובסארי למגילה (ד' מ' ע"ב) הלוחות שמניחים בהם ס"ת וכו' והבימות שבעזרה וכו' ופי' בתלמוד המערב שאין להם קדושת ארון וכו' ויש מפרשין הלוחות הנסרים שיש על הספרים שלנו וכו'.

פ"ג ה"א אינגלין אין בו וכו'. בערוך ערך אנגלין (פיורו רל"ז) בכלים בפרק כל כלי עץ שנחלק ואנגלין של ספר וכו' פי' ספסל ששמימין עליו הספר לקרות בו פי' אחר נרתק של עור שמכניסין בו הספר. ובר"ש כלים פמ"ז משנה ז' אנגליגין אית דגרסי אנגליגין וכו'. וכיון להערוך. ושם להלן הניא בתוספתא וכו' אלולגין של ס"ת מהורין התיק שלו ממא שממע משם דאנגליגין לאו הינו היק עכ"ל ועי' בפ"י הה"ג שם. ובמרכבת המשנה על הרמב"ם ח"ב ה' ס"ת פי' ה"ב אנגילון אין בו וכו' ענין האנגילון וכו' דהיינו מלאכים בלשון יון וכו'. **פ"ג** ה"א ר' ירמיה אול לגולנה. כעין זה בעי' פ"ב ה"ד ר' ירמיה אול לגולנא הורי וכו'. ובר' קושטמניא כאן: אול לגולנא. וכן בשו"ת הרשב"א סי' רצ"ו. וברא"ש מגילה פ"ד לגולליה. ובכ"מ ה' תפלה פי"א הט"ו לגולנא. ובר"ן מגלה סי' א"ף פ"ח לגולנא. ובשו"ת המיוחסות להרמב"ן סי' ר"ס לגולנא. ובאו"ו סי' שפ"ו לגולנה. ובכ"י במור או"ח סי' קנ"ד וכתב הר"ן וכו' וגרסינן בירושלמי ר"י אול לגולנא.

פ"ג ה"א חמהון יהבין מכושא. בר' קושטמניא מכושא. ובדפוס קראקא זימאמיר וקראטשין: מכושא. וברא"ש מגילה הנ"ל יהבין מכותא בנו ארונא פירוש מכותא שם כלי עכ"ל. ובדפוסים אחרונים ברא"ש הניהו עפ"י הקרבן נתנאל היבוא, ובכסף משנה הנ"ל מקושא (מכושא) גו ארונא, ובירושלמי ביצה פ"ה ה"ב מקושא.

פ"ג ה"א אתא שאיל לר' אימי. בשו"ת הרשב"א והמיוחסות ובכ"מ הנ"ל אתא שאיל לר' מאיר (כעין זה בפ' רבינו חננאל בסוכה ס"ח ע"ב וגרסינן בירושלמי וכו' דאמר ר' יונה בשם ר' מאיר ולפינינו שם: ר' אימי ולקמן במגילה פ"ד ה"ח שאיל לר' מנא ובמרדכי הגי' לר' מאיר). וזוה מוכח שהיה אמורה ר' מאיר. **פ"ג** ה"א לכך התנו עליו מתחילה. ברמב"ם ה' תפלה פי"א הט"ו ואם התנו עליהם הרי הן כפי התנאי. ובכ"מ שם מראה לירושלמי דילן. ובשו"ת הרשב"א סי' רצ"ו אם התנה בכך מתחילה מותר וכדאיתא בירושלמי וכו' א"ל אני אומר לכך התנו עליו מתחלה. וכן הוא בשו"ת המיוחסות להרמב"ן סי' ר"ס ובר"ן מגילה סי' א"ף פ"ח וכתב הרשב"א ז"ל שאלו שמתנדבין ס"ת וכו' וגרסינן בירושלמי וכו' ומכאן ראייה לאלה ששמימין עמרות ס"ת בראש הקורא בסיום התורה שהוא מותר שאני אומר לכך התנו עליו בתחילה ורבינו האי גאון זצ"ל

פ"ג ה"א שאלון לר' יונה ולר' יוסי וכו'. במדרכי ניטין סי' ת"ז יש מדקדקין מכאן דודאי בספר א' אין לקרות ספני כבוד צבור הא בחומשין דידן דיש כל ה' חומשין דעהה אין גנאי סותר ואומר ראבי"ה דאין בדבריהם סמש דלא הו' מעמא אלא כדמפרש בירושלמי דמגלה בפ' בני העיר דגרסי' התם אתון שוילין לר' יוסי (לר' יונה ולר"י) מהו לקרות ברבים בחומשים (בספר ברבים, והמפרשים הגיהו בזה לחנם) אמר לון אמור (אסור) לאו דאמור אלא מע דנפשיהון ענטה (ענימה) איטון זבין (ובנין) לון (להון) אחרי פי' כל עוד שנפשמ ענומה שנאמר עליהם לקרות בחומש נצטרך לקנות ס"ה עכ"ל. ובאגודה ניטין סי' ק"ה יש מדקדקין מכאן אבל בחומשין דידן ששלטים יכול לקרות ואומר ראבי"ה דלית בדבריהם סמש כדמפרש בירושלמי פרק בני העיר ומוטב שלא יקראו וכו'. ובאשכול ח"ב (צד 52) ובזה השבנו בחבורתנו על קריאה בצבור בחומשים וכו'. וע"ש להלן (צד 70) מ"ש הספר קורין בחומשין וכו'. ובארחות חיים ה' קריאת ס"ה סי' ה' טובא תשובת הרמב"ם ותשובת חכמי גרבונוא בענין קריאת התורה בחומשים ולא נזכר מירושלמי דילן. ועי' בפחד יצחק אות ס"ה ד' קנ"ה. ובקריית ספר להמאירי (ד' כ"ג ע"א) ומכאן השיבו חכמי גרבונוא לבני כפרים וכו' שרשאין לקרות בחומשין וכו' וזהו ענין תשובת חכמי גרבונוא ובכללם זקננו הגדול הרב אב"ד עכ"ל. וכיון להאשכול הנ"ל. ובס' דורות הראשונים (ח"ב ד' קפ"ו) לא הביא ני' הראבי"ה הנ"ל.

פ"ג ה"א כהרא ר' חייא בר בא אול לחמץ. במדרכי נבא בתרא סי' הפ"ב וגרסינן בירושלמי וכו' ר' חייא בר אבא (בא) אול לתמן (לחמץ) ובהמים דעים סי' קמ"ז ירושלמי ר"ה ב"א אול לחמון. ובשו"ת מהר"ם בר"ב סי' התקמ"ב (הוצאת הרב בלאך ז"ל) וגרסי' נמי בירושלמי וכו' רחב"א אול להמן וכו'. ובשו"ת מהר"ם בר"ב (סי' ש' הוצאת מק"נ) מדגרסינן בירושלמי פ' בני העיר ר"ח ב"א אול להאי אתר. ובשו"ת מחנה אפרים ה' צדקה סי' י' וכן מוכח מהירושלמי וכו' ר"ח בר אבא אול לתמן וכו' ובשו"ת מהר" יו"ט צהלון (וויניוואה הנ"ד) סי' ע"ט וגרסינן בירושלמי פ' בני העיר רחב"א אול לתמן וכו'. והעיר חמץ נזכרת בירושלמי יבמות פ"א ה"ב ר' יסא אול לחמץ וכו'. וכדמאי פ"ז ה"א ובע"ז פ"א ה"ט ר' חגי אול לחמץ וכו'. (בע"ז הנ"י ר' חגין נחה לחמץ). **פ"ג** ה"א ויהבו ליה פריטין וכו'. במדרכי ב"ב הנ"ל יהבו ליה פריטי וכו'. ובהמים דעים הנ"ל יהבו ליה דיגרים וכו' ר' אבא בר ממל אמר צריך (י' סלות אלו חסרות בירושלמי ד' ויטאמיר ואיתא בדו"ו) וכו'. ובשו"ת מהר"ם בר"ב סי' ש' יהבין ליה פריטי וכו' אלמא סמצוה למצוה אסור הא ל"ק כיון דיהיבנא ליה למפלגיה ליתמי ולארמלתא וכה להם ואינם רשאים לשנותן דלא גריעי עניים מעשירים וכו'. ובמאירי מגילה (ל"ו ע"א) אבל אם התנדב או הקדיש לצורך עניים אין יכולין לשנוהו אלא לשעה ובלבד שלא יפסידו עניים אלא שישלמו להם וכך היא שנוה בהלמוד המערב. ולפנינו אינו מבואר. ובשו"ת מחנה אפרים הנ"ל וראיתי להרב מהריט"ץ שפירש דר' חייא בר אבא לא הוה גבאי של יתומים כדי שנאמר שיוכה בעד היתומים ומה שאמרו משבאו ליד גבאי אי אתה רשאי לשנותן היינו דוקא במי שהוא גבאי קבוע וכו' ע"ש. וכיון לשו"ת מהריט"ץ הנ"ל.

פ"ג ה"א כל המצוה וכו'. במדרכי ובשו"ת מהר"ם ב"ב הנ"ל כל המעות (המצות) וכו'. ובהמים דעים הנ"ל נראה כי ר' יעקב בר אחא בא לסייע דברי

מי שאומר צריך להפריש אחרים תחיהם כלומר שלא יפסידו היתומים והאלמנות שהופרשו להם המעות וכו'.

פ"ג ה"ב במשנה אין מוכרין וכו' דברי מאיר. אבל במתניתא דכני מערבא דברי ר' יודה. וכן הוא בפ' המשניות להרמב"ם במגילה כאן (הערה קאלנער) ועי' בבלי מגילה כ"ז ע"ב ובגליון שם. וגי' המתניתא דב"מ נכונה כי לקמן בפרק זה משנה ג' אין מוכרין ביה"כ אלא על תנאי וכו' דברי ר' מאיר. ולפי"ו איך יאמר ר' מאיר שאין מוכרין את של רבים ליחיד?

פ"ג ה"ב ג' מבה"כ כבית הכנסת. בהגהה מרדכי בבבא מציעא סי' תנ"ח ושלושה טובי העיר השובי ככו כל העיר כדאמרינן פ"ב (ר"ת: פרק בתרא) דמגלה בירושלמי עכ"ל ועי' בסמוך.

פ"ג ה"ב מה אנו קיימין וכו'. ברמב"ם ה' תפלה פי"א הי"ט וכן אם קבלו וכו' אדם אחד. ובכסף משנה שם: וכתב כן מדאמרינן בירושלמי וכו' במה (מה) אנו קיימין אי (אם) בשקבלו (עליהן) אפילו אחד. וכן טובא הירושלמי בלקומי הרמב"ם במגילה כ"ז ע"א ובתמים דעים להראב"ד סי' קי"ד ובשו"ת הרשב"א סי' תרי"ז. ובשו"ת הרשב"א חלק ה' סי' קכ"ה וגרסינן בירושלמי וכו' ז' מבני העיר כבני (ליהא) העיר וכו' ופרשו ג' מבית הכנסת שעשו תקנה או מכרו מה שעשו עשוי כאילו עשו כל אנשי אותה בית הכנסת אבל אם עשו על כל בני עיר אחת אין עשוי שאין כחן גדול לעשות על כל בני העיר אבל אם הם ז' כמנין רואי פני המלך כחן יפה להיות מה שעשו כאלו עשו כל בני העיר ושאלו מה אנו קיימין אם בשקבלו עליהם בני הכנסת או בני העיר כל מה שיעשו להם מה הפרש יש בין ז' לג' ולא יהא אלא אחד אם קבלו כל בני העיר מה שיעשה בענין זה אפילו אחד הרי הוא כמו שיעשו כולם ואם לא קבלו עליהם וכו' ע"ש. ובמאירי מגלה (ל"ד ע"א) וכן התבאר בתלמוד המערב ונסח דבריהם במה אנו קיימין בסתם וכו'. ובמרדכי בבבא בתרא סי' תפ"ב הני מילי כסתם אבל אם ביררו אפילו בכרכים מהני ואפילו יחיד דגרסינן בירושלמי דמבילהא (צ"ל דמגילה ואח"ז ראיתי בד' רייוא בירושלמי דמגילהא) פרק בתרא שלושה מבה"כ כבני (כבית) הכנסת שבעה מבני העיר כבני (ליהא) העיר וכו' אפילו ביחיד וכו' אלמא משם אנו למדין היכא דביררו אפילו יחיד נמי וכו'. והמרדכי הנ"ל מוכח בגי' מתוקנת בשו"ת מהר"י מינץ סי' ז'. ובאגודה סי' ל"ז וכן משמע בירושלמי וכו'. ובשו"ת ר"א מורחי ח"א סי' נ"ג (ד' ע"ה ע"ר) דהא בירושלמי פרק שני דמגילה אמרו בהריא דו' מבני הכנסת כבני הכנסת ז' מבני העיר כבני העיר במה אנו קיימין ע"ש.

פ"ג ה"ב בן עיר שפסק וכו'. הוספתא מגלה פ"ג וע"ש. ובמרדכי מגלה סי' תתכ"ה בתוספתא ובירושלמי גרסינן הכי בן עיר וכו' בני העיר שפסקו וכו' והכי פירושו בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו וכו' ע"ש ובכפתור ופרח פרק מ"ד (צד הק"פ) מ"ש בזה. ובראב"ן (ד' ע"ט ע"ג) בני העיר שהלכו וכו' (בבלי מגילה כ"ז ע"א) במה דברים אמורים כשאין שם חבר עיר כנון בוורנקבורט וכיוצא בו אבל יש שם חבר עיר שהלכו לעיר שיש בה יהודים וכו'. ובתוספתא מגילה (הוצאת צוקערמאנדעל) פ"ד סי' כ"ט כהן שיש מוטין בידיו וכו' אם היה היה חבר עיר הרי זה מותר. ואולי הסיפא אם היה חבר עיר וכו' שייך למ"ש בתוספתא פ"ג יחיד שפסק צדקה וכו' וכמו שהוא בכבלי.

פ"ג ה"ב הוה דרש בצפורין פסק תמן וכו'. בקרבן עדה הכי גרסינן פסק

עמהן

עמקן וכו' והכי פירושו פסק צדקה עם אנשי צפורי וכו'. ואין הגהתו נצרכת כי הפשט הפשוט שר' חלבו פסק לצדקה בציפורי ואח"כ בא לעירו ורצה לשלם את אשר נדר שם וא"ל ר"א שלא כן הדבר ומן הדין ישלם שם. ובדפוס קראקא ב"ס: פסק תימן. ובדפוס קראטאשין: י"ג פסק תימן. ומה פהרן להמלות י"ג? אולם טעות הוא מאת המדפיסים. כי בגליון שם כתוב: י"ג פסק עמקן. והגהתו נובעת מקרבן עדה הנ"ל, כי רוב הגהות שם בגליון הגן מהגהות הק"ע. ואח"כ לקחו המדפיסים המלה י"ג: שפתרונה יש גורסין והציגוה בגוף הירושלמי. וברבות הימים יבוא א' מן התלמידים ואמר שמצא בירושלמי ד' קראט' נוסחא אחרת כאן.

פ"ג ה"ב העושה נד וכו'. כנירסתינו כן בהוספתא מגלה פ"ג. אבל בערכין ז' ע"ב מדאמר ר' אסי א"ר יוחנן גוי (ז' מלות ליתא) שהתנדב מנורה או נר וכו' טאי איריא גוי אפילו ישראל וכו'. ולעיל שם ת"ר ישראל שהתנדב מנורה וכו'. וברי"ף בבא בהרא פ"א סי' תרל"ג וגרסינן התם (בערכין) נמי אמר רב (ת"ר) ישראל שהתנדב וכו'. ועי' ברא"ש בבא בהרא פ"א סי' כ"ט ובנמוקי יוסף שם שהביאו מירושלמי שקלים ולא זכרו מירושלמי דילן.

פ"ג ה"ב ער שלא נשתכח שם הבעלים וכו'. הוספתא מגילה פ"ד.

פ"ג ה"ב ר"ח בשם ר"י אם היה וכו'. כל המאמר מובא בהמים דעים להראב"ד סי' קט"ו ובספר חסידים ד. ברלין סי' תק"ל ובמאירי למגלה ל"ו ע"א ועוד בספרי קדמונים.

פ"ג ה"ב ואית מילין וכו'. באור זרוע ח"ב סי' רע"ז אם היה מנעל קרוע נראה דמותר (ביוה"כ) דאמרינן בירושלמי בפ' בני העיר אית מילין דלא איתגייד אנמונינים, ראו אותו יוצא במנעל פחות ביוה"כ מה את ש"מ (שכן) אפי' יויאי שמים יוצאין בכך פי' יש מעשים שנוכל ללמוד מהם שלא נתגייד אנמונינים ועתה מביא המעשה שראו אותו שיצא במנעל פחות ביוה"כ ש"מ דלא נתגייד והוא משיב לו שאין מיכן ללמוד כלום שאפילו כשרים שבישראל שהן יראי שמים יוצאין במנעלים פחותים פי' קרועים. מיהו איני יודע כמה יהיה קרוע ויהיה מותר לצאת בו. ובבית יוסף במור א"ח סי' הרי"ד כתב בתרומות הדשן סי' קט"מ וכו' וראיה קצת דכהב א"ז (אור זרוע) ז"ל ונראה דמותר לצאת במנעל קרוע וכו'. וכיון להא"ז הנ"ל.

פ"ג ה"ב ולמה נקרא שמו רבינו הקדוש וכו'. המאמר נמצא עוד בג' מקומות בירושלמי: לעיל בפ"א ובע"ז פ"ג ובסנהדרין פ"י. אבל בכבלי נמצא בשנוי רק פעם אחת בשבת קי"ח ע"ב. ובירושלמי זכחים הנדפס בימינו ד' ע"ז ע"א מביא כל המאמר וגורס: דתמן אמרין למה נקרא רבינו הקדוש וכו'!

פ"ג ה"ב דאמר ר' חזקיה ר"א וכו'. במדרש תהלים מומר כ"ב מביא המאמר.

פ"ג ה"ב מר עוקבה מישלח וכו'. בכבלי גימין ז' ע"א בשנים. ובהשוכת הגאונים שערי תשובה סי' ל"מ שאלה ששאל רב נחשון בר ברכיה ז"ל מרבינו האי ז"ל וכו' ובתלמוד ירושלמי מצינו דאיבעיא להו מדר לכתוב תרין תלת מילין מן פסוקא (כן בדר"ו אבל בדפוס זיטאמיר: מפסוקא) ופשט ממעשה דמר עוקבא וכו', וכן מובא השאלה באשכול (ה' ס"ח צד 53) וע"ש. ובספר חסידים סי' תשל"ד הגי' מור עוקבן וכו'. וברא"ש מגילה פ"ב (דפוס ראשון) מר עוקבא שלח ליה לריש גלותא דהוה דסך וכו'. ועי' בחירושי הרמב"ן ובר"ן בנימין ז' ע"א.

פ"ג ה"ב דמיך וקאים וכו'. בתום גימין ו' ע"א ד"ה זמרא וראוי להחמיר בכיוצא דההוא בירושלמי דהוה קאים וכו'. ובמזרז א"ח ס' תק"ם ואסרו כל מיני שיר וכו' ודוקא למי שרניל בכך כההוא דאיהא בירושלמי ר"ג הוא קאים ודמיך כומרא (בזמרון) פי' בשכבו ובקומו היו סומרין לפניו. ובאגדה גימין ס' מ' וראוי להחמיר נמי אפי' בלא כתי משהאזות כההיא דירושלמי דקאי ודמיך בזמרא שמתענג ביותר אבל לשמח חתן וכלה מותר וכו'.

פ"ג ה"ב אל תשמח וגו'. בשערי תשובה הג"ל כנוסח הדפוס. אבל בספר חסידים הג"ל אל תשמח אל גיל בעמים. וכן בתום גימין ו' ע"ב ד"ה א"ר יצחק. ובתום מנחות ל"ב ע"ב ד"ה הא אל תשמח ישראל אל בעמים גיל. וברא"ש מגילה פ"ב ושלח ל' לישראל אל תשמח בעמים אל גיל.

פ"ג ה"ב זכר צדיק לברכה. וכן הוא בספר חסידים הג"ל. וזהו כלשון הכתוב במשלי י' ז'. ונראה שצ"ל זכר לברכה צדיק. שר' אחא הפך לשון הכתוב.

פ"ג ה"ב ולא זכר יואש המלך. בתום מנחות ל"ב ע"ב ד"ה הא ולא זכר יואש המלך ולא כתב כדכתיב המלך יואש עכ"ל. ובאור זרוע ח"א ס' הקמ"ג ועוד אמר בירושלמי ר' זעירא (ועזרה) כתב לא זכר יואש המלך ולא כתב המלך יואש משמע מהתם דבאגרת שלמא היו מקפידים שלא לכתוב בלא שרשום. ובספר חסידים הג"ל ולא זכר המלך יואש, ולפנינו בדברי הימים ב' כ"ד ולא זכר יואש המלך. ע"כ נראה גי' ספר חסידים.

פ"ג ה"ב ר' ירמיה משלח כתב לר"י נשייא. כס' חסידים הג"ל ובתום מנחות ל"ב ע"ב ד"ה הא וברא"ש מגילה פרק ב' ס' ב' ליהא מלה נשייא. וגירסתנו המזה קצת.

פ"ג ה"ב לשנא את אהובך. וכן בספר חסידים הג"ל. ובתום מנחות הג"ל לשנא את אהובך ולאהוב את שונאיך. וברא"ש מגילה הג"ל לשנא את אהובך ולאהוב את שונאיך.

פ"ג ה"ב לשלשה ליטורין. בר"ן מגילה ס' אלף ע"ז ובירושלמי לא משמע הכי דגרסינן שלח ר' אבהו וכתב לו (להון) הרי (כבר) פייסנו לנ' דילטורין (ליטורין). ובסוף חידושי הר"ן למגלה (ירושלים תרמ"ד) ובירושלמי וכו' הרי פייסנו לנ' ליטורין. ובחידושי הר"ן לגימין (ו' ע"ב) לשלשה ליטורין. ובפי' יפה מראה בירושלמי כאן: לשלשה דליטורין מלשינין דהיינו לטוב ילד וכו'. והיה לפנינו כגי' הר"ן במגילה הג"ל. ובחי' ריטב"א כגימין (ז' ע"א) בירושלמי שלח ר"א וכתב לון הרי פייסנו ב' (ג) דליטורין (כגי' הר"ן). ובמעריך בירושלמי דמגילה פייסנו שלשה ליטורין לשון לעז הוא ופי' חכמי גוים ושם מפרש שמוהם.

פ"ג ה"ב לטוב ילד וכו'. תרגום שכות היונים הנזכרים בירושלמי כאן לעברית. ראה גראמץ ח"ד העתקה שפ"ר ז"ל צד 377. ובס' אגרות אמוראי א"י ח"ב צד 95 מ"ש בזה הרב רב"ז פראפעססאר באכער נ"י.

פ"ג ה"ב תמר המרוים. בר"ן הג"ל אבל תמר תמרורית (המרוים) וכו' ובקשו (ובקשנו) וכו'. ובחי' הר"ן גימין הג"ל תמר תמרורית בתמרורים היא עומדת וכו'. ועי' בר"ן סוף מגילה הג"ל. ובתום מנחות ל"ב ע"ב ד"ה הא אבל תמר תמרורים וכו'. ובחי' הרשב"א בגימין ו' ע"ב שלח ר' אבהו וכתב לון (להון) וכו' אבל תמר המרוית וכו'. ובחי' הרמב"ן בגימין שש ובירושלמי וכו' שלח ר' אבהו כתב לון וכו' אבל תמר המרוית בתמרורית היא עומדת.

פ"ג ה"ב ולשוא צרף צרף. וכן הוא בירמיה ו' כ"ט. וכן הוא ברמב"ן

ובר"ן

דבר'ן הנ"ל. אבל בר'ן סוף מגילה ולשוא צורף צורף. וכן רוא בחי' הרשב"א בנימין ו' ע"ב. ובר'ן נימין הנ"ל ולשוא צורף צורף. לענין בניך מתק מעתיק ולשוא צורף צורף. פ"ג ה"ב ר' מנא משלח וכו'. בשו"ת הגאונים יערי תשובה הנ"ל ור' מנא (מנא) נמי שלח כתב לר"א ראשיתך מוער ותשגא מאד אחריתך (ראשיתך מצער מאד תסגא אחריתך), ובסמ"ג עשין כ"ג (ר. רפ"ב) בירושלמי בפ"ב דמגילה משמע דאף באגרה שלומים צריך שירמוט שאומר מהו למכתב (מיכה"ב) תרתין או תלת מילין מן פסוקא בלא שרמוט (ב' מלות ליתא) ומביא ראה ר' מנא שלח (משלח) כהב לר' אישעיא ראשיתך מצער היה (ליתא) מאד שגא (תסגא) אחריתך משמע שהיה מהפך הפסוק ספני שלא שרמוט. וכן הוא בתום' גימין ו' ע"ב ד"ה אר"י וברומב"א שם. וכן נראה הגי' הנכונה כי במקרא איוב ח' ז' כתוב: והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישנה מאד. ור' מנא הפך הלשון. ובר'ן מגילה הנ"ל ובתשב"ץ חלק א' סי' ב' ר' חייא (ר' מנא) משלח וכו'. וכן הוא בחי' הר'ן גימין הנ"ל. אולם בחי' הר'ן בסוף מגילה ר' מנא משלח וכו'. ובאור זרוע הנ"ל מיהו בירושלמי וכו' ומייתי ר' חגא (ר' מנא) משלח כתב לר' הושעיה ברבי (שמי) ראשיתך מצער הרבה (ליתא) מאד תשגא אחריתך. וכרא"ש מגילה פ"ב (רפוס ראשון) ר' מנא שלח כתב לר' אושעיה ראשיתך מצער היה מאד ישגא אחריתך. ובהנהגה מימוני (ה' ס"ה פ"ז חמ"ו) אמנם בירושלמי פרק בני העיר גרם ר' מנא שלח לרבי (ר' הושעיה) ראשיתך מצער מאד ישגא אחריתך. ובס' התרוסה סי' קצ"ז מיהו בירושלמי איכא במגילה דשלח רבי פלוג (צ"ל פלוני) אחריתך מאד ישגא ולא רצה לכתוב בלא שרמוט ככתבו ואחריתך מאד ישגא. ובחי' הרשב"א בנימין ו' ע"ב דהא בירושלמי במס' מגילה משמע דבכל ענין אסור דאמרינן ההם מהו מכתב תרתין תלת מילין מן פסוקא ומייתי ר' מנא שלח כתב לר"א בר שימי וכו'.

פ"ג ה"ג אר"י לית כן. בתמים דעים להראב"ד סי' קמ"ו זו הפסקא שאלו עליה בירושלמי אמר ר' יוחנן לית כאן (כן) בית הכנסת (ב' מלות חסרות בכל ההוצאות) מה אנו קיימין וכו' פי' זה שאמר בתחלה לית כאן בית הכנסת וכו' ע"ש. ובלקוטי הרמב"ן במגילה כ"ז ע"ב ונמצא בירושלמי על זה אר"י לית כן וכו' הוקשה להם כיון שאין מוכרים אותו אלא של רבים לרבים שלא להורידו מקדושתו תנאי זה למה וכו'.

פ"ג ה"ג ר' היה בשם ר"י. בלקוטי הרמב"ן הנ"ל ולית להו דר' חייא בר בא (ב' מלות ליתא) בירושלמי אלא מהני' כבה"כ היא וכו'.

פ"ג ה"ג תפטר בס"ת. במאירי למגלה (ל"ו ע"ב) ובתלמוד המערב פירשו מינה זו בספר תורה וכו'. ועי' בהמים דעים וברמב"ן הנ"ל.

פ"ג ה"ד במשנה בית הכנסת שחרב וכו'. בילקוט מיכה תקנ"ב וכן שני רבותינו בית הכנסת שחרבה (שהרב) אין מספידין בתוכה (להוכיח) ואין מפשילין לתוכה (להוכיח) חבלים. ובס' יריאים הנרפס מכת"י סי' ה"ט מוכאה המשנה בשנויים.

פ"ג ה"ד במשנה קפנדריא. לקמן בפרק זה ה"ד לעיניהו בקפנדריא. יבפי' רבינו חננאל מגילה כ"ט ע"א פי' קפנדריא לשון יון כשתהיה חצר ישיש לו שני פתחים וכו'. ועי' בערוך ערך קפנדר ב' (רפוס ראשון) ואם פירשת ממני לקפנדר וכו'.

פ"ג ה"ד דהא דאת אמר כביה"כ של יחיד וכו'. בלקוטי הרמב"ן סוף מגילה בירושלמי

בירושלמי אכתני' ועוד א"ר יהודה הרא דתימא בה"כ דחיר וכו' משמע דבה"כ של יחיר יש בו משום קדושה .

פ"ג ה"ד ולא ישנין בהן . וכן הוא בתוספתא מגילה פ"ג . אבל בבבלי מגילה כ"ח ע"ב ליתא . ובתוס' בבא בתרא ג' ע"ב ד"ה ועייליה בתי כנסיות אין ישנים בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי (ו' סלות ליתא) וכו' . ובסדרכי מגילה ס' תתכ"ט אין ישנים בהם מפרש ר"י וכו' ועל דא סמכינן לישן בכ"ה כדי לשומרו .

פ"ג ה"ד ר' יוחנן סיקל לנשייא וכו' . כעין זה בשבת פ"ג ה"ב ר' מנא סיקל לנשייא דשטחן בגדיהון וכו' . ובכרכי יוסף בא"ח ס' קנ"א בירושלמי וכו' אמרו ר' יוחנן סקל אלץ נשיא וכו' ע"ש שהאריך בזה .

פ"ג ה"ד ריב"ל אמר בתי כנסיה ובהי מדרשות לחכמים ולהלמידיהם . בבבלי מגילה כ"ח ע"ב אמר רבא חכמים ותלמידיהם 'מותרין דאמר ריב"ל מאי בי רבנן ביהא דרבנן . ובסמ"ג עשין י"ט וכן אמר בירושלמי דמגלה ריב"ל אומר כ"כ וכ"מ לחכמים ולהלמידיהם . ובשו"ת רשב"ש ס' רע"ד ומה שחלקו בין ת"ח לע"ה שחכמים מותרין וע"ה אסורין בירושלמי הוא מבואר שאמרו שם עפרא דבי כנישתא דספריא ותלמידהון וכו' . ובסמ"ק ס' ו' בירושלמי עפרא דבי כנישתא לספריא ותלמידהון .

פ"ג ה"ד ר' חיה ר' יסא מיקבלין בנו כנישתא . בסמ"ג הנ"ל ר' חייא ור' דוסא (ר' יסא, וע"ד המעות בין ר' דוסא ור' יוסי עי' אצ"ר סוכה צד 134) מתקבלין (מיקבלין) בני כנישתא . ובס' זכרון תורת משה (ד' א') ר' חייא ור' אסא מקבלין וכו' .

פ"ג ה"ד אין (בר' זוטאמר : אם) אתא בר נש נככון וכו' . בשו"ת הרשב"א ח"ד ס' רע"ח וגרסינן בירושלמי ר' אמי מפקד גבי' פי' מלוכלך משוח וכו' ובלקושי הרמב"ן (מגילה כ"ו ע"א) בירושלמי ר' אמי וכו' כלומר כיון שהוא אכסנאי ואין לו מקום מותר בת"ח . ובר"ן מגילה פ"ג ס' אלף צ"ב וגרסינן בירושלמי ר' אמי (אימי) מפקד לספריא אלו (אין) אתו (אתא) גביכון איניש מלוכלך (מלוכלך) באודייתא) וכו' פי' מלוכלך משוח כלומר שיש לו קצת תורה וכו' . ובשו"ת רשב"ש ס' קצ"ב וגרסי' בירושלמי ר' אמי מפקד וכו' ופי' מלוכלך משוח כלומר שיש לו קצת תורה וכו' . ושם ס' רע"ד וגם אמרו בירושלמי ר' אמי מפקד לספריא אין אתו איניש לגביכון מלוכלך באודייתא תהוו מקבלין ליה ולחמריה ולמאניה ופי' מלוכלך משוח כלומר שיש בו קצת תורה וכמו שאוסרים עמי הארץ בכאן למי שיש לו קצת תורה פלוני יש בו ריח תורה וכו' . ובכפתור ופרח פרק ט"ד עוד ירושלמי ר' אמי מפקד לספריא אי אתא וכו' .

פ"ג ה"ד לכנישתא דבית שאן . בכפתור ופרח פרק ז' ירושלמי פרק בני העיר ר"ב אויל לבי כנישתא (לכנישתא) דבית שאן וכו' משוג ירו (ורגלוי) בגורנא (מן גורנה) דכנישתא וכו' .

פ"ג ה"ד מן גורנה . בד' קושטנטינא מן גו דנא . ואולי צ"ל מן גורנה מלשון גרנותה שפרושה באר . ובמעריך ערך גורבה בירושלמי דמגילה ד' ע"ד כך שמה ביוני ובערבי והיא אמבטי .

פ"ג ה"ה במשנה מקדימין לשעבר . בשאלתות וישלח מקדימין וקורין בפרשת שקלים .

פ"ג ה"ה ר' לוי וכו' . בשבלי הלקט השלם ס' קצ"ג ולמה מקדימין מ"ח אדר מפורש בירושלמי ר' לוי בשם רשב"ל וכו' . ובכלבו ס' מ"ו ועוד אמרו

ז"ל טעם אחר במס' סופרים לפי שהיה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהטמן הרשע היה עתיד לשקול וכו'.

פ"ג ה"ו במשנה ובמעמדות. בבה"ג (הוצאת מק"נ צד 225) ובשאלתהוה וישלח סוף סי' כ"ו וכן במס' סופריכ פרק י"ו ה"ח (הוצאה ר"י מיללער ז"ל) ולמועדות. וגירסהינו ובמעמדות נפלאה מאד. ובפירש"י שעל הרי"ף לכל מפסיקין לכל המועדות מפסיקין וכו'. ובר"ן שם לכל מפסיקין וכו' אף המועדות בכלל וכו'.

פ"ג ה"ו אין מפסיקין בין פרים וכו'. טובא הירושלמי בפ"י רבינו חננאל במגלה ל' ע"ב וברי"ף מגלה סי' אלף צ"ח ובה' מגלה לרי"ץ אכן גיאת. ובאור זרוע ח"ב סי' ש"צ ירושלמי ר' בא בשם ר"ח בר אשי אין מפסיקין בין פורים לפרה וכו' ואיני יודע ההיא דר' בא בשם ר"ח בר אשי וכו'. וברוקח סי' רס"א ירושלמי ר' אבא (בא) בשם ר' חייא אין מפסיקין וכו'. וכן טובא בשבלי הלקט השלם סי' קצ"ג ובאגודה סי' מ"ח בשנים קלים.

פ"ג ה"ו בין פרה להחודש. במנהגי מהר"ל (ר' ע"ד ע"ב) וכן אמר רב אחא בר חנינא (ר' לוי בשם ר"ח ב"ח) אין כפסיקין בין פרשה לפרה לחדש רק בין שניה לראשונה וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ו בדין הוא שתקדום החדש לפה וכו'. טובא הירושלמי בפ"י רבינו חננאל במגלה ל' ע"ב וברי"ף מגלה הנ"ל ובאור זרוע הנ"ל ובסמ"ג עשין י"ט ובאבודרהם סדר הפרשיות (ר' צ"ו ע"ב) ובשבלי הלקט הנ"ל ובח"י רר"ן מגלה כ"ט ע"א וברש"י כניה כ"ט ע"א ד"ה פרה ובפירש"י גיטין ס' ע"ב ד"ה ופרשת. ועי' בפירש"י סוכה כ"ה ע"ב ד"ה ואם ובקריה ספר להמאירי ד' ס"א ע"א בשנים קיים. ובפסקי תוס' מגילה סי' ק"ט וע"ש. ובפרדס לרש"י סי' כ"א הניגון ר' לוי בשם ר"ח ב"ח אמר בדין הוא שתקדים פרשת החודש וכו' שהיא מהרהן של ישראל דהניא ונבבלתם לא הגעו ברנל שכן ישראל חייבין למהר עצמם ברנל (י"א מלות אחרונה ליהא וכן הוא בשם הירושלמי בתשובה של רש"י בחפש מסמונים סי' כ"ח בשם ר' יצחק בר' יהודה. וקצה מהברייתא בת"כ שמיני פרק ד'). ושם בפרדס בלקומים ד' כ"ט ע"ב כך מפורש במס' מגלה ירושלמית ר' לוי בשם ר' אחא (צ"ל בשם ר' חמא, כי ר' לוי יאמר חמיד בשמו עי' אצו"ר סוכה צד 83) בר"ח וכו'. ובמנהגי מהר"ל (ר' ע"ד ע"ב) אמר ר' לוי בשם ר' ירמיה בר חנינא (עי' טובא הירושלמי צד ק"ח מ"ש על ירמיה בר חנינא ולעיל במס' זו צד 46 כמה ר' ירמיה היו) בדין היה שיקדם פרשת החדש לפרשת פרה אדומה (ליהא) וכו' אלא קודמין מהרתן של ישראל דהניא נבבלתם לא הגעו ר"ל ברנל שכל ישראל חייבין למהר עצמן ברנל.

פ"ג ה"ו שבאחד בניסן הוקם המשכן וכו'. ס"ע פרק ו'. ובתשנ"ץ ח"ב סי' ע"ב דהא קי"ל דבר"ח ניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה כדאיהא בירושלמי וכו'.

פ"ג ה"ו ולמה פרה קודמת וכו'. באבודרהם הנ"ל ולמה אמרו הקדים פרה אדומה מפני שהיא מהרהן של ישראל פי' מטובאת כה כדי שלא יהיו נדחין לפסח שני.

פ"ג ה"ו ירמיה ספרא שאל לרב ירמיה. בברכות פ"ד ירמיה ספרא שאל לרבי ירמיה. ובתענית פ"ד ה"א ירמיה ספרא שאל לרב ירמיה.

פ"ג ה"ז יצחק סחורה שאל לר' יצחק. וכן בתענית הנ"ל. אבל בכרכות פ"ד יצחק סחורה שאל לר' יצחק. ובמס' סופרים פי"ב ה"ז ר"י סחורה שאל אה ר' יצחק נפחא (ליתא, ועי' באצו"ר שבת צד 6, ובסוכה צד 144). **פ"ג** ה"ז סמי בה בשם ר' אבדמא דחיפה וכו'. בבבלי מגילה כ"ט ע"ב ורב דימי דמן חיפא אמר קרו תלתא כחנוכה וחד בר"ח. ובשאלות סי' כ"ו ור' אבדימי דמן חיפא אמר וכו'.

פ"ג ה"ז ולא שבעה קרוין אינון. בכרכות פ"ד בר שלמיה (שילמיא) ספרא שאל לרבי מנא וכו' ולא שבעה אינון קורין וכו' שאילתינהו לספרא (ב' מלות חסרות במגלה כאן) א"ל והרא שאלתא (שאלתיה) דספר (בתענית פ"ד ה"א בדפוס יוטאמיר קראקא וקראטשין במ"ס: שאלתא דספק). ובמעריך ערך קר ובהענית ירושלמי ד' ס"ז סע"ג ולא שבעה קרוין אינון.

פ"ג ה"ז במשנה בפסח קורין וכו'. כל המשנה במס' סופרים פ"ו ה"ו. **פ"ג** ה"ז אית תני תני בחדש השלישי וכו'. בבבלי מגלה ל"א ע"א אחרים אומרים בחדש השלישי וכו' והאידינא ראינא תרי יומא עבדינון כתרוייהו.

פ"ג ה"ז ושאר כל ימות החג וכו'. בספר המנהיג (צד 2 ד. ברלין) ובמגלה פרק בני העיר בירושלמי ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג ללמדך (כן הוא בסמוך בירושלמי) שאין העולם עומד אלא על התורה וכו'.

פ"ג ה"ז ושלשתן בפסוק אחד וכו'. במגן אבות להרשב"ץ (פ"א משנה ג') ובירושלמי מפורש במס' מגלה ותענית כי על אלה הדברים נברא העולם וסמך אהם על המקרא שנאמר ואשים וגו' זו תורה (תלמוד תורה) וכו' לציון עמי אתה אלו ישראל (ב' מלות ליתא) וכו'. וכן מיבא הירושלמי בילקוט המכירי תהלים מזמור ל"ז אות י"ג וע"ש ובילקוט שמעוני ישעיה ר' הע"ה מירושלמי תענית ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי (ו' מלות חסרות בירושלמי מגילה כאן והענית פ"ד ה"ב) שלשתם בפסוק אחד וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ז שנקראו ישראל ציון וכו'. בארחות חיים ה' הפ"ה סי' פ"ב ופי' אלהיך ציון זהו ישראל כדאיתא בפסיקתא א"ר יוחנן (אר' חגיגה ב' פפי) חזרהי על כל המקרא ולא מצאתי ישראל שנקראו ציון עד שמצאתי וכו'.

פ"ג ה"ז ושלשתן בפסוק אחד וכו'. במנהיג (צד 3) כמי ששנינו בפרקי אבות ובפרק בני העיר בירושלמי נעשו הדין נעשה שלשתן ושלשתן בפסוק אחד אסת וגו'. ובמגן אבות להרשב"ץ (פ"א משנה מ"ז) שנאמר אכת וגו' במשניות מדויקות אין כתוב בהם פסוק זה וכו' אבל בירושלמי מס' מגלה הוא שאמרו חסן תנינן רשב"ג אומר וכו' א"ר מנא וכו' ע"ש. ובילקוט המכירי זכריה (צד 71 הוצאה גראינוף) אמר יהושע (ג' מלות ליתא) ושלשתן וכו' וכן בירושלמי דמגילה עכ"ל. ובילקוט שמעוני זכריה הקע"ד מובא המשנה דאבות בשנוי.

פ"ג ה"ח במשנה בתעניות ברכות וקללות. במס' סיפורים פ"ו ה"ז ובהעניות של מ' באב ושבע אחרונה של עצירה גשמים ברכות וקללות. אבל תעניות ביחל משה ועי' ברא"ש מגילה בסוף המס' ובאגודה סי' נ' בשניים ועי' ברקח סי' רי"א. ובאו"ז ח"ב סי' ה"ז ירושלמי עילה פ"ב (תענית פ"ב ה"ו) כסה קורין ר' יוסי אומר ברכות וקללות שבמשנה הורה ועכשיו אין אנו קורין אלא ויחל משה וכו' עכ"ל הירושלמי. ומן המלות שבמשנה הורה אין בירושלמי בתענית שם ובפ"ד ה"א ובכרכות פ"ד ה"א וזה הוספה מאיזה מגיה. ובאו"ז ח"ב סי' תס"ז מובא הירושלמי כנרסתינו. ובה' שמחות למהר"ם בר' ברוך סי' ה' אבל לזה לא שמעתי

שמעתי טעם למה את קורין חל בתעניות דלא כתלמיד שלנו ועל מה את
סומכים ועי' אצו"ר בשבת צד 156.

פ"ג ה"ח אר"ח בר גמרא וכו'. בקהלה רבה פ"ח פסוק אל תבהל מפני
מביא המאמר בשנים וז"ל ר"א בר גמרא פ"ח מוסר ה' בני אל תמאס תני הפותח
פותח בדבר טוב והחותם חותם בדבר טוב דתנינן בכרובה קורא ומפסיק בקלות
אינו מפסיק אלא אחד קורא את כולן מוסר ה' בני אל תמאס וגו' משום עמי
אנכי בצרה וכו' ע"ש ובדברים רבה פ"ד. ובארחות חיים ה' קריאת ס"ת סי'
ז' מביא כל זה בשם הירושלמי. ובנחלה יעקב (כפי' למס' סופרים פי"ב ה"א)
זכירושלמי דמס' מגילה תניא הכי בהריא כתיב עמו וכו' ולפנינו ליתא. (הרב ר'
יעקב נוימבורג בעל נחלת יעקב חי באשכנז ומה לערך שנת ת"ק. וכפי שנראה
מכאן ולקמן בהלכה זו ועוד באיזה מקומות לעיל, היה לפנינו ירושלמי בנוסח
משונה משלפנינו).

פ"ג ה"ח קוצים קוצים. במנהיג (צד 72) נהגו כל ישראל שלא להפסיק
לא באלו ולא באלו וכו' ומעם שאין מפסיקין בהן מפורש בירושלמי ובמס'
סופרים מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקיץ בתוכחתו אל תעשם קוצים קוצים
וכו'. ובערוך ערך קץ בפרק בני העיר וכו' ואל תקיץ בתוכחתו אל תעשם קוצים
קוצים פי' ענין חתיכות אלא כולן ביחד. ובפירש"י מגלה ל"א ע"כ ד"ה אל ונמס'
סופרים יליף לה מסיפיה דקרא ואל תקיץ בתוכחתו אל תעשו קוצין קוצין פסקים
פסקים לשון קציצה עכ"ל ועי' סופרים פי"ב ה"א. והנה רש"י הביא בפ"י למגלה
איזה פעמים הירושלמי וגם לעיל בר' כ"ט ע"א הביא הירושלמי וכאן הביא בשם
מס' סופרים ולא בשם הירושלמי? וכן בס' לקט יושר (צד 55) מביא זה
בשם מס' סופרים ולא מהירושלמי.

פ"ג ה"ח לוי בר פאטי וכו'. בדפוס ויטאמר וקראמאשין בר פאטי. ובר'
קישט' וקראקא בר פכתי. ובמס' סופרים פי"ב ה"ג בר פאטי. ובסדר הדורית
(צד 260) בר פנתי. ובבבלי מגלה ל"א ע"ב לוי בר בוטא (עי' דקדוקי סופרים)
הוה קרי וקא מנמגס קמיה דרב הונא וכו'. ובארחות חיים ה' קריאת ס"ת סי'
ז' בגם הירושלמי לוי בר פנמאי קרא קדם רב הונא ומנמגס א"ל השביע קולך
דליה אינון קללות תוכחות אינון מוסר ה' בני אל תמאס עכ"ל ולפנינו ליתא.
פ"ג ה"ח אלא קללות שבתו"כ וקללות שבמשנה תורה. וכן הוא להלן בשם
ריב"ל. וכן הוא בארחות חיים הנ"ל. אבל בבבלי מגלה ל"א ע"ב אמר אבוי
לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים אבל קללות שבמשנה תורה פוסק ס"ט
הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הנבורה אמרן וכו'. ובכסף משנה ה'
חפלה פי"ג ה"ז וכתב עור (הר' מנחם) דבירושלמי סוף פרק בני העיר גרסינן
כמנהגינן לקרות הקללות בנמנום אבל של משנה תורה אין צורך לנמנם עכ"ל
וזה ההיפך בניסוחתינו. וכן לא היה זה בהירושלמי לפני האבודרהם (סדר
הפרשיות ד' צ"ב ע"ג) וז"ל ונהגו שלא להפסיק וכו' וקללות שבתורה כהנים
ושבמשנה תורה אלא אחד קורא אותם ואע"ג וכו' ויש סמך למנהגינו מדאמרין
בירושלמי דמגלה פ' בני העיר אין לך טעון ברבה לפנינו ולאחריו וכו' וקללות
שבתו"כ וקללות שבמשנה תורה עכ"ל הרי שהיה לפנינו הניסוח כמו שהוא לפנינו.
פ"ג ה"ח ר' יונתן וכו'. בארחות חיים ה' קריאת ס"ת סי' י' ירושלמי ה'
יונתן דגרבתא (ספרא דגופתא, ובר' קישט' דגופתא, ובמס' סופרים פי"ב ה"ה
הוצאת מיללער) דגופתיה וכו'. ובמנהיג (צד 72) ובירושלמי דמגלה וכו'

ה' יונתן ועירה (ליתא) וכו'. ובאשכול (ח"ב צד 59) וה"ג בירושלמי ר' יהונתן נחת וכו'.

פ"ג ה"ח חמא לכר אבינה ספרא. וכן ברפוס קושטנמינא. וכן הוא בארחות חיים הנ"ל. ובמנהיג הנ"ל חמא לר' אבינא ספרא. ובאשכול הנ"ל חמא לרב אבונא קרי וכו'. וכן היא במס' סופרים הנ"ל חמא לר' אבינא ספרא.

פ"ג ה"ח אני לא שמעתי נראין דברים בעשרה הדיברות. בארחות חיים הנ"ל נראין הדברים ב' הדברות. ובמנהיג הנ"ל ואשתאלית (ואישתאל) לר' סימון וכו' אר"א אם (ליתא) אני לא שמעתי אלא (ליתא) נראין הדברים בעשרה הדברות. ועי' באשכול הנ"ל.

פ"ג ה"ח הומנתי פסוקיא וכו'. ברמב"ם ה' הפלה פ"ג ה"ז שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בביה"כ בפחות מעשרה וכו'. ובהשגות הראב"ד שם ל. שמענו דבי זה וכו' ומה שאמרו (במנחות ל' ע"א) יחיד קורא אותן לומר שאינו מפסיק בהן הכי איתא בירושלמי עכ"ל. ובארחות חיים ה' קריאת ס"ת סי' י' ירושלמי וכו' ר' בר בון בשם רב אמר (ג' מלות ליתא, וגם במנחות הנ"ל: בשם רב) המניא פסוקים אחרונים שבמשנה הורה טעונים ברכה לפניהם ולאחריהם לפי שאין מפסיקין אלא יחיד קורא אותם (ו' מלות אחרונות חסרות בכל ההוצאות) שמעינן מהכא האידנא דנהנינן אנן שיקרא יחיד שירת הים וי' הדברות וח' פסוקים שבסוף התורה על הא שמעתא סמכין עכ"ל. ולעיל שם בארחות חיים ריש סי' י' ח' פסוקים שבסוף תורה וכו' קורין אותן בבית הכנסה ואפי' בפחות סי' וכו' מותר ליחיד לקרותן שהרי נשתנו. ובאשכול (ח"ב צד 59) ירושלמי וכו' תמניא פסוקי וכו' לפי שאין מפסיקין בהן יחיד קורא אותן. שמעינן מהכא דינא האידנא דכל א פותח וחותם בברכה דיוחיד קורא אף הני קללות שבמשנה תורה וכו'. ובמנהיג (צד 72) ובירושלמי וכו' ר' יוסי בר' אבין בשם רב (כני הארחות חיים הנ"ל) תמנתא פסוקים אחראין וכו' לפי שאין מפסיקין בהן אלא יחיד קורא אותן וכו'. מזה נראה שלהראב"ד היה הנוסח בירושלמי כנוסח הרפוס. ולהרמב"ם היה הגי' כמו שהיה לפני האשכול הארחות חיים והמנהיג. וקצה מהלכה זו נמצא במס' סיפרים פ"ב ה"ו. ועי' בר"ן מגילה סי' אלף ק"ב פי' רבינו משולם בר"ק ז"ל יחיד קורא אותה, שאין ש"צ קורא עכו וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ח לכן צריכה ר"ח וכו'. בנחלת יעקב (במס' סופרים פ"ב) ומשני בירושלמי לא (לכן) נצרכה בר"ח שחל בשבת שאז האחרון קורא כפרשת ר"ח וכו'. **פ"ג ה"ח** שירת הלויים וכו'. מס' סופרים פ"ב ה"ח. ובכת"י בירחון אנגלי (משנת 1896 צד 704) ובאגדתא דקהלת (ליתא) אמרי ר"י ביר' אבון בשם ר' (ב' מלות ליתא) שירת הלויים אין פוחתין אותה מששה קריות (קריאות) ומהו (ליתא) סימנא וכו'. ועי' בארחות חיים ה' קריאת ס"ת ס' ח' ולעווי ערך קרא. **פ"ג ה"ח** שירת הים ושירת דבורה. בכבלי מגילה ט"ז: כל השירות וע"ש. **פ"ג ה"ח** נכתבין אריח. בכת"י בירחון אנגלי הנ"ל (צד 704) ובפרק בני העיר פרישו בני מערבא וכו' נכתבין (כצ"ל) אורח (אריח) ע"ג לבניה ולבניה ע"ג אורח (אריח) עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אורח על גבי לבניה וכו'. **פ"ג ה"ח** דכל בניין דכן לא קאים. בר' קושטנמינא דכל בניין הכן לא קאים. ובמס' סופרים פ"ג ה"ג דכל בניין דכן. (ובנוסח הגרפס מכבר: כדון). ובס' הכריתות לר"ש מקינן (בית שלישי) סי' ב' ואבן על גבי אבן לאו בנין

הוא

הוא דהכי לא קאים כדאיהא בירושלמי גבי לבניה ע"ג אריח במינא (בינין) ואולי צ"ל בס' הכריתות: במינרא) דהכי לא קאים וכל שכן דאריח ע"ג אריח ולבניה ע"ג לבניה עכ"ל.

פ"ג ה"ח מאי כדון וכו'. בסופרים הנ"ל (הוצאת מיללער) מאי כדון (דכין) למצוה ולא לעכוב. ובכת"י בירחון הנ"ל מה היא כדון למצוה לעיכוב פי' עד כען שמענו שזאת התקנה צריכה שתהא בענין הזה למצוה ועדיין צריכין אנו לשאל אם כתב כדאיעכר שלא כדרך הזאת מאי מעכב את המצוה או אינו מעכב עכ"ל. **פ"ג** ה"ח לר"ח ב"א דרב הושעיה. בד' קושטנינא אמר ליה ר' חנניא נהיר אה וכו', ובכה"ג ה' סופרים בשנויים. ובילקוט אסתר (בדפוסים הראשונים) סי' אלף נ"ט ויש אומרים (כזונתו להירושלמי) עשרת בני המן ומלכי כנען וכו' למצוה או (ליתא) לעכב אכר ר, יוסי בר חנינא בר אחוי דר"ה וכו'. וכן הוא בילקוט יהושע ר' י"ב. וכבר העיר על הילקוט בעל סדר הדורות. ובנחלת יעקב (בפי' לסם' סופרים פי"ב ה"ד) מובא הירושלמי בשנויים קלים.

פ"ג ה"ח א"ר לר' חנניה. בסופרים הנ"ל אר' יוסי (ליתא) לרב חנינא בר אחוי של רב הושעיה וכו'. ובכת"י בירחון הנ"ל אמר ר' יוסי לר"ח ב"א דר"ה נכיר (נהיר) את כד (בדפוס יז"ט) וקראטאשין במ"ס: כד) וכו'. ובעין זה בתענית פ"א ה"ב א"ר יוסה לר' חנניה אחוי דר"ה וכו'. ועי' סבוא הירושלמי להגרופ"פ ז"ל צד פ"ח שלא ראה גי' זו. וכהלשון הזה נמצא עוד בירושלמי פסחים פ"ב ה"ב אמר ר' יוסי לר' פנחס נהיר את כד וכו'. ובגמיר פ"ו ה"ג ובכתובות פ"ה ה"ה אמר ר' יוסי לר' יעקב בר אחא נהיר את דהיהון וכו'. **פ"ג** ה"ח עכר ר' בא בר זבדא ושאלנן ליה. הגרופ"פ ז"ל (בד' פ"ט) רצה להגיה כאן ר' בא בר ביונא. ואני הראיתי בסקום אחר כי שני ר' בא בר זבדא היו. א' בדור השני, והב' בדור השלישי. ובירושלמי ע"ז פ"ב ה"ז ר' בא בר זבדא ר' שמואל בר רב יצחק בעי וכו'. ובסנהדרין פ"י ה"א ר' בא בר זבדא בעי קומי ר' זעירא מהו ליהן וכו'. ובירושלמי קדושין פ"ד ה"ב דאמר ר' אבא אחוי דר' יהודה בר זבדי וכו'. ונראה שזה ר' אבא כ"ו השני ובעל דורות הראשונים ח"ב ד' קל"ד לא ידע זה ובדברינו יסורו הקושיות שהקשה.

פ"ג ה"ח בשם רב לעיכוב. בכת"י הנ"ל ואמר בשם רב לעיכוב ושמעין מיהא שםעתא שאם שינה בשירת הים ובשירת דבורה וכבני המן ובמלכי כנען פסל ומעכב המצוה ואיתא נמי באגדה דקהלת רבתי (לפנינו ליתא). ובמרדכי מגלה סי' הש"צ בירושלמי בעי כדון לעכב או למצוה ומסיק לעכב. (והמרדכי מובא בב"י בטור או"ח סי' תרצ"א) ובאגודה סי' י' ובעי בירושלמי על עשרת למצוה או לעכב. ולשון הגהת טימוני ה' מגילה פ"ב אות פ': מספקא לראב"ה אי למצוה או לעכב, ע"כ צריך תיקון ונראה שצ"ל מספקא לירושלמי.

פ"ג ה"ח בנפיחה אחת ועשרת בני המן עמהן. בילקוט יהושע ר' י"ב ר"ח בריה דר' אחא (אדא) וכו' בנשימה (בנפיחה) אחת ועשרת בני המן עמהם. וכן הוא בטור או"ח סי' תרצ"ז וע"ש בבית יוסף ובבית חדש. ובשלמי הגבורים סביב הירוף מגלה סי' אלף ע"ג ירושלמי וצריך לאוכרן בנפיחה אחת ועשרת (כני המן) עמהם.

פ"ג ה"ח איש בראש דפא וכו'. נירסאות שינות בזה. א) בטור או"ח סי' תרצ"א ובמרדכי מגלה סי' השצ"ח ובאבוהררהם (הפלת פורים ד' ס"ג) ואמרינן בירושלמי אמר ר"י בר אבין (בי ר' בון) צריך שיהא איש בריש (בראש) דפא

ואת

ואת בסופה (שכן הוא) שנוץ ונחויץ (ונחת) כהדין קנטירא (קונטרה) והכי איתא במס' סופרים. וברין מגילה סי' אלף ע"ג גרסי' בירושלמי צריך שיהא איש בראש דפא ואת בסופה. וכן כוכב מהירושלמי בשבלי הלקט השלם סי' קצ"ו ובשלמי הנכורים מגלה סביב הרי"ף סי' אלף ע"ג. ובאגודה סי' י"א בירושלמי עשרה בני המן צריך שית שימין (ג' מלות ליתא) איש בראש דפא ואת בחוף (צ"ל בסוף) דפא. ב' במס' סופרים פי"ג ה"ו צריך שיהא איש בראש דפא בששה (נראה שהכוונה למ"ש האגודה הנ"ל שית שימין) עשרה (ואת) בסוף דפא וכו'. וכן מוכא במס' סופרים כהנ"ל בהגדת מימוני ה' מגלה פ"ב אות ע' ובמס"ג ה' מגלה ובאור זרוע ח"ב סי' שע"ג ובתשב"ץ ח"ג סי' רע"ג ובס' אדם וחוה נתיב י' חלק ב' ועוד בספרים קדמונים. וכן מוכא הירושלמי בכיה יוסף במור או"ח סי' תרצ"א וז"ל ירושלמי אר"י בר בון צריך שיהא איש בריש דפא ואת בסופה עשרה בסוף דפא (ג' מלות ליתא) וכו' וכתב בה"ג וכו' והלא אמרינן שעשרה בסוף דפא אלא בראש שמה וכו'. וזהו מסמ"ג הנ"ל. וכתום הרא"ש מגילה ט"ו ע"א ובירושלמי יש דאיש בראש השיטה ופרשנדהא בראש השיטה האחרת ואת כולם זה על זה כעין אריח ע"ג אריח וכו'. ובפסקי תוס' מגילה סי' ל' איש בראש הדף ואת בסוף השיטה הראשונה עשרה בסוף הדף וצריך לכחוב ב"א שימין. לעווי בערך קנטרה מעתיק בני' הדפוס.

פ"ג ה"ח שניץ ונחת כהדין קונטרה. עי' לעיל. ובהניא סי' ל"מ (דפוס ראשון) ירושלמי וכו' שניץ ונחויץ (פי' נחצה לב' הצאין) כהדין קינטרא (פי' מטה ושבת של בנאין) עכ"ל עם המוסגר. ועי' במור או"ח סי' תרצ"א וכביה יוסף שם. ובמ"ש באהבת ציון וירושלים כבלאום צד 84.

פ"ג ה"ח רב אמר וכו'. ב"ר פמ"ט ומדרש אסתר פ"ו.

פ"ג ה"ח צריך לאמר ארור המן ארורים בניו. לפני הראשונים היה כאן המאמר יותר שלם. בתום מגלה ז' ע"ב ד"ה דלא בירושלמי ארורה זרש ברובה אסתר ארורים כל הרשעים ברובים כל היהודים (י' מלות ליתא). ובמס' סופרים פי"ד ה"ו ברוך מרדכי ברובה אסתר ברובים כל ישראל ורב אמר וכו'. וכן הוא בפסקי תוס' מגילה סי' י"ט. ובמור או"ח סי' תרצ"א ירושלמי וכו'. ובהגדת מימוני מגלה פ"א אות ז' ירושלמי רב אמר וכו' כנוסחתנינו. ובאבודרם (תפלה פורים ד' ס"ג ע"ד) ואומרים בירושלמי שצריך לומר קריאת (צ"ל אחרי קריאת) המגלה ארור המן ברוך מרדכי ארורה זרש אשתו ברובה אסתר ארורים כל הגוים ברובים כל ישראל. וכן הוא בשם הירושלמי בתום הרא"ש למגילה ד' ז' (בס' מגדנות נתן). ובס' ארב וחוה נתיב י' חלק ג'. ובר"ן מגילה סי' אלף ע"ג גרסינן בירושלמי רב אמר צ"ל אריר המן ארורים בניו ברוך מרדכי ברוך אסתר וכו'. וכעין זה בשם הירושלמי בס' בלמד ההלכות (פ' זכור). ובמנהוג (צד 42) ובמאורי מגלה ט' ע"א ובאגודה סי' כ"ה ובטרדני מגלה סי' תה"ר בשם מס' סופרים.

פ"ג ה"ח א"ר פנחס וכו'. בהג"מ מגלה פ"א אות ז' א"ר הנחום וכו'. ובס' חסידים (הנדפס מכבר סי' תש"צ) א"ר יוחנן.

פ"ג ה"ח ר' ברכיה ר' ירמיה וכו'. במדרש שמואל פ"א אות ב' בשניים וע"ש בהערות הרב רש"ב ז"ל. וכן הוא במס' סופרים פי"ד ה"ו. ובשבלי הלקט השלם סי' ה' ירושלמי ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר"ש בר נחמן (ו' מלות

מלות

מלות ליהא) יכו' ע"ש ובמ"ש באגדות אמוראי א"י ח"א צד 82 הערה 2 .
פ"ג ה"ח הוה אמר נבוכדנצר שחיק עצמות וכו'. בתניא (מאנמוכה רע"ד)
 סי' מ' ירושלמי וכו' היה אומר נבוכד נצר שחיק עצמות ולמה לא הוה אמר
 כן בירמיהו (ו' מלות אחרונות חסרות) אלא כי כל נבוכד נצר שבירמיהו היה
 חי וכו'. וכנראה ששקרא ר' יונתן הפסוק אשר הגלה נבוכדנצר היה קורא
 השם נבוכדנצר בשתי מלות נבוכד נצר שלא להוציא מפיו שם רשע בשלימות.
 וכני' התניא הנ"ל כן הוא במנהיג צד 42 ע"ש. שוב ראיתי במדרש אסתר
 פ"ו פסוק אשר הגלה (בד' קוסטנטינה רע"ב) כי גם שם הגי' כני' התניא
 והמנהיג. וכן הוא במס' ספרים פי"ד בש"ס אמשטרם ת"י. ובש"ס החדשים
 גם בד' וילנא הרנ"ז הגי' נבוכדנצר במלה אחת וכן הוא בתניא ד' לייפציג.
 (ומ"ש במס' ספרים פ"ה הי"א בין השמות שאינן נחלקין השם נבוכדנצר הוא
 רק בכתיבת השם הזה). ולפלא שכקריאת ר' יונתן מצינו בירושלמי ברכות
 פ"ד בדו"ו 57. 4. 7. שנער שהעמידה שגא ועד להקב"ה ואי זה זה
 נבוכד נצר הרשע. וכדפוסים אחרונים בירושלמי שם הגי' משוכשת.

פ"ג ה"ח אית תניי הני עולה להם מן החשבון וכו'. בבבלי מגלה ל"א
 ע"ב מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה.

פ"ג ה"ח בשם שמואל הלכה וכו'. בבבלי אמר ר' זירא הלכה מקום שמפסיקין
 בשבת שחרית וכו'. ובפי' רבינו חננאל שם אמר שמואל מקום שמפסיקין וכו'.
פ"ג ה"ח אית תניי הני פותח ורואה וכו'. בבבלי מגלה ל"ב ע"א מחלוקת
 ר' מאיר ור' יהודה וע"ש. ובמס' ספרים פי"ג ה"ח נחלקין בה שני הנאים
 חד אמר פותח ורואה וגולל ומברך וכו'.

פ"ג ה"ח ר' זעירא וכו' רב מתנה בשם שמואל הלכה וכו'. בבבלי הנ"ל
 אמר ר' זירא אמר רב מתנה הלכה פותח ורואה ומברך וקורא ולימא הלכה
 כר"י וכו'. ובשו"ת הרשב"א חלק ה' (ליורנו) סי' י' וכן אמרו בירושלמי
 דגרסינן התם ר' זעירא (ועירה) ור' (ליהא) אבא בר ירמיה רב (רב) מתנה
 בשם שמואל הלכה כרב דימי (כ' מלות אחרונות ליהא, ורב דימי נוכד
 בירושלמי רק במקומות מעטים) שאומר פותח ורואה וכו'.

פ"ג ה"ח ומ"ט ובפתחו וכו'. ברא"ש סוף מגלה בירושלמי מפרש ובפתחו
 עמדו וכו'. ועי' בשו"ת הרשב"א הנ"ל ובמאירי בסוף מגלה.

פ"ג ה"ח כמה נידלו וכו'. במס' ספרים פי"ג ה"ח רב אמר גדלו בשם
 המפורש ור"י אמר וכו'. וכן העתיק הירושלמי במ' זכרון תורת משה (ח"ב
 ד' ב' ע"ב) ועי' אהבה ציון וירושלים בברכות צד 175 ס"ש שם.

פ"ג ה"ח רב מתנה אמר בכרכה נידלו. בבבלי יומא ס"ט ע"ב ורב מהנא
 אמר האל הגדול הנכבד והנורא וכו'.

פ"ג ה"ח ולמה לא אמר נורא וכו'. בתו"י ביומא ע' ע"א ד"ה שאילמלא
 ומיהו אומר רבי דבירושלמי דמגילה משמע דאילמלא מוראו קאי אדניאל
 ואילמלא נבורתו קאי אירמיה דאמר התם ירמיה אמר אין נורא אלא בבית
 המקדש וכו' ע"ש שניים.

פ"ג ה"ח אר"י בר לעזר וכו'. בילקום המכירי תהלים מזמור י"ט בישינויים.
פ"ד ה"א במשנה עומד ויושב. במתניתא דכני מערבא עומד יושב. וכן
 בפי' המשניות להרמב"ם. ובמאירי למגלה עומד ויושב ר"ל עומד או יושב
 כלומר הדבר תלוי ברצונו וכו'. וברא"ש ור"ן הגי' הקורא עומד ויושב יצא.
 פ"ד

פ"ד ה"א במשנה שלא לברך. במתניחא דכ"מ ושלא נהגו (ליתא) לברך. וביראים הנדפס מכת"י סי' רס"ח הנן מקום שנהגו לברך אחריה (ליתא) יברך. **פ"ד ה"א** במשנה ובשבת במנחה וכו' ואין מפטירין בנביא. במאור בפ"ב דשבת ונשאלה שאלה מלפני רבינו האי ז"ל על הא דאמר וכו' המפטיר בנביא במנחה וכו' דשמעינן מינה דאיכא נביא בשבת במנחה ובמס' מגילה הנן בשבת במנחה קורין שלשה ואין מפטירין בנביא קשיא אהרדי והשיב כי מקומות יש ומנהגות חלוקות הן ועדיין יש בפרס ומדי ובשאר מקומות הפטרות ידועות בשבת במנחה לכל השנה כולה אלו דברי הגאון ז"ל וכו'. ועי' ברש"י שבת כ"ד ע"א. ובריתכ"א במגילה (כ"א) הא דהנן שאין מפטירין בשבת במנחה לא שיש אסור בדבר אלא שאין חייבין בכך והדבר תלוי במנהג וכן כתב רה"ג ז"ל בתשובה שאלה שמנהגות תלויות יש וכו'.

פ"ד ה"א הא בתחילה לא וכו'. ברמב"ם ה' מגלה פ"ב ה"ז קראה עומד או יושב יצא ואפילו בצבור. ובמגיד משנה ובלחם משנה זכרו ירושלמי דילן. ובטור או"ח סי' תר"צ ובשלמי הגבורים סביב הרי"ף מגלה סי' אלף קי"ג יטור כתב משמע בדיעבד אבל לכתחלה לא יקרא יושב ובירושלמי קאמר דאפילו לכתחלה ומי' כתב אבל לא יקרא לכתחלה וכו' ובהלמוד א"י מפרש שאפי' לכתחלה מותר לקרות מיושב וכן נראה בעיני וכו'. ובאגור ה' פורים ובירושלמי קאמר אפי' לכתחלה נמי וכו'.

פ"ד ה"א מעשה בר' מאיר וכו'. במרדכי מגלה סי' תה"ב וראיה מדהניא בהוספתא דמגלה (פ"ד) ומייתי לה בירושלמי מעשה בר"מ וכו' ע"ש. וכן מוכח הירושלמי במאירי למגלה ד' כ"ב ע"א.

פ"ד ה"א זה קורא וזה מברך וכו'. הראשונים בספקים במ"ש וזה מברך אם קאי אברכה ראשונה או שלאחריה. בהגהת אשרי מגלה פ"ג סי' א' ושפיר דמי שראובן יברך בין מלפניה בין מלאחריה ושמעון יקרא והכי איתא בהוספתא עכ"ל. וזהו מאור זרוע חלק ב' סי' שע"ט. ובמרדכי רה"ש סי' השכ"א ראב"ה כתב דבענין התקיעות שרי להסיח וכו' ורשב"ם הביא ראיה מהוספתא דמגלה מעשה בר"מ וכו' ופריך עלה בירושלמי זה קורא וזה מברך יכו'. וכו' היכי דהשומע כעונה ה"נ שומע כתוקע וכו'. ובמרדכי מגלה סי' תה"ב ופי' רבינו יואל הלוי וכו' ופ"יש בירושלמי זה קורא וזה מברך אמר ר"י טכאן שהשומע (ששומע, וכד' קושטנינא לשומע) כקורא משמע דאדם יוצא בכרכת חבירו וכו'. ורבינו אפרים חולק עליו וכו' ומה ראיה מתוס' דמגילה ומן הירושלמי וכו'. ומוכח המרדכי הנ"ל בשו"ת ר' יצחק מלאמאש צד 113 וע"ש. אבל במרדכי חולין סי' תרנ"ז בקריאת התורה פותח מברך לפניו וחותר מברך לאחריה וגרסינן נמי בירושלמי פרק היה קורא עומד ויושב מעשה בר' מאיר שקראה בבה"כ של מובעין ונהנה לאחר ובירך עליה ואמר זה קורא וזה מברך מיהו נראה דהתם מיירי בכרכה שלאחריה אבל בכרכה שלפניה אין נראה שאחד מברך ואחד קורא וכו'. ובעיטור ה' מגילה תוספתא וכו' ומסתברא שבירך לפניו אבל לא בירך לאחריה. וברוקח סי' רל"ז בתוספתא וכו' מעשה בר"מ שקראה מיושב וכו' ובירך לאחריה (עליה). ובתוס' ריד"א במגלה כ"א ע"א בתוספתא דמגלה וכו' ואמרין עלה בירושלמי זה קורא וזה מברך וכו'. ובריתכ"א מגילה שם ואמרו בירושלמי דאפילו במקום שנהגו רשאי להיות אחד קורא ואחד מברך ומעשה בר"מ וכו'.

פ"ד ה"א שהשומע בקורא וכו'. בריטב"א מגילה הנ"ל ואוקמה (בירושלמי) באחר טן הייזמעים ומפני שהשומע בקורא וכו' ע"ש.

פ"ד ה"א בהו לעכוד מפני ס"ת וכו'. עי' בבלי קדושין ל"ג ע"א. ובר' קושטנטינא כאן: ר' חלקיה בשם ר' לעזר וכו'. והשמיט ר' סימון כדרך המו"ל שם לקצר בשמות האמוראים.

פ"ד ה"א מפני כבודה וכו' אין תימר מפני כבודה וכו'. ובר' וימאמר במ"ס: מפני כבודו או וכו' אין תימר מפני כבודו וכו'. והירושלמי מוכח בילקוט קנטרס אחרון. (שרירי ירושלמי צר 318).

פ"ד ה"א ר' שמואל בר רב יצחק וכו'. בחוס' הרא"ש למגילה (בס' יגרות נתן) (כ"ג ע"א) כדאמרי' בירושלמי ר' מני סאך ביני עמודי בקריאת תורה א"ל אסור לך וכו'.

פ"ד ה"א עאל לכנישהא חד בר נש קאים מתרגם. גירסאות שונות בזה המאמר. כרי"ף מגלה פ"ד סי' א' אלף קל"ג ירושלמי ר' שמואל בר יצחק על לבי (ליתא) כנישתא חזא (ליתא) בר אינש דקאי ומתרגם וכו'. וכן ברא"ש מגילה שם ובר"ן שם. וכן מוכח הירושלמי באשכול ח"ב (צר 58) ובאור זרוע ח"ב סי' כ"ב ובאיחות חיים ובכלבו ה' קריאת ס"ת סי' ל"ו ובשבלי הלקט השלם סי' ט' וסי' ע"ח ובמנהיג ד' כ"ח ובהגהת סיימוני ה' תפלה פ"ב הי"א ובמרדכי מגלה סי' תתי"א ובה' קמנות ה' ס"ה סי' תתקס"ח בזה הלשון: והבי משמע בירושלמי דההוא גברא דהוה קרי וסמיך א"ל עמוד מה נתינה בעמידה ובאימה וכו' משמע דוקא לחון יש לעמוד וכו'. אבל במרדכי ברכות סי' ט"ו אסור לקרות בתורה במסיכה כדאמרינן בירושלמי ר' יוחנן איקלע לההוא אתרא חזא גברא דהוה קרי במסיכה אמר ליה אסור לך שנאמר ואתה פה עמוד עמדי א"ל בעל בשר אני והתיר לו אבל שאר אסור וכו' מספר הרוקח עכ"ל. וכן הוא ברוקח סי' נ"ג בשניים קלים. ולפנינו לא נזכר כלל מר' יוחנן ולא מההלכה שבעל בשר סותר. ואין לתמוה על בעל המרדכי שהוא סותר למ"ש המרדכי בה' קמנות. שכבר כתב הרב רח"ד"א בשם הגדולים (ערך מרדכי) שמצא כתוב בס' קצור המרדכי כ"י מהר"ש פצילייצשט שמרדכי לא חיבר בה' קמנות ולמדנו ש"לכות קמנות שיש ברפוס אינן ממחבר המרדכי עכ"ל. ובשו"ת הרמ"א סי' ל"ח כל דברי המרדכי בה' קמנות כמעט כולם הם דברי תוספות שנ"ץ וכו'.

פ"ד ה"א סמיך לעמודא וכו'. בחוס' זכחים י"ט ע"ב ד"ה עמידה ונראה כשקורין בתורה שלא לסמוך וכו' ובירושלמי נמי אמרינן דאסור לסמוך משום דכשם שניתנה באימה כך נוהגין אותה באימה. ובאור זרוע ח"ב (סי' ס"ג) וכתב הר' משה בר"מ ז"ל (בה' חפלה) וצריך אחר לעמוד עמו בשעה שהוא קרא כדרך שהחון עומד עם הקוראים ועוד כתב ואין המתרגם נשען לא לעמוד ולא לקורה אלא עומד ביראה ואימה ונראה בעיני דשניהם למדו מהא דאמרינן בירושלמי ר"ש בר"י על לבי כנישתא חזא חד בר נש וכו'. ובשבלי הלקט השלם סי' ס' והקורא בתורה ראוי שלא ישען לא על גבי הכותל ולא על גבי הדוכן שסניחין עליו ס"ת דגרסינן בירושלמי ר"ש בר רב יצחק וכו' ובהנחומא בפ' וירא (בהוצאת הרב רש"ב ז"ל ליתא וע"ש אית ו') מצאתי מעשה באחד שעמד לקרות בתורה וסמך עצמו לכותל והחזירו ר"ש בר"י למה שלא ינהגו בקלות ראש. ובמאירי למגילה (כ"ב ע"א) כתלמוד המערב וכו'

ונסח

ונסה דבריהם בכל אלו ה' ישמעאל (שמואל) בר רב יצחק וכו'. ובקריה ספר להמאירי ה' ל' ע"ב ובהלמוד המערב אמרו שם שאין לסמוך על העמוד בשעת קריאתה וכו' ה' שמואל בר רב יצחק וכו'. ובאגדה סי' ל"ב בירושלמי רב שמואל בר רב יהודא (ר' יצחק) על לבי כנישתא חזי חזנא קרי (ג' מלות ליתא וכן מובא מירושלמי בשלמי הנכודים מגילה פניב הרי"ף א"ף קמ"ו) ובהג"מ פי"ב מה' תפלה ה"א מוכא נ"כ. ובכסף משנה ירושלמי וכו' וכתבו הדגהות בשם הרמ"ך (הכ"ס יחס הגהמ"י להרמ"ך) דכ"ש שהקורא אסור לישען בשעת קריאת התורה וסמוך לעמוד וכו' מבאן שאין לחזן לסמוך בשעה שמתפלל. ועכשיו ראיתי בספר העתים (צ"ר 268) ואמר מר רב סעריה הקורא בתורה לא ישען לכותל לא לעמוד וכן המתרגם. ומקרו מירושלמי דילן. וע"ש בהערות הרב המול". ואנב אעיר שפ"ש הארחות חיים (בה"ב) סי' י"ד ועוד דאמרין בירושלמי כל הקורא בתורה ולא אמרו לו קרא דומה לאדם שיש לו בת (כצ"ל) בוגרת וכו'. חזה ליתא לפנינו. וכן מש"ש סי' י"מ שתי פעמים בשם הירושלמי ליתא נ"כ לפנינו.

פ"ד ה"א ר' חניי אר"ש בר רב יצחק. לעווי (ערך סרסור) סעתיק מירושלמי כאן ה' החליפא הוא הונא וכו'. ואיני יודע מקור הגי' הנ"ל.

פ"ד ה"א עאל לכנישתא חמא חתה קאים מתרגם. וכן ברפוס יטאמיר. ובר"י מגלה הנ"ל חמא חזנא קאים וכו'. (וכן מובא הרי"ף בכסף משנה ה' תפלה פי"ב ה"ז). וכן הוא בתוס' בבבא בתרא מ"ו ע"א ד"ה שמתה ובארחות חיים ה' קה"ה סי' ל"ח ובמנהגני ד' ב"ח ובאשכול הג"ל ובמאירי מגלה כ"ב ע"ב ובהש"ב: ה"ג סי' קס"ג ובנמקי יוסף בבבא בתרא ספ"א. אבל בילקוט בקנטרפ אחרין (בס' היקר שרידי ירושלמי צ"ר 314) הגי' חתא קאים וכו'. ובאור זרוע ח"ב סי' מ"ב השו"ב ר' אפרים בר' יצחק ואשר הבאת מירושלמי שאין יכול לקרות בלא הין טשים סרסור מהווא בר נש ואית ספר ירושלמי דגרסי חזנא וכו' כמה שניה ובעיה חדא זה אינו תחותי שלא העמיד אחר לקרות היל"ל לא קם בר אינש וכו' ע"ש שספרש הירושלמי. ושאלה ר' יואל ותשובה ר' אפרים הג"ל טובאה בשנים קטנים בשבולי הלקט השלם סי' ל"ה וע"ש. ובשו"ת סהר"ס בר"ב סי' הרב"י (היצאת בלאך) שאל רבינו יואל הלוי את רבינו אפרים בר' יצחק וכו' והחזן אינו מברך ברכת התורה אלא רק צריך לעמוד שם כדאיתא בירושלמי והשיב רבינו אפרים בדבריו רק כתב אשר הבאת ראייה מן הירושלמי שאין לקרא בלא חזן זה אינו מכמה טעמים עכ"ל.

פ"ד ה"א שניתנה ע"י סרסור וכו'. במאירי למגלה (ל"א ע"ב) ובהלמוד המערב שאין הקורא רשאי לתרגם אפי' פסוק אחד כשם שנתנה ע"י סרסור וכו'. ובאגדה סי' ל"ב רב שמואל הו' לחזנא דקרי (קאים) ומתרגם (ולא מקיב בר נש תהתי) א"ל כשם שניתנה ע"י סרסור כך יקרא אחר ויהרגם אחר.

פ"ד ה"א עאל ר' יורה בר פוי. בשבלי הלקט סי' ע"ח עאל ר' יצחק בן פוי. **פ"ד ה"א** חמא חד ספר מושמ תרגומא מן גו סיפרא. תנחומא (וירא את ו') ילמדנו רבינו מי שרוא מתרגם לקורא בתורה מהו שיסתכל בכתב וכו'. וע"ש בהערות הרב רש"ב ז"ל. וברמב"ם ה' תפלה פי"ב ה"א ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה. ובכסף משנה שם: גם זה ירושלמי כתבו הרי"ף ז"ל פרק הקורא עוסד. ומובא הירושלמי בארחות חיים ה' קריאת התורה ובבבלי: שם ובאשכול ובמאירי הנ"ל ועוד בספרים קדמונים.

פ"ד ה"א ר' חניי בשם ר"ש בר נחמן. בילקוט הושע ר' תקניה (ברפוי

סאלוניקא

סאלוניקא ויניציא). ר' חגי בר' שמלאי. ובסדר הדורות (צד 125) ר' חנאי כחמאי, ואולי ז"ל ר' חנאי בר' שמלאי.

פ"ד ה"א ר' יחנן ור' יודן בי ר' שמעון. וכן הוא בפאה פ"ב ה"ד בחגיגה פ"א ה"ח. ובבבלי בבא בתרא קי"ד ע"ב אמר ר' יחנן כשום ר' יהודה בר' שמעון. ועי' בפ"י הרשב"ם שם. ובסדרשן, ההלכות הגדולות סבכר מזמור ק"ו ר' ינאי ור' יהודה בר' שמעון.

פ"ד ה"א וחורנה אמר אם שימרת מה שכפה ושימרת מה שבכתב. בפאה הג"ל אם שמרת מה שכפה וקיימת מה שבכתב אתה מקבל שכר וכו'.

פ"ד ה"א עליהם וכו'. עי' בבבלי מגלה י"ט ע"ב. ובפ"י רבינו חננאל בחגיגה י' ע"ב ירושלמי כתיב ועליהן ככל הדברים מקרא ומשנה ותלמוד הכל נאמרו לו למשה מסיני. ובמגן אבות להרשב"ן (פ"א משנה א') ובסדרשן קהלת אמרו ויתן ה' אלי וגו' מקרא משנה הלכה (ליתא) תלמוד תוספות (ליתא) ואגדות וכו' וכן הוא במס' פאה ירושלמי וכן בראשון מחגיגה (ה"ח) וכן הוא בשני ממגילה ומייסו בה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שסופרים עתידין לחדש ומאי ניהו מקרא כגלה (י"ב מלות אחרונות ליתא) וכו'.

פ"ד ה"א אין שנים קורין בנביא. בכרכות פ"ה ה"ח ואין שנים מפטירין בנביא.

פ"ד ה"א אמר ר' עולא קראות בתורה אין קראות בנביא. בכרכות הג"ל אמר ר' עולא קריות בתורה ואין קריות בנביא.

פ"ד ה"א ובמגילה אחר קורא וכו'. טובא כא"ז סי' שע"ט וע"ש.

פ"ד ה"א דאנן חמין רבנן וכו'. טובא בשנים קלים כס' העתים (צד 268). ומובא ג"כ בשם ס' העתים כס' וכר נתן ד' קל"ד וע"ש ובאור זרוע הג"ל. ובהג' מימוני ה' תפלה פ"ב אות ד' בירושלמי וכו' וקא בעי וההרגום מעכב וכו' עד אמר ר' יונה אע"ג דתימא (דאת אמר) אין התרגום מעכב טעה מחזירים אותו ע"כ. ובכסף משנה שם: כתב הנהות (כוונתו להנהות מימוני הג"ל) בשם הרמ"ך (לפנינו בהג"ם לא נזכר שם הרמ"ך ורק הכ"ס יחס ההנהות מימוני לרמ"ך) דילפינן הכי מדאמרינן בירושלמי וכו' וא"ר יונה וכו'. וברא"ש מגלה פ"ג טובא ג"כ בירושלמי. ובשלמי הגבורים סביב הרי"ף מגלה סי' אלף קמ"ז: מכאן טייד למנהג שלנו שאין אנו רגילין לתרגם וכן איהא בירושלמי דרא אמרה שאין התרגום מעכב.

פ"ד ה"א חד מחור מנא. וכן הוא בבכורים פ"ג ה"ה ובר' קושמנטינא מחור סנא ויאמר סלא (כ' מלות ליתא). ובבכורים שם להלן כמ"ס. די אמר כלה. ועי' לעזר ערך מרורא.

פ"ד ה"א פטימין בני תורין ויאמר תורין בני תורין. בתרגום שלפנינו פר בן בקר תור בר תור ועל פרים בני בקר תורין בר תורין.

פ"ד ה"א מנין להתרגום וכו'. בהנהגה מימוני ה' תפלה פ"ב אות ד' מדגום בירושלמי מנין להתרגום וכו' ע"ש. ושם אות ח' בירושלמי יליף לה מוקראו יגו'. וכן מובא בירושלמי בכסף משנה שם ה"י.

פ"ד ה"א ויקראו בספר תורה זה המקרא. בנחמיה ח' ח' ויקראו בספר בתורת האלהים וגו'. ועי' בהנהגה מימוני ובכ"ס הג"ל.

פ"ד ה"א ושום שכל אלו הטעמים וכו'. עי' נדרים ל"ז ע"א וב"ר פ' ל"ז. ובהקדמת מנחת שי (צד 6 הוצאת הרב יעללינעק ז"ל) ובירושלמי פ"ד דמגילה ישום שכל אלו הטעמים ויבינו במקרא זה מסורה (המסורת) וי"א אלו הכתובים

ההכרעים (ההכרעים) וכו'. והבחי' פ' ורא מביא מנמרא מגילה ושום שכל זה הגקור. ולפנינו ליתא.

פ"ד ה"א אפי' רגיל תורה וכו'. בר' וויניציא יש נקודה טפסקה אחרי המלה רגיל. וצריך למחקה. ובר"ן מגילה סי' אלף ע"ה מוכח מירושלמי שאם כתב שלא סן הכתב אסור לקרות בו שלא בשעת הדחק דגרסי' ההם וכו' אפי' רגיל בתורה (תורה) כעזרא אלא (צ"ל לא) יהא הוגה ספיו וכתב וקורא במה שכתב וכו'.

פ"ד ה"א בר' מאיר שהיה באסייא. בכתובה פי"ב הי"ג ר' מאיר אידמיך באסייא. **פ"ד** ה"א מגילה כתובה עברית. בתוס' הרא"ש במגילה י"ח ע"א ואומר ר"י בירושלמי דמגילה קורא לשון הקדש עברית וגם בהוספתא וכו' ומסתמא היה רוצה לקרותה בלשון הקדש עכ"ל ועי' לעיל פ"א ה"א כתב אשורי ולשון עברי. **פ"ד** ה"א יש אומרים שהם כתב וכו'. בכבלי מגילה י"ח ע"ב מוכחא נ"כ התוספתא מגילה פ"ב אמר רשב"א מעשה בר' מאיר וכו'. והתירוץ ה"א שתיים כתב וכו' ליכא שם. ובכראשיה רבא סוף פ' ל"ו תמן אמרינן שהי מגלות כתב, ננו את הראשונה וקיים את השנייה.

פ"ד ה"א זכיי מבחא בשם ר' יוחנן. בכבלי מגילה כ"א ע"ב אמר ר' יוחנן (כן גי' הרי"ף ורא"ש) וכו'. ובפסיקתא רבתי (הוצאת מהר"ם א"ש ו"ל ד' נ"ג ע"ב) וכיון שגומרה ר' זכריה מבחא בשם ר' יוחנן אומר וכו' ע"ש.

פ"ד ה"א הרב אה ריבך וכו'. עי' בבלי מגילה כ"א ע"ב. ובכה"ג (הוצאת מק"נ, צד 195). ובמס' סופרים פי"ד הי"ד נשנה בקיצור לשון. ובתוס' פסחים ק"ד ע"ב ד"ה כל וברכה שאחר מגילה נראה דחתמינן בא"י האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע וכו' וכן יש בירושלמי דמגילה וכו'. ובתוס' ר"י בר יצחק מפאריז (בספר ברכה משולשת) בכרכות ד' מ"ו ע"א וברכה שאחר מקרא מגילה האל הרב את ריבנו שאין חותמין בה בכרוך אבל רבי רגיל לחתום וכן היא כתובה בספרים ישנים במס' מגילה וגם בירושלמי עכ"ל ולפנינו ליתא החתימה. ועי' בשטה מקובצה ברכות מ"ו ע"א ובשו"ת ראבי"ה סי' קס"ח.

פ"ד ה"א בתחילה הרי היא ככל שאר מצוהיה של תורה. בכבלי מגילה כ"א ע"ב מאי מברך א"ר ששה מקמרוזא על מקרא מגילה ושעשה נסים נגהיזיט וכו'. עי' ד"ס שם. ומדוע לא נזכר בירושלמי כאן מטופס ברכות אנו הלא המסדר הירושלמי מס' מגילה אסף לתוכה כמה הלכות מה' ס"ת וממוזוה וכמה אנדות שאינן נוגעות כלל למגילה פורים. והאגדה אית מילין אמרין דלא אתגייר אנמנוזנס שנה וכפל ב' עמים (פרק א' הי"ג ופרק ג' ה"ב) ומדוע לא מצא לנכון להזכיר טופס הברכות למקרא מגילה? וברימב"א מגילה ריש פ"ד ומאי משמע דהאי עובר וכו' ובירושלמי שאם שהה כדי כל הברכה חוזר ומברך וגם זה ליתא שם? ומדוע לא נזכר בירושלמי מגילה מס' בירושלמי פסחים פרק ד' היא הרי פורים הרי אילו קורין בי"ד ואילו קורין במ"ו א"ל מי שסידר את המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה מדינה ובדינה ועיר ועיר ניהא ממקום שעושין וכו'? וכן לא נזכר מס' בירושלמי יבמות פ"ב ה"ו קיצץ בן קוצץ (הלשון קוצץ בן קוצץ מצינו גם במכילתא הובא בילקוט עה"ת רצ"ב) כמה דאת אמר כי המן בן המדתא וכו' בן המדהא היה אלא צורך בן צורך וכו'? ובכלל לא נזכר בירושלמי מס' מגילה שום דרשוה באגדה אסרה! נפלא וקשר להבין דרך המסדר הירושלמי!

פ"ד ה"א כתוב בתורה ברבה וכו'. בקריה ספר להמאירי ד' כ"ג והוא שאמרו בירושלמי של ברכות פ' זמון (ב' מלות ליתא) כתוב בתורה לפניו כי שם ה' אקרא כתוב במזון ברכה לאחריה ואכלה ושבעת וגו' מנין ליתן אה האמור של זה בנה נאמר שם שם לג"ש. ולפנינו בשנים. ובוזרה הרקיע לרשב"ץ (ר' י"א) ובירושלמי אמרו כתוב במזון ברכה לאחריו אין כתוב ברכה לפניו. ומ"ש בשלחן ארבע המיזוחם לבחי אמרו בירושלמי שלש מלכיות ושלש המכות ושלש נמולות שלש מלכיות מלך העולם האל אבינו מלכנו המלך הטוב שלש המכות המלך הטוב והמטיב וכו'. זה ליתא לפנינו.

פ"ד ה"א ר' זעורה בעי אילין ג' קרויות וכו'. במ' ברכי יוסף להרחיד"א באו"ח סי' קל"ט מביא בשם מהרי"ם בדרשותיו שמפרש הירושלמי וע"ש.

פ"ד ה"א אר"ש בר אבדמא למדו ברכת התורה מברכת המזון אלא לרבים. בברכות פ"ז ה"א אמר ר"ש בר אבדימא לא למדו ברכת התורה מברכת המזון אלא לרבים. ובחידישי הר"ן במגילה כ"ד ע"א ירושלמי במס' ברכות (מדוע לא זכר הר"ן מגילה?) אמר ר"ש בר אבדימי לא למדנו ברכת התורה מברכת המזון אלא לרבים ואם לרבים אפילו בינו לבין עצמו אינו מברך וכו' ופירושו ברוד שלא למדו ברכה לתורה מן המזון דהינו, לאחריה אלא לרבים והקשו ואם לרבים וכו' אפילו בינו לבין עצמו שמא אינו מברך כלומר לפניו וכיון שמברך לפניו לאחריה נמי יברך ק"ו מן המזון והירין בינו לבין עצמו עשאוה כשאר כל המצוה מה הן מעונות ברכה לפנייהם ולא לאחריהם אף זו לפניו בלבד. ובקריה ספר הג"ל לא למדנו תורה ממזון אלא לצבור (לרבים) וכו'.

פ"ד ה"א ר' יונתן הוה עבר קמי סידרא. במס' סופרים פ"ד ה"ח ר' סאיר כי חליף בכנישתא שמע קליהון דסדרא א"ל עד מתי אתם עושין את התורה קריה (קרחות) קרויות. ובשנים קלים בילקוט המכירי תהלים מזמור ל' אות מ"ו.

פ"ד ה"א משה התקין וכו'. בפ"י רבינו חננאל במגילה כ"ג ע"א ובר"ף שם פ"ד סימן אלף קכ"ז וברא"ש שם ירושלמי משה התקין לישראל וכו' עורא תיקן שיהיו קורין ג' (ליתא, ועי' בבב"א בבא קמא ד' פ"ב) בתורה בשני וכו'. ועי' בר"ן ובר"ף שם. וכנידמא הג"ל כן הוא בשם הירושלמי בפרס לרש"י סי' י' ובספר העיתים (צר 274) ובמחזור ויטרי (צד 158) ובאו"ו סי' תס"ב ובס' אדב וחזה נהיב ב' חלק ג' ובהשב"ץ ח"א סי' קל"א ועי' בכסף משנה ה' הפ"ה פ"ב ה"א ובמ"ס סופרים פ"י ה"ב. ובמאירי למגילה (כ"ד ע"א) ומ"ס במס' סופרים יראה שאף עיקר הקריאה בשני ובהמשי ע"י עורא היתה והוא שאמרו שם משה הקן וכו' ועורא תקן וכו' אלא שאין לדחות תלמוד שלנו מפני ברייתא של מס' סופרים וכו' עכ"ל. ולא זכר מירושלמי דילן. ובאגודה סי' כ"ט מובא הירושלמי כני' דילן.

פ"ד ה"א ובראשי חדשים וכו'. באור זרוע ח"ב סי' תס"ב אמרינן במרובה דעורא תיקן וכו' וראש חדש לא אידכר התם אך בירושלמי אמר משה התקן וכו' וראש חדשים וכו'.

פ"ד ה"א ובחולו של מועד. באגודה סי' כ"ט ליתא.

פ"ד ה"א שנא' ידבר משה את מועדי ה' וגו'. במדור לרש"י (פרשת שקלים) מצינו במגילת ירושלמי למה קורין מעדות ככל זמן חסן מענינו של יום שנאמר ידבר משה את מועדי ה' שאין ת"ל ידבר שאנו יודעים שמשה אמר לישראל כה ה"ל ידבר לומר לך שמשה תיקן לישראל שיהיו דורשין בכל יום מענינו

של

של יום כדי שישמעו העם ושיהיו דורשין מענינו של פרק ופרק וכו'. ולפנינו אינו מבואר כל זה. ולעיל בפרק ג' בשנה ח' שנאמר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מצווהן שיהו קריין כל אחד ואחד בזמנו ויצי' בפי' רב נסים נאון בשבת ל' ע"א ובמס' סופרים פ"י ה"א.

פ"ד ה"א בשני ובחמישי וכו'. באבודרהם (סדר שחרית של חול, ר' ל"ט ע"ג) ובירושלמי מונה קריאת התורה בב' ובה' וכו' בתקנה אחת ומוסיף להשלים העשרה תקנות שיהו הנשים וכו'. ובס' אדם וחיה (נתיב י"ט חלק) ובירושלמי מונה קריאת התורה בב' וה' ושבת במנחה בתקנה אחת ומוסיף להשלים ה' תקנות שיהיו הנשים מדברות וכו'.

פ"ד ה"א הוא (עזרה) התקן מבילה לבעלי קריין. בשבת פ"א ה"ד מנו בין י"ח דבר ועל הילכות בעל קרי. ובירושלמי יוסא פ"ח ה"א קודם שהתקן עזרא מבילה לבעלי קריין. ובשו"ת מן השמים לר"י מקורביל סי' ה' וסומכים על הירושלמי וכו' ועל זה שאלתי אם יש לסמוך על הירושלמי ולומר כי תקנת עזרא לא נתקבלה בכל המקומות ובמקום שנהגו נהגו וכו'. ובפי' רב נסים נאון בברכות כ"ב ע"א עזרא תיקן להן מבילה לבעלי קריין זו אחת סי' תקנה שתקן עזרא ומפרשא בכ"ק בפ' מרובה ובגמרא דהקרא את המנלה עומד רבני מערבא. וכן מובא הירושלמי בפ"י רבינו חננאל במגילה כ"ג ע"א. ועי' אהבת ציון ירושלים בברכות צד 83 וביוסא צד 89.

פ"ד ה"א שתהא פרוסה מצויה לעני. בס' אדם וחיה (נתיב י"ט חלק ג') ובירושלמי אמר שיהיו אופות פת בערכי שבהות כדי שתהא פרוסה מצויה לעניים. ועי' ב"ק פ"ב ע"א.

פ"ד ה"א הוא התקין שיהו הנשים מדברות וכו'. בכבלי מנהגין י"ט ע"א התקין ר' יוסי בצפורי שיהו נשים מספרות בביה"כ משום יחוד. **פ"ד ה"א** מפני מעשה שאירע וכו'. במס"ג עשין כ"ה בשני וז"ל ומפרש בירושלמי מעשה באשה אחת שהיתה מכבדת את הבית ורבעה קף מראחריה אותה שעה התקינו שתהא אשה חונרת בסינר.

פ"ד ה"א שההא אשה חופפת וכו'. באור ירוע ח"א סי' שס"ד כך פי' בשאלהות וכן משמע בירושלמי וכו' דקחשיב התם תקנות של עזרא וקאמר אף הוא ההקין שתהא אשה חופפת וסורקה קודם מבילה (לטהרתה) ג' ימים וכו' ואינה מתעצלת ואינה מהורה אלמא מאן דאמר לחוף בע"ש ולטבול במוצ"ש מודה דשרי היכא דחל יו"ט כמוצ"ש וכו'. ובתוס' ריד"א במגילה כ"א ע"א גרסינן בירושלמי עזרא התקין שתהא אשה חופפת ובודקת (וסורקת) וכן בפסחים פ"ב ה"ז נדה חופפת וסורקת) קודם לנידתה (לטהרתה) שלשה ימים. וזוהי הראשונים הנ"ל לא נזכר הירושלמי לא מהראב"ד בספריו בעלי הנפש ולא מהרשב"א בתורת הבית ולא בשום פוסק.

פ"ד ה"א דבית ר' ינאי. בתוס' ריד"א הנ"ל דבית ר"י ור' (ר') בא בר כהן בשם רב הונא (חונה) כדי לשבת וכו'. ובאז"ו הנ"ל ר' יוסי בשם ר' ינאי. **פ"ד ה"א** ר' בא בר כהן בשם רב חונה כדי לשבת וכו' ר' זעורה בשם רב יהודה וכו'. בכבלי נדה ס"ו ע"ב אמר רב הונא אשה חופפת באחד בשבת וזובלת בשלישי בשבת וכו' ורב חסדא אמר וכו'. וממאמר ור' בא בשם רב יהודה לא נזכר כלל? ומה יאמרו לזה אלה האמרים שהירושלמי היה לנזר הכבלי המיד? **פ"ד ה"א** וזוהי ר' זעורה מסתכל ביה. לעיל פ"ג ה"ה וזוהי ר"ז מסתכל ביה

כִּי וּבְתִיבוֹת פִּה הָיוּ ר' ירמיה וכו' והוה ר' ססתבל ביה וכו'. ובגישוי
פ"א ה"ב ר' יעקב בר אדא וכו' והוה ר' זעירא ססתבל ביה. ובגישין פ"ב
ה"א ה' יסא בשם ר' יוחנן וכו' והוה ר' ססתבל ביה. וכן בכ"מ. בס' זכרו
תורה משה (ד' ז') ר' זעורא הוה ססתבל בר' יהודה (ר' בא) וכו'.

פ"ד ה"ב כמסנה אין פוחתין להן. כמתניתא דב"מ אין פוחתין מהם.

פ"ד ה"ב רב חונה אמר וכו'. במס' סופרים פרק כ"א ה"ו נשנה כי
ההלכה בשניים. ובמאור פ"ג דמגלה גרסינן כהענית ירושלמי (סדוע לא זכר
המאור ממגילה?) רב הונא אמר ג' קריות (קריות) שבתורה וכו'. ובמעריך
ערך קר' ג' קריות שבתורה וכו'.

פ"ד ה"ב לא יפחתו מעשרה פסוקים. בהוספתא תעניה פ"ג פרשה גדולר
קדין אותה בשנים וקמנה ביחיד בשחריה ובמוסף וכו' ע"ש.

פ"ד ה"ב התיב ר' פילפי כ"פ קומי ר' יונה. במאור הג"ל ר' פליפא בר
פרוטא אמר קומי ר'ו הרי פרשת עמלק א"ל וכו'. ועי' לעיל פ"א ה"א צד 8.

פ"ד ה"ב הרי פרשת עמלק א"ל שנייא היא שהיא סדורה של יום. כעין
זה לקמן בפרק זה הלכה ה' וע"ש. וכאן גירסאות שונות בהמאמר לפני
הראשונים. א) לפני הרבה מהראשונים היתה הגי' שהיא סדורה של יום, כמו
בסמ"ג עשין י"ט (ובהגהה מימני ה' תפלה פי"א לשון סמ"ג לבד בפורים
זכר' כדאיתא בירושלמי וכו'. וכיון להסמ"ג הג"ל) ובשבלי הלקט השלם סי'
ד' ובתניא סי' מ' ובכלבו ה' פורים. ובמאירי לסגלה (כ"ד ע"ב) ובתלמוד
המערב פרשו שאם נגמר הענין בפחות מעשרה כגון פרשת ויבא עמלק שאינה
אלא השעה פסוקים וקריין אותה ביום הפורים דיו בכך ואין צריך להוסיף
עליה והיא שאמרו שם בפרק בשלשה פרקים (סדוע לא זכר המאירי ממגילה
כאן?) ה' פולפא בר פרוטא בעי קומי ר' זעירא (כן הגי' בתענית שם, אבל
במגילה כאן: קומי ר' יונה) הרי פרשת עמלק וקאמר שאני היא שהיא סדורה
של יום עכ"ל. וכן מובא בירושלמי בשנים קטנים בקריית ספר להמאירי ד'
ל"ד ע"ב. ובשו"ת מהר"י קולין שורש קע"ו דבירושלמי אפי' פרשת עמלק
וכו' ימשיני שנא דא כלומר שהוא סדר היום ואפילו לכתחילה וכו'. ובתוס'
מגלה כ"א ע"ב ד"ה אין וא"ה הרי פרשה עמלק דליכא אלא השעה פסוקים
י"ד דשאני פרשה עמלק דסידרא דיומא הוא וכו'. ולא העירו שהקושיא
זהתורה בירושלמי דילן. ב) בארצות חיים ה' קריאת התורה סי' י"ג ירושלמי
והרי פרשת עמלק דליכא אלא מ' הוא עושה מעשה קמוע לפיכך הפרשד
קמועה. ובשדה יהושע כהענית פ"ד ה"ו ואמרו בהך תלמודא הוא עשה מעשה
קמוע אה פרשתו קמוע. ג) ברי"ף מגילה סי' אלף קי"ט ירושלמי והא איכא
פרשה עמלק וימשיני שאני התם דסליק עניינא ואיבעית אימא שאני הבא שהוא
סדור' של יום עכ"ל. ועי' בר"ן שם. וברא"ש מגילה פ"ג סי' ב' ירושלמי
והאיכא פרשה עמלק שאין בה אלא מ' פסוקים משום דסליק ענינא וכו'
ובמרדכי מגילה סי' הת"ה ופרשה עמלק שקורין בפורים שהיא מ' פסוקים
הואיל וזכר ענינא הוא לית לן בה והכי איתא בירושלמי. ובאשכול ח"ב (צד
67) בפורים קורין ויבא עמלק וכו' הכי אמר רב יהודאי. ואמר רב סעדיה מפני
שענינא אין בו יותר ממ' פסוק. ועי' מ"ש הרב רש"א פאונאנסקי בהקדם צד 34.
וכעין זה בבבלי מגילה כ"ג ע"ב שאני התם דסליק עניינא. ד) בס' המכתם
למגילה:

למנילה (ח' ע"ב) ובירושלמי פריך ומשני שניא דבר אחר היא שהיא חדרו של עולם עכ"ל. ושם מ' ע"ב מוכא הירושלמי כנוסח הרפוס.

פ"ד ה"ב ר"ל בר מרום. בהענית פ"ד ה"ג קובי ר' יונה וע"ש.

פ"ד ה"ג איה הניי תניי שבעה וכו'. בתוספתא מנילה פ"ד ובבבלי מנילה כ"ג ע"א מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא בזה וע"ש.

פ"ד ה"ג ביז"ט מאהרין לבוא וכו'. וכן הוא בבבלי מנילה כ"ג ע"א. אבל במס' סופרים פ"ח ה"ד שניי נוסחאות ביה. וע"ש בהערות הרב ר"י סיללער ז"ל. ובאגודה (ר' רכי"ח ע"ב) וזהו שאמרו בשבת מקרימין לבא ומאחרין (ומסתרין) לצאת כדי שישמעו פירושו של סדר וביז"ט מאחרין לבא ומאחרין (ומסתרין) לצאת. ועי' בתשב"ץ ח"ב סי' ל"ט.

פ"ד ה"ג הלעזות לא נהגו כן. עי' בתוספתא מנילה פ"ד (הוצאה צוקער מאנדעל). ובפ"י רבינו חננאל במנילה כ"ג ע"א ירושלמי וכו' הלעזות לא נהגו להזות קרין נה"ז (לא נהגו כן, ומ"ש הר"ח נה"ז נראה שצ"ל נה"ז ור"ת: ג' במנחה בשבת, ה' ביז"ט, ו' ביה"כ, ז' בשבת, ורבינו חננאל ספרש שהלעזות לא נהגו בקריאת התורה בשבתות וכו' כמו שאנו נהגין. והמפרשים נדחק כאן נפ"י המאמר. (וגם לעזי ערך לעז נמשך אחרי ק"ע והפני משה) וכעין זה המאמר שמביא הר"ח סביא הרמ"ה מהירושלמי שלא נמצא לפנינו ז"ל ביד רמה בסנהדרין י' ע"א ובירושלמי יבא נה"ז ויבטל נה"ז וכו' ע"ש ובבבלי סנהדרין שם) אלא אחד קרא כל הפרשה עכ"ל. ואח"כ ראיתי ברישכ"א מנילה כ"ג ע"א אבל בירושלמי נראה כפ"י רש"י ז"ל שאמר יבא נה"ז ויבטל נה"ז וכן במקצת פ"י רבינו ז"ל וכו'.

פ"ד ה"ג נראה היה יודע אחד וכו'. עי' תוספתא הנ"ל. ובפ"י רבינו חננאל הנ"ל היה אחד יודע (יודע אחד) כל (ליהא) הפרשה קדין אותה (כן בד' קושטנטינא, ולפנינו: אה) כולה.

פ"ד ה"ג שבעה יודעין וכו', תוספתא שם. ובפ"י רבינו חננאל הנ"ל ז' יידעין ג' פסוקים כולן קראין אותן (כולהון קראיי).

פ"ד ה"ג א' יודע וכו'. תוספתא שם. וכריף מנילה פ"ד סי' אלף קל"ד מוכאה תוספתא. וכבר דכי גימין סי' ת"ב כדאמרינן בתוספתא דמנילה במקום שאין שם כי אם ישראל אחד שיודע לקרות בהורה ישב למקומו בין כי פרשה ופרשה ויחזור ועמד וקרא ואו יעלה למנין ז' ור"י פירש דההיא דתוספתא טיירי קודם שתקנו דכל אחד מברך לפנייה ולאחריה דאו נראה הכל כקריאה אחת משום הכי היה צריך לישב אבל עכשיו וכו'. ובחידושי הר"ן למנילה כ"ד ע"א ויש לומר שע"י שיחזור למקומו ויחזור ועמד היה נכר כדאמרינן בתוספתא אם אין אלא אחד שיודע לקרות קורא וישב ועמד וקרא. ובפ"י רבינו חננאל במנילה כ"ג ע"א אחד יודע ג' פסוקים קורא חוזר וקורא (קרי וחוזר קרי). ובמאירי למנילה (כ"ו ע"ב) בתוספתא התבאר שעשרה שהיו במעמד קריאת התורה ואין שם מי שיודע וכו' וגדולי הדורות שלפנינו כתבו שבזמן הזה אין צריך ישיבה בנתים שברכותיו מוכיחות עליו שקריאה אחר קריאה הוא קורא וכו'.

פ"ד ה"ג ר"ז בשם רב ירמיה העבד עולה למנין שבעה. בד' קושטנטינא העבד עולה לשבעה קריאות. ובבבלי מנילה כ"ג ע"א ת"ר (בתוספתא מנילה פ"ד) הכל עולין למנין שבעה ואפילו קטן ואפילו אשה וכו'. ומעבד לא נזכר. ובפ"י

ובפי' רבינו חננאל במגילה כ"ג ע"א ובס' העיתים (צד 270) מוכח הירושלמי כנ"י דפוס וויניציא. ובאור ירוע ח"ב סי' שפ"ג ובהוס' ריד"א במגילה כ"ג ע"א ובשבלי הלקט השלם (ענין הפלה סי' ל"ח) ובהניא סי' ו' מוכח הירושלמי בני' ד' קושטמניא וע"ש. פ"ד ה"ג וידבר עולה משלשה פסוקים. בכתובות פ"ב ה"י הגי' וידבר עולה מז' פסוקים. אבל בדפוסים אחרונים הגי' שם: משלשה פסוקים. ועי' בק"ע שם. ובתוספתא מגילה פ"ד.

פ"ד ה"ג שלמד מאיליו או שלימדו רבו כמבי. בד' קושטמניא כשלמד מאיליו או כשלמדו רבו כמבי. השם מבי לעבד של בית ר"ג, ושל רשב"ג (מדרש ויק"ר בהר) או לשל אנשים פרטים (עי' גיטין פ"א ה"ו ובבא בתרא פ"ח ה"ט האומר מבי עבדי עשיהו בן חורין וכו') דאם הוא שם פרטי? סטראבא (304): יאמר כי היונים קראו דאוס (Daus) לעבד. ושם בהערה שאצל הרומיים (Daus), ואולי מזה השם לעבד מבי ולשפחה מביהא, וכמבי הכבוד, אבא מבי, ואימא מביהא.

פ"ד ה"ג רבי חלבו ר' מתנה שמואל בר שילת בשם רב וכו'. כבבלי מגילה כ"ג ע"א איבעיא להו ספסיר מהו שיעלה למנין שבעה רב הינא ור' ירמיה בר אבא חד אמר עולה וחד אמר אינו עולה וכו'. ומסאמר רב הניכר בירושלמי כאן לא נזכר. ומדוע? בד' קושטמניא בירושלמי כאן הגי' ר' חלבו בשם רב. והשמיט שמה אמוראים האמצעים ר' מתנה ושמואל בר שילת. בדרך המול' המיד. וכן כפי' רבינו חננאל במגילה שם משמיה דרב חוץ וכו'. והגיהו שם המגיהים ר' חלבו וכו'. ואין מן הצורך להגיה כי גם ה"ך רבינו חננאל המיד לקצר בשמה האמוראים, וכן לעיל פ"ב ה"ב צד 50 הבאתי ספי' רבינו חננאל ובתלמוד א"י אמרו משמיה דרב וכו' וג"כ קצר בשמות האמוראים שאמרו בשם רב. וכן במגילה י"ט סע"א כפי' רבנו חננאל משמי' דרב מגילה וכו' והמגיהים הגיהו ג"כ שם ללא צורך. וג"ס גדולה בין דרך רבינו חננאל לדרך של בעל שדה יהושע. רבינו חננאל מקצר בכלל בשמות האמוראים והעתיק כאן משמיה דרב. והלומד בפרושו יבין מעצמו שרבינו חננאל למען הקיצור קצר בשמות האמוראים האמורים משמיה דרב. אבל בעל שדה יהושע המיד דרכו להשמיט ולקצר באיזה שמה האמצעים כמו כאן, העתיק ר' חלבו בשם רב ודלג על ר' מתנה ושמואל בר שילת. וכן לא יעשה כי יוכל להטעות את הלומד שיחשוב כי כן היתה גירסת של בעל שדה יהושע.

פ"ד ה"ג חוץ מן הספסיר. וכן כפי' רבינו חננאל הנ"ל. ובס' המכריע סי' ל"א ירושלמי וכו' חוץ חייך מן המפסיר בנביא (ליתא). וכן הוא בשם הירושלמי בתוס' ריד"א מגילה כ"ג ובא"ו סי' שפ"ג. ועי' בס' הישר לר"ת סי' מ"ה וסי' מ"ו. ובהנחת מימינו ה' תפלה פ"ב ה"ו ודלא כרבינו חננאל שכתב הדעת נוטה שאינו עולה (המפסיר) יראה מירושלמי דגרסינן ה"ח וכו' ו' חוץ מן המפסיר וכן בה"ג ובסדר רב עמרם כרבינו חננאל עכ"ל. ולפנינו כפי' רבינו חננאל הנ"ל העתיק הירושלמי ולא נזכר מפסק ההלכה. ורק סמילא מובן שכיון שרבינו חננאל הביא הירושלמי ש"ס שדעתו שההלכה כן. ונקים כללא זה בדרך. יבשו"ה מה"י מינץ סי' ע"ח מנהג קדמון בעירך אשר נהגו לקרות ביו"כ בהפסרת יונה ג' פסוקים הראשונים וכו' ועיקר הדבר שראוי לתלות בו מנהג זה הוא בירושלמי וכו' חוץ מן המפסיר וכו'.

פ"ד ה"ג התיב ר' חנניה בן פזי. כפי' רבינו חננאל במגילה כ"ג התיב ר'

חנינא

חנינא וכו'. ובדפוס קושטנמינא ליתא זה. ולפי גי' הר"ח האמורא כאן הוא ר' חנינא בן פזי המצוי במדרשים ומעט בירושלמי; הגרז"פ ז"ל בסמוך הירושלמי ד' פ"ט קבע מדור מיוחד לר' חניניה בן פזי והראה מקורו מכאן. וג"כ לא זכר שם את ר' איינא בר פזי. וע"ד ר' חנינא בר פדאי עי' אצו"ר פסחים צר 39. פ"ד ה"ג כשאין שם הורגמן. בד' קושטנמינא בשאין שם מהורגמן ובבבלי מגילה כ"ג ע"ב והאמר רב שמואל בר אבא זמנין סניאין הוה קאימנא קטיה דר' יוחנן וכי הוה קרינן עשרה פסיקי אמר לן אפסיקו מקום שיש הורגמן שאני וכו' אבל מקום שיש הורגמן פוסק.

פ"ד ה"ג אבל אם יש הורגמן קוראים (בדפוסים האחרונים כמ"ס: קוראיהן) שלשה. כמס' סופרים פי"ב ה"ז ואם היה בשבת הורגמן או דורש ספסירייה בנביא או שלשה פסוקים וכו'. ועי' כמס' סופרים פי"ד ה"ב. ובדמכ"ס ה' תפלה פי"ב ה"ג ואם קרא עשרה פסוקים והרגמן המתרגם דיו ואפילו לא שלם הענין. יבנהגה מימוני שם ודלא כירושלמי דאמר כשיש הורגמן מני בני אמנס רבינו שמואל כתב מההיא דירושלמי עשרה דנקט הכא לאו דוקא אלא אפילו ג' כבירושלמי עכ"ל ובס' העיתים (צד 277) ובירושלמי כתב במקום שאין (צ"ל שיש) מהורגמן קורין ג'. פ"ד ה"ג א"ר חלקו קוסי ר"א וכו'. כס' העיתים הנ"ל אר"ה קוסי ר' אבהו והא (ליחא) קמיה (קומי) ר' יוחנן קרו (קראיי, וכו' קושטנמינא: קוראים) תלת (תלתא) א"ל לא יהא ר"י כמהורגמן (כתורגמן). ובשו"ה מהר"י מינץ הנ"ל אמר ר' חלבו קמי וקומי) ר' אבהו קמי (קומי) ר' יוחנן וכו' וע"ש שמפרש המאמר. פ"ד ה"ד במשנה אין פורסין על שמע וכו'. בערוך ערך פרס ז' (פירו רל"ז) בפרק הקורא את המגלה עומד אין פורסין על שמע וכו' כיהא שמעיין לא יפרוב על שמע לא יברך (ב' מלות אחרונות חסרות בערוך השלם) ברכת יוצר אור עכ"ל. פ"ד ה"ד במשנה ברכת אבלים וחהנים. באגודה סי' ל' ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת (ג' מלות ליתא) חתנים וכו'. וכן הוא ברא"ש מגילה פ"ג סי' ז'. וכן במשנה בבבליה מגילה כ"ג ע"ב.

פ"ד ה"ד במשנה ובקרקעות השעה וכו'. נשנה במשנה סנהדרין פ"א משנה ג'. פ"ד ה"ד מכיון דהנינן אין פורסין את (לעיל במשנה ד' הגי': עיל) שמע וכו'. כפי' רבינו חננאל במגלה כ"ג ע"ב ואקשי' בירושלמי מכיון דהנינן אין פורסין את שמע ליידיא (והיידיא) מילה תנינן אין (במשנה: ואין) עוברין לפני התיבה פחות מי' ופרקינן לכן צריכה בהרא (כהרא) דהני וכו'. ובריא' כנלה פ"ד סי' אלף קכ"ח וברא"ש שם פ"ג סי' ז' ירושלמי אין פורסין וכו'. וכן מוכח הירושלמי בערוך ערך פרס ז' וע"ש (ובס' הגיון שלמה צד ל"ד מנא מכת"י גי' מתוקנת בערוך שם) ובס' הישר לר"ה סי' של"ה ומקשין בתלמוד ירושלמי מכיון דהנינן וכו' ע"ש. ובשו"ה הרשב"א סי' ז' וסי' צ"ה. ובאשכול ה"א (צד 32) ובתוס' מגילה כ"ג ע"ב ד"ה אין. ובשבלי הלקט השלם (סי' ז' ענין תפלה) וכל דבר שבקדושה שהתחילו בעשרה ייצאו מקצהן גומר דאמרינן בירושלמי דמגלה מכיון דתנינן וכו' הא למדת שאם התחילו יוצא אחד מהם גומר וכן כתב רב נסים גאון וצ"ל במגלה סתרים ומשמע לשון הירושלמי שאם התחילו ביוצר אור (ב' מלות ליתא ובברכות פ"ה הלכה ג' אישתתק באופנייה, ועי' בסמוך גירסת הריטב"א בירושלמי כאן) וכו'. ושם סי' מ' ירושלמי התחילו בעשרה וכו'. ובדמכ"ס ה' תפלה פ"ח ה"ו מוכח הירושלמי. ובהגהת מימוני שם: בירושלמי מסיק עלה ועל כולם הוא אומר ועוזני וגו' פסק רבינו נסים וכו' ועי'

ועי' במגדל עז ובלחם משנה שם ובה' תפלה פי"ג ה"ו. ובמאירי למגילה (כ"ו ע"א) ובתלמוד המערב פירשו על כל אלו הנזכרות במשנה שאם התחילו וכו'. ובשו"ת מהר"ם בר"כ סי' אלף ט"ו (הוצאה בלאך) כדאמרי' בירושלמי אין פורשין וכו' ועל כולם הוא אומר ועוזבי ה' יכלו ורבינו נסים גאון ז"ל הביא בירושלמי זה במגילת סתרים שלו וכו'. ובתוס' הרא"ש במגילה שם מפרש בירושלמי דאם התחילו וכו' ורבינו נסים הביאו המגלה סתרים. ובמנהיג (צד 27) ובברכות פרק שלשה שאבלו ובמגלה וכו' בירושלמי וכו' אין פורסין על שמע וכו' סכין דחני אין פורסין וכו' להרא מילתא (ולידה מילה) הני וכו' צריכין להרא וכו'. ובמנהיג ה' ל"ט סי' י"ב ואם הלך לו אחר מעשרה נוסרין כמו שאנו אומרים בירושלמי נבי אין פורסין וכו'. וכן נזכר בירושלמי בארצות חיים ה' תפלה סי' ע"ד ובאור זרע ח"ב סי' שפ"ד וברוקח סי' ש"כ וברבי"ש סי' ט' ועוד בכמה קדמונים. ובאגודה סי' ל"א בירושלמי פרטי שמע או נשאו כפיס וכו' או התחילו קדיש אי קדושה (ה' מלות ליהא, ועי' לעיל ומופרים פי"ה ה"ח ואין אומרין קדיש וכו') וכו'. ובשו"ת זכרון יהודה מר"י בן הרא"ש סי' מ"א ואשר כהבת כשהתחילו להתפלל בעשרה וכו' בירושלמי אמר בהדיא שמשלימין ואפשר שהר' יעקב ז"ל היה מפרש אוהו בקדיש אבל בירושלמי אומר כסתם שמשלימין. ובריסב"א מגלה (כ"ג) יש סביאין ראייה לזה מהא דתנן אין פורסין על שמע בפחות מי' ואמרינן עלה בירושלמי התחיל בי' לומר ברכו (ב' מלות ליתא) נומר וכו'. ועי' בר"ן מגילה סי' אלף ככ"ו ובשו"ת פאר הדור להרמב"ם סי' ס"א. פ"ד ה"ד התחילו בעשרה והלכו להן. בר' קשמניא ויצאו להן נוסרים. וכן להלן בכל הבבא הני' ויצאו להן.

פ"ד ה"ד מקצתן. ברמב"ם ה' תפלה פ"ט ה"ד ואין עושין בן בפחות מעשרה וכו' ואפילו היו מקצהן שכבר התפללו וכו'. ובהג"מ שם וכן אומר הר"י בשם ר"ה שאין מתפלל הפלה אחרת אלא א"כ יש ששה וכו'. ובמגדל עז שם: וגם י' נראה מן הירושלמי דפרך עומד ויושב בן שהוא מצריך ששה שלא שמעו ולא קראו כדי לפרוס וכו'. ולפנינו אינו מכואר.

פ"ד ה"ד הני אומרים ברכה וכו'. בתולדות אדם להרמב"ן (ענין ההתחלה צד 174) בירושלמי וכו' הניא ר"ג אומר (ג' מלות ליהא) ברכה חתנים וכו'.

פ"ד ה"ד הני אומרים ברכה חתנים כל שבעה. בדפוס קראקא וקראפאשין בש"כ: ואינו מר' ברכה חתנים וכו'. ובדפוס זיטאמיד ואין אומרים וכו'. והקרוב עדה מניה הני אימרים וכו'. ולא ראה ר' וויניצא. ובר' קושמניא הני' אין מברכין ברכה חתנים ואומרים ברכה חתנים כל שבעה. ופ"ש אין מברכין ברכה חתנים היא פיסקא דמהניתין. ולפנינו ואין אומר ברכה אבלים וחתנים.

פ"ד ה"ד א"ל ר' יוסה וכו'. בתולדות אדם להרמב"ן הנ"ל א"ל ר' ועירא (ר' יוסה) יהני ר' יוסי אומר (ר' חייה אימר) ברכה וכו' משמחין (משמח) עמי אף באן מנחמין (מנחם) עמו מה כאן מזכירין וכו' פי' מזכירין עמו ומנחמין עמי פנים חדשות לנחם ולהזכיר האבל וכו'. ובעיטור (ברכה חתנים) והכי מסתבר לן לפי גירסת ירושלמי דגרסינן התם ברכה חתנים כל ז' וכו' מה כאן מנחם עמו אף באן משמח עמו מה כאן מזכירין אף באן מזכירין ש"ם כיון שיש באן משמחין הרי הן כפנים חדשות ומברכין ברכה חתנים וכו' ובר"ן כתובה סי' קע"ב וה"ג מוכח בירושלמי שאמר מברכין ברכה וכו' נפקין בלתי כל ז' כלומר מחופתה להיות משמחין עמה ומשום הכי מברכין בה שבעה א"ל ר' יוסה והא הני וכו' מה כאן מזכירין פירוש האבל ומשום הכי מברכין

מברכין אף כאן מזכירין בלומר השמחה ומשום הכי מברכין וכו' ע"ש. וכתבנו (שבע ברכות) וכתב בעל עשרת הברכות ז"ל והכי מסתברא לן לפי גירסת הירושלמי דגרסינן התם ברכת וכו' סבר רב יהודה (ר' ירמיה) למימר וכו' ברכה רחבה. (אבלים, ועי' בבבלי מגילה כ"ג ע"ב ברכת אבלים ברכת רחבה) וכו'. וכיון להעשיר הג"ל והיה לפנינו גי' אחרת בעימוד. ובחי' הרא"ה בכתובות ז' ע"ב וכדאמרינן בירושלמי מברכין (אומרים) ברכת חתנים וכו' מה כאן משכרין (מזכירין) אף כאן משכרין, (מזכירין) וכו'.

פ"ד ה"ד אית הני תני אין אבלים עולין מן המניין. תוספתא מגילה פ"ד ועי' בבבלי כתובות ח' ע"ב.

פ"ד ה"ד א"ר אבונה. בתולדות אדם הנ"ל אמר ר' אבינא וכו' באבלי (באבילי) אותו המת ומאן דמר (ראמר) אבלים, מן המנין באבלי (באבילי) מת אחר. וכה' אבל לדי"צ אכן גיאת (ר' ס"ה) וכירושלמי אית הנאי תאני אבלים וכו'. ובשכל טוב (סוף יוחי, צד 334) גירסת ירושלמי בר"א דהוי מן המנין באבילי וכו'.

פ"ד ה"ד הני שמואל וכו'. באור זרוע ח"ב סי' ש"ע דאיתא בירושלמי וכו' הני שמואל אין קידוש החודש בפחות מעשרה (אלא בעשרה) ר' בא ר' אסי (ר' יסא) בשם ר"י נאמר וכו' אבל הדיא דשמואל דירושלמי אתי בגמנום וכו' עכ"ל. **פ"ד** ה"ד נאמר כאן הוך וכו'. גירסא חדשה במנהיג (ר' ב"א ע"א) ופריך בירושלמי והא עדת קרח סניאין אינון אלא תוך הוך ויבואו בני ישראל לשבור בתוך הבאים אי מתוך את למד סניאין אינון אלא אהיא בני בני נאמר כאן בני ישראל ונאמר להלן ויבואו בני ישראל מה להלן עשרה אף כאן עשרה עכ"ל ועי' אהבת ציון ירושלים בכרכות צד 174.

פ"ד ה"ד בתוך הבאים וגו'. בפ"י רבינו חננאל במגילה כ"ג ע"ב הכריזו מתוך העדה וכו' ומפורש בתלמוד א"י מהאי קרא בבני יעקב לשבור בר מתוך הבאים וכתוב ויבואו אחי יוסף עשרה.

פ"ד ה"ד ריבוי אחר ריבוי למעט. כעין זה בבבלי פסחים כ"ג ע"א ובב"ק מ"ה ע"א ובמנחות ל"ד ע"א (מספרי) ואתחנן ליו' עי' בשו"ת רמ"ע מפאנו סי' ק"א) ובבבלי מגילה כ"ג ע"ב הוי מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ועי' בפ"י רבינו חננאל בסנהדרין מ"ו ע"א. ובפ"י המשניות להרמב"ם במגילה כאן: וכל מה שנשנה בהן הוא רבוי אחר רבוי למעט. ובמ"ש באהבה ציון ירושלים ברה"ש צד 1. ובספר מלא הרועים ח"ב (ערך מיעוט אחר מיעוט) מביא מתוס' הוריות ז' כה"י שכתבו בשם הירושלמי דהכא דהן זוגות ככו עשרה כהנים בתוכים בפרשד דספ"ק דסנהדרין בכה"ג אמרי' אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות וכו'. ולא העירו מני' הירושלמי במגילה כאן. שוב ראיתי שהתוס' הנ"ל נדפסו באמסטרדם תפ"ו וז"ל שם בירושלמי פריך בכל מקום הוי מיעוט אחר מיעוט לרבות והכא למעט ומשני היינו דוקא במקום שהן זוגות וכו'. וההירויז אינו בירושלמי הוריות שם ולא במגילה כאן.

פ"ד ה"ד ויהיו כולן ישראל. בתוס' בהוריות ג' (כדפוס אמסטרדם הנ"ל) בירושלמי דמגילה פריך מעתה לא יצטרך שום בהן ומשני דבחינם לא הזכיר בהן (אין הפרשה יוצאה בלא בהן).

פ"ד ה"ד ערכים הטימלטלין כג' וכו'. בירושלמי ככא קמא פרק מ' ה"ו ואת אומרה שאין שמיין ערכין מן המטלטלין דבר תורה אלא מדבריהן. וכאן לא נזכר זה? וכתוספתא סנהדרין פ"א מטלטלין של הקדש וכו' נפרדין עפ"י שלושה וכו'.

פ"ד

פ"ד ה"ד עולא בר ישמעאל אמר. כן אמר עולא בבבלי כתובות ק' ע"ב לפי גי' הרי"ף והרא"ש שם ובסמ"ג עשין צ"ד ובהוס' דיר"א שם אבל לפנינו בגמ' שם חסר המלות: עולא אמר).

פ"ד ה"ד עבדים שלא יברחו. בהוס' סגילה כ"ג ע"ב ד"ה ואדם כראיהא בירושלמי גזרה שמא ישמעו ויברחו. ובר"ן מגלה סי' אלף קכ"ח ומיהו עכר נפא אמרינן בירושלמי דלא שמינן ליה בעשרה משום דאושא מילתא ושמא ישמעו ויברחו וכו'. ובסוף ס' חמרא וחיי לסנהדרין (ד' קכ"ד ע"א) ובירושלמי קאמר אין פודין את העבדים בעשרה שמא ישמעו ויברחו. תוס' הרא"ש: "ל עכ"ל.

פ"ד ה"ד ובעא מעבר כרבנן. בבבלי כתובות ק' ע"א כי אתא רב דימי אמר מעשה ועשה רבי כדברי חכמים וכו' והחזיר רבי את המעשה. רב דימי סתני הכי רב ספרא סתני הכי מעשה ובקש רבי לעשות כדברי חכמים אמר לפניו וכו' לא עשה רבי את המעשה. ובעימור (הוב, אות ח') והכי איהא בירושלמי בפרק אלמנה אתא עובדא קומי ר' ובעא מעבר כרבנן וכו'.

פ"ד ה"ד א"ל ר' לעזר בן פרטא בן בנו של ר' לעזר בן פרטא. בבבלי כתובות ק' ע"א אמר לפניו פרטא בן בנו של ר' אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול. וע"ש בהוס' ד"ה פרטא. ובעימור הנ"ל אמר לו ר' אלעזר (ר' לעזר) בן פרטא בן בנו של פרטא הגדול. (ר' לעזר בן פרטא). ובידומי תנאים ואמוראים (ערך בתירא) פרטא בן בנו של פרטא הגדול.

פ"ד ה"ד לא כך לימדתני וכו'. בעימור הנ"ל לא כך לימדתני משום (בשם) זקינד (וקינד) אא"כ עשו בקורת (אגרה בקורה) וקיבלוה וליהא, ואיהא בירושלמי כתובות פרק י"א ה"ו) והחזיר (וחזר) ביה ועבר כרשב"ג (כן הגי' במגילה כאן ובכתובות הנ"ל, אבל בירושלמי סנהדרין פרק א' ה"ב הגי': כר"ג, והגי' כר"ג מוכרחת כי ר"ג היה זקנו של רבי ובעל הורה הראשונים ח"ב צד 218 ועוד חכמים אחרים לא זכרו הגי' דסנהדרין).

פ"ד ה"ד בשם זקינד וכן בסנהדרין הנ"ל. אבל בכתובות הנ"ל זקינד. ובמעשרות פ"ה ה"ב אתיא דרשב"ג בשיטת ר"ג זקינד וכו'. חזו ה"ג הזקן. יעי' באהבת ציון וירושלים שם.

פ"ד ה"ה במשנה שלש פרשיות קורין אחד אחד. במתניהא דבני מערבא שלש פרשיות קורין (קורין) אחד אחד. ובכ"מ (ה' תפלה פי"ב הי"ג) משנה וכו' קורא אחד אחד. **פ"ד** ה"ה ר' בא בריה דר"ח בר בא. במנהיג צד (27) בשם סגילה סתרים לרנ"ג ר' אבא ברי' דר"ח בר אבין (בר בא) ור' (ר') חייא בשם ר"י וכו'. ובא"ז ה"ב סי' ט"ה ר' אבא בשם (בריה) דרחב"ב.

פ"ד ה"ה היה קורא בתורה ונשתתק וכו'. ברי"ף סגילה סי' אלף ק"ח ירושלמי בפרק אין עומדין (וכן הביאו רוב הראשונים הירושלמי שברכות יסדוע לא זכר הרי"ף כשהיה עוסק בסס' מגילה שחרושלמי נמצא במקומו במגילה?) היה קורא בתורה ונשתתק וכו'. ובסמ"ג ה' תפלה פי"ב ה"י קרא ונשתתק יעמוד אחר תחתיו ותחיל ממקום שהתחיל הראשון שנשתתק וכו'. ובסוף משנה י"ט: ירושלמי פרק אין עומדין כתבו הרי"ף פרק בני העיר היה קורא בתורה ונשתתק וכו' וספרש רבינו זה שעומד תחתיו וכו'. וברא"ש מגילה פ"ג סי' ג' ירושלמי ר' אבא וכו' היה קורא בתורה וכו'. כימרא זי נאמרה בתר התקינו שכל אחד מברך ישמעיען וכו' ומכאן דקרק רבינו אבי העזרי התקוע יעי' ועומד אחר לתקוע מתחיל מברך שפסק ואינו מברך וכו' ודברי הרא"ש מוכחים

מוכאים בשנוי לשון מעט בשלטי הגבירים סביב הרי"ף מגילה סי' אלף קכ"א. והירושלמי מוכא ג"כ במרדכי מגילה סי' תהל"ב ובשבלי הלקט סי' מ' ותניא סי' ו' וע"ש. ובאור זרוע ח"ב סי' יצ"ו ובילקוט המכירי ההלים מזמור י"ט אהר ל"ד בשנויים קלים. ובמאירי למגילה (ד' מ' ע"ב) בתלמוד המערב התבאר במס' ברכות שאם היה אחד קורא ונשתתק וכו'. וכן הביא המאירי הירושלמי מברכות בקריה ספר ד' ל"ח ע"ב. וזה מחמה שראה בספרי הראשונים שהביאו הירושלמי מברכות ועפ"י רוב נראה שלא לכד במסכתות מהירושלמי לא דייקו הראשונים כי נכ בציוני הפרקים ציינו שלא בדיוק וסמכו זה על זה. כמו בהוס' גיטין ו' ע"ב ד"ה אמר ונתים' סוטה י"ז ע"ב ד"ה כהבה הגרסינו בירושלמי פרק במה מדליקין כל הפטור בדבר ועושהו נקרא הדיוט. וכן הוא בחי' הרשב"א בנימין שם ועוד בכמה ספרי קדמונים. וכאמת המאמר הוא בשבת פ"א ה"ב. ובהשבוה השייכות לה' הלוואה סי' ל"ו ועוד אמרו בירושלמי פרק קמא דע"ז כוהאי דקטרין בעו קמי ר' אבהו אבותיכם וכו'. ובנפחור ופרח פרק ה' בירושלמי דפ"ק דע"ז דכותאי דקטרין וכו'. וכן הוא בכמה ספרי הראשונים. ובנפוקי יוסף בבבא מציעא סי' תמ"ז בירושלמי פרק אין מעמידין כתאי וכו'. ובאמת מקום המאמר בע"ז פרק ה' סה"ד. וכן הרבה דוגמאות ואכ"מ להאריך.

פ"ד ה"ה כמקום שהתחיל הראשון. בשבלי הלקט השלם סי' מ' בירושלמי וכו' כמקום שהתחיל הראשון וסברך (ליהא) פי' לפניה ולאחריה ואם האמר וכו'. וברמב"ם ה' תפלה פי"ב ה"ו: ומברך בסוף. וע"ש בכ"מ.

פ"ד ה"ה סלקון מיחמיה אפין. לנחם אבל. ובסו"ק פ"ג ה"ו אין מראין פנים וכו' סלקון רבנן לגבי' מיחמיה ליה אפין וכו' אמרו אין מראין פנים וכו'.

פ"ד ה"ה לאחוי דיהודה בר חמוה קריביה דר' יוסה בן חנינה. בתרומות פי"א ה"ה ר' יודן בר אחתיה דר' יוסי בר חנינא.

פ"ד ה"ה ר' ירמיה ר"ש שרה ר' חנינא כ"א בשם ר' זכיי דכבול. כד' קושטנמינא ר' ירמיה ר' שמעון ר' חנינא בשם ר' זכיי טעה בין וכו'. והמ"ל בעל שדה יהושע קצר בכנויי האמוראים. ומ"ש ר' שמעון שרה. נראה שבאורו ר' שמעון השר. ואולי אחד הוא עם ר' שמעון בלוחשה הנזכר בפסחים פ"ד ה"א ובהענית פ"ד ה"ב (עי' אהבה ציון ירושלים בפסחים צד 55) ואפשר עוד שהוא אחד עם ר' שמעון דהוספתא שנוכר בברכות פ"ג ה"ב. ור' שלמה סיריליו ז"ל גרס שם: ר' שמעון דסוספתא. ואולי צ"ל דסוספתא. שפרושו המלומד, ואנב אעיר שהיה תנא ששמו ר' שמעון הנשיא. ואינו ידוע מי הוא. עי' בבלי גיטין י"ד ע"ב ושם ט"ז ע"א.

פ"ד ה"ה ר' זכיי דכבול. בילקוט קהלת תתקס"ז מפסיקתא ר' ינאי דכבול. בסדר הדורות (צד 121) לא זכר בירושלמי דילן.

פ"ד ה"ה אפי' טעה בין אם לואם מחזירין אותו. ברמב"ם ה' תפלה פי"ב ה"ו קרא וטעה אפילו בדקדוק אות אחת מחזירין אותו וכו'. ובכסף משנה שם ובירושלמי וכו' טעה בין היבה להיבה מחזירין אותו אפילו טעה בין אם ואם. ובהקדמת מנחת שי עה"ה (צד 11) ואמרין בירושלמי דמגלה טעה בין היבה להיבה מחזירין אותו אפי' טעה בין אם לואם. אבל בפסקים וכתבים לר"י בעל תרומה הדשן כי' קפ"א ואשר שאלתני כיושב שיש שם סנין ואין מי שיודע לקרות בתורה כהלכה בדקדוק ובטעמים וכו' יקרא

בתורה

בתורה וכו' כתב בטור דראבי"ה פליג אהא וכתב דאין להכילמו ולהחירו על כך וכו'. וכן ראיתי כמה פעמים לפני רבוהי ושאר גדולים שטעו הקוראים בדקדוקי טעמים וגם בפת"ח וקמ"ץ וכו' סכל מקום לא החזיר מהן וכו' עכ"ל. וזה שלא כהירושלמי דילן. ובארחות חיים ה' קריאת ס"ה ס' י"ח קרא וטעה אפי' באות אחת מחזירין אותו וכו' והני מילי הקורא שבוך צריך לקרות בדקדוק אבל החזן אין להקפיד כל כך שיקרא בדקדוק וכ"כ בירושלמי מנין לחזן בית הכנסת שאמר על משה משה ועל אהרן אהרן שאין משיבין אותו שנאמר ודגלו עלי אהבה לגלוגו עלי אהבה פי' חזן הכנסת ש"צ וכו' עכ"ל. וכן הוא במדרש חזיה פ"ב. ובהגהת אשרי בשבת פ"ו ס' י"ג ובמדרש ימינין שאם קרא לאהרן הרן שיצא י"ח וכו'. ובראבי"ה ס' נ"א ובמדרש אנדה אסרינן מנין לקורא אהרן הרן שיצא ה"ל ודגלו עלי אהבה אפי' דגלים שבך עלי אהבה. ולפנינו בירושלמי ליתא כ"ו וגם סוהר ל"ט בירושלמי דילן אפי' טעה בין אם לואם מחזירין אותו. ונראה שגם לפני הראבי"ה ידעתי אשרי לא היה זה בירושלמי כי הביאו זה בשם מדרש ולא מירושלמי. שוב ראיתי בשו"ת מהר"א מזרחי ס' י"ג דע"כ לא טפלני המדרש עם הירושלמי וכו' אלא בשקרא קריאה כשבושת דלפי המדרש אם קרא לאהרן וכו' לפי הירושלמי ומס' סופרים שסוכרים שאם טעה הקורא או החזן המקרא אותו וכו' ע"ש. פ"ד ה"ה בין אם לואם. בשלמי הגבורים סניכ הרי"ף במגילה ס' אלף ע"ד לשון ריא"ו וכו' אבל בקריאת התורה אם טעה בין אם לואם (אם לואם, ועי' בשו"ת הרי"ף ס' א') כגון אלו שאינן נקראין ככתיבה; מחזירין אותו וכך הוא בתלמוד ארץ ישראל עכ"ל. ונראה שהג"י בין אם לואם היא האמיתית. כי הלשון בין אם לואם קשה מאד ואולי הכונה בזה לשנוי בנקודות. וכמו יש אם למסורת. ומי יודע אם לא היה לשון חז"ל בזה לעיני ר"י בין קריש בקראו את ספרו אם ואם? פ"ד ה"ה ר"ש ספרא דמרכנת וכו'. בספר זכרון תורה משה (ח"ב ר' ב' ע"א) מובא המאמר בשניים.

פ"ד ה"ה רב אמר כגון הוי רב את יוצרו. בילקוט המכירי ישעיה מ"ה אות מ' שנין לרוד וגו' אמר שלמה שומר פיו ולשונו שומר מצוה נפשו וכן הוא אומר אל הבהל אל פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר וכו' מנה ירושלמי עכ"ל ולפנינו ליתא כ"ו שהביא הילקוט ואולי היה כתוב כאן המאמר אחריו הספור מר"ש ספרא שלא שמע לבני עירו שצוו לו לקרות כההלכה. פ"ד ה"ה מדלגין בנביא וכו'. תוספתא מגלה פ"ד ובבבלי מגלה כ"ד: בשניים, ובכתבים ובפסקים לר"י בעל הרומת הרשן ס' צ"ד ושמעתי שהקדמונים אסרו הא דאין מדלגין מנביא לנביא היינו דוקא בימיהם שכל ספריהם היו כותבים בגליון ולא רצו להאריך בגלילה משום כבוד צבור אבל האידנא הפטרת שלנו כתיבין בקונטרס ואפשר לסימן שימצא מהר מה שרצה ואין צריך להפסיק בכדי שיפסיק המתורגמן שפיר דמי וכו'. ובהרומת הרשן ס' כ' ופי' ראבי"ה הוכיח מן התלמוד דאין מדלגין ואין גוללין ספר תורה בצבור חדא מלתא היא ומעמא דאין מדלגין משום דאין גוללין בצבור משום שלא יעמדו בשתוקה וכו'.

פ"ד ה"ה שאין גוליה ס"ה. בד' קושט' שאין גוללים ס"ה, ועי' באצ"ר ביומא צד 78. ובאשכול (ח"ב צד 52) ועוד ראה מס"ש אין גוללין ס"ה בצבור וכו'. ובנחלת יעקב כפי' למס' סופרים פי"א ה"ב מובא הירושלמי בשנים ה"ב

פ"ד ה"ה מפקד לבר עולא חונא וכו'. במס' סופרים פ"א (הוצאת מיללער ז"ל) ובאור זרוע חלק ב' סי' מ"ח הגי' ר' יוסי הוה מפקד לרב עולא חונא וכו' ובנחלת יעקב הנ"ל מוכא הירושלמי בשנוים קלים. ועי' אהבת ציון ירושלים ביומא צד 78. בסדר הדורות (צד 301) עולא חונא וכו'. וצ"ל רב עולא חונא, ובביצה פ"א ה"ו דסדרה דבר עולא. ובס' זכרון תורת משה (ח"ב ד' ח' ע"ב) סביא מירושלמי דבר נחלא.

פ"ד ה"ה עד איכן וכו'. בד' קושט' כגון פרשת יהודע הכהן (כהן) הגדול (גדול). **פ"ד** ה"ו במשנה המפמיר בנביא הוא פורס את שמע. בשבלי הלקט השלם סי' ע"ז אנא מרי ר"א ז"ל הנהיג לומר בכל שבת וכו' שמע ישראל וכו' וסעד במס' סופרים (פ"ד ה"ח) המפמיר בנביא הוא פורס על שמע באיזה שמע אמרן בשמע של ס"ה וכו' ע"ש. ובאגודה סי' ל"ב המפמיר בנביא פורס על שמע משום כבוד צבור משום אינצוי לשון פורס בספר אבי"ה הוא פותח והקהל עונין אחריו כל דבר וכו'. ועי' בשו"ת מהר"י סברונא סי' קצ"ח. **פ"ד** ה"ו במשנה עוברין על ידו. בלח"ט תפלה פ"ח הי"ב פורסין ע"י. **פ"ד** ה"ו לא צורכה דילא. במלאכת שלמה לר"ש עדני כפי' כאן: ירושלמי לא צורכא דא אלא הפורס על שמע הוא עובר לפני וכו' ע"ש.

פ"ד ה"ו והא הנינן וכו' כאן בשהביא שהי שערות וכו'. כבה"ג (הוצאת סק"נ צד 224) וקטן קורא בתורה ומתרגם וכו' אבל אינו פורס על שמע עד שיהא בן י"ג שנה יום אחד ויביא ב' שערות וכו'. ועי' ברמב"ם ה' תפלה פ"ח הי"א. וגראה שמקורם מכאן. ואח"ז זכרתי מ"ש בתשובות הרשב"א סי' רל"ט שאלת עוד קטן שהגיע לחנוך מהו שיצטרף להפלה השוכה וכו' וכן כתב הראב"ד וכו' ומביא ראיה ממה ששנו חכמים במגלה קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס וכו' זכירושלמי סוקי לה אפילו בקטן שהביא שתי שערות וכו'. ועי' בראבי"ה ברכות סי' קכ"ח. ובמאירי מגלה (כ"ח ע"א) ובתלמוד המערב אמרו שאינו פורס אלא א"כ הביא שתי שערות הא הביא שתי שערות פורס אעפ"י שהוא קטן וכו'. וכשלמי הגבורים סביב הרי"ף מגידה סי' אלף קט"ב קטן וכו' ואם הביא שתי שערות פורס על שמע כמו שמביאר בתלמוד א"י וכו'. ועי' אהבת ציון ירושלים סוכה צד 143.

פ"ד ה"ו במשנה אבל אינו פורס את שמע. במס' סופרים פרק י"ד ה"ג אבל אינו פורס על שמע לומר יוצר אור. וע"ש במפרשים ובשבלי הלקט השלם סי' י' ותניא במס' סופרים וכו'. ושם סי' י"ג וע"ש.

פ"ד ה"ו במשנה פוחח וכו'. עי' בשבלי הלקט הנ"ל. וברי"ף מגילה כאן: פי' פוחח כי שבגדיו קרועים וכתפיו וזרועותיו ערומים וכו' ובירושלמי סוף טשקין אמרינן סת וכו' נעשה כפוחח. ובהוס' מגילה כ"ד ע"א ד"ה פוחח וברא"ש מגילה פ"ג סי' מ"ו מוכא הרי"ף הנ"ל. וכל מה שכתב הרי"ף הוא אות באות מפי' רבינו חננאל במגילה כ"ד ע"ב. וגם הראיה מירושלמי דמו"ק ג"כ מפי' רבינו חננאל שם. וכבר העירוהי באהבת ציון ירושלים בשבת צד 114 שהרי"ף לקח מאמרי הירושלמי שמביא מפי' רבינו חננאל. (ואם אמנם נמצאים זעיר שם שהביא הרי"ף מאמרי הירושלמי ובפי' רבינו חננאל לא נמצאם כמו לעיל פרק ד' ה"א צד 80 מאמרי ר' שמואל בר רב יצחק. וכדומה. יכול להיות שחסרו המאמרים בפי' רבינו חננאל. ואולי ראה הרי"ף אותם בפי' ר"ח בהמס' שלא באו לידינו או ראה אותם בפי' גאון אחר, אולי במגלה

מסגלה סהרים לר"ג גאון הנאבד מאתנו. וזכר לדבר כי במנהיג ד' כ"ח מובא כל מאמרי ר"ש בר רב יצחק בירושלמי מגילה פ"ד ה"א בשם מגילה סתרים). ובבבלי יראה הלומר ברי"ף ששאב הרבה מפי' הר"ח בלא הוכרת שמו. ולפעמים מכאן איזה מלה בגמ' וגם זה לקח מפי' רבינו חננאל כמו לדונסא בב"מ פרק ב' ס' רפ"ג כדמהרגמינן בתרגום א"י שכל את ידיו (בראשה מ"ח י"ד) שלחפינהו לידוהי. זהו מפורש בפי' רבינו חננאל בכ"מ כ"ה סע"א. פ"ד היו במשנה אבל אינו קורא בתורה בבה"ג (צד 225 ד. ברלן) אבל אינו קורא בתורה ואינו מפיטר בנביא (ג' מלות ליהא) וכו'.

פ"ד היו במשנה סימא פורס את שמע ומתרגם. ברי"ף במשנה כאן מוסיף: אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו. וכניסתה הרי"ף בהמשנה כן הוא בהנחומא הנדפס מכבר תולדות אות ז'. וההנחומא מובא בילקוט המכירי ההלים מזמור מ"ז. אבל בהלכות גדולות הנ"ל סומא פורס על שמע ומתרגם ועובר לפני התיבה (ג' מלות אחרונה ליהא בהמשנה, ובתשובת הגאונים שערי תשובה ס' רמ"ה מאור עינים מותר לירד לפני התיבה ולפרוש על שמע וכו') אבל אינו קורא בתורה ואינו נושא את כפיו. פ"ד ה"ז הורשין בלא ראות. בד' קוש' הגי': מקרא א' דרשו ואם (ליהא) בלא ראות. פ"ד ה"ז ר"י אומר לרבות את הסומא ר"מ אומר פרט לסומא. במכות פ"ב ה"ז הגי' הנכונה: ר' מאיר אומר לרבות את הסומא ר' יודה אומר פרט לסומא וכו'. פ"ד ה"ז ביושב בבית אפל היא מהניהא. באור זרוע ח"ב ס' רס"ו מיהו בירושלמי דמגילה ור"פ אלו הן הגולין מוקי הא דר' יהודה ביושב בבית אפל משמע שר"ל דכל שלא ראה מאורות מימיו דקאמר ר' יהודה כגון שנולד במערה ואינו סומא מיהו נטרא דילן חולק על הירושלמי וכו'. וכן מובא הירושלמי בתוס' מגילה כ"ד ע"א ד"ה מי ובכבא קמא פ"ז ע"א ד"ה וכן. ובתוס' דה"ש ל"ג ע"א ד"ה הא ומיהו בירושלמי משני שינויא אחרניא וכו' ומשני לה ביושב בבית אפל כך אני (אנו, ובדפוס זיטאמיר: הוא) אומר (אומרים) היושב בבית אפל לא יפרוס על (אה) שמע משמע שר"ל שלא ראה מאורות מימיו שנולד במערה וכו'. ובמגילה (נמי פריך לה בירושלמי וכו' ואין גירסות הירושלמי מכוננת לא במכות ולא במגילה וכו' עכ"ל. ובתשובת הרא"ש כלל ד' ס' כ"א ובירושלמי פריך לה על ההיא משנה דמגילה הסן הנינן וכו' ביושב בבית אפל היא מהניהא היושב (כך אנו אומר, והרא"ש לא גרים לזה. וכן הנכון. וע"ד לשון זה בירושלמי ראה אהבת ציון ירושלים בתרומות צד 97) בבית אפל לא יפרוס על שמע פי' שכל ימיו נתגדל במערה ולא ראה מאורות מימיו אע"פ שהוא רואה אבל סומא וכו'. ובאגודה כי ל"ג ומיהו בירושלמי מפרש שלא ראה מאורות פי' שנולד במערה בבית אפל. פ"ד ה"ה במשנה כהן שיש בידו מומין. בראב"ן (ד' ע"ט ע"ג) וכהן שיש בו (בידו, ועי' להלן) מומין וכו'. ובתנחומא (נשא י"ד) ילמדנו רבינו כהן בעל מום מהו שישא את כפיו כך שגו רבותינו כהן שיש בידו מומין לא ישא את כפיו רבי היה שונה כהן שיש מומין בכלו לא ישא את כפיו. ושם בהערה ס"ו שבכת"י כתוב: רבי אחד שנה כהן שיש בידו מומין וכו' ורבי אחר שנה כהן שיש בכלו מומין לא ישא את כפיו וכו'. ור"ל נוסחא אחת כהן שיש בידו מומין ויש נוסחא כהן שיש מומין בכלו פי' בכל הגוף עכ"ל ולדעתי נוסחא השניה היא גליון בספר. ועי' להלן.

פ"ד

פ"ד ה"ח במשנה אסמים. במנהיג (ד' ב') סמים. יכן במשנה בכלית מגילה כ"ד ע"ב. וע"ש בגליון. ובמהניתא דב"מ אספס. ובתנחומא הנ"ל ידו צבואים סמים או קוצה או פואה (ד' סלות ליתא).

פ"ד ה"ח במשנה מפני שהעם. כראב"ן הנ"ל מפני שהעולם.

פ"ד ה"ח תני ובפניו. בירושלמי תענית פרק ד' ה"א נשנה המאמר ושם ליתא זה. ובבבלי מגילה כ"ד ע"ב הנא מימין שאמרו בפניו ידיו ורגליו. וע"ש בהגהת הב"ח שם ובהלכות גדולות (צר 221 הוצאת מק"נ). ובמסור או"ח סי' קכ"ח. ובתוספתא מגילה פ"ד (הוצאת צוקערמאנדעל) כהן שיש מימין בידיו וברגליו לא ישא את כפיו וכו'. ובכתבי יד אחרים שם הנ"ל: ובפניו. ובאגודה סי' ל"ד ובירושלמי משמע הוא הרין לכל המומין דש בעירו מותר. ובשלמי הגבורים סביב הרי"ף מגילה סי' אלה קס"ד לשון ריא"ו (ר' ישע"י אבי זקני) כהן שהיו מומין בפניו או בידיו או ברגליו לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו וכו' ומעם זה מנואר בתלמוד איי עכ"ל. ובקרבן עדה מחק המלות: הני ובפניו. ושלא יד להגיה בחנם.

פ"ד ה"ח ר' נפתלי וכו'. לקמן מוכח שאיזה מהראשונים גרסו נפתלי בלא ר'. ובבבלי כתובות צ"ו ע"א א"ל ר' יצחק בר נפתלי לרבינא וכו'. ובר"ה זכרא"ש שם הגי' א"ל ר' יעקב בר נפתלי וכו'. וביוחסין השלם (צר 157) ר' יעקב בר נפתלי משמיה דרבינא. והסדר הדורות כתב לא מצאתי זכרו. **פ"ד** ה"ח אצבעתיה עקימה וכו'. בשניים בתום מגילה כ"ד ע"ב ד"ה אם וז"ל אם היה דש בעירו מותר ואפילו במומין שבירו כדאמר בירושלמי בההוא כהן דהוה יריה עקושי אתא לקמיה דר' נפתלי א"ל ביק שאתה דש בעירך סוהר. ובאר זרוע ח"ב סי' תי"א ירושלמי וכו' כהדא נפתלי (ר' נפתלי) הוה אצבעיה עקימה וכו'. וכן הוא במרדכי מגילה ר' ריחא סי' תתכ"ז נפתלי (כני' האו"ז) הוה אצבעותיו עקומות אתיא שאל לר' מאיר (ר' מנא) וכו'. וברוקח סי' עכ"ג ירושלמי דתענית ר' נפתלי הוה אצבעיה עקימה אתא שאל לר' אמי (לר' מנא) וכו'. ובמסארי למגילה (כ"מ ע"א) בתלמוד המערב ההוא דהויין ידיו עקושן אתא לקמיה דר' נפתלי וכו'.

פ"ד ה"ח רגליה הוי סגין וכו'. בתענית פ"ד ה"א דיגלא הוה בנין (סגין) שלא יהו וכו'. וכן הוא שם בד' קושטנטינא.

פ"ד ה"ח שאסור להסתכל בכהנים וכו'. במנהיג (ד' כ') והא דנהיגי היום הוד שלא להסתכל (בכהנים) אע"פ שאין מברכין ביטם המפורש יש סמך לדבר במגילה ירושלמי וכו' א"ר יוסי וכו' א"ר חני כלים אמר (אמרו) אין מסתכלין אלא (לא) מפני הסה הדעת (הסיע דעת) מה (משה) ועי' באהבת צו"ר ביומא צד 7) דאנא יכילנא (ליתא) לאיסתכלא (מסתכל) ולא מסחנא (מסע) דעתאי (דעתו) שאם יסתכל בו יסיח דעתו ולא יאזין אל הברכה (מ' סלוח אחרונות מהמנהיג בעצמו). וכן מובא הירושלמי בשניים באבורהם (שחרית של חול ד' ל"ו ע"ב) ובהוס' חגיגה ט"ז ע"א ד"ה וכהנים וכאור זרוע חלק ב' סי' תי"א ובסמ"ג עשין י"מ וכנסף משנה ה' תפלה פי"ד ה"ו. ובמסארי למגילה (כ"ח ע"ב) וסעד לדברי מצאתי בתלמוד המערב אסור להסתכל בכהנים כשהם מברכין כלום אמרו אין מסתכלין אלא מפני היסח הדעת מאן דלא מסתכל לא מסח דעתיה עכ"ל. ובמרדכי מגילה סי' אלף ש"ב ואסור משיח הסיה הדעת והכי משמע בירושלמי עכ"ל.

פ"ד ה"ט במשנה בצבועין אף בלבנים לא יעבור וכו'. בשו"ת ריב"ש סי' רכ"ד דתנן התם האומר איני עובר לפני התיבה בצבועים (בצבועין) וכו'. והענין הוא כי היה דרך המינין בימים ההם להקפיד שלא להתפלל בבגדים צבועים כי אם בלבנים וכן שלא לנעול סנדל בשעת תפלה ולכן חוששין לזה המקפיד באחד מאלו שמא הוא מהם וכו' ע"ש. ועי' בשו"ת תרומת הדשן סי' קצ"ו: וברמב"ם ה' תפלה פ"י ה"ה ובכ"ט שם. ובאגודה סי' ל"ד האומר איני עובר לפני התיבה בצבועים וכו'.

פ"ד ה"ט במשנה העושה תפילתו. באגודה ל"ד העושה תפילין עגולה. ובעיטור ה' תפילין ומדקתני תפלה עגולה וכו' נתנה בין עיניו (על מצחו) או שנתנה (ליתא) על פסת (פס) ידו וכו'. ובשו"ת הרשב"א ח"ג סי' רפ"ב שנינו וכו' העושה תפלה וכו' נתנה על מצחו ועל (או על) פס ידו וכו'. ובשו"ת הרשב"א ח"ה סי' י"ב ומה שאמרת בנתנן על בית יד ועל בית אונקלי תרתי קאמר יפה אמרת אולי הנוסחאות מודות אבל בכלן הסצא נתנן על בית יד אונקלי שלו וכו'.

פ"ד ה"ט במשנה הרי זו דרך המינות. ברמב"ם ה' תפילין פ"ד ה"ג ובמגדל עז ובכסף משנה שם: הרי זו דרך צדוקים. וברא"ש מגילה שם הרי זה דרך הקראים אבל בדפוס ראשון ברא"ש הרי זה דרך המינות. ובאשכול (ח"ב צד 89) כדתנן נתנה על מצחו פי' תש"ד או על פס ידו פי' של יד הרי זה דרך הצדוקין.

פ"ד ה"ט במשנה בית יד אונקלי. כן גי' הערוך. וע"ש בערוך השלם. ובמתניתא דבני מערבא בית ניקלי של ידו. ובאשכול הנ"ל ואם נתנה על בית אונקלי וכו'. ובשו"ת הרשב"א הנ"ל ציפהו (ציפה) זהב ונתנה על בית יד של אונקלי וכו'.

פ"ד ה"ט במשנה הרי זו דרך החיצונין. ובמתניתא דב"מ הרי זה דרך החיצונין. ובערוך ערך אונקלי (פיזרו רל"ז) וכן שנינו בסוף (הערוך גרס פרק הקודא עוסד שהוא פרק ד' כמו שהוא בירושלמי וכן גרסו הר"ח והרי"ף ולא כמו שהוא בבבלי ולחנם הוסיף בעל ערוך השלם ז"ל: פ"ג) מגלה לענין תפילין של יד ציפה (בערוך השלם: צפה) זהב וכו' הרי זה דרך החיצוניים. ובערוך השלם הביא: הרי זה דרך החיצון ומגיה בנוסחתינו ולא זכר דפוס הראשון מהערוך. **פ"ד ה"ט** תנה ר' יוסי בן ביבי תפילין מרובעות שחורות הל"ט. במסכתא ל"ה ע"א תנא תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני. ולעיל שם א"ר יצחק רצועות שחורות הלכה למשה מסיני. ומ"ש בתוס' ד"ה רצועות ובס' התרימה סי' ר"ב. ובשו"ת נודע ביהודה מהדו"ק חלק או"ח סי' א' וכו' זה מכבוד בירושלמי הני ר"י ב"ב תפילין מרובעים ושחורים (שחורים) הלל"ט ולדעתו קשה לפרש שחורים על הרצועות וכו' ע"ש. וע"ד ר' יוסי בן ביבי ראה אצו"ר בשבת צד 109 וביומא צד 23.

פ"ד ה"י במשנה האומר יברכוך יכו'. משנתנו שנויה גם במשנה בבבלי בברכות (ד' ל"ג ע"ב) וע"ש בגליון ובד"ס יבבית נתן שם. אבל במשנה בירושלמי שם ליתא.

פ"ד ה"י במשנה לאעברא בארמיותא. כבר העירו שכן תרגם המייחב ליונתן ב"ע ביקרא י"ח כ"א. ועי' בערוך ערך ארמיתא.

פ"ד ה"י האומר יברכוך טובים שתי רשויות. בתוס' מגילה כ"ה ע"א ה"ה

יברכוך

יברוך פי' שמוציא אה הפושעים מן הכלל אי נמי משום דמחוי כשהי רשויות כלומר אלהים טובים עכ"ל וזה מן הירושלמי.

פ"ד ה"י אילין דמתרנמין עמי וכו'. בן מתרנם המיוחס ליונתן בן עוזיאל בדיקרא כ"ב כ"ח. ובשרידי ירושלמי (צד 20) כמה דאנה (דאנן) רחמן (רחמין) בשמיא וכו' ע"ש. ועי' באהבת ציון ירושלים ברכות צד 128.

פ"ד ה"י כי יסכר וגו'. בילקוט המכירי תהלים מזמור ס"ג אות י"א ירושלמי ברכות אר"ש בר רב יצחק וכו' הדא דתימא (דאת אמר) בצבור אבל ביחיד תחנונים הם (הן) לו (ליהא) וכן במגלה ירושלמי עכ"ל. ועי' בבלי ברכות ל"ג ע"ב וסוכה נ"ג ע"ב. ובשו"ת ר"א מורח"י סי' ב' והכי משמע בהדיא בירושלמי פ' אין עומדין דקאמר מודים מודים וכו' ע"ש.

פ"ד ה"י אבל ביחיד תחנונין הן. בטור או"ח סי' ס"א ואיתמר בירושלמי דוקא בצבור אבל ביחיד שרי ונראה שאין לחלק דבגמרא דידן אינו מחלק וכו'. ועי' אהבת ציון ירושלים ברכות צד 129.

פ"ד ה"י ודכוותה אמן אמן. בפ"י רב נסים גאון בברכות ל"ג ע"ב ובגמרא דמגלה אמרו ודכוותיה אמן אמן שמע שמע עכ"ל. ובארחות חיים ה' ק"ש סי' כ"א ירושלמי וכו' ודכוותי' אמן אמן וכו'. ובב"י בטור או"ח סי' ס"א כתוב באהל מועד האומר אמן אמן כאומר שמע שמע ואינו יודע מניין לו ועוד דהא קרא כתיב אמן ואמן ואע"ג דהתם כתיב באמן תניינא ר"ו נראה דאפי' בלא וי"ו נמי אין קפידא אי אסר אמן אמן תרי זימני עכ"ל וע"ש בחידושי הגרות שהעיר מירושלמי דילן.

פ"ד ה"י תורגמן שהוא עומד וכו'. הוספתא מגילה פ"ה, ובהלכות גדולות (הוצאת מק"נ צד 228) מובא זה. וע"ש בהערות. ובכסף משנה ה' ת"ת פ"ד ה"ג אבל רבינו הוציא דברים אלו מהירושלמי בפרק הקורא את המגלה עומד דהכי איתא התם תורגמן שהוא עומד וכו' רבינו לא משמע ליה הכי אלא היה המתורגמן אביו או רבו של חכם קאמר וכו'.

פ"ד ה"י ר' פדת הוה אמורא דר' יסא. בשביעית פ"ז ה"ז ר' פדת ר' יוסה בשם ר' יוחנן. ובפ"י הר"ש שם ר' פדת ור' יוסי וכו'. ואולי צ"ל ר' יסא כמו שהוא בברכות פ"ה ה"א וכן בכמה מקומות ר' יסא בשם ר' יוחנן לעולם וכו'.

פ"ד ה"י בר ישימא הוה אמורא דר"א וכו' מילין דלא שמע מן אביו הוה אמר כן א"ר בשם ר' חנינא. ומי הוא בר ישימא זה? לי לבי אומר שצ"ל כאן: בר ינטה. וזהו שנוכר בפסחים פ"ד ה"א חנינא אביו דרב (צ"ל דבר) ינטה בשם ר' בניה ולכפר וכו'. וכתענית פ"ד ה"ב חנינא אביו דבר נטה בשם ר' בניה וכו'. ושם פ"ד ה"ח חנינא אביו דבר ינטה בשם ר' בניה שלא קיבלו וכו'. ובילקוט המכירי זכריה (צד 78) מובא הירושלמי ושם הני' חנינא אביו דבר ינטה בשם ר' בינא וכו'. יבשרידי ירושלמי (צד 110) מביא בפסחים: חנינא אביו דברנמי וכו'. ור' בניה שאמר חנינא בשמו הוא ר' בניה השני. ובר ינטה היה אמורא דר' אבהו ומילין דלא שמע מן אביו הוה אמר כן א"ר בשם אביו ר' חנינא.

פ"ד ה"י דר' אבהו אחא. מלה אחרונה ליתא בד' קושטנמינא. ובשבת פ"ג ה"ג ר' אחא אבא ובכלאים פ"ב ה"א ר' יעקב בר אחא אבא. ייתר קרוב לאמת שבכאן צ"ל הוה אמירא דר' אחא. (ומלת אבהו נשהרבה במעות כי מלה זו נשנה כאן כמה פעמים.) ור' אחא אמר כמה פעמים

בשם

בישם ר' חנינא. יבסוף פ"ו בערובין ר' אחא בשם ר' חנינא אמר לא אמר
כן וכו'. ואולי צ"ל שם: אמר דבר ינטה.

פ"ד ה"י בערייתא דאבוי וכו'. באשכול ח"ב (צד 71) בגליין ור"ש הספר
המכנה בעריות פרושו שמתרגם ערייתא דאבוי ודאימיה לא משמע הכי
בתלמודינו וכו'. וע"ש בנחל אשכול ובפי' רבינו חננאל במגילה כ"ה ע"א
ובס' הון עשיר במגילה כאן.

פ"ד ה"י תני ר"י זה שהוא נושא ארמית וכו'. בסנהדרין פ"ב ה"א תני
ר' ישמעאל זה שהוא נושא גיה וסולד בניס מעמיד אייביב ממנה למקום.
ובבבלי מגילה כ"ה ע"א הנא דבי (ליהא) ר' ישמעאל בישראל הבא על
הכותית והוליד ממנה בן לע"ז הכתוב מדבר.

פ"ד ה"א במשנה מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם. במאירי למגילה ל"א
ע"א יש גורסין נקרא ומהרגם וכו'. ובשו"ת רמ"א י"א כנירסה הדפוס.

פ"ד ה"א במשנה מעשה תמר. באגודה (ל"ד) מעשה תמר ויהודה.

פ"ד ה"א כתוב אשר חכמים יגו'. בסוטה פ"א ה"ד אשר חכמים יגידו
אילו ראובן ויהודה (ג' מלות ליתא) ולא כחרו מאבותם וכו' ולא עבר זה
בתוכם כשבא משה לברכן יחי ראובן ואל ימור וזאת ליהודה (ט' מלות ליתא).
ובבראשית רבה פנ"ז הגי' כמו שהוא לפנינו במגילה כאן. ובפירוש"י בב"ר
שם: מפרש בהנחוסא אימתי לא עבר זה בהוכן כשבא משה לברכן וכו'.
ולא זכר רש"י הירושלמי.

פ"ד ה"א ר' אחא בשם ר' בא ומחא ה' ית עמא על אשר עשו את
העגל אשר עשה אהרן. כן הרגם אנקלוס שם. ובבבלי מגילה כ"ה ע"ב מעשה
עגל השני מן ויאמר משה עד וירא משה. ולא ניכר ממאמר ר' אחא בשם
ר' בא הנ"ל. וכתשובות הגאונים (זכרון לראשונים סי' ר"ח) כתב אדונינו
ראש הישיבה אלפומי ז"ל בסדר שחבר, שבתורה כ"א פסוקים שלא מתרגמין
וחישוב אותם וכו' ויגף (שמות ל"ב ל"ה) וכו' ומה ששאלתם מאיזה מקום אמר
תרגום אלה הפסוקים כולם בחיי כי הנמצא בתלמוד (הנ"ל) מן ויאמר משה
עד וירא משה הם חמשה פסוקים וכו' ומה שנפסק מהזקנים הקדמונים ונהגין
על פיו אעפ"י שלא נזכר בתלמוד ויגף ה' את העם אבל נמצא לו יסוד
בתלמוד א"י שמתרגמין חלק מזה הפסוק ואין משלימין תרגומו וזהו מאמר ר"א
בשם ר' בא ומחא ה' ית עמא על אשר עשו וכו'. וע"ש בהערות הרב רא"א
ד"ר הרבני נ"י. ובארחות חיים ה' קריאת ס"ה סי' מ' ומעשה העגל השני
וכו' ועוד פסוק ויגף וכו' פי' זה הפסוק שהוסיף בהלכות ויגף לא נזכר בתלמוד
כלל ואמר רב האי ראימר משום זקנים הראשונים כשמתרגמין ויגף ה' אין
משלימין אותו ונהגו בני אדם כן ואין לו זכר אלא בתלמוד א"י דאמר ביה
ר"א בשם ר' אמר (בא) תרגם ימחא יכו'. (ובעין זה בחידושי הרמב"ן)
והריטב"א בשבת ק' ע"א כתב רבינו האי גאון בשם מר רב יהודאי גאון
ז"ל ששמע מן הזקנים שאותו מקום וכו' ונמצא סייע בתלמוד א"י וכו'.
וכריף מגילה סי' אלף ק"נ ואלו הן מעשה עגל השני מן ויאמר משה יכו'
ועד פסוק ויגף ה' את העם (כוונת הרי"ף שמעשה עגל השני עד סוף הפרשה)
עכ"ל. וכן הוא ברמב"ם ה' תפלה פ"ב ובפי' המשניות להרמב"ם במגילה
כאן. ובבבלי ה' קה"ת ר' י"א ע"ב. ימקורם מהירושלמי כאן.

פ"ד הי"א אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן. בד' קושמנטינא יה עמא על העגל אשר עשה אהרן. מר עוקבא (ר' מר עוקבן) וכו'.

פ"ד הי"א לא דומה ננאי יחיד וכו'. בס' הסכתם למגילה (י"א ע"ב) ומפרש בירושלמי המעם שאינו דומה ננאי דיחיד בצבור לננאי דצבור בצבור פי' לכך אנו חוששין לכבודו של אהרן יותר מכבוד כל ישראל לפי שספור של אהרן הוא ננאי יחיד בצבור וכו'. ובתוס' מגילה כ"ה ע"ב ד"ה מעשה לכן נראה כדמפרש בירושלמי דהמעם היו לפי שאין דומה ננאי של יחיד ביחיד או של צבור בצבור לננאי של יחיד בצבור וכו'. ועי' בס' הון עשיר למגילה.

פ"ד הי"א ואתייה כהוא דאמר ר' חלבו בשם רב חונה. ח' מלות אלו אין להן שום הבנה כאן. ונראה בעיני שהן מ"ס כאן. והמעתיק העתיקן במעות מס"ש בסמוך בהלכה י"ב ר' חלבו בשם רב חונה הוציא וכו'.

פ"ד הי"א ברכות כהנים נקראות ולא מיתרגמות. לקמן במשנה י"ב הגי' ברכת כהנים וכו' לא ניקרין ולא מתרגמין. וכן הוא בתוספתא מגילה פרק ד'. ובארחות חיים ה' קריאה ס"ת סי' מ' ירושלמי ברכת כהנים נקרא ולא מתרגם ר' אבא (בא) בעא מר' יוסי (ר' יוסה) וא"ל מ"ס א"ל כה תכרכו לברכה ניתנו ולא לקריאה פי' לקריאה כהלכתו בתרגום. וכן הוא בשם הירושלמי באשכול ח"ב צד 61. אבל בפי' רבינו חננאל במגילה כ"ה ע"ב ירושלמי לא נקראין ר' בא בעא מר' יוסי א"ל כה תכרכו לברכה נתנה ולא לקריאה. ובס' הון עשיר למגילה כאן: בירושלמי וכו' ברכת כהנים (אין) נקראות וכו' והוספתי היכת אין כי כן מוכח מסוף הענין וכו' עכ"ל. ולא ראה הגי' הנ"ל.

פ"ד הי"ב במשנה ברכת כהנים וכו' לא נקריין ולא מיתרגמין. עי' לעיל. ובאנודה סי' ל"ד ברכת כהנים נקרא ולא מתרגם.

פ"ד הי"ב במשנה ומעשה דוד ואמנון לא ניקרין ולא מיתרגמין. וכן במחניהא דבני מערבא. ובמשנה בבבלי מגילה כ"ה ע"א הגי' נקראין ולא מתרגמין. ושם ע"ב מעשה דוד ואמנון לא נקריין ולא מתרגמין. ובתוס' ירד"א שם פי' פליגי ברייתא אמנהי' דתני נקריין ולא מתרגמין עכ"ל. ועי' באנודה הג"ל. ובכ"מ ה' תפלה פי"ב הי"ב.

פ"ד הי"ב ודא מוזהה יהבין לה היכא. לעיל לא נזכר כלל ממוזהה. והגרוז"פ ז"ל במבוא הירושלמי ד' ל"ט ע"ב כתב שנראה שהסופר שכח לכתבה לעיל בפ"א הי"א בדיני מוזהה או אפשר שאיזה קרא לקט דיני מוזהה והמפילם למס' מגילה. אבל ממה שנראה לקמן נראה שכבר היה כל דיני מוזהה בירושלמי בסוף מגילה גם לפני רב חננאל בפי' בסוף מגילה ולפני בעלי התוס' ושאר ראשונים. ואפשר שמ"ש לעיל במשנה מ' ציפה זהב (במשנה בבבלי הגי' ציפון זהב) נתנה וכו' קאי על מוזהה ולא על תפילין כמו שפי' הראשונים. ועל זה קאי ודא מוזהה יהבין לה היכא. וגם בתוספתא מגילה פ"ד התולה מוזהתו כפתחו סכנה וכו'. ומזה ראייה קמנה שגם במשנה מגילה היו איזה דיני מוזהה. ועי' מ"ש הרב רי"ל פראפעסאר בלי נ"י במאמרו על הכסף צד 151.

פ"ד הי"ב ר"ז רב יהודה בשם שמואל משלשו ונתנו בתחלה שליש העליון. במנחות ל"ג ע"א א"ר ירמא אמר רב מתנא אמר שמואל מצוה להניחה בתחלה שליש העליון.

פ"ד הי"ב בר מבני שאל לר' יצחק וכו'. כבראשית דבה פ"א איה ג'

ד' לוליא בר מכרין אמר בשם ר' יצחק. ועי' מהדורת הרב ר"י מעדארא. ובסדרש הגדול (והז' א' כ"ה) ר' לוליאני בר מברייס בשם ר' יצחק וכו'.

פ"ד הי"ב נותנה כנגד כתפיו. בכסף משנה ה' מוזה פ"א הי"ב כתב הראב"ד (לפנינו בהשנית הראב"ד ליתא) הגע עצמך שהוא שער גבוה מניחה כנגד כתפיו והיו ע"ל זה שכתב הראב"ד הוא ירושלמי בסוף מנילה ורבינו סוכר דמכיון שלא הזכיר כן בגמרא דילן משמע דלא ס"ל הכי ע"ל הכ"מ. ובתוס' מנחות ל"ג: ע"ב ד"ה ומאי יבירושלמי משמע בפ"ב (ר"ת: בפרק בתרא) דמנילה דכשהפתח גבוה הרבה מניחה כנגד כתפיו וחולק על הש"ס שלנו. ובאשכול ח"ב (צד 75) והא דאמר בירושלמי מוזה נתנה בשליש העליון הגע עצמך וכו'. ולהלן שם: ודאמר בירושלמי נותנה כנגד כתפיו אם גובה הפתח הרבה לא אתמר בתלמודא דידן. ובארחות חיים (צד 193) ירושלמי אם היה המשקוף גבוה מניחה כנגד כתפיו והיו ע"ב (בירושלמי). ובאגודה (ד' ר"ד ע"ב) ובירושלמי פרק שני דמנילה משמע דשער גבוה וכו' לשון התוס'. פ"ד הי"ב בית מדרשיה דר' חנינה עביר כן. בהגהת מרדכי ה' קמנות ובירושלמי קאמר ר' חנינא הניח מוזה בבית מדרשו כנגד כתפיהו. וברא"ש ה' מוזה ס' י' ובירושלמי דפ"ב דמנילה משמע דבי מדרשא דר' חנינא היה בו מוזה ומנחת בין כתיפו של אדם. וכן בית מדרשו של מהר"ם מרוטנבורק ז"ל היה בו מוזה ואומר כשהיה ישן שינה צהרים בבית מדרשו היתה רוח רעה סבעתו עד שהיקן מוזה בפתח. וכן מובא בהגהת מרדכי ה' קמנות ס' תהקט"א. ושם להלן: מסופק היה ר"י אם היה בירושלמי שהניחו ר' חנינא כנגד כתפיהו פליג אתלמודא דידן וכו'. ובתוס' מנחות ל"ג ע"א ד"ה והא ובירושלמי בפרק שני (צ"ל בפ"ב, והן ר"ת: בפרק בתרא) דמנילה משמע דבי מדרשא דר' חנינא היה בו מוזה וכו'. ובהוס' יומא י"א ע"ב ד"ה שאין מיהו בירושלמי פ"ג (צ"ל פ"ב) דמנילה משמע דבי מדרשא דר' חנינא סמך הוה ליה מוזה וכו' הגע עצמך שהיה השער (שער) גבוה וכו'.

פ"ד הי"ב של ר' היה עשוי כמין נגר. בירושלמי שבת פ"ז ה"ז והראני נגר משל בית ר' קשיר אע"פ שאינו תלוי. ובמרדכי ה' קמנות (ס' אלף מ"ב ד. ריווא) והא כולהו מוזה דבי רב (של ר') כמין נגר וכו'. ובמנחות ל"ג ע"א דבית רבי.

פ"ד הי"ב תלייה ברלה וכו'. הוספתא מנילה פ"ד וע"ש. ובהלכות גדולות (הוצאת מק"נ צד 233) המעלה מוזה בפתחו סכנה ואין בה מצוה. ונראה שמקורו טכאן. ומ"ש המעלה מ"ס וצ"ל תלה. ובר' קושטנטינא בירושלמי כאן הגי' כמו שהוא לפנינו. ובסמ' מוזה פ"ב הלאה אחר הדלת אחר המוזה ר' מאיר מכשיר ור' יהודה פוסל (ו' מלות ליתא).

פ"ד הי"ב והניחו במקום שאינו ראוי לו. בתוספתא הנ"ל ותלאה אחר הדלת. ובבה"ג הנ"ל ונתנה לאחר הדלת. ובר' קושטנטינא בירושלמי כאן: חקקה בראש המקל והניחו במקום שאינו ראוי לו סכנה (ליתא) סכנה שאין בה מצוה.

פ"ד הי"ב לא סמרי. בר' קושטנטינא לא סמכו והא הני והוא שסמכו.

פ"ד הי"ב של בית מלוון (בר' ויטאמיר מליון) וכו'. בתוספתא הנ"ל של בית מונכו וכו'. ובבה"ג הנ"ל של בית מונכו המלך. ועי' מנחות ל"ג. ובאהבת ציין ירושלים יומא צד 45.

פ"ד הי"ב נתנה לפני טעמח וכו'. בסמ' מוזה פ"ב חקק בביתל והרחיק

אפר ונתנה הר זו מזוה כשרה יותר מכאן פסולה. וע"ש בהערות. ובאשכול (צד 76) ואינו חוקק כפתח אלא כרי לתחזק גובתא דקניא יבן כירושלמי נתנה לפנים סמפח פסולה.

פ"ד ה"ב צריך שיהא שמע וכו'. בתום' מנחות ל"ג ע"א ר"ה הא וסיהו הא דאמר בפ"ב דמגילה ירושלמי צריך שיהא שמע שלה רואה את הפתח וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ג (רפ"ב) גרסינן בירושלמי דמגילה (פרק שני צ"ל פ"ב: פרק בתרא) מזוה צריך שיהא שמע שלה רואה הפתח. וברא"ש ה' מיוחדת סי' ט' והא דאמר' בירושלמי בפרק בתרא דמגילה צריך שיהא שמע וכו'. וכן מובא במדרכי ה' קמנות סי' תתקס"א וע"ש. ובאשכול ח"ב (צד 78) ובירושלמי ר"ש (ר"ז בשם שמואל) אמר צריך שיהא שמע שלה רואה את הפתח כלומר שבורכה מאחד כלפי שמע וכן מנהג ב' ישיבות. ובשו"ת הרוסות הרשן סי' נ"ב אהדיא בירושלמי דמצריך שתהא שמע של מזוה רואה את אויר הפתח וכו' שהרי שמע הפוך לצד אויר הפתח כדאיתא בירושלמי וכו'. **פ"ד** ה"ב נותן כרגיל. כמ' מזוה פ"ב ואם היה רגיל על כולם נותן דרך כולם. וע"ש בהערות.

פ"ד ה"ב השוכר בית מגוי וכו'. מס' מזוה פ"ב וע"ש. ובסמ"ג עשין כ"ג עוד גרסינן בירושלמי דסוף מגילה השוכר בית מהגוי צריך ליתן מזוה ובשהוא יוצא נמלה ובשל ישראל אסור לעשות כן. ובמדרכי ה' קמנות סי' תתקס"ה גרסינן בירושלמי דסוף מגילה השוכר וכו'. י"מ שיש בירושלמי עיר שיש בה חזירים פטור מן המזוה ואומר ר"י בר' אברהם שבדק בכלול ולא מצא וכו'. ובאשכול הנ"ל השוכר בית מגוי חייב במזוה כדאיתא בירושלמי וכו'. **פ"ד** ה"ב פתח שהוא פתוח וכו'. באשכול (ח"ב צד 77) בירושלמי פתח פתוח לנג ולגינה רב"ז אומר וכו' וחכ"א כפתוח לשוק דלאו מקום דירה הוא. וזה כפי' הק"ע ולא כהפ"מ.

פ"ד ה"ב הדר כבורגנין ל' זים צריך ליתן מזוה. במס' מזוה פ"א הצרפים והבורגנין וכו' הרי אלו פטורים מן המזוה וע"ש בהערות.

פ"ד ה"ב ר' יעקב בר אחא בשם ר' יאשיה. כעין זה בסוכה פ"א ה"א וביבמות פ"ז ה"א כתובות פ"א ה"ח קדושין פ"ד ה"א ועוד בכ"מ. ובסדר הדורות (צד 234 ערך ר"י בריה דר"א) ובש"ר יאשיה. ולא גלה המקור. **פ"ד** ה"ב מעשה באחד שנמל וכו'. בכבלי בבא מציעא ד' ק"ב ע"א ומעשה באחד שנמלה וכו' מעשה לפתור אמר רב ששת ארישא. אולם לפנינו בירושלמי מפורש שהמעשה קאי ארישא.

פ"ד ה"ב אסכופת: ארעייתא. בזמא פ"א ה"א אסכופתא ארעייתא. יבן הוא בשירידי ירושלמי צד 208.

פ"ד ה"ב דר' אילעא. ביומא הנ"ל דר' אילוי. ובש"י דר' לא. **פ"ד** ה"ב תפילה ומזוה מי קודם וכו'. כפי' רבינו חננאל במגילה כ"ה סע"ב ירושלמי כ"ה סע"ב ירושלמי תפילין ומזוה וכו'. ובעמור ה' תפילין כדגרסינן בירושלמי גמרא דמגילה תפילין ומזוה וכו'. וברא"ש סוף ה' תפילין ירושלמי בשלהי מגילה תפילין ומזוה וכו'. ובאשכול ח"ב צד 91 ירושלמי תפילין וכו'. ובס' אדם וחיה (נתיב י"ט חלק ה') תפילין ומזוה תפילין קודמים וכו' כלומר אם אין לו לקנות אלא לא' משתייהן תפילין קודמין כך פשוט בירושלמי דסוף מגילה עכ"ל. ובדרכי משה במור י"ד הפ"ה בסוף הירושלמי דמגילה

דמנילה מי שאין ידו משנה לקנות הפילין ומוזהה תפילין הן עדיף דהם חובת הנוף כן השיב מהר"ר זאב בהשנות עכ"ל. וכיון לשו"ת בנימין זאב סי' קצ"ג וע"ש. וחידוש שהרמ"א סמך בזה על הבנימין זאב, שבשעתו עוררו על פסקיו שאין ראוי לסמוך עליו, ולא הביא הרמ"א את ר' יהושע הנ"ל? פ"ד הי"ב רב הונה אמר הפלה קודמת. כפי' הרא"ש הנ"ל רב הונא אמר תפילין קודמין מ"ם דרב הונא שכן נוהגין (נוהגת) במפרשי ימים והולכי מרבנות ומסתברא דהלכהא ברב הונא דמצוה דגופה עדיף ונס מפרש תלמודא מעמא אלמא חשיב ליה עיקר עכ"ל ונראה שלפני הרא"ש לא היה בהירושלמי נ"כ מ"ם דשמואל שכן היא נוהגת ב"ם ובשבתות. והבינו חננאל הנ"ל לא הביא מ"ם דרב הונא וכו'. ובאשכול הנ"ל הגי' כמו שלפנינו ע"ש.

פ"ד הי"ב שכן היא נוהגת במפרשי ימים וכו'. ברמב"ם ה' סוזה פ"ו ה"ט בית שבספינה פטור מן המוזהה. ובס' נתיבות עולם (ר' ל' ע"א) יעוד בספרים אחרים העירו מקורו מירושלמי דילן.

פ"ד הי"ב מוזהה שבלת אין עושין אותה תפילין. בכבלי שבת ע"ש ע"ב תפילין שבלו וס"ה שבלה (ג' מילות ליתא) אין (ליתא) עושין מהן מוזהה וכו'. ובמרדכי ה' תפילין ואני מצאהי במ"ם מוזהה שבלה אין עושין אותה תפילין לפי שאין מורדין וכו'. וכן הוא במ"ם פ"ד הלכה כ' (הוצאת מיל"ער ז"ל). אבל בהוצאות אחרות הגי' מוזהה שבלתה עושין וכו'. ובאשכול הנ"ל וכיון דבכבלי איפכא שמעינן איכא הויבהא לשמואל וסייעתא לר"ה וכו'. ומדוע לא נזכר כאן בדיני מוזהה מה שאמרו בירושלמי ברכות פ"ט ה"ג כשהוא קובעה אימר ברוך אקב"ו על מצוות מוזהה וכו'. ועי' אצו"ד בכרכות צד 207. ולפי שיראה הלומד שהדינים במוזהה היו כתובים בירושלמי כאן עוד לפני רבינו חננאל שכן הביא בסוף מס' מגילה ההלכה הפלה ומוזהה מי קודם וכו' (ומ"ש לפנינו בש"כ ד' ויילגא זה בפיר"ח בש"ס מגילה בד' כ"ה סע"ב. זה הפכו המעתיקים שסדרו פרק הקורא עומד קודם פרק בני העיר בנט' בבבלי ולא כמו שהוא בנכ' ירושלמי שפרק הקורא עומד תא פרק אחרון) וכן הביאו הסמ"ג והרא"ש המאמרים וציניו: בסוף מגילה ירושלמי וכן התוס' כתבו בפרק בתרא דמגילת כנ"ל.

פ"ד הי"ב שמעלין בקודש ולא מורדין. כעין זה בכרכוס פ"ג ה"א שמעתי שמעלין בקודש ולא מורדין. וכיוצא פ"ג ה"ה ושבעות פ"א ה"ח ועוד בכ"ס. ובסוף המס' הנני מעיר לחסרונות בירושלמי מגילה שהראשונים הביאו מירושלמי ולא נמצא אצלנו ועל איוה מהן כבר העירותי לעיל במקובות אחדים. ועתה אוסיף: כפי' רב נסים גאון בעירובין י"ז ע"א י' דברים התנה יהושע המצא פ"י בולן בכבא קמא בפרק מרובה ובגמרא דמגילה דבני מערבא עכ"ל ולפנינו במגילה אין רמז מזה. ועי' ירושלמי בבא בתרא פרק ה' ה"א. ויש לשער שהעשרה דברים שהתנה יהושע היו כתובים בירושלמי מגילה פ"ד כה"א ביחד עם העשרה הקנות שהקן עזרא השנים שם. וזכר לדבר כי גם בכבלי בכא קמא ד' פ"א וד' פ"ב שנים הנאי יהושע ותקנות עזרא ביחד. כפי' רב חננאל בעי' ט' ע"ב דהני בתוספתא בסוף מס' שחיטה קדשים וכתלמוד א"י במגילה סוף פרק א' משנברא העולם עד שיצאו ישראל מסעדים אלפים ותכ"ח שנים עכ"ל. ולפנינו בסוף פרק א' דמגילה חסר זה. ברמב"ם ה' הפלד פרק י"ב ה"א ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה. יבכסף משנה שם: ואין הקורא רשאי לסייע וכו' ירושלמי כתבו הר"ף שב

פרק

(פירק הקורא עומד) אמר עולא מפני מה אמרו הקורא בתורה לא יסיע לתירומן כדי שלא יאמרו תרנום בתוב בתורה עכ"ל. ולפנינו בירושלמי מגילה פירק ד' ה"ג ששם מקומו הראוי, ליתא זה וגם ברי"ף שלפנינו ליתא. ואיתא בבבלי מגילה ל"ב ע"א. ברמב"ם ה' תפילין פ"א ה"ט"ז אבל במזוזה ותפילין אין תולין בהן אפילו אות אחת. ובהנהגת מימני שם אות נ' בירושלמי דמגילה מפרש טעמא משום דלא הו' כסדרן וכו'. והטעם הזה חסר במגילה פירק א' ה"א. ועי' בילקוט סוף פ' בא ובאורו ח"א סי' תקנ"ה ובספר התרומה סי' ר"ה בשם מגילתא. ברמב"ם ה' תפילין פ"ג ה"ז כשהוא נולל הפרשיות בין של ראש בין של יד נולל אותן מסופן לתחלתן וכו'. ובהנהגת מימני שם אות ד' הכי איתא בירושלמי דפרק קמא דמגילה וכו'. ולפנינו ליתא זה על פרשיות התפילין. במחזור חטרי (צד 524) ובירושלמי דמגילה אמרין לא ישב ארב על ספסל שס"ה נתון ערו וכו'. ושם להלן ועוד מצינו במגילה ירושלמית דסיכויא שהיא מלאה ספרים או שהיו בתוכה עצמות המתה היו אילו וכו'. וע"ש בהערות. וכ"ז ליתא לפנינו במגילה. ויש כעין זכר לדבר שבאמת היו בירושלמי מגילה פרק א' ה"א כל הנ"ל בין דיני דס"ה שנזכרו שם, כי גם במנחות ל"ב ע"ב במקום שנזכר דיני ס"ה נזכרה גם ההלכה לא ישב אדם על ספסל שס"ה נתון עליה וע"ש ובפרדס לרש"י סי' רפ"ג. ובמדרכי ה' הטנות (סי' אלה של"ז ר' ריחא) ובירושלמי דמי שמהו היבה וכו' עוד גרסי' במ"ק לא ישב אדם יכו' ומעשה בר"א וכו' עכ"ל וגם במ"ק ליתא ונראה שצ"ל במדרכי עוד גרסי' במג'. והכוונה למגילה. ועי' בה"ג (ד' ברלין צד 506). ובשו"ת באר שבע סי' ל"ח. בילקוט שמעוני תהלים ר' התפ"א ודפוס שאלונקא וויניציא) בשם ירושלמי דמגילה ר' יהודה נשיאה שלח ר' חייה וכו' יוסא וכו'. ולפנינו במגילה ליתא. ואולי צ"ל חגיגה פ"א ה"ג. בתוס' מגילה י"ב ע"ב ד"ה שפרחה על הא שמיבא שם בגמ' אר"י ב"ח מלמד שפרחה בה (בושת) צרעה. העירו בתוס' בירושלמי מפרש דילפינן נגור דכתיב נבי ושהי מנור דכתיב נבי עויה כשנצטרע דכתיב ביה נגור מבית ה' (דה"ב ב"ו) עכ"ל. ובראב"ן (ד' ע"ח ע"ד) ס' אשר נגור עליה דרוש ליה כתיב הכא נגור וכתוב בעויהו כי נגור מבית וכו' שנצטרע. וכתום הרא"ש למגילה י"ב ע"א מביק דה מכתוב אשר נגור עליה וילפינן שר"ל צרעת מכתוב בעויה וכו'. ולפנינו בירושלמי אין זכר מזה. כאור זרוע חלק ב' סי' שפ"א וירושלמי בחוש"מ קורין ד' כנגד כהנים ליום וישראלים וירי צדק, ביו"ט ה' כנגד חמשה חומשי תורה, ביום הכפורים ו' כנגד שיתא סדרי משנה, בשבת ז' כנגד ההלמוד שהוא מוסף עליהם עכ"ל ולפנינו בירושלמי מגילה פירק ד' ה"ג בגמ' המפרשה הסשנה וכיום הכפורים ששה וכו' מ"ד ששה מפני התפילה וכו'. ומכל מה שהביא האור זרוע הנ"ל אין זכר. במדרכי שבת סי' רע"ט מביא בשם ראב"ד ותו גרסינן התם (בירושלמי) טעה ולא הזכיר של ה"ה בכרבת המזון אין מחזירין אותה מפני שאפשר לו בלא אכילה פי' בלא אכילה דתענוג דהיינו פת הדא דתימא בר"ח והנוכה ופורים אבל לא בשבת וי"ט שא"א לו בלא אכילה חזור ומזכירה ונראה לראב"ה וכו'. ולפנינו במגילה ובכרבת פ"ז ה"ד אין זכרון מזה. במאירי למגילה (ד' ט"ו ע"א) מגילה צריכה שירטוט כאמיתר של תורה כגופה של תורה עצמה אע"פ שעיקרה דברי נשים והו' שאמרו בתלמוד המעריב משה ואלעזר נשיאים וערה עכ"ל. ובקריית ספר להמאירי

ד' י' ע"א ואף בירושלמי אמרו עליה במקום אחר כאמתה של תורה משר
 ואלעזר נשיאים יעדה ופירושו שאעפ"י שמגילה באה ע"י נשים הרי באו קצת
 גופי תורה על ידי בנות צלפחד ותתעסקי בעניינם משה ואלעזר והנשיאים
 והעדה כדכתיב ותעמורנה וגו' וכן הדברים ברורים. ובתשובת הגאונים (שערי
 תשובה סי' ר"ג) גרסינן במגילה מגילת אסתר צריכה שירטוט כאמתה של
 תורה מאן אמתה של תורה אלעזר ומשה נשיאים ועדה פי' משה ואלעזר
 נשיאים ועדה היינו דברי בנות צלפחד דכתיב בהן וכו' ואעפ"י שהם דברי
 נשים צריכים שירטוט כך מגילת אסתר אעפ"י שהם דברי נשים כגון ושתי
 ואסתר צריכים שירטוט. שר שלום ז"ל עכ"ל. וכן נזכר זה בעימור ה' מגילה.
 ולפנינו בירושלמי מגילה אין זכר מזה. בקריית ספר להמאירי ד' י' ע"ב וממ"ש
 בתלמוד המערב בראשון של מגילה ובשני של ברכות שהפסוק מן הדבר
 ועושהו נקרא הרי"ט וכמ"ש שם ר' שמואל בר רב יצחק הוה אכיל שמע קל
 צלותא קם לצלויי וכו'. ובמגילה ליהא זה. ועי' אצו"ר בברכות צד 68.
 במדרכי מגילה סי' תתל"א וראב"ה הביא ראייה מן הירושלמי וכו' ומפסיר
 קורא במסופין וכו'. ובכ"מ ה' הפלה פי"ג הי"ד ובמדרכי כתב דאמרינן בירושלמי
 ימפסיר קורא במסופין עכ"ל. וכיון להג"ל. ולפנינו במגילה פ"ד בענין המפסיר
 בנביא לא נזכר מזה כלל. ועי' אצו"ר סוכה צד 144. בארחות חיים ה'
 מגילה סי' ז' ובכלבו סי' מ"ה הרב את ריבנו וכו'. ירושלמי לא אמרו ברכה
 לאחריה אלא בצבור. ובכ"י במור או"ח סי' תרצ"ב וכתב (הארחות חיים)
 ע"ש ירושלמי לא אמרו ברכה לאחריה אלא בצבור עכ"ל. ולפנינו ליתא.
 ועי' במגילה פ"ד ה"א למדו ברכת התורה מברכת המזון אלא לרבים. ובמ"ש
 שם ובאהבת ציון וירושלים בברכות צד 164. באבודרהם (סדר תפלות פורים
 ה' ס"ג ע"ב) ואמרינן בפ"ק דמגילה אמר ר' יונה אמר ר' זירא (וכן גרסו הרבה
 מהראשונים. ור' יונה בשם ר' זירא מצינו בהרבה מקומות בכבלי ובירושלמי
 עי' סדר הדורות ערך ר' יונה. ומ"ש בעל דורות הראשונים ח"ב ד' קכ"ב
 ע"ב להגיה בירושלמי כלאים פרק ט' ה"א אמר ר' יוחנן בשם ר' זעירא.
 ס"ז"ל אמר זעירא. לא כיון יפה. כי הראשונים גרסו שם אמר ר' יונה אמר
 ר' זעירא. עי' אצו"ר שם. וכן לפלא על מ"ש בשו"ת הרמ"א סי' פ"ג נראה
 שהבין (הבית יוסף) מה שאמרו בגמרא חולין מ"ג ע"ב יונה אמר ר' זירא
 שבלעתא שינה הוא שם עוף ולא ידעתי זה מנין לו כי נראה לפי מה שקבלתי
 סרבתי שינה הוא שם חכם אמר משום ר' זירא וכו' ופ"ו דשקלים מוזכר
 שם אמורא זה וכו' עכ"ל ולפלא על רבותינו הב"י והרמ"א שלא זכרו שני'
 הרי"ה בחולין שם ר' יונה אמר ר' זירא. וכן הוא בכמה מקומות בכבלי
 וירושלמי). ו' דיוהא בעי למסתחא בזקיפה מ"ט וכו'. (כבלי מגילה ט"ז ע"ב)
 יש מפרשים מותח בקריאתה וכו' והיא מא"ב של אותיות הנחלות והכי איתא
 בירושלמי עכ"ל ולפנינו ליתא. במור יו"ד סי' רע"א הזריעה שבלתה לא יטול
 שהים וכו'. ובבית יוסף שם כתב בס' ד' שהוא ירושלמי. ולפנינו במגילה
 בפרק א' ה"א בין דיני ס"ה ליתא. ואיתה במס' סופרים פרק ב' ה"ז. ועי'
 במעדני סלך על הרא"ש ה' ס"ה אות כ'. בהגהת סימוני ה' הפלה פי"א אות
 ה' בירושלמי דמגלה ובירושלמי דפסחים גרסינן בתי כנסיות צריכין בריקה
 יכו'. ובהג"מ שם אות ו' כדאמרינן בירושלמי דמגלה ופסחים וכו'. ולפנינו
 י"הא. ואולי היה כתוב זה במגילה פרק ג' ה"ד בין דיני ביה"כ. ועי' אהבת

ציון

ציון ירושלים פסחים צד 4. במנהיג (ד' קי"ז ה' ברליו) יאלי הן שעמנו
 ג"ץ פ' רב יהודאי גאון וכן פי' ר"י מ"ב בכל אריות שבתורה אלו צריכין
 ג' יונק כדי שיראה לג' רוחות ליטין ולשמאל ולמעלה וכו'. וכן מצינו בירושלמי
 דמגלה ע"ל ולפנינו אין רמז מזה. ובהלכות א"י מביא המנהיג (צד 105)
 ובש"ת האב"ן הירחי (בגנזי ירושלים צד ב"ז) ועוד מצאתי להבדל ראה דגרסי'
 בניטין בירושלמי כתיב הכא כנס אשה וכתב לה ספר בריות וכתב בתורד
 וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מה להלן צריך לייין בויני שעמנו
 ג"ץ שבתורה אף נמ אשה צריך לייין עכ"ל וגם זה ליתא לפנינו לא בניטין
 ולא במכוס אחר. בשו"ת מהר"י מברונא סי' ס"ו ולענין ברכת מגילה כבר
 נכתב ונחתם שחייבין אנו לקרות שנאמר נזכרים ונעשים וכו' יעוד בירושלמי
 כתב בהדיא דמגילה קינות (צ"ל דמגילה וקינות) הוה ושיר השירים מברכין
 וחכי נמי במיטוני אבל קהלה לא הוזכר ימסתמא המעם וכו' אמו מי גרע נס
 דפורים סנס דחנוכה וכו' עכ"ל. ולפנינו אין רמז מזה. ועי' בסס' סופרים פ"ד
 ה"ג. ובכלל השאלה והתשובה נפלאה סמני שלא זכר ממ"ש ככבלי מגילה
 ב"א ע"ב ובירושלמי מגילה פ"ד ה"א מענין ברכת המגילה. בס' יד מלאכי
 סי' ס"ב ובלא זה נמי אשתמיט מיניה ירושלמי דפרק אין עומדין (ה"א) ופרק
 ב' דמגלה דבהריא איתא ההם הני היה כותב ב' או ג' שמות כגון אל אלהים
 ה' ה"י נומר את אחר מהם ומשיב שלום ע"ב (בירושלמי) וכו'. ובס' ברכי'
 יוסף להרחיב"א ז"ל ביו"ד סי' רע"י מביא ג"כ כל זה כמגילה ירושלמי. ולפנינו
 בירושלמי מגילה ליתא זה. ורק לעיל פ"א ה"א ואם יחד כגון אני ה' אלהיכם
 סותר וכי' וראה בשו"ת רמ"א סי' ל"ה שהאריך ביד.

תקונים:

לצד 5 שורה 15. שוב ראיתי שהלשון בר"ן הנ"ל נוסף סבעל המים דרך
 הנדפס בכ' המת ישרים ד' י"ט ע"ב וכדאמר' בירושלמי הני ה' שמעון ב"ר וכו'.
 לצד 8 שורה 30 ובשאלהות סוף פ' ויקהל וזה ששנו חכמים חל להיות
 בשבת בפדים מקדימין וכי' בזמן חכמים הראשונים וכו' היה יום ערבה בא
 בשבת יפורים בשבת ומקרא מגילה בשבת וכו'. וכל דבריו נפלאים ומשובשים.
 וכבר העיר ע"ז בעל האשכול (ח"ב צד 24) יד' אחא משכתא כתב כזה
 מלתא דתמיהה לן טובא וז"ל וזהו ששנו חכמים וכו' ע"ש.

לצד 18 שורה 38 ובתוס' ר"י מפאריז לברכות ה' י"ח ע"ב וא"ת הכא
 משמע דר"א בר צדוק בהן הוה ואלו בפ' בתרא דתענית וכו' א"ר אלעזר
 ב"ר צדוק אני הייתי מבני סנאה מבניטין פ"ק אחת חל ב' באב בשבת
 וכו' מפני שז"מ שלנו היה פי' לקרבן עצים אלמא ישראל היה י"ש לומר
 דמצד אמו היה מבני בניטין וכו'.

לצד 16 שורה 20 ומ"ש ר' יוסה כל אילין מיליין לא מסייען ולא מתברן
 לא על דה' מאיר ולא על דר"י לא בא אלא למנות ימים שנעשו בהן נסים
 לישראל וכו'. כוונתו שנכל אלו הדברים הנמצאים במגילת הענית אי אפשר
 להקשות או להביא ראיה ממקרה אחר למקרה אחר כי הדברים המסופרים
 במג"ה קרו בזמנים שונים ורק הברייהא מספרת המקרים לפי סדר החדשים
 לא

ולא שקרו בזמן אחד. וכמ"ש במנ"ת פי"ב ולא כל הכתוב ראשון הוא ראשון וכו'. אולם בנ"מ בבלי העניית י"ח ע"א הקשו סמקרה אחד במנ"ה להשני. לצד 19 שורה 2 וכני' הרמב"ן כן הוא בס' קרית ספר לד"מ ספראני דל' ל"ז ע"ב (ד' וויניציא) ובירושלמי דרבנן הו' יתבין ואמרין המגלה נאמרה למשה בסיני אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

לצד 20 שורה 9. ובאהבת ציון ירושלים בשבת (צד 45) העירתי ג"כ לדונמא כזו שנירסה היר מלאכי בירושלמי משונה משלפנינו. והנה הרב ר' מלאכי הכהן בעל היר מלאכי חי באפליא לערך שתי מאות שנה מהיום והשתמש תמיד בירושלמי דפוס וויניציא כמו שנראה לדונמא בס' תר"א בירושלמי פ"ק דעירובין ד' ח"י ג' דקאמר א"ד אחא וכו'. וכן הוא בירושלמי ד' וויניציא בדף י"ח עמוד ג'. ובס' הק"פ בירושלמי דשביעית פ"ה דף ל"ח ב' וכן בפ"ג בתרומות ד' ס"ב א' (צ"ל ד' מ"ב א'). וכן הוא ברל"ז שם ושם. וכן תמצא שם ביר מלאכי בהרבה מקומות שמהם מוכח שהשתמש בירושלמי דו"ן, ככל זה נראה שהשתמש ג"כ בכתבי יד מירושלמי שנטסחאותיו שונות משלפנינו. לצד 22 שורה 22 ובספר הן עשיר על מגילה פ"ב משנה א' בירושלמי דמכילתין וכו' פ"מי לאילה וכו'. וזה שלא כנטסחתינו.

לצד 24 שורה 3 ובשו"ת חתם סופר האו"ח סי' ח' מביא הירושלמי: אדרבא שהספרים וכו'. ונראה שהעתיק הירושלמי מזכרוננו ולא מהספר.

לצד 24 שורה 15 וראה בהם סופר האו"ח סי' ה'.

לצד 24 שורה 38. מדברי החשב"ץ נראה שהיה לפניו בנוף הר"ף ה' מזוהה: והיכא דאשמיט בה אות אחת אין הולין דגרסי' בירושלמי תולין וכו'. ולפנינו ברי"ף סגור המאמר בין שתי חצאי עגולות מרובעות. ונראה שלקחו המניהים זה מס' דרך תמים הנדפס בס' תמת ישרים (וויניציאה ביט"ג) שכן הגיה שם בהרי"ף. ע"ש בר' ד' עמוד ב'.

לצד 25 שורה 15 ובשו"ת חתם סופר הנ"ל סי' ע"ג על הר"ן הנ"ל.

לצד 29 שורה 16 ובשאלה יעבץ ח"א סי' קנ"ד לא זכר בירושלמי דילין.

לצד 36 שורה 33 ובשו"ת תורת נתנאל סי' ל"ב מביא הירושלמי ומפרשו.

לצד 40 שורה 2 ובבה"ג (ד. ברל"ן צד 504) בה' ספרים מובא הרבה

הלכות בה' ס"ת ונראה ששאב זה מירושלמי דילין.

לצד 45 שורה 11 פ"א הי"ג פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין איכן הן נשרפין ע"ג הקבר. המאמר הזה אין כאן מקומו. ולמעלה לא ניכר כלל ספרים ושעירים הנשרפין. ובעיני ברור שרוב ההלכות השנויות בהלכה זו מקוסן העיקרי בירושלמי ובחים פרק פרת חמאת ששרפה וכו'. ושם דיר כתוב גם המאמר הנ"ל פרים הנשרפין וכו'. ורוב ההלכות שנשנו בירושלמי בהלכה זו נשנו גם בבבלי ובחים שם. וכמס' ובחים ירושלמי ד' ע"ט ע"ב (שנדפס בימינו) נמצא המאמר בשנרים. וכבר ידוע דעתי בזה שהירושלמי היה איננו ירושלמי קדום. ועי' מ"ש לעיל צד 24 שורה 25.

לצד 47 שורה 35 ובהוס' ר"י ספארו לברכות ד' מ"ה ע"א אבל רבינו שלמה הביא ראה מרתנן במגילה לועז ששמע אשוריה יצא ואעפ"י שאינו מבין בלשון הקודש כלל.

לצד 49 שורה 2 ובכאורי הגר"א באו"ח סי' הר"צ סע' כ"א בירושלמי

י"ב יודע אשוריה ודוע לעז יוצא באשוריה וכו' כ"ה הנוסחא המדויקת וכו' יע"ש. לצד

לצד 54 שורה 10 פ"ב ה"ג ר' חלבו ר' חונה בשם ר"ח רבה. בתמים
דעים לדראב"ד סי' רמ"ג בירושלמי וכו' ר' חלבו בשם רב הונא (חונה) רב
(ליחא) בשם ר"ח רבה וכו'. ועי' לעיל צד 5.

לצד 71 שורה 7 ובס' דרך המים (הגהות הר"ף ומפרשיו ד' י"ט ע"ג)
אין אובלים בהם וכו'. נ"ב עיין במגילת סתרים על דין בתי כנסיות אין
אובלים בהם. וכן לעיל שם ד' מ' סע"א מצאתי במגילת סתרים ולהר"ן (צ"ל
להר"ן) גאון ז"ל שהביא מדרש וכו'. ונובל להוסיף על אלה האחרונים שהשתמשו
במגילת סתרים לר' נסים גאון (עי' אהבת ציון וירושלים תרומות צד 79) גם
אם בעל דרך המים הנ"ל. ובלא ספק רנ"ג הביא שם במגילה פ"ג את
הירושלמי דילן.

לצד 72 שורה 2 פ"ג ה"ה תני שמואל מסייע לר' אילא. כפי' ססה שתנא
שמואל בבביתא שלו מסייע לר"א. עי' בבבלי מגילה ל' ע"א אמר שמואל בה
וכן הנא דבי שמואל בה. וע"ש בפירש"י ובפיר"ח.

לצד 76 שורה 20 ובאגדה אסתר (הוצאת הרב רש"ב ז"ל קראקא תרנ"ז)
צד 72 א"ל ר' זורא (רבי) לר' חנינא בן אחוי של ר' הושעיא זכור אתה
כששאלהך אצל ר' אבא בר זבדא לשאול אותו על בניו של המן אם לא היו
כתובין כך לעיוב והלכת אליו ובאת ואמרת לי מן שמו איני יודע וכשכא ר'
אבא בר זבדא אמר בשם רב לעיוב שאם לא היו כתובין כך במגילה אין
אדם יוצא בה ירו חובתו עכ"ל. ומקורו מהלכות גדולות (ד' ברלין, צד 507)
ששם הוא המאמר אות באות בשלימות. ומקורם מהירושלמי כאן. אבל היה
לפניהם נוסח אחר משונה משלפנינו.

לצד 50 שורה 5 פ"ד ה"א זה שהוא עומד לקרית בתורה מפני מה הוא
עומד. עי' באצ"ר ברכות צד 135 שהבאתי בשם הראשונים שהביאו מירושלמי
כל הברכה מעומד. ובחתם סופר האו"ח סי' נ"ב מ"ש שם בשם הגר"א.
לצד 80 שורה 30 ובבאורי הגר"א אי"ח סי' קמ"א מביא המרדכי ברכות
הנ"ל. גם בדרוכי משה לרמ"א מובא המרדכי הנ"ל. ולא העירו שבירושלמי
שילפנינו ליתא זה.

לצד 81 שורה ובס' השלמה למס' מגילה (כפי' שהעתיק לי הרב ר"מ
נראסבערג) מביא כל מאמרי ר"ש בר רב יצחק בשנים קלים. ושם ר"ש
בר ר"ז על לבי כנישתא (לכנישתא) יומא חד (ב' מלות ליתא) חונא (חד ספר)
מישים (מישט) תרגמו מנו (מן גו) ספרא וכו'.

לצד 82 שורה 31 פ"ד ה"א דהוא מחור סנא ויאמר סלא. נראה שכיון
להתרגום השטרני שתרגם דברים כ"ו ב' ושמה בטנא: ותשבי בטאן. ור' יונה
אמר שנצרך לתרגם כמו שהרגם אונקלוס והמיוחס ליונתן ב"ע: כסלא.

שב שורה 33 פ"ד ה"א מחור פטירין עם ירקונין נאמר פטירין עם מרורין.
נראה שכיון לתרגום יונתן ב"ע שתרגם שמות י"ב ח' ומצות על מררים יאכלהו:
חמכא ועולשין ייכלוניה. והם מיני ירקת מרים. עי' ירושלמי ובבלי פסחים
ל"ט ע"א. ואמר ר' ירמיה שזה שלא כהלכה. וצריך לתרגם כמו שתרגם
אונקלוס: ופטיר על מרורין ייכלוניה. ובשטרני: ופטיר עם מרורים ייכלתה.
ולפלא שבבמדבר מ' י"א על מצות ומררים יאכלהו תרגם יונתן ב"ע על פטיר
ומרורין ייכלוניה. והתרגום המיוחס ליונתן ב"ע נזכר להלן בזה הפרק הלכה י'
בשם: אילן דמתרגמן. עי' מ"ש שם. ורוע שמ"ש לקמן בזה הפרק במשנה י'
האומר

האומר ומוזעק ונו' ומוזעק לא תתן לאעברא בארמיותא, מפורש בתרגום הנ"ל. שם שורה 34 פ"ד ה"א מחזר פטימין בני תורין. ויאמר תורין בני תורין. להמלה פטימין אין כל שחר. ואולי הכוונה למ"ש בתו"כ (יקרא פ"ג) פר יכול זקן ת"ל בן אי בן יכול קמן ת"ל פר הא כיצד בן שלש כדברי חכמים וכו', וקרוכ לאמה שהמלה פטימין ט"כ וגשהרבה ע"י המלה: פטימין שנוכר המקודם ב"פ. ואולי צ"ל בירושלמי מחזר פר בני תורין ויאמר תורין בני תורין כי השמרוני יתרגם תמיד פר בן בקר: פר בר תורין. ואונקלוס ויונהן ב"ע סתרגמים: תוד בר תוד. לצד 93 שורה 7 וכש"ה באר שבע סי' מ"ו דגרטין בירושלמי וכו' אמר ר' יעירא (זעורה) בשם ר"ח אפילו רגיל בתורה (תורה) בעורא לא יהא היגה בתורה (ליתא) מפיו וכוהב (ליתא) וקרא כמה שכתב (כמות שנא') שנא' מפיו יקרא אלי ואני כותב וכו' מעשה בר"מ שהיה נתן (ליתא) באסייא יכו' ומירושלמי הזה הביא הרוקח ראייה למה שכתב בה' כנילה וז"ל ונראה אם אין מגילה כשרה יקרא בחומש וכו' (לפנינו ברוקח סי' רל"ו ליחא ראייה מהירושלמי). וכאהבת ציון וירושלים ביומא (צד 58) הראיתי שלהרב ר"י בער איילענבורג בעל הבאר שבע היה כת"י מהירושלמי.

לצד 88 שורה 30 וגם בכבלי מצינו כדונמא זו שנהקצרו האמוראים האמצעים. אבל גם זה נעשו באשמת המעתיקים. ושנה בזה בעל בית ועד לחכמים הר"י י"צ יאליש בעל מלוא הרועים שכ' בספרו ד' ס"ה ע"ג שלפעמים קצר הש"ס ודילג אמוראים אמצעים מן המיסרא. כי בכת"י בנטרא כמעט בכל המקומות שהביא נאמרו בשלימות ואין בהם שום דילוג. ראה בדקדוקי סופרים שם. ומה נראה שלא הש"ס דילג רק מעתיקי הש"ס דילגו ע"ז. והמעתיקים הנ"ל וגם בעל שדה יהושע נראה שסמכו על מ"ש בכבלי נזיר ד' נ"ו ע"ב כל שמערתא דמתאמרה בני הלתא קדמאי ובתראי אמרינן מצינאי לא אמרינן. אבל שם הפשט שאם האמורא האמצעי לא נודע בשמו או אפשר לדלוג עליו. וכמו שאמרו בירושלמי שכת פ"א ה"ב אם יכול את לשלשל את השכועה עד משה שלשלה ואם לאו הפוס או ראשון ראשון או אחרון אחרון. יחיד"א בשער יוסף על הוריות ד' נ"ה ע"ג לא כיון יפה בזה.

לצד 97 שורה 42 ובתוס' ריד"א בחגיגה ט"ז ע"א מפרש בירושלמי אמר ר' הגאי (חגי') כלום אמרו אין מסתכלין אלא (ולא) מפני היסח (הסיע) הרעה (דעת). לצד 98 שורה 39 ובשמה מקובצת בברכות ל"ג ע"א האומר יברכך טיבים הרי זה דרך צדוקים (המינות) פי' אותם שהשפעת עליהם טובה וכו' ואיבא ולא גרסי הכא יברכך טיבים דהתם כמגילה הוא דגרטין ליה משום דאירי בירכי הצדוקים וכו'.

לצד 100 שורה 42 ובתוספתא מגילה פ"ג שעם הרי"ף (ווילנא תרכ"ג) יעוד כתוב אחר ויגוף ה' את העם וכו'. אבל בתוספתא (הוצאת צוקערמאנדל) ליחא זה. ויק בכת"י אחר שם איתא. ונראה שנוסף שם מומן מאיחר שאם היה זה בתוספתא לא זכרו זה בירושלמי בשם אמורא. וגם הגאונים הנ"ל לא זכרו את ההוספתא.

לצד 101 שורה 23 ובתוס' ר"י מפארין (בס' ברכה משולשת) בברכות ח' ע"ב ותרגום של ברכת כהנים יברכך יאר ישא מפורש בנטרא (מגילה כ"ה ע"ב) שאין מתרגמן משום ישא כלימר שאין לפרסם שהקב"ה נותא פנים לישראל וכו'. ונטלם ספרי זה בעיר השם בחדש אדר תרע"ב ווילנא).